

דברי הכנסת

כנס מיוחד

הישיבה המאה-ושלושים של הכנסת השלוש-עשרה
יום רביעי, ז' בתשרי התשנ"ד (22 בספטמבר 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 09:00

תוכן העניינים

הודעת הממשלה בנושא הצהרת העקרונות בדבר הסדרי ביניים

של ממשל עצמי וחילופי האגרות עם אש"ף

הודעת הממשלה בנושא הצהרת העקרונות בדבר הסדרי ביניים

של ממשל עצמי וחילופי האיגרות עם אש"ף

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, בוקר טוב. אני פותח את ישיבת הכנסת. זה המשך של הכנס המיוחד שלנו. יום רביעי, ז' בתשרי התשנ"ד, 22 בספטמבר 1993.

אני רוצה גם לברך את מזכיר הכנסת עם שובו משליחות ב-IPU.

חברי הכנסת, הודעה. אנחנו ממשיכים בדיון. היום מקפידים הקפדה יתירה על עשר דקות לכל נואם – חבר כנסת, שר. רצוי – פחות מעשר דקות, כיוון שיש לנו כ-80 דוברים, והיינו רוצים לאשר, או לא לאשר את ההסכם, זה תלוי בהחלטת הכנסת, עד יום כיפור הבא. מסיבה זו אנחנו נקפיד על הזמן. חברי כנסת שלא יהיו כאן בזמן תורם, פשוט יפסידו את רשות הדיבור. נקווה שכולם יהיו כאן בזמן.

חבר הכנסת אברהם בורג נואם ראשון; עשר דקות. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי, ואם הוא לא יהיה – חברת הכנסת דליה איציק; אחריה – חבר הכנסת גדעון פת, ואחריו – השר צור, והוא כאן, וזה טוב. בבקשה, חבר הכנסת בורג.

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמח ליטול חלק בדיון הזה. קורה אחת להרבה מאוד שנים שנופלת לידי חבר כנסת הזכות להשתתף בדיון חשוב מהסוג הזה.

ישבתי כאן רוב יום אתמול ושמעתי את טענות הצדדים, כולם בכבוד, כולם לגופו של עניין. ואפשר להגיד, אדוני היושב-ראש, שב-27 השנים האחרונות נטענו כל הטענות בוויכוח על השטחים, על ארץ-ישראל. המצדדים – בטענותיהם, התומכים – בטיעוניהם, המתנגדים – בחששותיהם. הכול נטען.

לכן, אני רוצה לדבר היום על שני דברים הכרוכים-שלובים זה בזה דווקא בימי ההסכם האלה. אני רוצה לדבר בראש ובראשונה על הכאב של התושבים היהודים בשטחים, ואני רוצה לדבר על ההיבט הדתי הכרוך בתהליך השלום.

ראשית, על הכאב. אני מבין את כאבם ומבין לכאבם של כל תושבי השטחים היהודים הגרים שם וחוששים. אני מבין את הכאב של התושב שבא לגור בשל איכות חיים, ולפתע נכסיו יורדים מערכם. אני מבין את האדם שלא יודע לאן לשלוח את ילדו להתחנך. אני מבין את ההורה והמשפחה שלא יודעים להגיד לילדיהם עד מתי יגורו בבית הזה, והיכן יהיה עתידם, בבית זה או במקום אחר, כי שמא

ייעקרו, מפני חוזה השלום. אני מבין את עשרות, מאות ואלפי העובדים במשרות ציבוריות בכל אותם מקומות, שחוששים לפרנסתם, לעתידם ולקיומם.

אני מבין וחש את כאבם של נאמני ואוהבי ארץ-ישראל, שהלכו למקום מתוך תחושת שליחות חלוצית אמיתית שזה המקום, זאת הארץ, זה חבל המולדת שבו הם רוצים לגור. ולפתע, אחרי 27 שנים של שליחות, של תחושת כמעט הייתי אומר משיחיות וזירוז הגאולה, לפתע אומרים להם: רבותי, השליחות היא תמה, כי עלה דור חדש, כי עלתה אידיאולוגיה אחרת, ש-27 שנים כאבה את נוכחותכם שם, כמעט באותה עוצמת כאב שכואב לכם היום כאב השלום.

אני אומר, על דעת חברים רבים מסיעות הקואליציה: אתם מזיזים לנו, אכפת לנו מכם, אתם קרובים לנו, אנחנו מבינים את הבעת המחאה. ועדיין אנחנו אומרים: עם כל הכאב, עם כל המחאה, שלום יהיה לנו.

אנחנו יודעים גם כי תהליך השלום, שבסופו של דבר יחול על שטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה, אינו דומה לתהליך השלום ויישומו בשטחי סיני. סיני, בסופו של דבר, אינה נחלת אבות היסטורית, ויהודה ושומרון הם ארץ אבות, ובמקרה האישי שלי אני יכול להגיד: גם ארץ אבות וגם ארץ אמהות. ובסופו של דבר, כאשר הולכים לתהליך שלום מן הסוג הזה, הפשרה איננה רק פשרה של הצד שלנו עם האויב לשעבר. הפשרה איננה רק בין הצדדים השותפים לעסקה. הפשרה היא, ואולי בראש ובראשונה, של כל צד עם חלומותיו.

אני צריך להתפשר על ארץ-ישראל השלמה שלי, והוא צריך להתפשר על פלשתינה השלמה שלו; אני צריך להתפשר בתוך ביתי פנימה, והוא צריך להתפשר בתוך ביתו פנימה – ורק אז יהיה מפגש של הפשרנים. כי לא יהיה מפגש ולא יהיה שלום בין הקיצונים.

ובהגיענו אל שטחי יהודה ושומרון אנחנו לא יכולים להתעלם מן ההיבט הדתי, מן הרובד הרוחני של הדילמה הקיומית שבפניה אנו עומדים: ארץ-ישראל וקדושתה מכאן, וקדושת החיים מכאן. והדילמה אינה דילמה שאפשר להתחמק ממנה. על-פי הבנתי, זה או – או, כי אין גם – וגם; זה או ארץ-ישראל שלמה, או שלום וקדושת החיים. כי אין גם ארץ-ישראל שלמה וגם קדושת החיים.

הדילמה הזאת איננה דילמה בת יומנו. זו דילמה מהרגע הראשון שהארץ הזאת הובטחה. זו דילמה שחלה ומוחלת בפרשה אחת, פרשת לך לך. מן הצד האחד, זו הפרשה של הבטחת הארץ: "ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת". וזו היא אותה פרשה ממש שבה נעשית הפרשה הטריטוריאלית הראשונה על תחומי ארץ-ישראל המערבית: "וגם ללוט ההולך את אברם היה צאן ובקר ואהלים. ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו. ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפרזי אז יושב בארץ" והיוזמה שלנו: "ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך – – הפרד נא מעלי".

פרשת הארץ השלמה היא גם פרשת הפרשה הטריטוריאלית, והדילמה מאז לא מפסיקה.

משה נסים (הליכוד):

אתה מטעה כאן את הציבור השומע.

אברהם בורג (העבודה):

בבקשה, חבר הכנסת נסים.

וכאשר ממשיכים הלאה ושואלים את מחיר הנוכחות, את מחיר העימות, את מחיר הקונפליקט של עמים כאן בארץ, ומגיעים לפרשת וישלח: "וירא יעקב מאד ויצר לו". שואל המדרש: למה יש כפילות מלים, גם "וירא" וגם "ויצר לו"? והתשובה היא התשובה ההומניסטית, מהרובד ההומניסטי שביהדות: "וירא", שמא ייהרג הוא; "ויצר לו", שמא יהרוג הוא את האחרים. כי אין הרג תמורת ארץ-ישראל שאין בו תחושת המצוקה, תחושת ה"יצר לו". והפשרות האלה לעולם אינן מפסיקות, כי המאבק על הארץ לעולם אינו מפסיק.

הגמרא בפסחים דף נ"ו עמוד א' אומרת, שחזקיהו המלך עשה את אשר היום לא יכול אפילו להיות נחשב בתור דבר אפשרי. חזקיהו המלך קיצץ דלתות ההיכל ושיגרם למלך אשור; בתוך מצב של מצוקה, בתוך מצב של לחץ ומצור.

והדברים נמשכים לא רק בדברי חז"ל. הם נמשכים בדברי ראשונים ואחרונים. דומני שטוב מכולם הציג אותם לפני כ-12 שנים אז הראשון לציון, הרב עובדיה יוסף, בפסק הלכה שעניינו החזרת שטחים מארץ-ישראל במקום פיקוח נפש. הלכה פסוקה שפיקוח נפש דוחה כל המצוות שבתורה, חוץ מעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. ואמרו בירושלמי: השואל לחכם אם מותר לחלל שבת ויום כיפור לצורך פיקוח נפש, הרי זה שופך דמים. והוסיף על כך הרמב"ם: הא למדת שאין משפטי תורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלוש בעולם; ושפיקוח נפש נרדף באותו פסק הלכה לשלום.

בימים האלה תם עידן ביהדות הדתית, תם עידן מפגש המשיחים, תם עידן המפגש של משיח מבית הרב קוק ומשיח מבית לובביץ'. מפגש המשיחים שנאבק ברחוב גומר את עידן המשיחיות שניהלה את הפוליטיקה והמדיניות הישראלית ב-25 השנים האחרונות. בימים האלה, אולי בעצם ההצבעה הזאת, חוזר עידנה של היהדות הרציונלית, היהדות שרגליה על הקרקע ורגליה אינם במחוזות הגאולה, של היהדות שתכריע, אולי כהכרעת סליחות הבוקר הזה, סליחות היום הרביעי לעשרת ימי תשובה, כנאמר שם: "שלום תשפות לנו אותנו לחיים לחוקקה", "שלום לרחוק ולקרוב אל עיר מצור. עיר קטנה ומלך גדול סובבה לנצור. מסכן וחכם ימלט עיר בלי לבצור. יצר סמוך תצור שלום"; סליחות מן היום הזה, מן הבוקר הזה.

ואסיים, אדוני היושב-ראש, במלה אחת, מלתו של גדול הדור של היהדות הציונית בדורנו, הגאון הרב יוסף חיים סולובייצ'יק, זיכרוננו לברכה, במאמר שהוא מן המפורסמים ומן החשובים בהגות התיאולוגית של היהדות הדתית והציונות הדתית, מאמר שנקרא "קול דודי דופק". הביטוי "קול דודי דופק" לקוח מ"שיר השירים", והוא מתאר את יחסי האהבה עם מאהבה; היא האהובה, כנסת ישראל, ששוכבת בביתה, והמאהב, הגואל, המשיח, אולי אלוהים, אולי שינוי העידנים, אולי עת, קץ שעבוד המלכויות. והנה היחסים ביניהם: אני ישנה ולבי ער. אני שוכבת במטה, אני ישנה ולבי ער. קול

דודי דופק, דופק הדוד בדלת, פתחי לי אחותי רעייתי, יונתי, תמתי. הוא מבקש: פתחי לי את הדלת, אני רוצה להיכנס פנימה. והיא בתירוציה, היא מתחמקת, לא נוח לה: פשטתי את כותנתי, איככה אלבשנה? רחצתי את רגלי, איככה אטנפן? – לא נוח לי. ועד שהיא מהססת, דודי שלח ידו מן החור, קמתי אני לפתוח לדודי, כבר באתי לפתוח את הדלת. פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר. ואז היא מתחרטת. נפשי יצאה בדברו, ביקשתיהו ולא מצאתיהו, קראתיו ולא ענני.

הימים האלה ימים של דוד השלום הדופק בדלת. אם תהסס כנסת ישראל מלפתוח את הדלת, יחמוק דוד השלום ולא נמצא אותו. זה הזמן להקשיב לדפיקה, לקום בזמן, לפתוח את הדלת, לתת לו להיכנס פנימה, כי הימים האלה יכולים להיות וצריכים להיות ימים אחרים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חברי הכנסת, זוהי דוגמה לכך שאפשר בעשר דקות לומר הרבה מאוד.

מכיוון שלא היו כאן חברי כנסת כאשר פתחנו את הישיבה, אני רוצה לומר שהוקצבו עשר דקות ולא יותר לחברי כנסת, לשרים, ואקפיד על כך, כי אחרת לא נסיים את אישור ההסכם עד יום הכיפורים הבא.

אני מבקש למנוע ממני או מאלה שיבואו אחרי לנהל את הישיבה את הצורך להתמקח בכלל על הזמן. לא תהיה התמקחות. פשוט נפסיק את המיקרופון. תודה רבה.

חברת הכנסת דליה איציק, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת גדעון פת, ואם הוא לא יהיה – השר יעקב צור. בבקשה. אני מצטער גם שאני לא יכול לחרוג מהתקנון בקשר לבקשות לסדר. בבקשות לסדר – בראשית הישיבה. בבקשה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקשת לומר לך, אדוני היושב-ראש, שאני בתחושה שהיא תחושתם של הרבה מאוד אנשים בציבור, שבשבועות האלה השינה אולי קשה עליהם.

אני מרגישה כי בחברותי בכנסת הזו נטלתי על עצמי אחריות כבדה מאוד, בעלת סיכונים, אך גם רבת סיכונים. הידיעה שלהצבעה שלך כחבר כנסת יש משקל ואחריות שיקבעו את פניה של מדינת ישראל בדורות הבאים בהחלט מקשה ומכבידה. מצבי הרוח, הנעים בין דאגה, חשש, שמחה, תקווה ודריכות, מלווים גם אותי, כחלק מן העם הזה.

אני מבקשת באמצעותך, אדוני שר הכלכלה, לדבר אל ראש הממשלה; וחשבתי שאולי היה טוב אילו הוא היה כאן ביומיים האלה. נניח שאתה ראש הממשלה לרגע. אדוני ראש הממשלה, אתה היטבת לבטא את מה שעובר עלינו ואמרת: יש לי קרקורי בטן. מי שראה אותך על המדשאה בבית הלבן

הבין, כי מה שעבר עליך עובר על הציבור בישראל; שילוב בין תקווה לחשש, בין שמחה לדאגה. לא ראית בזה חולשה. הודית. ואני יכולה לומר לך, שהזדהיתי עמוקות עם קרקורי הבטן שלך.

46 שנים ראו עמי האזור את פניה האכזריים והנוראיים של המלחמה הזאת. 100,000 אנשים צעירים בראשית חייהם נספו, בהם 17,000 ישראלים ולמעלה מ-80,000 ערבים. 250,000 איש נפצעו בקרב, בהם 40,000 ישראלים ולמעלה מ-200,000 ערבים.

במחירו של טנק אחד ניתן לממן לימודים של 1,000 סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה. מחירו של מטוס מתקדם שווה לעלות חינוכם השנתי של עשרות אלפי תלמידים בבתי-הספר. ישראלים וערבים משעבדים זה דורות את משאבי האנוש שלהם, את מקורותיהם ואוצרותיהם למירוץ חימוש מתמיד, חסר תכלית ותוחלת.

אי-אפשר היום, אדוני היושב-ראש, שלא להזכיר את המשפחות השכולות. חברות שלי ומשפחות שאני מכירה באופן אישי, שאיבדו את היקר להן מכול, להן היום הזה הגיע מאוחר מאוד, מאוחר מדי.

ראש הממשלה ושר החוץ החליטו שלא להאזין לנביאי הזעם שמבטיחים לנו, כי לעולם לא יהיה שלום, וכי הערבים מבינים רק את שפת הכוח. הם גם לא האזינו לנביאי השקר, שמבטיחים שרק ויתורים ישראלים יביאו את השלום.

ראש הממשלה החליט לעשות את מה שאמר אברהם אבינו ללוט בן אחיו בספר בראשית, פרק י"ג. כך אמר אברהם ללוט: "אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך, כי אנשים אחים אנחנו. הלא כל הארץ לפניך. הפרד נא מעלי. אם השמאל ואימנה, ואם הימין ואשמאילה". זהו גם השלום המעשי והמציאותי במזרח התיכון. ההפרדות, ההפרדות בינינו לבין הפלשתינים היא חזות השלום.

אדוני ראש הממשלה, היה בכך העוז להסתכן במלחמות כרמטכ"ל מלחמת ששת הימים. כראש ממשלה וכשר הביטחון הצלחת להחדיר בתוכנו את התחושה, שעם שנלחם חמש פעמים נגד העולם הערבי וניצח אינו צריך לפחד כאשר הוא מתיישב ליד שולחן המיקוח.

חבל ששר החוץ איננו פה. יש הזדמנות להגיד לו גם כמה מלים טובות. אני מתקשה למצוא את המלים לביטוי ההערכה הרבה שיש לי כלפיו על הדבקות בתהליך הזה, על היצירתיות הרבה שיש בו. כשהבין שר החוץ שפתרון אחד תקוע וסתום – הוא חיפש דרך אחרת ומצא אותה. הצוות בראשותו הצליח להדהים עולם שלם. לא היתה הדלפה אחת. לא היה רמז אחד. והכול, כשהוא נטל אחריות אינ-סופית.

הרשו לי, חברי, חברי הכנסת, להפנות אתכם למאמר של עמוס עוז משלשום. הוא בוודאי מבטא את רחשיהם של רבים וטובים במדינה כלפיו, כלפי שר החוץ. אני גאה היום על שהמנהיגות של המפלגה שלי היא זו שהובילה את הממשלה הנוכחית. כשאני רואה את מנהיג האופוזיציה, ביבי נתניהו, שמלמד את ראש הממשלה פרק באהבת מולדת; כשאני רואה את סרן ביבי נתניהו, האסטרטג הגדול, שמלמד את הרמטכ"ל, רמטכ"ל מלחמת ששת הימים, פרק בהבנה בביטחונה של מדינת ישראל; כשאני רואה איך הוא באופן פתטי הפך להיות מנהיג של ליכוד בלי תומכי ליכוד, איך

בהפגנות הוא הפך להיות מנהיג של "גוש אמונים", של מתנחלים ושל חבורת חב"ד, שעדיין מחכה למשיח – – –

משה פלד (צומת):

מה רע בהם? מה רע ב"גוש אמונים" ובחב"ד?

מיכאל איתן (הליכוד):

המשיח יבוא לפני השלום שלך.

דליה איציק (העבודה):

ביבי נתניהו, ביבי נתניהו – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

גדר בעזה, זה השלום?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלד, למנת בוקר זה מספיק. תחלקו זאת על פני כל היום. חברי הכנסת, הדיון היום יהיה כנראה עד שתיים-שלוש בבוקר. תחלקו את המרץ עד אז.

דליה איציק (העבודה):

ביבי נתניהו, הוא ביבי נתניהו... אתה, ביבי נתניהו, מדבר על בגידות? אתה מדבר על אמינות? אתה מדבר על נאמנות?

דרכה של הממשלה היא דרך אמת, היא יישום הרעיון הציוני במובנו הנכון. נתניהו של היום הוא נתניהו של ימין מופתע, מבולבל, שבועט לכל הכיוונים, שמובל ללא דרך וללא מנהיג – רק למי ששמע אותו אתמול; אני פשוט הורדתי אתמול את הראש כאשר שמעתי אותו.

החשש הכבד מן הדרך המתארכת אל הכיסא והשלטון המיוחל הוא המניע המרכזי שלו, אדוני היושב-ראש. ולכן ביבי נתניהו הוא ראש אופוזיציה מופקר וחסר אחריות. ולמרות הכול אני קוראת לראש הממשלה להזמין אותו, להזמין את ראשי האופוזיציה לשיחה, לתת להם פרטים מכלי ראשון. אני חושבת שכך צריך לנהוג במינהל תקין.

דן תיכון (הליכוד):

מה את מדברת?

משה פלד (צומת):

הם לא מזיזים לו.

יהושע מצא (הליכוד):

כל הכבוד.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, זו הזדהות ירושלמית. נכון?

דליה איציק (העבודה):

מצא תמיד בעדי.

אדוני היושב-ראש, החששות והאופוריה מעלים פתרונות לסכסוך. פתאום יש אינפלציה של פתרונות ועם שלם מוצא את עצמו עוסק בזה. מבחינתי לא חשוב איך קוראים לפתרון הזה, ובלבד שיתקיימו בו עקרונות מספר:

אחדותה של ירושלים בעיני היא הדבר המייד והראשון. כל פתרון צריך להתחשב בשיקולי הביטחון של מדינת ישראל. ההתקדמות חייבת להיות הדרגתית, כאשר כל שלב נבחן לגופו ובונה את תשתית האמון לשלב הבא.

פתרון מדיני אסור לו שיהיה מנותק מתשתית כלכלית וחברתית. הפתרון צריך לראות את כלל השותפים, תוך הבנה ברורה שכל השותפים לא יהיו מרוצים באופן מלא, ובלבד שהוא יאפשר פה חיים נורמליים בשלהי המאה ה-20.

אדוני היושב-ראש, כפי שאמרתי בראשית דברי, יש גם בעם הזה רבים החוששים ומודאגים. היות שהעם הזה עבר דרך קשה וארוכה, דרך של מלחמה, כאב ופחד, יש להקים לאלתר צוות הידברות שיפיג את החששות, שיאזין לאנשים, שישמע ביקורת, שיקשיב לאזהרות, ובעיקר שימנע פלגנות. אנחנו חייבים לציבור המתנגד לדרכנו, שיחד אתנו עברנו את דרך המלחמות, לקרוא לו לעבור יחד אתנו את דרך השלום.

אני משוכנעת שעוד נכוננו לנו ימים קשים ועדיין הדרך ארוכה ומלאה חתחתים. ישראל באה להסכם זה מתוך עוצמה ולא מתוך חולשה. עמידה איתנה, דריכות ונחישות, תוך סיכול כל ניסיון לפגוע בביטחונה של מדינת ישראל, יבטיחו התקדמות בכיוון הנכון.

ולסיום, אדוני ראש הממשלה, האופוזיציה לא תאהב את זה, נכון, ישראל חיכתה לכך. ישראל חיכתה ליצחק רבין והוא בא. אתה באת, אדוני ראש הממשלה, והבאת אתך תקווה חדשה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחברת הכנסת דליה איציק. עכשיו – השר יעקב צור. אחרי השר יעקב צור ידבר חבר הכנסת סאלח טריף. אם הוא לא יהיה נוכח, יבוא חבר הכנסת משה נסים. אני מזכיר, עשר דקות לכל נואם.

שר החקלאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו חיים באזור שאין בו שלום של משוררים, שאין בו שלום של חגיגות, שאין בו שלום שהיונה מתעופפת עם ענף של עץ הזית, שאין בו שלום שלא קדמו לו מלחמות. יש בו בראש ובראשונה שלום של השלמה. יותר משמפרש השלום הזה את השקט, את האהבה, הוא מציין את ההשלמה שבאה בעקבות המלחמה. וזהו הניצחון הגדול של הציונות ושל מדינת ישראל.

ככל שזה יהיה אכזרי, אנו צריכים לומר לעצמנו, שהשלום עם מצרים הבשיל לאחר מלחמת יום הכיפורים, כאשר היה ברור שאם במלחמה כזאת לא הביסו את ישראל – הרי מצרים ומנהיגה הבינו שהגיע תור ההשלמה. למרות כל מה שנשמע פה אני אומר, שבקרוב הפלשתינים הבינו, שאם לאחר שנות האינתיפאדה לא ישיגו נסיגה ישראלית לא באבנים ולא בבקבוקים, הגיע עידן ההשלמה.

ישבתי ושמעתי אתמול מרבים מדוברי הליכוד את קטלוג הפחדים והחרדות, ואני מודה שהתקוממתי בקרבי. מלים כמו גטו, תחושת הסוף, הקץ, אובדן ירושלים – תסלחו לי, יש בזה מטעם הגלות.

מיכאל איתן (הליכוד):

וחוג "משוב"?

עוזי לנדאו (הליכוד):

תיכף תקבלו תשובה על הגלות.

היו"ר ש' וייס:

זה לא תיכף, אחרי משה נסים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני אומר לו מה זה יודנראט.

שר החקלאות י' צור:

ישבתי בממשלת ישראל ב-1985, כאשר הלכנו לבחירות אמרנו שבתוך שישה חודשים צה"ל יצא מלבנון. חשבתי שאוכל לומר שישבתי יחד עם חבר הכנסת משה נסים. ולאחר שישה חודשים הביא שר הביטחון לממשלת ישראל את ההצעה ליציאת צה"ל מלבנון. שמעתי את כל קטלוג הפחדים והחרדות, ואני אומר לכם, שלו זה היה בידכם אז – רוב שרי הליכוד, מלבד שניים, הצביעו נגד יציאת צה"ל מלבנון.

מיכאל איתן (הליכוד):

כמה חיילים נהרגו עד היום?

שר החקלאות י' צור:

ומי שרוצה להסביר לעם, שהיינו צריכים להיות עוד היום בהררי ביירות ובבקעה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

השלום של לבנון בדרכך.

שר החקלאות י' צור:

לו אתם הייתם מקבלים אז את ההכרעה היינו עדיין בלבנון.

מיכאל איתן (הליכוד):

תשובה נהדרת. שלום של לבנון – זה מה שאתה מציע לנו. אתה מציע לנו בכפר-סבא את השלום של לבנון. עכשיו העם יודע, זה השלום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אתה תגמור את כל הנאום שלך באמצעות קריאות ביניים.

שר החקלאות י' צור:

אני שותף לחשש, לדאגה, לביקורת – כן, אבל לא לחרדות שרוצות להנציח את הסטטוס-קוו.

רון נחמן (הליכוד):

מה עם החקלאים שאתה דואג להם? זה לא בני אדם, זה רק מלפפונים ועגבניות?

שר החקלאות י' צור:

אתם מעלים חרדות, שהתוצאה שלהן היא הנצחת הקיים. אמרתי, אין שלום של משוררים. כאשר מנחם בגין יצא לקמפ-דיוויד הוא קנה בית בנאות-סיני.

מיכאל איתן (הליכוד):

מי אמר לך?

שר החקלאות י' צור:

אני ראיתי את הבית הזה, בזמן שהוא היה בקמפ-דייוויד. ואינני כופר בכך שהוא התכוון ברצינות. אבל הוא הבין שאין שלום שאיננו השלמה, ואין השלמה שאיננה פשרה, ואין פשרה שאין בה ויתור הדדי.

אין ספק שמה שיעמוד לפנינו בעתיד הקרוב, אלה לא יהיו החרדות שאתם מעלים. אלה יהיו דאגות, זאת תהיה היכולת להעמיד במבחן את הצעד הפלשתיני לבניית השלום. ללא ספק, ההכרה והנכונות שלהם היום ליצור את ההסכם באה, כפי שאתם אמרתם פה – אש"ף חלש. וכי מה חשבתם, שעם אויב חזק ובוטח בעצמו אפשר להגיע להשלמה?

רון נחמן (הליכוד):

רק עם חזקים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לפי מה שאתה אומר, לא צריך לחתום עם אסד הסכם כי הוא חזק. אתה מוכן להשיב על זה?

שר החקלאות י' צור:

רק כאשר הצד השני יגיע ומגיע למסקנה, שאין הוא יכול להשיג את יעדיו בכוח, הוא יהיה מוכן לדרך ההשלמה.

מיכאל איתן (הליכוד):

את זה אמר ז'בוטינסקי כבר ב-1938.

שר החקלאות י' צור:

בתוך ים הפחדים והחרדות, שלא הוציא את אלפי בני עם ישראל לרחובות, שלא נקלעו לאופוריה וגם לא יצאו במחאה, אני משוכנע שההתמודדות העיקרית תהיה בתקופה הקרובה, להבטיח את הביטחון בכוחו של צה"ל שישב גם על הקו החיצוני, גם לאורך הירדן, גם על גבול מצרים, ויתמודד עם האתגר החדש, לבחון את המאמץ של הפלשתינים, ליצור את הווייתם העצמית, וגם להבטיח את הביטחון.

דן תיכון (הליכוד):

לפני שלושה שבועות לא האמנת במה שאתה אומר.

שר החקלאות י' צור:

אני משוכנע שיש חשיבות עצומה לכך שאין נגיעה לא בירושלים ולא ביישובים. אל תזלזלו בכך שלאחר השלום עם מצרים, שהיה קשור בפינוי כל היישובים – וההלם של הפטישים האלה שהורסים את ימית מהדהד במזרח התיכון והפך למודל – כאן יהיה שלום שאין בו נגיעה ביישובים.

אבל מה שהוכרע, וזה אולי קשה, הוכרע עקרון ההפרדה – שבינינו לבין הפלשתינים תהיה חלוקה. זה הוכרע – –

דן תיכון (הליכוד):

מדינה פלשתינית?

שר החקלאות י' צור:

– – וזה כואב.

דן תיכון (הליכוד):

מדינה פלשתינית?

שר החקלאות י' צור:

לא המודל המדויק הוא מהותי; אנחנו ניצור תהליך של הפרדה. לא רק שיש לנו מנדט לזה, זה מה שאנחנו טוענים מאז 1967, שאין עתיד לבנות את המודל של החיים היהודיים במדינת ישראל על שליטה על 2 מיליוני פלשתינים ועל חיים במדינה דו-לאומית. זה כואב, זה הוכרע. המודלים המדויקים, הביטחון, הבטחת קיומם של היישובים, זה יהיה בהמשך החיים המשותפים.

רון נחמן (הליכוד):

איך?

שר החקלאות י' צור:

העיקרון הזה הוכרע, ועלינו יישאר – – –

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מסיימים.

שר החקלאות י' צור:

עלינו יישאר להגן על קו ההגנה המזרחי של מדינת ישראל, ועליכם יישאר התפקיד של העלאת פחדים, אבל תזכרו שההתמודדות לא תמה, השלום עדיין לא עוצב, העקרונות נקבעו. לא תהיה חזרה מן העיקרון, שהשלמה שלנו עם הפלשתינים יש בה עיקרון לגבי האזור שלהם והאזור שלנו, וללא ספק ההשלמה הזאת היתה אפשרית גם בזכות קולם של אלפי החיילים והבנים שחזרו ממילואים בעזה ואמרו: כך זה לא יכול להימשך.

הצירוף והחיבור הזה יצר אותה נקודת הזינוק לעבר מציאות חדשה. כל מצב חדש יש בו דאגות, אבל המצב הקיים מוביל רק לחוסר מוצא, והתקווה והדאגה ילוו אותנו בתהליך עיצובו של השלום בינינו לבין הפלשתינים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר יעקב צור. אני מזמין את חבר הכנסת סאלח טריף – איננו. כל מי שלא נמצא כאן – מאבד את תורו, זה ברור מאליו. חבר הכנסת משה נסים, להזכירך – רק עשר דקות. אני מקווה – – –

משה נסים (הליכוד):

– – – נואם כל יום.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, באמת.

משה נסים (הליכוד):

פעם בשנה.

היו"ר ש' וייס:

חברים, אני אצטרך להפסיק זאת. אני מתנצל מראש. עשר דקות לשרים, לנגידים ולחברי כנסת, לכולם. באמת סליחה. תודה רבה.

משה נסים (הליכוד):

לא צריך להפלות בין מי שהיה אתמול לבין היום – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, זהו. אין מה לעשות.

משה נסים (הליכוד):

בעודי נער עול ימים ובהיותי משקיף-מציץ מבעד לחרכים ביציע הכנסת, נדמה לי הכנסת הראשונה, בבניין פרומין, היה דיון מדיני נוקב, ובדיון הזה השתתף גם שר החוץ דאז משה שרת, זיכרוננו לברכה, והוא אמר: דיון כזה צריך שיתנהל במוח קר ובלב חם. אני גורס, בכל הכבוד, שאת הדיון הזה שלנו היום, שאולי אין גורלי ממנו, אין גדול וחשוב ממנו, אין קיומי ממנו, צריך לנהל ברוח זאת. קודם כול במוח קר ובלב חם, ובעיקר צריך גם להגיד את האמת לציבור ולא לחטוא במרמה.

בואו נבדוק, על מה אנחנו דנים היום? אומרים לנו: תוכנית, הסכם עזה ויריחו תחילה. במקרה הטוב ביותר זוהי מהתלה, אבל האמת היא שזוהי הגדולה בהונאות שידעה מדינת ישראל.

הנושא המרכזי בדיון הוא ההכרה באש"ף כארגון המייצג של העם הערבי הפלשתיני, עם כל המשתמע מכך. עצם ההכרה, רבותי, משמעה מדינה פלשתינית עם זכות השיבה, אם תרצו ואם תמאנו; משא-ומתן עם ארגון שזו האמנה שלו, ואגב, אפילו לא ביקשתם למחוק את ההוראה בדבר זכות השיבה. משמעה הכרעה חדה ובהירה, ולא ניתן לרמות לא את העולם ולא את הציבור, בעד מדינה פלשתינית. אבל זה לא רק עניין ההכרה. גם ההסכם עצמו מקים, לא מוביל כפי שאנשים טועים לומר, מקים את המדינה הפלשתינית.

אתם מנסים לעשות השוואות או לדמות את ההסכם הזה עם הסכם קמפ-דייוויד. אל תיתממו. אתם נושאים את שם קמפ-דייוויד לשווא. תראו את היסודות של המדינה, ואני אמנה אותם על קצה המזלג, ורק חלק מהם: הכרה הדדית. מה זה הדדית אם לא מדינה? שיפוט על שטח. הסכם על יסוד החלטה 242. מה זה אם לא טריטוריה? אם לא מדינה? בחירות פוליטיות. איפה המועצה המינהלית של קמפ-דייוויד? פה זאת המועצה, לא המינהלית לאמור: פרלמנט עם סמכויות חקיקה, ויהיו לו סמכויות ביצוע ושיפוט, כל שלוש הרשויות של מדינה. ונוסף על אלה רשות לקרקע ולמים שהם מאבני היסוד של מדינה, וחמור מכול גם נושא ביטחון הפנים נמסר לאש"ף.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

— — —

משה נסים (הליכוד):

תאמין לי, השר שטרית, שאני מוכן, אם היושב-ראש ייתן לי את הזמן — — —

היו"ר ש' וייס:

רבותי — — —

משה נסים (הליכוד):

אתה סבור כמוני, אתה יודע את זה.

היו"ר ש' וייס:

אפשר לעשות הכול — — —

משה נסים (הליכוד):

— — — ואין צורך להרבות בדברים.

היו"ר ש' וייס:

אפשר לעשות הכול במסגרת עשר דקות. לענות על שאלות, הכול.

משה נסים (הליכוד):

לא, אני לא מוכן שזה יהיה על חשבוני, אדוני היושב-ראש – –

היו"ר ש' וייס:

אתה צודק.

משה נסים (הליכוד):

– – אף-על-פי שאני שמח מאוד לקריאות ביניים. בלי זה זה לא דיון, ואני מציע לך, אדוני היושב-ראש, לא לדכא קריאות ביניים. אם לא, זה לא פרלמנט.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת נסים – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

מדוע לא אמרת זאת ליושב-ראש אתמול?

משה נסים (הליכוד):

אמרתי זאת כל יום, ואני אומר את זה – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת נסים.

משה נסים (הליכוד):

— — — ואני מעיר את זה כל פעם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת — — —

משה נסים (הליכוד):

פרלמנט זה גם קריאות ביניים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת — — —

משה נסים (הליכוד):

נכון, אבל לא התפרעות כמו שהיתה פה אתמול, כשראש האופוזיציה דיבר — — —

יהושע מצא (הליכוד):

באיזה צד היתה ההתפרעות, אדוני?

משה נסים (הליכוד):

אתה יודע.

שלמה בוחבוט (העבודה):

מהצד שלך.

היו"ר ש' וייס:

טוב. חבר הכנסת נסים, זה על חשבוני. אני מאוד בעד קריאות ביניים, אבל טוב.

משה נסים (הליכוד):

ברוח – – –

היו"ר ש' וייס:

לא בעד היתר. בבקשה.

משה נסים (הליכוד):

דיון אינו קריאת דברים מהכתב. רבותי, אם קוראים מן הכתב – – –

היו"ר ש' וייס:

חלילה.

משה נסים (הליכוד):

– – – מה ערך לדיון?

היו"ר ש' וייס:

חלילה.

משה נסים (הליכוד):

צריך להביט, להישיר מבט אל החבר ולדבר – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

מכיוון שהיתה הפסקה, FULL AUTONOMY, זה שלטון עצמי – – – שחוקר את תוכנית השלום של 1989, לא שונה אם הייתם מגיעים לתרגום מוחשי – – –

משה נסים (הליכוד):

אתה מדבר דברים בלתי מבוססים. משום כבודך אני אומר: בלתי מבוססים. לאחר הייתי אומר: דברי הבל. מפני שאתה לא קראת ולא שנית את הסכם קמפ-דיוויד. שם כתוב: מועצה מינהלית. ניהלנו משא-ומתן במשך שלוש שנים עם מצרים, ועמדנו על כל תג – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אבל לא הגעתם להסכם.

משה נסים (הליכוד):

לא הגענו, מפני שמצרים נטשה את המשא-ומתן. מה זה, לא הגעתם להסכם? אבל אנחנו הבאנו לא רק את השלום עם מצרים. ואתם תחדלו לדבר בפני העם הזה כמתחרים על אהבת השלום. אתם, לעת עתה, למעט ההסכם הכושל הזה, לא עשיתם דבר למען השלום. כל ימי שלטונכם לא ידעתם לקדם את השלום במילימטר אחד, אלא יצרתם מלחמות. ותפסיקו לדבר על אוהבי שלום ושונאי שלום.

שלמה בוחבוט (העבודה):

— — —

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

בלי הסכמי הביניים ובלי הסכמי ההפרדה לא היה שלום עם מצרים. על מה אתה מדבר?

משה נסים (הליכוד):

אנחנו עשינו את השלום עם מצרים. אנחנו הבאנו את הסכמי קמפ-דיוויד. אנחנו הבאנו את מסמך מדריד, שהוא הראשון בהיסטוריה של משא-ומתן ישיר עם שכנינו הערבים ועם הפלשתינים תושבי ארץ-ישראל ללא תנאים מוקדמים. ואתם קברתם את יסודותיו של הסכם מדריד והמרתם אותו בהסכם הנואל הזה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

האם היה בכלל הסכם מדריד?

משה נסים (הליכוד):

כן. אתה אולי לא קראת אותו. אם אתה אומר את מה שאתה אומר, סימן שאינך יודע מה זה מדריד ואינך יודע גם את ההסכם הזה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

כשאני שומע אותך, אתה באמת לא יודע מה אתה מדבר.

משה נסים (הליכוד):

טוב, תודה.

לפי ההסכם הזה, אם תצהירו מעל כל בימה שאתם נגד מדינה פלשתינית, לא תיאמנו. אני שומע את שר הבריאות חיים רמון אומר בטלוויזיה ביום החתימה: אני נגד מדינה פלשתינית. איזו ליצנות. איזו הונאה. איזו הולכת שולל.

רון נחמן (הליכוד):

הוא צודק, ביפו.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא נגד מדינה פלשתינית בירדן.

משה נסים (הליכוד):

רבותי, מה אמר רבין אתמול: מה, וכי אנחנו ניתמם? אנחנו לא יודעים ממי קיבלו את ההוראות במשא-ומתן הזה? אם אתה סבור כך, למה לא התחלת מייד במשא-ומתן עם אש"ף? אבל אתה הרי הובלת, אדוני ראש הממשלה. ומה אמרת בהיותך שר הביטחון? אמרת בישיבת ממשלה, ואני אחראי

לכל מלה: אסור להיכנע לאלומות, לא למדינה פלשתינית אש"פ פיסטית. משא-ומתן עם אש"ף, זה אומר מדינה פלשתינית. אלה דברי יצחק רבין, לפני זמן קצר.

והיום, יצחק רבין, מה קרה לך? איזו רוח עיוועים אחזה בך, לעשות תפנית כזאת, להיות מובל בעניין שכל כך הטפת לו? נשבעת לגבולות בני-הגנה, הופעת בטלויזיה לעיני עם ישראל, בכל מערכות הבחירות, ובזכותך הצביעו רבים בשביל מפלגת העבודה, ובעיקר בבחירות האחרונות. נשבעת: לא מדינה פלשתינית. לא אתן, אני יצחק רבין, שלא יהיו לנו גבולות בני-הגנה, ולא אסכים לעולם שניסוג לגבולות 1967. ואת זה עשית היום. וכולם יודעים את זה.

והחמור מכול, מה שאתה אומר: הבה נשליך מעתה את יהבנו בנושא ביטחוננו על צבא אש"ף, או צבא השחרור, כפי שערפאת קורא לו היום, או כפי שקוראים לזה – "משטרה חזקה" כביכול. איך אתה אומר? הם כבר יטפלו בנושא הביטחוני שלנו, ללא בג"צים, ללא "בצלם". מסכן חבר הכנסת דדי צוקר, כבר לא יהיה לו תפקיד.

רון נחמן (הליכוד):

מי שמזלזל בשלטון החוק, אין לו בעיה.

משה נסים (הליכוד):

תן לי, תודה. על מי נשעין את ביטחוננו?

רון כהן (מרצ):

על צה"ל.

משה נסים (הליכוד):

עוד הרבה ידברו על כך כותבי העתים: איך זה, ארגון שהיה בפרפורי גסיסה, שאזלה ממנו הפרוטה, שהחלה התמרדות מקומית מתוך גבולות ארץ-ישראל במנהיגות שלו, שאזרו אומץ, ואת זה היינו צריכים לבנות – – –

בנימין טמקין (מרצ):

מי מרד נגדו? ה"חמאס"?

משה נסים (הליכוד):

איך הגבתם אותם לשחקים ונתתם להם מעמד בין-לאומי של מדינה.

כיצד לא רעדה ידך, אדוני ראש הממשלה שאינו נוכח כאן, ולא נעשה בשרך חידודין חידודין, לחתום על הסכם הכרה עם אש"ף, מדינה פלשתינית, לרבות גבולות 1967, לפני שאתה מסדיר לפחות את נושא הביטחון של היהודים בארץ-ישראל? ואני לא אומר את זה כאיש אופוזיציה – הרמטכ"ל, סגן הרמטכ"ל, ראש אמ"ן, כתבים שהם יונים צחורות אומרים זאת. לא נגעתם עדיין בנושא הביטחון, ולא אפרט מפני שאין לי זמן. לא נגעתם עדיין, וכבר נתתם הכרה, ועושים משתאות ומצהלות ומתעטפים בציציות? הלוואי הייתם מתעטפים בציציות; מתעטפים בדגלי אש"ף.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

היתה רק אחת. לא יותר.

משה נסים (הליכוד):

תסלח לי. דגלי אש"ף מתנופפים על חומות ירושלים ועל הר-הבית, עוד לפני שאתה יודע מה יהיה גורל המשא-ומתן.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

גם בקמפ-דייוויד בגין לא התייעץ עם איש, משום בחינה.

משה נסים (הליכוד):

תסלח לי, אתה יודע שכל מה שאתה אומר זה כדי לצאת ידי חובה, כדי שלא להשאיר את דברי ללא תשובה. אבל אין עליהם תשובה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

היו לכם חברים שלא הצביעו בעד ההסכם. מה אתה מתרגש? מה ההצגה הגדולה הזאת?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בוחבוט, אני מבקש. אני מבקש לסיים.

משה נסים (הליכוד):

ועוד אומרים, ותשקוט הארץ 100 שנה, מבטיחים לנו 100 שנה של שקט. למה תדברו על 100 שנה; תנו לנו כמה שנים, אני רוצה לראות. האם אתם דרשתם להפסיק את האינתיפאדה לפני ההכרה?

קריאה:

כן.

משה נסים (הליכוד):

לא נכון. לא דרשתם ולא קיבלתם את זה. תראו את ההחלטה של הליגה הערבית מיום – איזה יום? לפני חודשיים? לא – מיום אתמול, בהשתתפות אש"ף, סעודיה, מצרים, ירדן, סוריה. הליגה הערבית הכריזה אתמול – אתמול! – על תמיכתה באינתיפאדה, שאושרה בתום דיוני מועצת השרים. בהחלטה של מועצת הליגה הודגש המשך התמיכה בכל הדרגים באינתיפאדה, עד לסוף כיבוש השטחים הפלשתיניים והשבת זכויותיו הלאומיות של העם הפלשתיני.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

כולל זכות השיבה.

משה נסים (הליכוד):

מה יש לכם לומר על זה? האם הגבתם על זה? איפה הודעת דובר משרד החוץ? איפה ההודעה של ראש ממשלת ישראל? אתמול הכרת באש"ף, אני קובע, עדיין ללא ביטול האמנה הפלשתינית. כתוב שם שהמועצה הלאומית תתכנס. לא נקבע מועד. ותראו שזה לא יהיה בקרוב, ואולי לא יהיה כלל. ואתם את ההכרה כבר נתתם.

ועל ירושלים ידיתם גורל – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת נסים, אני מבקש, באמת, עם כל החברות, כבר נתתי לך 15 דקות.

משה נסים (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מדבר פעם בשנה.

היו"ר ש' וייס:

אבל היום יש לנו 80 חברי כנסת. אני אומר זאת בכל החברות, באמת.

משה נסים (הליכוד):

אני כבר מסיים.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

רן כהן (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

חברים יקרים, יש לנו 80 דוברים היום. אינני יכול, עם כל הרצון הטוב. אני מבקש להקפיד על הזמן, ואל תפריעו. אני גמיש פה מאוד, אבל אני מוכרח לבקשך לסיים.

משה נסים (הליכוד):

בסדר. רבותי, ועל ירושלים אתם ידיתם גורל. מה אתם רוצים להגיד לי? יקום פה ראש הממשלה וייתן תשובה לעם, האם לא הסכמתם שתושבי מזרח-ירושלים יוכלו לבחור לאוטונומיה, וגם להיבחר?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

זה – לא; לבחור – כן.

משה נסים (הליכוד):

תרשמו את זה, רבותי. תרשמו את זה.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מבטיח לך שאותך לא ישאלו.

משה נסים (הליכוד):

ולא רק זה. אתם הסכמתם – ואם לא, ניווכח – שהמוסדות הפלשתיניים יהיו תחת המרות של האוטונומיה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אי-אפשר לענות לו, אבל – – –

רון נחמן (הליכוד):

— — —

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

— — —

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אף שהנואם הוא בעד קריאות ביניים, אני מבקש להפסיק אותן עכשיו.

רון נחמן (הליכוד):

איפה ראש הממשלה? הוא נעלם ונמוג.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

חגי מירום (העבודה):

שלמה בוחבוט (העבודה):

ראש הממשלה מנהל את המדינה, לא כמו שמיר.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש להפסיק עכשיו. אני מאוד מבקש מחבר הכנסת נסים לסיים. אתה מדבר כבר 18 דקות. אני לא יכול, עם כל החברות. מספיק.

משה נסים (הליכוד):

מפריעים, אדוני.

היו"ר ש' וייס:

רבותי ---

משה נסים (הליכוד):

אתם גוזלים מזמני.

קריאות:

— — —

הי"ר ש' וייס:

מספיק. חבר הכנסת בוחבוט. חבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת בוחבוט, אני קורא אותך לסדר. חברי הכנסת, אף שחבר הכנסת נסים מאוד רוצה קריאות ביניים, בניגוד לרצונו אני מבקש להפסיק. אי-אפשר לעשות בעשר דקות את שני הדברים.

משה נסים (הליכוד):

אני מבקש לאפשר לי להשלים את דברי.

הי"ר ש' וייס:

דווקא היו קריאות ביניים מאוד יפות בהתחלה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, בוקר טוב. חברים יקרים, אני ממש מבקש לסיים. לא נעים לי להתמקח, בוודאי לא עם חבר הכנסת נסים. הוא עבר בשמונה דקות על זמנו, והוא יסיים עכשיו.

משה נסים (הליכוד):

אילו לקחתם את כל העניין עם קב חומטין – עם קורטוב של חרדה, של חששות, ולא במשתאות ובמצהלות; אם לא הייתם הולכים לכל העולם כולו כדי לאסוף כסף ליאסר ערפאת ולמלא את קופתו הריקה — — —

חגי מירום (העבודה):

זה לפי ההסכם.

משה נסים (הליכוד):

עוד לפני שיבשה הדיו, עוד לפני שראינו אם האינתיפאדה נפסקת. אולי הייתם לומדים משהו מהחותם יחד עם שמעון פרס על ההסכם, מאבו-מאזן, שפנה לכל מדינות ערב לאחר החתימה ואמר להן: אל תמהרו לחתום על הסכמי נורמליזציה, חכו עד שנקבל את כל מה שאנו רוצים. תלמדו קצת דרכי משא-ומתן, משהו מהתבונה הפלשתינית במשא-ומתן. ואני לא רוצה לנגוע בנושא הפליטים הערבים, לא בעצם העניין אלא במספר. נכון, זה מופיע בהסכם קמפ-דייוויד, אבל עוד תיווכחו שמדובר במאות אלפים של פליטים ובמימוש זכות השיבה בדרכים אחרות, שאיני רוצה לעמוד עליהן עכשיו מקוצר זמן.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש ממך לסיים לגמרי. אי-אפשר עוד.

משה נסים (הליכוד):

אני מסיים.

אתם אומרים לעם: נפתח שער, הגיעה עת שלום. הלוואי, זוהי כמיהה. האמינו לי, בכל רחשי לבי אני אומר את זה, זה דבר דרוש ונכון, ואין דבר שאני מייחל לו יותר מאשר השלום, אבל מה זה שלום בלי ביטחון? אתם אומרים לעם: לא יתגייסו עוד בניכם לצבא, ולא יהיה צורך בתקציב ביטחון.

רן כהן (מרצ):

מי אמר את זה?

חיים אורון (מרצ):

איש לא אמר את זה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

איש לא אמר זאת.

משה נסים (הליכוד):

אמרו את זה, תסלח לי, אמרו שיתגייסו פחות. שמעתי מנהיגים אומרים את זה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מבקשים לסיים.

משה נסים (הליכוד):

ושר האוצר כבר מבשר על הקטנת תקציב הביטחון. רבותי, מדינה פלשתינית זו סכנה, כפי שלמדנו מיצחק רבין ומאחרים. במשך תקופה נוספת צריך יהיה להגדיל את תקציב הביטחון, צריך לחזק את כוח ההרתעה של צה"ל. בלעדי זה יהיה פיתוי נורא למלחמה חדשה ועקובה מדם. אתם מפתים את העם, אתם אומרים שמצבנו יפרח: איש תחת גפנו ותחת תאנתו. הנה ימות המשיח הגיעו, ואנו רחוקים מרחק מזרח ממערב מימות המשיח.

היו"ר ש' וייס:

אי-אפשר עוד, זה לא מתאים לך. אתה יודע שלא אפגע בך, אך אי-אפשר כך.

משה נסים (הליכוד):

רק עוד פסוק.

היו"ר ש' וייס:

אני בעד פסוק.

עמנואל זיסמן (העבודה):

לאחר 30 שנה בכנסת, הוא לא יכול לסיים בעשר דקות.

משה נסים (הליכוד):

שמענו אתמול את דברי ראש הממשלה וממש התרגשתי. הוא בחר פסוקים, כאילו אין פסוקים אחרים. אבל, מה שצריך לומר היום הוא מתפילת יום הכיפורים: היה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל, העומדים לפניך היום לבקש רחמים ותחנונים על עמך ישראל. הורם מה שיאמרו, הבינם מה שידברו, הודיעם מה שישאלו ואל ייכשלו בלשונם – בחתימתם – ואל יבושו במענם, ואל יאמרו דבר שלא כרצונך.

שלמה בוחבוט (העבודה):

תוסיף עוד משפט אחד מתפילת נעילה: עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עליך ועל כל ישראל ואמרו אמן.

משה נסים (הליכוד):

כשלתם, הייתם נמהרים, קוראים לזה בלע"ז ריצת אמוק. אבל נתפלל ונאמר: אדוני עוז לעמו ייתן, אדוני יברך את עמו בשלום.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אני מודה לחבר הכנסת נסים. זה לא יהיה תקדים. נתתי לו קצת יותר זמן, וקצת זמן גם לקח. אנו חוזרים למסגרת של עשר דקות.

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דן תיכון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אני מדבר אליך. חברי הכנסת, הבעיה משותפת לכולנו: נשארו לנו 81 דוברים. אני לא יודע אם ההסכם יאושר או לא יאושר – אתם יודעים בוודאי כיצד אני אצביע – יש משימה לסיים את הדיון עד יום הכיפורים הבא, כלומר בעוד שנה, ולכן אני יכול יותר. פניתי אל הממשלה שתבקש מהשרים לוותר על רשות הדיבור. יש להם הזדמנויות רבות לומר את דעתם. ועדת הכנסת בראשות חבר הכנסת חגי מירום קבעה מסגרת זמן מאוד נדיבה, ואני משתדל היום לשמור עליה דווקא משום שאתמול הופרו הכללים לחלוטין, חלקית בניגוד להסכם. גם אם נשב היום עד 01:00, עד 02:00 או עד 03:00, גם אז בקושי נגמור מחר בצהריים.

דן תיכון (הליכוד):

מתי תהיה ההצבעה?

היו"ר ש' וייס:

בסוף הדיון. איך אני יכול לדעת מתי תהיה ההצבעה, כאשר אינני יודע מתי יסתיים הדיון? ההצבעה על הודעת הממשלה היא בתום הדיון. תום הדיון הוא בתום הדיון.

קריאה:

ואם הממשלה תיפול?

היו"ר ש' וייס:

אם הממשלה תיפול, תהיה ממשלת מעבר.

רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו, רק עשר דקות. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי. כדי שלא תהיינה אי-הבנות, אני מציע לאמץ את הרעיון של חבר הכנסת נסים ולא לדבר מן הכתב. אז אפשר להפסיק גם לאחר עשר דקות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד ראש הממשלה התחיל את דבריו במלחמת יום הכיפורים. גם אני אתחיל ואזכיר מה אמרה אז הממשלה. עמדנו אז בתקופת בחירות, לפני המלחמה. היא אמרה: מעולם לא היה טוב יותר, והכול הודות לממשלה שקולה ואחראית. ראו מה עולל שיקול הדעת האחראי של הממשלה הזו, איזה אסון למדינת ישראל.

יש לנו שארית מממשלת המחדל ההיא בממשלה הזאת, הלוא הוא השר שמעון פרס, הוא ארכיטקט ההסכם המדיני הנוכחי, הוא ולא רבין, ויש לו עוזר, מר ביילין, שמר רבין קורא לו: פודל. רבין נגרר אחרי שניהם.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יש לנו הרבה שאלות על מלחמת לבנון.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק, הפודל פידל ורבין פודל.

והנה, עוברות 20 שנים, 20 שנים לא קלות, הציבור במתח, קשה, הציבור רוצה שלום. הרי זה דבר טבעי. אומר הציבור: נשכח עוונות ראשונים, נזכור למר רבין את היותו רמטכ"ל, לא נזכור את התמוטטותו לפני מלחמת ששת הימים, כאשר צריכים היו אותו יותר מכול.

שלמה בוחבוט (העבודה):

באמת, באמת, דבר לעניין. אתם לא מצליחים להוציא את העם החוצה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת בוחבוט, בורא העולם והשכל לא חנן אותך לא בידע, לא בהבנה, לא בשנינות, רק בכושר הפרעה. תפסיק להפריע.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בוחבוט, קראתי אותך לסדר פעם אחת, אנא.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, למר פרס זוכרים את ניסיונו המדיני, לא את חלקלקותו הפוליטית, והציבור אומר: ניתן להם צ'אנס, ניתן צ'אנס לשלום, בלי לקרוא את ההסכם.

אני רוצה להסב את תשומת הלב של הציבור ושל חברי הכנסת לשיקול דעתה של הממשלה בדבר שלום או מלחמה. בואו נראה תחילה את שיקול דעתם של המוח והדרך, מר פרס ומר שריד, הלוא הדרך היא מרצ. אומר שריד, בדיון מדיני בכנסת, לפני כשלוש שנים עלינו, על אנשי הליכוד, המזהירים מפני סכנות במזרח התיכון: אתם אנשי העולם של האתמול, אתם האנשים היחידים שמופיעים אל הנשף של אביב העמים במעילים הכבדים של המלחמה הקרה. עכשיו זה נשף האביב, אומר שריד. והוא אומר עוד: אין היום סכנה של התלקחות בין-לאומית. ומה אומר מר פרס?

רענן כהן (העבודה):

הוא אמר גם הרבה דברים אחרים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מר פרס אומר: העולם כולו השתנה, הוא עבר מאוריינטציה צבאית לאוריינטציה כלכלית. שינוי זה החל לתת אותותיו גם באזורנו. ומר פרס מוסיף אז באותו דיון: אל נפחיד את עצמנו מעבר לדרוש. תקשיבו, עירק, אם תשקול הגיונית, לא תתקיף את ישראל. והוא מוסיף: עם השינוי שחל במדיניותה של ברית-המועצות, אפשר להביא להאטת מירוח החימוש ולהפניית משאבים רציניים לצרכים חברתיים וכלכליים.

אדוני היושב-ראש, שבוע אחרי נאומו של שריד ויום אחרי נאומו של פרס פולשת עירק לכוויית. מה לעשות עם שיקול הדעת שלהם?

אני מבקש להזכיר, ששמונה-תשע שנים קודם לכן מזהיר מר פרס את ראש הממשלה דאז, מר בגין, זיכרונו לברכה, שלא לתקוף את הכור בעירק. הוא אומר: ישראל תהיה כערער בערבה. מר בגין לא קיבל את עמדתו של פרס. אילו הקשבנו לפרס, אפשר ורע ומר היה היום גורלנו. מה באים היום ואומרים מר פרס ומר שריד: אם יהיה שלום יהיה ביטחון.

אני מבקש להזהיר את כולנו, כאשר הג'נטלמנים האלה, על-פי שיקול הדעת שלהם אומרים לעם ישראל: יהיה שלום, צריך ללכת וללבוש שכפ"ץ.

והיום מה אומרים לנו? היום אומרים לנו אותם אנשים, כאילו לא קרה דבר, שהעולם התמתן, שיש יציבות, שיש דמוקרטיה, שגם מדינות המזרח התיכון רודפות שלום, ועל סמך זה מציעים לנו הסכם, שמה פירוש? מדינה פלשתינית בגבולות 1967, עם זכויות שיבה, ובירתה ירושלים. לא אני אומר את זה, שלמה הלל ידידכם שישב כאן, הוא אמר את זה השבוע ב"הארץ".

אני מסתכל שוב על דברי מר פרס ומר רבין רק מן השבוע הזה ומן השבועות האחרונים. מה אומר פרס בדיונים בכנסת? – העולם השתנה תכלית שינוי, נגמר הסכסוך בין אמריקה לרוסיה, אין נשק רוסי שופע חינם לערבים. ומה אומר מר רבין? – חובתנו לראות את העולם החדש כפי שהוא עכשיו, עלינו להצטרף למסע השלום, הפיוס ושיתוף הפעולה הבין-לאומי הדוהר בימים אלה על פני הגלובוס כולו.

אני מסכים, אם זה באמת היה המצב, אם העולם הוא עולם של שלום, עולם של ביטחון, אני מבין, ישראל יכולה לקחת על עצמה סיכונים הרבה יותר גדולים. אבל האם זו המציאות, או שהממשלה מנותקת ממנה? האם יש יציבות בעולם? הלא ברית-המועצות מתעוותת ממחומות וממלחמות. ראו מה קורה בגרוזיה בתוכה, בינה לבין אבחזיה, במולדובה, בארמניה. הבלקן מתפורר, סרבים, בוסנים וקראטים, יד אש באחיו באכזריות נוראה. והמזרח התיכון, הוא יציב יותר? אין פונדמנטליזם שעולה כפורח ומכרסם את יסודות כל מדינות ערב? הוא מערער את מצרים, הוא מערער את אלג'יר. אין תהליך חימוש, מר פרס? אתה אינך רואה מה קורה? הרי תהליך החימוש לאחר התמוטטות ברית-המועצות גדול ממה שהיה. טילים מגיעים מסין ומצפון-קוריאה לסוריה. צ'כיה ופולין שולחות טנקים מן הטובים ביותר. גם ארצות-הברית, בשלוש השנים האחרונות מכרה נשק ב-24 מיליארד דולר למדינות המזרח התיכון, יותר מאשר אי-פעם.

אני מבקש לדעת ממר פרס המרחיק ראות, המבין, הקורא, מהיכן לקח את הנתונים שלו, שכספי החימוש מופנים לכלכלה. האיש פשוט איננו מבין מה קורה. רק אתמול אמר מר רבין שמסע השלום דוהר על פני הגלובוס, וטראח, עוד הפיכה בברית-המועצות.

אני רוצה לומר, ידידי, שהנחות היסוד של הממשלה, שעליהן מושתתים הוויתורים המחרדיים ביותר, המסוכנים ביותר – אינן נכונות. מעבר לזה, האיום לא קטן, הוא גדל. כבר יש נשק לא-קונבנציונלי במזרח התיכון, בגלל התמוטטות ברית-המועצות.

אני מבקש בנקודה זו עוד להוסיף, שמול הנשק הקונבנציונלי היה לישראל מאחז ביהודה ובשומרון, שבו יכולנו להיאחז. עכשיו אנחנו מוותרים על המאחז הזה, אבל האיום נשאר, הוא לא רק נשאר – הוא גדל. אתם פשוט מנותקים מן המציאות הגלובלית.

אני גם מנסה להסתכל על התהליך שבאמצעותו אנחנו מגיעים למשא-ומתן ולחתימת הסכם, ואני מנסה להבין האם אין התהליך הזה מצביע על טיבו. אם כן, הולכים להסכם החשוב ביותר, הגורלי, המסובך ביותר למדינת ישראל, ואת מי שולחים כדי לנהל משא-ומתן? משלחת שאין בה איש מקצוע רציני אחד של משרד החוץ, שיש לו ניסיון. אין שם איש צבא אחד. אתם לא רוצים איש מצה"ל, כדי לא לערב את הצבא בפוליטיקה? אתם צודקים. אין איש שב"כ, אין איש מוסד, אין גנרלים בדימוס? מביאים לשם איזה קוזי פרופסור אחד, איזה רבע עיתונאי, שהם חסרי כל ניסיון בין-לאומי, ועם החסמבה הזאת הולכים ומביאים למדינת ישראל הסכם. מה הפלא שזאב שיף מדבר על החורים הביטחוניים, אני אוסיף: חורים ביטחוניים כמו בגבינה שווייצרית, גבינה שווייצרית מסריחה.

מלה נוספת על האיומים הביטחוניים, ודווקא הקונבנציונליים. ראו, אני אלך לשיטתכם, שדווקא יהיה מדובר במדינה פלשתינית לא עוינת, ידידותית. אם כיום, במצב הנוכחי, נערמת בחזית המזרחית שפעת טנקים, 2,000, על הירדן, אז אנחנו גם עם כוחות קטנים בגב ההר יכולים להתמודד עם זה. מי ששולט בגב ההר שולט במדינת ישראל. אבל כשאנחנו בחוץ, ויש מדינה פלשתינית, לשיטתכם,

ופתאום יש 2,000-3,000 טנקים, ויש שם יותר מכפול בחזית המזרחית, איפה אנחנו נערום את הכוחות שלנו, על גבול קלקיליה? על גבול טול-כרם? ומה נמתין, להערכת אמ"ן בדבר סבירות נמוכה או גבוהה למלחמה, כדי להקדים אותם ולהשתלט על גב ההר?

אני רוצה לציין, שרק בימים אלה האלוף אלי זעירא כותב, שגם ב-1956 וב-1967 וב-1973 עשינו טעות של הערכת מצב, ואי-אפשר להבטיח את העתיד מפני טעויות. מה, אם כן, ההבדל בין המצב הנוכחי ובין מה שעלול להיות? בסיטואציה הקיימת, אם אנחנו טועים בהערכת המצב, ויש טעות, היא לא פטאלית, נשלם מחיר כבד, אבל מדינת ישראל על מקומה. אם נהיה, חלילה, מחוץ לגבולות 1967, ושם תהיה מדינה פלשתינית, לשיטתכם, אם יש טעות, היא פטאלית. על סמך ניסיון העבר שלנו, עם טעויות בהערכת מצב, אי-אפשר לנבא, למשל, שבשנת 1997, 1998, לא תהיה טעות. ולכן איננו יכולים לומר היום בביטחון, כי ישראל תתקיים עד שנת 2000, כי איננו יכולים לומר שלא תהיה טעות.

אני מייד מסיים, גברתי היושבת-ראש.

שלמה בוחבוט (העבודה):

ומה אחרי שנות האלפיים?

עוזי לבדאו (הליכוד):

אני מבין שאפשר לקחת סיכון מחושב על ביטחונה של מדינת ישראל, כפי שהליכוד לקח בסיני – שם יש 200 ויותר קילומטרים של מדבר ריק – אבל אי-אפשר לקחת הימור על קיומה של המדינה. זה מתחיל להיות בלתי רציונלי. זה מה שאתם עושים.

ועכשיו צאו ולמדו מה יקרה כאשר המדינה הפלשתינית תהיה עוינת, ו-30,000 השוטרים שיהיו בה יהיו בעצם צבא והם יתאמו את התקפת הפתע, והציבור הפלשתיני ירקוד על הגגות – כבר יש להם ניסיון בדבר הזה.

סאלח טריף (העבודה):

מה אתה מציע?

עוזי לבדאו (הליכוד):

עוד מלה אחת. אני קודם כול מספר לך כמה חורים יש בגבינה שלך, ומה שאני מציע, לצערי, אין לי זמן להציע כאן, אבל יש גם מה להציע.

יש עוד דבר אחד, והוא לגבי אש"ף.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת לנדאו, בבקשה לסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גברתי, מה שאני מבקש – – –

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

הצעה במלה אחת – – – לא מדינה פלשתינית, לא אש"ף.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ציין שוב ידידי חבר הכנסת משה נסים את הנושא המרכזי של זכות השיבה. אתם השארתם את הנושא הזה בפנים. אמרתם: אש"ף התחייב שלא יהיה טרור. לא יכול להיות שלא יהיה טרור אם יש זכות שיבה. הטרור בא כדי לממש את זכות השיבה. המתונים, נביל שעת' וחנאן עשראוו', אומרים שישראל הסכימה – לא אני אומר, הם אומרים – והוויכוח ביניהם הוא על 200,000 פליטים או 800,000 פליטים בשנתיים הראשונות. דובר משרד החוץ אומר: עשרות אלפי פליטים, כך בלשוננו החלקלקה, העקלקלה, הפתלתלה של מר פרס. עשרות אלפי פליטים יכולים להגיע למאות אלפי אנשים.

ואני רוצה כאן לדעת, האם לאחר שהם יחזרו הם באמת יוותרו על זכות השיבה שלהם, יוותרו על אדמותיהם, יוותרו על חזרה לצפת או למגדל?

אולי ניקח כאן דוגמה, וזה דווקא תקדים – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת לנדאו, נא לסיים במשפטים מסכמים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני אסיים רק עם דוגמת טאבה. קחו את טאבה. מה היא למצרים? רחוקה, שכוחת אל, קילומטר רבוע. איזו חשיבות יש לה? זה לא קהיר, זה לא אלכסנדריה. ובכל זאת איש מתון כמובארק לא ויתר על המילימטר האחרון הזה. הפליטים שסולקו מצפת, שסולקו מיפו וישבו כאן על הגבעות מאחורינו יראו את בתיים ועיניהם כלות. הם יוותרו על בתיים? להם הבתים חשובים פחות מאשר טאבה למצרים? ועם האנשים האלה שאתם מחזירים אתם אומרים שיהיה שלום.

אני מבקש להזכיר לכולנו. כאשר הסתיים הסכם מינכן, היתה תמונה אחת בבריטניה עם נוויל צ'מברליין. היתה תמונה אחרת, סיפור אחר, פחות ידוע, עם ראש ממשלת צרפת דלאדיה. הוא חזר לצרפת, ומספרים שכאשר הוא יצא מהמטוס אל בית-הנתיבות הוא ראה אנשים מרחוק והוא העלה את צווארוני מעילו כדי לא לחטוף ביצים. הוא פחד שהציבור בא לסקול אותו.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת לנדאו, אני מבקשת לסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מסיים. אני אפילו לא כותב את הדברים האלה.

אבל כאשר הוא מגיע סמוך אליהם, הוא פתאום שומע שהם מוחאים לו כף, ואז הוא אומר לעוזרו לז'ה: "LES IMBECILES", האימבצילים. דלאדיה הבין את מה שצ'מברליין לא הבין: אימבצילים שכמותכם, אינכם מבינים על איזה הסכם אתם חותמים. הרי זו שטות נוראה.

היה שם עוד הסכם: ריבנטרופ-מולוטוב. בהסכם ריבנטרופ-מולוטוב, גם שם חתמו שני שרי החוץ, כפי שהסכם זה היה על מדשאת הבית הלבן. מה היה ההבדל? בהסכם ריבנטרופ-מולוטוב, בתמונה, סטלין עומד מאחור. הוא לא לחץ את ידו של היטלר. אבל סטלין לא לחץ את ידו של היטלר, כי היטלר רצח קומוניסטים, ואפילו סטלין ידע שהוא שלא היה יכול להתבונן בעיני ידידיו הקומוניסטים ובעיני בני משפחותיהם אילו לחץ את ידי היטלר המגואלות בדמם. לרבין זה לא מזיז. הוא אדם נעדר רגשות.

גברתי היושבת-ראש, ישראל חתמה על מסמך כניעה מבישה. ממשלת ישראל הביסה עם שמוכן לכול, ואנחנו מרגע הסכם זה מתחילים להילחם מחדש את המלחמה על עצמאותנו, על יכולתנו לחיות במקום הזה כעם שמסוגל להגן על עצמו. מתחילה הספירה לאחור. אנחנו מן האופוזיציה נצטרך לצאת לציבור ולהסביר בלשון ברורה מה הן הסכנות. זה כבר לא מלחמה על ארץ-ישראל. אנחנו נלחמים היום על ירושלים, על הגולן, על יכולתנו לחיות, ואת זה נצטרך להסביר לאנשים. אולי גם אתכם לשכנע. אינני אומר את זה משום שרצוני לזכות בנקודות, ולא כדי לזכות בוויכוח פוליטי. הדבר הזה הוא מדם הלב. אנחנו מתחילים את הספירה לאחור. מתי נבין? תודה, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל ביבי, אחריו – לשר שמעון שטרית, ואחריו – לחבר הכנסת דן מרידור. ברשותכם, בבקשה לעזור לשמור על לוח הזמנים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בימים אלה של עשרת ימי תשובה כולנו תפילה שלא תארע תקלה על-ידינו, וראשית, שהשלום שכה מדברים עליו, קודם כול ישרור בינינו.

משום-מה נשמע כאן בבית, שכביכול יש שני מחנות: מחנה השלום ומחנה המלחמה. אני חושב שאסור – חבר הכנסת לנדאו, שכחת כאן על הדוכן את השעון.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת לנדאו, יש לך עשר דקות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

בכוונה השארתי אותו, כדי שיישארו לך עשר דקות.

דן מרידור (הליכוד):

זה בשביל הספירה לאחור.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גם השעון לא יעזור לו. הוא עדיין חושב במתכונת של שנות ה-50.

יגאל ביבי (מפד"ל):

חבר הכנסת דראושה, אין כאן שעון ליכודניק ושעון מערכניק, שעון של שלום, שעון של מלחמה – אבל שכל השעות יהיו טובות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שמעתי את הנאום הרדוד שלו. הוא חושב במתכונת המיושנת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דראושה, ברשותך.

יגאל ביבי (מפד"ל):

חבר הכנסת דראושה, תירגע, היום יש לך חתונה, אז תן גם לאחרים לשמוח.

אני יכול לומר בפה מלא, שרוב יושבי הבית הזה ורוב העם בישראל רוצה שלום.

עמנואל זיסמן (העבודה):

למה רוב העם? העם.

יגאל ביבי (מפד"ל):

ושלא ייצרו כאן מחנות של אוהבי שלום ושונאי שלום. העם בישראל רוצה שלום.

נעשה עוול מיוחד לציבור של הציונות הדתית.

סאלח טריף (העבודה):

איך?

יגאל ביבי (מפד"ל):

מי שמתבונן בעיתונות, מי שמתבונן בהסתה המתנהלת על-ידי חלק מהבית הזה רואה שמציירים לפעמים את היהודי עם הכיפה בכלל, ואת המתיישב בפרט, כדמות של אדם ששש למלחמות, שאינו רוצה שלום, שעושה פרובוקציות. זאת טעות, זאת רשעות. הציבור הטוב שהלך והתיישב בחלקי ארץ-

ישראל, על דעת הממשלות כולן, לא מגיעות לו זכויות? איפה התנועה לזכויות האזרח? איפה אנשי
מרצ? מה יש, אזרחים סוג ב'? הייתי רוצה לראות איך אלה שמדברים יפה על זכויות האדם היו
מרגישים בשבוע האחרון, כשאנשים אלה לא היו יכולים להגיע לבתייהם.

עמנואל זיסמן (העבודה):

רק יום אחד.

יגאל ביבי (מפד"ל):

היו כמה ימים. אני הייתי בנסיעות האלה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

היה יום אחד, וצריך להבין את זה, ויותר זה לא יהיה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אבל יש הבדל גדול בינינו. השלום שאנחנו רוצים אותו הוא לא רק שלום שבא מנימוקים שנשמעים
בבית הזה, ותאמינו לי שהשלום שאנחנו מטיפים לו, השלום שאנחנו מחנכים אליו, יש בו נשמה
אחרת, יש בו חיות אחרת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני לא מבין מה קרה לכם. כל הגבעה-הצרפתית – – –

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת זיסמן וחבר הכנסת מצא, זה זמנו של חבר הכנסת ביבי. חבר הכנסת זיסמן, תודה,
תאפשר לו בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

השלום שאנחנו מטיפים אליו לא רק בגלל בעיות דמוגרפיות, לא רק בגלל בעיות ביטחוניות, לא רק משיקולים כלכליים, שיהיה שוק של המזרח התיכון, אלא אנחנו מחנכים דורות רבים מתוך השקפת עולמה של היהדות, כפי שהיא מתבטאת בתורה שבעל-פה ובתורה שבכתב. היא מתבססת על אמונה בה' ועל קדושת החיים, על האמונה בחזון השלום העולמי, אך עם זאת, אנחנו מאוד פרקטיים לגבי חזון השלום בלבנו. לא לחינם המלים של חזון השלום העולמי הן: "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות". אבל משתמשים בביטוי הזה ושוכחים, שלעתים צריך להשתמש בפסוק ההפוך, מיואל, שאומר: "קראו זאת בגוים, קדשו מלחמה, העירו הגבורים – – – כתו אתיכם לחרבות ומזמרותיכם לרמחים, החלש יאמר גבור אני". יש לעתים שאתה צריך להיאבק, לא תמיד אתה צריך להפוך את האת למחרשה.

נשמעת הטענה, וכל פעם שאני שומע זאת כאן בבית ומעל הדוכן הזה, אני פשוט מזדעזע – מה אתם דואגים? ואם תהיה פאשלה, ואם יהיה כישלון, יש לנו צה"ל. אתם לא מאמינים בכוח שלנו? אתם לא מאמינים בעוצמה שלנו?

לפני 20 שנה, לא צריכים להזכיר, כולנו יודעים את הביטחון ואת השאננות שהיו לנו. האם אנחנו לא רואים שבשלוש השנים האחרונות הושקעו כ-150 מיליארד דולר בכלי משחית במדינות ערב? הרמה האנושית שם עלתה, ותוסיף על זה את המוטיבציה האידיאולוגית, הג'יהאדית. האם אלה לא מהווים סכנה, שלא צריכים כל כך לבטוח רק בכוח?

עם ישראל יושב וצופה בנו, ובעיקר בשני הגושים הגדולים. זה מזכיר לפעמים גן ילדים, כאשר רואים שאלה אומרים "אתם התחלתם", ואלה אומרים "אתם המשכתם", "אתם לא עושים כמונו". רבותי, נכון שנעשו גם טעויות על-ידי הליכוד. אבל זה לא אומר שאתם צריכים ללכת בריצת אמוק, בלי לחשוב.

אני נמנה עם מי שבאמת רוצים, והציבור כולו רוצה שלום, אבל עשיתם כמה טעויות, ובחודשים הקרובים תראו שעשיתם טעויות. כך לא מנהלים משא-ומתן. האם לא שמעתם אתמול את אסד אומר מפורשות, שהוא יטרף את השלום אם יפגע בסוריה, וראש הממשלה אומר לו, חכה תשעה ירחי לידה עד שנדבר אתך? כך מנהלים שלום?

רענן כהן (העבודה):

הפלשתינים מקבלים לדבר עם אסד.

יגאל ביבי (מפד"ל):

הו, באמת, רענן כהן. אתם חושבים שהפלשתינים יריבו עם ה"ג'יהאד האסלאמי" והם יריבו עם אסד ותסכסכו את כולם, ואתם תשבו ותסתכלו? באמת, זו רצינות? זו לא רצינות, שלא היתה לכם סבלנות לסגור את ההסכם בכללותו, עוד חודש, עוד חודשיים, לבדוק את הנושאים.

רבותי, כשראיתי השבוע את צהלות השמחה עם הדגלים, באמת ראיתי שמחה אמיתית של אנשים. ארבעה דגלים, 50 איש על מכונית שרים ורוקדים. אבל, בעיני רוחי, כשעמדתי שם בפקקים הצפופים, ראיתי כיצד כל השמחה הזאת תוכל להתהפך, ולהפוך למאבק חריף, אם תהיה אכזבה מהשלום. לדעתי, לא סגרתם את הנושאים בצורה מסודרת.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — —

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני בטוח שהיושב-ראש ענת מאור, שהשבוע עטפה את עצמה לא עם טלית אלא עם דגל אש"ף עם תמונת ערפאת — — —

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אתה לא מאפשר לה עם טלית...

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני בטוח שבעוד כמה חודשים לא תוכלי ללכת ליריחו ולהתעטף בטלית של אש"ף.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

היא לא יכולה לענות לך עכשיו.

יגאל ביבי (מפד"ל):

יעל דיין איננה כאן, ראיתי את השמחה אצלה ואצל אחרים. אני בטוח שלא תוכלו ללכת לשם. כי מי שהתחתן בלי לקבוע את התנאים מראש בצורה מסודרת — — —

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

זה רק אירוסין, עוד לא חתונה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

צפוי לגט, לסכסוכים, למלחמות, למאבקים ולשנאות. אותה שמחה מוקדמת שעשיתם, לצערי, תביא נזק לכולנו. חגגתם, לחצתם ידיים, חלק התחבקו, חלק התנשקו, אבל כולנו נסבול מפני שלא עשיתם שלום אמיתי, שלום מסודר, שלום עם שכל.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

לחיצת ידיים עדיפה על שבירת ידיים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כדאי לשבור את הידיים ולהגיע ללחיצה אמיתית.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — — צריך לדעת לעשות שלום — — —

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני מסתכל על ההסכם ואני לא אומר שבהסכם קמפ-דייוויד לא היו נושאים דומים וזהים. אבל כשאתה מסתכל, ואנחנו רוצים תשובות, ואתה קורא בצורה מפורשת — — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת ביבי, זמן תם, אני מבקשת לסיים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

הפריעו לי.

אני מדבר על תחום השיפוט של האוטונומיה. תחום שיפוטה יכסה את שטחי הגדה המערבית ורצועת-עזה. האוטונומיה תכסה את כל השטח. אולי, אם יתפשרו אתנו וייתנו את רמות, את הגבעה-הצרפתית, את גילה, אולי. אבל ברור שמעלה-אדומים, לפי המסמך שהצגתם לבית הזה, גוש-עציון, מקומות שהיתה עליהם הסכמה לאומית, הם בעוד כמה חודשים יהיו באוטונומיה. האם היה כאן מישהו בבית שלא אמר שגוש-עציון ומעלה-אדומים הם בהסכמה הלאומית? מה קרה? המסמך שחתמתם אומר ההיפך. הייתם צריכים להגיד את האמת; להגיד את האמת, להגיד מה שאתם חושבים. אם זו מדינה פלשתינית, תגידו, תתכננו מדינה כמו שצריך, תסתכלו על המפה, תסתכלו עליה, האם אפשר מעשית. אתם אומרים שאתם אנשים מעשיים. אפשר להקים מדינה כזאת? אפשר לחיות בארץ הזאת?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת ביבי, בבקשה, משפטים מסיימים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה, יומיים-שלושה לפני יום הדין, לקרוא לכל עם ישראל לדבר בלשון אחרת. לא הייתי רוצה שיקראו לראש הממשלה "בוגד", לא הייתי רוצה שיקראו מלות גנאי למתיישבים, למוחים, שכואב להם. הייתי רוצה שבבית הזה אנחנו נגיד לעם ישראל לשנות את הסגנון. הוויכוח ישנו, הוא כואב, הוא מר, אבל הטעות שעשיתם, שלא הצלחתם לאחד יותר את העם הזה להסכמה, להבנה, להידברות קודם בינינו; יש קרע בעם. אבל הייתי מצפה מאתנו לשמור על האווירה הטובה.

אני רוצה לברך את כולנו, שמן השמים, ממעון קודשו, ישקיף עלינו ויברך את ממשלת ישראל, עם ישראל, יברך את הבית הזה בהחלטות טובות, ושנזכה כולנו לשלום בינינו, ואז אולי גם יהיה שלום עם אויבינו.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את השר שמעון שטרית, אחריו – חבר הכנסת דן מרידור, ואחריו – סגן השר וליד חאג' יחיא.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אנחנו דנים היום באחת ההחלטות החשובות שממשלה זו תקבל במהלך כל תקופת כהונתה, באחת ההחלטות החשובות ביותר שהכנסת הזאת תקבל במהלך תקופת כהונתה. אני מאמין שזאת החלטה והכרעה שכל אחד ואחת מאתנו חייבים לקבל, לא לפי שיקול צר ומצומצם מבחינת הזמן והמרחק, אלא לפי שיקול רחב ובראיה כמעט היסטורית של מקומו ותפקידו.

כולנו, מורי ורבותי חברי הכנסת, אנשי אופוזיציה, נציגי ממשלה, מכל קצות הקשת הפוליטית, כולנו מחויבים לתת דין-וחשבון, קודם כול לציבור שבחר אותנו והעמיד אותנו כשליחיו ונציגיו, ועינינו נשואות אלינו היום מקצה הארץ ועד קציה.

לא עת להתחשבנות פוליטית היום הזה אלא עת לחשבון נפש נוקב, אמיתי, אל מול שר ההיסטוריה; לא עת להסתכלות צרה מזווית מצומצמת או מנקודת מבט חד-ממדית, אלא זוהי עת להכרעה על-פי מכלול השיקולים ועל-פי התמונה הכוללת. זוהי גם לא עת להתבוננות נלהבת, אופורית, על שינוי מפתיע במהלך האירועים ובתבניות החשיבה של רבים מאתנו. זוהי גם לא עת לאיבוד עשתונות משמחה ולהתעטפות בסמלי האויב האכזר, אלא זוהי עת למחשבה מפוכחת, הרואה בעין בוחנת את כל הסיכונים, ומביאה בחשבון בגילוי לב את כל הסכנות.

זוהי אינה עת לזריעת פירוד ומחלוקת בתוכנו בנוסח קמצא ובר-קמצא בזמן מלחמה. זוהי עת למצוא, בהמשך לדבריו של חברי, חבר הכנסת ביבי שדיבר לפני, זוהי עת למצוא את המאחד בתוכנו בזמן שהדי השלום ברקע.

זוהי עת להתגייסות – – –

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

מה מאחד, השר שטרית?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

מאחד, בתוך אי-הסכמה, שלא תדברו על השואה. צה"ל חזק, ואתם מדברים על שואה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

למה לא?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

כן, אתם מדברים על שואה. שמעתי אותך מדבר. אתם איבדתם את העשתונות.

יהושע מצא (הליכוד):

נכון, יום כיפור.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אתם מדברים על שואה, כשיש צה"ל עם עשרות דיביזיות? בושו והיכלמו. יש ספקות, יש סכנות ויש סיכונים, אבל ככה לדבר, לצייר הכול בשחור, קודר?

עוזי לנדאו (הליכוד):

תאמר לי, מה היה כתוב באושוויץ? "העבודה משחררת". אתה קראת? אתה זוכר?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני יודע קצת גרמנית, ואתה ממשיך בשיטות התעמולה הפסולות ביותר. אתה מפחיד את העם ומהלך אימים על העם. אתה ונתניהו שמתם את הליכוד בקצה הימני.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מועצת היהודים, היודנראט, סייעה לגרמנים. הממשלה אומרת שטחים תמורת שלום, במקום העבודה משחררת. שטחים תמורת שלום.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת לנדאו, אפשרתי לך לקרוא קריאת ביניים. אני מבקשת להפסיק.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

כל עולם הדימויים שלך הוא עולם אפוקליפטי, שמראה כמה אתה מנותק מהמציאות. אתה מדבר על שואה כשיש לך צה"ל, כשיש לך מדינה ריבונית. יש גבול למה שאתה יכול להגיד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אמר חבר הכנסת שילנסקי, שההבדל בין הממשלה הזאת לבין היודנראט הוא, שליודנראט לא היתה ברירה ואילו לממשלה הזאת יש ברירה. כשאתה משווה לשואה אתה עושה את זה לא רק כדי להתאבל אלא כדי להפיק לקחים, והלקח החשוב ביותר הוא הלקח של הונאת הציבור היהודי.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת לנדאו, שב בבקשה. תודה. השר שטרית, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

סאלח טריף (העבודה):

שלמה בוחבוט (העבודה):

הוא מתכוון לוועידת הליכוד.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חברי הכנסת, אודה על האמת ---

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

ראש מועצת מעלות, תתבייש לך. בור ועם הארץ.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתה בור ועם הארץ. כשאתה אומר "ראש מועצת מעלות", תגיד את זה בגאווה. תתבייש לך. אני יודע מה זה חבלה ומה זה בעיות. איך אתה מדבר? אני גא שאני ראש מועצת מעלות. איך אתה מדבר?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני מציע לחברי בליכוד, די לכם בהתנשאות, די לכם בהסתכלות מגבוה על כולם. חבר הכנסת אומר שהוא לא מבין, ופתאום אתה מדבר אליו בכינויי גנאי. של נעליך מעל רגליך, אתה נבחרת פעם בבחירות ישירות? הוא כן. אתה נבחרת בוועדה מסדרת עם 200-300 איש, אולי 1,000. יש גבול לכל דבר.

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להמשיך את הדיון. תודה.

לימור לבנת (הליכוד):

יהושע מצא (הליכוד):

השר שטרית, כמה קולות אתה קיבלת?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מצא, אני מבקשת להפסיק.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

57,000 קולות. תקשיב טוב. אתה מעולם לא קיבלת מספר כזה.

סאלח טריף (העבודה):

חבר הכנסת מצא, אתה צריך להתבייש.

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להפסיק את קריאות הביניים. תודה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

גברתי היושבת-ראש, אודה על האמת, והדברים גלויים וידועים, שלפני קבלת ההכרעה ונקיטת העמדה ב-30 באוגוסט, התייסרתי והתלבטתי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

תקשיבו, אבל בנחת. תקשיב בנחת, אדון עוזי לנדאו, מותר לך. כשאדם מדבר בגילוי לב, מותר לך להקשיב. תקשיב עד הסוף, ואל תפריע באמצע.

ההתייסרות שלי וההתלבטות שלי, רבותי חברי הכנסת, לא נגעו כלל וכלל לגישתי החיובית והתומכת בהסדר שלום עם הפלשתינים, עם מדינות ערב ועם מדינות ערב האחרות. ההתייסרות לא נגעה לנכונותי המלאה שיש לייסד את השלום על פשרה טריטוריאלית ועל הפרדה בינינו לבין תושבי השטחים, שאינם רוצים שאנו נשלט בהם, וגם אנו איננו רוצים את החיכוך והחיבור אתם.

נאמנים עלי דבריו של אברהם אבינו ללוט, בעקבות עימות בין רועיו ובין רועי לוט, שכבר צוטטו היום על-ידי חברת הכנסת דליה איציק: "הפרד נא מעלי". "הפרד נא מעלי" – אין זה בגדר אמירה סתמית על סכסוך פרטי בין רועים. "הפרד נא מעלי" – זו היתה אמירה עם משמעות טריטוריאלית, שהרי בני ישראל צוו שלא להתגרות במואב, כי ארצם ניתנה לבני לוט.

גישת השלום של מסורת ישראל בולטת גם בפרשת סיחון, שבני ישראל נצטוו לדבר אתו שלום לפני יציאה למלחמה.

גישתי הבסיסית – בעד פשרה טריטוריאלית ובעד "הפרד נא מעלי", מכמעט 2 מיליוני פלשתינים שאינם רוצים בנו, וגם אנו איננו רוצים להתערב בהם ולהתחבר אליהם. גישה זו הביאה אותי לעמדה התומכת והמחייבת הסדר שלום עם הפלשתינים ועם מדינות ערב, גם במחיר ויתורים וגם במחיר של סיכונים למען השלום.

ההתייסרות שלי נבעה מדאגתי לעיצוב התהליך בהמשך הדרך, לאחר שהושג הסדר העקרוני; מדאגתי להבטחת האינטרסים של ישראל בשמירת ביטחונה, ביטחון תושביה, ביטחון היישובים ביהודה, בשומרון ובעזה, להבטחת המשך התהליך כך שיישמר האינטרס האסטרטגי הבסיסי של מדינת ישראל למניעת הקמתה של מדינה פלשתינית נפרדת ממערב לירדן.

שאול גוטמן (מולדת):

ואתה מרוצה?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

תיכף אסביר, חבר הכנסת גוטמן.

ההתייסרות שלי נבעה מדאגתי להבטחת פרמטרים מחייבים, מוגדרים, לשמירת ירושלים מאוחדת על כל חלקיה, תחת ריבונות ישראלית, כבירת הנצח של העם היהודי, ומדאגתי להבטחת בקרה מקצועית וממשלתית בהמשך התהליך.

כחבר הרשות המבצעת, וכמי שלאורך כל חייו, בתפקידים שמילאתי, גם בגופים עסקיים גדולים, דרשתי הקפדה, דיוק ובהירות – בהעדר קבלת הבהרות בשעת קבלת הכרעה והצבעה, ובלא שנקבעו באותו מעמד פרמטרים מחייבים בנקודות הללו, לא יכולתי להצביע בממשלה בעד ההסדר רק על יסוד גישתי הכוללת המחייבת הסדר שלום, התומכת בפשרה טריטוריאלית, ולפיכך בחרתי במעמד אותה הכרעה להימנע בממשלה בהצבעה על הצהרת העקרונות.

רון נחמן (הליכוד):

גם היום?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

הימנעותי בממשלה לא היתה ביטוי להתנגדות, אלא ביטוי לאחריות, לזהירות ולהקפדה, שלפי השקפתי נדרשות בהמשך התהליך. הימנעותי היתה הימנעות חיובית.

דן מרידור (הליכוד):

השר שטרית, מה היה קורה אם כל שרי הממשלה היו אחראיים וכולם היו נמנעים?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אז היו מקיימים עוד ישיבה אחת, עוד שתיים, מלבנים את הדברים, קובעים את הפרמטרים, ואז כולם היו מצביעים בעד.

הימנעות – איתות להקפדה בהמשך; חיובית – כתמיכה בהסדר השלום.

מבחנה העיקרי והאמיתי של הצהרת העקרונות יהיה ביישומה ובתהליך מימושה. ההימנעות שלי בממשלה סימנה את קריאתי להקפדה ולדקדוק בכל תג ובכל קוץ של יו"ד ובכל פסיק לגבי המשך הדרך.

אני מבקש להדגיש, כי בניגוד להסכם השלום עם מצרים, שסיכם תהליך וקבע הסדר מפורט לגבי כל סוגיה וסוגיה, הרי הצהרת העקרונות עם הפלשתינים היא כשמה – הצהרת עקרונות, הפותחת תהליך שאמור לגבש את פרטי ההסכמות ולקבוע באופן מפורט, בהמשך הדרך – – –

רון נחמן (הליכוד):

השר שטרית, אולי תימנע גם כן.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אז תהיה לך הזדמנות להצביע על ההסדרים.

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת לאפשר לשר לסיים את דבריו בצורה מסודרת.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה להבהיר, כי לגבי הסכם ההכרה עם אש"ף הצבעתי בעד, גם בממשלה, כי הוא מגבש סיכום של תהליך והסכמה מפורטת בדבר התנאים להכרה. אש"ף עמד בכל התנאים שנקבעו בהחלטות ועידת מפלגת העבודה; לאמור: "מפלגת העבודה מוכנה להידברות עם אישים וגורמים פלשתינים אשר מכירים בישראל, שוללים את הטרור ומקבלים את החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338". בכל

התנאים האלה עמד אש"ף, ונוסף על כך התחייב למנוע אלימות, לזנוח את הטרור ולהעניש את אנשיו שיפרו את ההתחייבות; והכריז באותו מסמך כי סעיפי האמנה הפלשתינית השוללים את זכות הקיום של ישראל וסותרים את ההתחייבויות כלפינו הם "בלתי ישימים ואינם תקפים עוד".

לימור לבנת (הליכוד):

מדוע הם לא ביטלו את האמנה הפלשתינית?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אש"ף גם התחייב, כי בעתיד פתרון סכסוכים יהיה רק בדרכי שלום.

נאמר שהסעיפים הם בלתי ישימים ואינם תקפים – – –

לימור לבנת (הליכוד):

אתה הרי יודע שההסכם עבר רק ברוב של שני-שלישים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אנחנו לא פורמליסטים. ניתן להם את הזמן לבטל את זה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

יהושע מצא (הליכוד):

אתה משפטן, אתה לא פורמליסט?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

— — — ישיבת הממשלה.

קריאות:

לימור לבנת (הליכוד):

אל תצעק.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

מאז ישיבת הממשלה, גברתי חברת הכנסת לימור לבנת, ב-30 באוגוסט, התבהרו חלק מן הדברים והצטיירו פרמטרים מחייבים שינחו אותנו בהמשך הדרך.

היום, ובתום הדיון הזה, אצביע בעד אישור ההסכמים עם הפלשתינים. אני נותן את תמיכתי המלאה לא מתוך שמחה של שוטים נלהבים הנתונים בהלם של אופוריה, אלא מתוך פיכחון מלא לסכנות ולסיכונים שאנו נוטלים על עצמנו למען השלום.

אני נותן את תמיכתי המלאה מתוך אמונה וביטחון, שבהמשך הדרך אנו נעשה כל מאמץ שההסדרים שיגובשו יגנו על ביטחון מדינת ישראל הגנה מרבית, ישמרו על נכסיה האסטרטגיים, לרבות בקעת-הירדן, צפון ים-המלח, גוש-עציון וסביבות ירושלים, ישמרו על מעמדה של ירושלים המאוחדת בירת ישראל בריבונות ישראל, ייתנו זכויות לגיטימיות ופוליטיות לפלשתינים במסגרת פדרטיבית ולא במסגרת של מדינה פלשתינית נפרדת, יגנו על ביטחון היישובים היהודיים וכן על ישראלים אחרים בעזה וביהודה ובשומרון, וישמרו על הביטחון הכולל של אותם אזורים ושל מדינת ישראל.

רון נחמן (הליכוד):

גם הם יהיו בריבונות — —

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

כל הנושאים האלה יוכרעו בהמשך הדרך במשא-ומתן, ועמדתנו תהיה ברורה ותקיפה בכל אחד ואחד מהם.

בעניין מדינה פלשתינית, אני מבקש לצטט את דברי ראש הממשלה ושר החוץ בישיבת הממשלה ביום 12 בספטמבר 1993. ראש הממשלה אמר, כי רוב בממשלה מתנגד למדינה פלשתינית. והשר פרס אמר, שמדינה פלשתינית מסוכנת לישראל ומסוכנת לירדן.

השר פרס מדבר על קונפדרציה, אבל מפנה אותנו לשווייץ. אני רוצה לומר כפרופסור, ששווייץ היא פדרציה.

אני מציע שלא להגיד שכבר נוצרה מדינה פלשתינית.

עוזי לבדאו (הליכוד):

השר שטרית – – –

היו"ר ע' מאור:

השר שטרית, ברשותך – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה לומר לכם, חברי בליכוד, ראיתם את המודעה. אין איש אחד במדינה שיש לו ניסיון ביטחוני, שהיה מפקד בכיר בצבא, שאומר שיש סיכון ביטחוני. יש קשיים ביטחוניים, יש בעיות ביטחוניות – נתמודד אתם. מי לא נמצא ברשימה? תמצאו ברשימה את צבי צור; אלופי חיל האוויר – אביהו בן-נון, עמוס לפידות, מרדכי הוד; מפקדי שריון – ישראל טל, אמנון רשף, ישעיהו גביש; יוסי פלד לא שולל; תת-אלוף רמי דותן שלכם לא שולל. רפי שטרית התפטר מהליכוד כי אתם לקחתם את התוכנית החברתית וגנזתם אותה, דחקתם אותה לקרן זווית, וכבר אתם מדברים רק על התנגדות לשלום.

דוד מנע (הליכוד):

עם כל השינויים שלכם – – – ירדו מתחת לקו העוני.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אילו עשיתם סקר בין חברי הליכוד, הייתם מגיעים למסקנה שאתם מנותקים מהעם שבחר אתכם.

דוד מנע (הליכוד):

למה אתה אומר יוסי פלד?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

יוסי פלד כתב בעיתון "מעריב", שצריך לתת הזדמנות להסכם הזה. בדיוק.

שאול גוטמן (מולדת):

במלחמת יום הכיפורים – – –

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חבר הכנסת גוטמן, תבחר בהזדמנויות של המחר, תבחר באור של המחר. יש פה גם תקווה וגם דאגה, אבל הרבה יותר תקווה מאשר דאגה. עם הדאגה – אתה ואני נתמודד ביחד; אבל את התקווה קבל בסבר פנים יפות.

חיים דיין (צומת):

– – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה לומר משפט אחד – – –

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר, אני מבקשת לסיים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

דיברתם על התנאים לאישור ההסכם הזה. לא יותר מאשר אישור הכנסת. כך נהגנו בסדרה ארוכה של נושאים, גם בנושא של 1956, גם בנושא 1979, בהסכמי הפרדת הכוחות, בהסכמי הביניים. כל ההסכמים הללו הובאו לאישור הכנסת. איש לא דרש משאל עם, איש לא דרש בחירות. למה להיתלות במוסדות שאינם קיימים בישראל? קבלו את הכרעת הכנסת.

חיים דיין (צומת):

הרמטכ"ל – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דיין, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה גם לומר לכם, אנחנו איננו עושים יותר, פרט לשינויים כאלה ואחרים, מאשר אותו גרעין שנקבע בהסכמי קמפ-דיוויד, אותו גרעין שסוכם בוועידת-מדריד, ואותו גרעין שאמור בתוכנית השלום של הממשלה – ממשלת האחדות – ב-14 במאי 1989, שמשום-מה כולם שכחו אותה. שם דובר על ממשל עצמי, בקמפ-דיוויד – על אוטונומיה, FULL AUTONOMY, אמר מנחם בגין, וממשל עצמי ב-1989.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

הרי כבודו אדם משכיל – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

הגרעין הוא אותו גרעין.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

דובר על אוטונומיה לתושבים ללא סמכות על השטח.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

הגרעין הוא אותו גרעין. יכולת להצטעצע ולהשתעשע בכל מיני מונחים, כשהיית מגיע להסכם, בסופו של דבר, לא עושים בדיקה על סמך היפותזות. בודקים רק מה שסוכם בפועל. אילו הייתם מגיעים להגדרה ולתרגום מוחשי של מה שנקבע בהסכם קמפ-דייוויד, מה שנקבע בתוכנית השלום של הממשלה, שגם אתם הייתם שותפים לה, ב-14 במאי 1989, ובוועידת-מדריד, ממשל עצמי בסופו של דבר הוא גם רשויות שיפוטיות, גם מערכות ששולטות על חלק מהשטח, וגם פה הוסכם על שליטה על חלק מהשטח. ואנחנו נתנו להם סמכויות בחמישה נושאים: חינוך, בריאות, רווחה, תיירות ומיסוי ישיר.

משה נסים (הליכוד):

סמכויות חקיקה?

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כל השטח – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

לא נתנו להם סמכות כוללת. מקור הסמכות נשאר – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כבודו, עם כל טענותיו נגד הבנקים, היה עורך חוזה כזה עם בנק לאומי לישראל?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חבר הכנסת בגין, לפי המבחנים שהפעלתי בבנק לאומי, אני נותן את תמיכתי המלאה.

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר, ברשותך, נהגתי ברוחב לב. אני מבקשת לסכם את הדברים.

רפאל אלול (העבודה):

זאב בנימין בגין (הליכוד):

הוא נותן לערפאת – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת להגיד כמה דברים. ידידי הטוב חבר הכנסת דראושה, אני מבקש שתקשיב למה שאני אומר כי אני רוצה להפנות את הדברים האלה לעמיתים מן העם הפלשתיני. אני רוצה שהמנהיגים שם ישמעו את הדברים האלה, כי בזה יהיה המבחן האמיתי. אני רוצה לומר להם, שאני יודע שיש להם ציפיות גדולות, משאלות לב וחלומות, ואני מבין ללבם.

טבעי שאתם רוצים – עכשיו אני מדבר אליהם בגוף שני – את המקסימום בכל דבר: את הכול ועכשיו. אבל אני מבקש לפנות אליכם בבקשה לסייע במהלכים שייתנו סיכוי טוב להצלחת המהלך שהתחלנו ביחד. הצלחת ההסכם תלויה ביישומו הנאמן ובביצועו ובמימושו. עליכם לפעול ליישום נאמן ומלא של ההסכם כלשונו וכרוחו. הבה נפעל ביחד למימוש ההסכם במלואו. לשם כך אני פונה אליכם, אנא שנו את אוצר המלים והנוסחים שלכם גם כשאתם מדברים לעמכם. גנו את האלימות, גנו את הטרור. אל תיצרו אשליות וציפיות שלא יינתנו למימוש. אל תדברו בשפה כפולה, אחת לאמריקנים ואחת לציבור שלכם. אמרו את האמת לעמכם, שכל ההסכם מבוסס על פשרה. אתם ויתרתם ואנחנו ויתרנו.

דן מרידור (הליכוד):

מה הם ויתרו?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אל תתחכמו להוראות ההסכם. אם בהסכם הוסכם על ממשל עצמי – חוקים ד'אתי, על אזורי ממשל עצמי – מנאתק אל-חוקים ד'אתי, ועל רשות לממשל עצמי – אורות אל-חוקים זאתי, אל תקימו ממשלה זמנית – חוקמה מוואקתה, ואל תקימו ממשלה עצמית – חוקמה ד'תיה. זה נוגד את ההסכם.

דוד מנע (הליכוד):

הם מקימים. אתמול הודיעו. מה אתם אומרים על זה?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

הוסכם למנוע פעולות אלימות, אז אל תאמרו שכל עוד נמשך הכיבוש, כלשונכם, לא תיפסק האלימות. אל תגידו לעמכם שכבר הוסכם על מדינה פלשתינית. עוד לא הוסכם דבר כזה. סוכם על זכויות לגיטימיות ודרישות צודקות. זה מה שאני מצטט מתוך ההסכם. סוכם על ממשל עצמי – כן. הסדר הקבע יהיה בעוד חמש שנים, ויש עוד אפשרויות, חוץ ממדינה פלשתינית נפרדת, למתן ביטוי לזכויות לגיטימיות ולדרישות צודקות.

אל תגידו בבית הלבן שפניכם לשלום, ואחר כך נציגכם אבו-מאזן קורא למדינות ערב להמתין ליצירת יחסים עם ישראל רק לאחר שנים. זה אינו קיום ההסכם בתום לב. אם אתם תנהגו כך – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

מה המסקנה?

לימור לבנת (הליכוד):

פרופסור למשפטים, מה עם סמכויות החקיקה?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

תנו לי לדבר. גם אנו נציע עיכובים כאלה או אחרים בתיקוני החקיקה של האמריקנים הנוגעים לכם. ואולי גם אנחנו נציע עיכובים בגיוס כספים. לא זו הדרך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

הרי זה הסכם טוב, למה לאיים עליהם. הרי ההסכם מצוין.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

זאב בנימין בגין (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת שקט. אדוני השר, אני פונה אליך.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני מדבר על המימוש. אני רוצה לפנות ולומר: הבה נפעל — — —

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

יש לו קשרים טובים והוא יעביר את המסר, כי בזה טמון הסוד וזה המבחן להצלחת ההסכם, שאנחנו נפעל יחד עם הצד השני למימוש נאמן של ההסכם.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אתה מוכן לשמוע את תשובתו של חבר הכנסת דראושה?

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר, משפט אחרון.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

תקשיב לתשובתו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני בעד מימוש מלא של ההסכם.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת לאפשר לשר לומר את המשפט המסכם שלו. משפט אחד, בבקשה, אדוני השר, ונמשיך את הדיון בצורה מסודרת.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה לומר משפט אחד לתושבי היישובים היהודיים בעזה וביהודה ובשומרון – – –

היו"ר ע' מאור:

זה לא משפט אחד. זה נושא חדש. אני מצטערת, אתה מדבר כבר למעלה מ-20 דקות.

קריאות:

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — — שיכבדו מה שחתמו עליו.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

חברי הכנסת, אני רוצה לומר בסיום דברי משפט אחד לתושבי היישובים היהודיים בעזה ובשומרון. לא רק שצריך להאזין להם ולתת להם את זכות המחאה וההפגנה, ונתנו להם את זכות ההפגנה, וגם לאחרים – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

נתתם? מה זאת אומרת נתתם, אדוני?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

נתנו, והגנו ושמרנו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

מי אתה שתיתן זאת?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

כן, לפי חוק מדינת ישראל, לפי חופש הביטוי, והבאנו 2,000 שוטרים לשמור על הסדר. נתנו, בוודאי.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אתה, שהנך פרופסור למשפטים באוניברסיטה, אתה נותן – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

כן, אני פרופסור גמור, ונתנו והגנו ושמרנו. כי כדי לקיים הפגנה צריך 2,000 איש שישמרו.

קריאות:

— — —

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להפסיק את קריאות הביניים. אני מבקשת להפסיק.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אתם נתתם? בושה וחרפה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בגין, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

נתנו להם על-פי חוק מדינת ישראל ועל-פי זכותם לחופש ביטוי.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

לא נתתם להם. תתבייש. זה לא בידך, אדוני. אתה אדם משכיל, וכך אתה מדבר? חמישה תארים משפטיים יש לך, בושה וחרפה שכך תדבר.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

לפי חוק מדינת ישראל. אתה צריך לזכור שצריך היה 2,000 שוטרים. מי מחליט על זה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

תחזור בך מדברך.

קריאות:

— — — טעה בלשוננו.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

בעל חמישה תארים, וכך טעה בלשוננו?

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק את קריאות הביניים.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני מציע לא להתווכח פה על תארים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני לא מתווכח על תארים. אני חושב שאתה צריך לקחת בחזרה את דברך.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני לא מתווכח על תארים. אמרתי שנתנו את ההגנה הדרושה לקיום ההפגנה. לא צריך לתת הגנה? צריך לתת הגנה. 2,000 שוטרים באו הנה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

מי אתה שתיתן. זה לא בידך. זו זכות מוקנית לכל אזרח מיום היוולדו. פרופסור למשפטים, בושה וחרפה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אנחנו, נציגי הממשלה הנבחרת של עם ישראל, וכדי לקיים הפגנה צריך 2,000 שוטרים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני יודע למה הוא אומר את זה. אני יודע למה אתה אומר את זה.

חיים אורון (מרצ):

אדוני השר, אני מציע שתתקן את המשפט, אם אתה מוכן לכך. במשפט יש מידה רבה של פטרונאז'. זכותו של הציבור להפגין היא לא בידי הממשלה. החוק – – –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אין מחלוקת.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מחזיק מחרה אחרי דברי חבר הכנסת אורון – – –

היו"ר ע' מאור:

אז תאפשר לשר לסיים את דבריו. חבר הכנסת בגין, אני מבקשת ממך. חבר הכנסת אורון פנה אל השר, אז אפשר עכשיו לשר להגיב.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני קיבלתי את הפנייה.

היו"ר ע' מאור:

אפשר לשר להגיב. אין לך רשות להפריע פה בדיון.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

ניתנה הגנה על-פי החוק. גמרנו.

קריאות:

זאב בנימין בגין (הליכוד):

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אני רוצה לומר, שבעיני היישובים היהודיים הם היום נכס אסטרטגי.

רון נחמן (הליכוד):

אז למה אתם – – – אותם?

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

הם נכס אסטרטגי גם לשעת הסדר הקבע, גם לתקופת הסדר הביניים, ובמיוחד בבקעת-הירדן ובצפון ים-המלח, בסביבות ירושלים בגוש-עציון. אזורים אלה מן הראוי לעשות את כל המאמץ והמשא-ומתן כדי להוציאם מתחום האוטונומיה, מכוח ההסכם שביטחון חוץ והגבולות הם בידי ישראל, ובתוקף היותם דלי אוכלוסין ערבים.

אני רוצה לומר משפט אחרון אחרון; גברתי היושבת-ראש, תודה על הסבלנות. בעבר נהגו לומר, כי אי-אפשר להניף בעת ובעונה אחת את דגל הביטחון ואת דגל החברה. וטעות היתה בידם. גם בעת שפעמי השלום מהדהדים, לא ישתתקו הקולות בעד התביעות למען הצדק החברתי ובתיקון החברה. בשעה זאת עלינו לומר ולהדגיש, כי הוצאות השלום אסור שיבואו על חשבון הנושאים החברתיים. עלינו להניף בעת ובעונה אחת את דגל השלום, את דגל הביטחון ואת דגל החברה.

והרשו לי לסיים בברכה ובתפילה, כי העושה שלום במרומו ייתן עוז לעמו, יברך את עמו בשלום. שנה טובה וחתימה טובה.

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת דן מרידור. אחריו – סגן השר ואליד חאג' יחיא.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

שאלה לנואם, גברתי.

היו"ר ע' מאור:

לא, חבר הכנסת בגין. בבקשה, חבר הכנסת מרידור.

דן מרידור (הליכוד):

אני מסכים.

היו"ר ע' מאור:

ברשותך, אפוא, מתוך עשר הדקות שלך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כבודו, כשר המשפטים לשעבר אני מבקש שתחווה דעתך על רקע הדברים של השר שמעון שטרית. ואני רוצה להסביר משהו על הרקע.

קריאות:

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בגין, בבקשה לנסח את שאלתך.

אברהם בורג (העבודה):

תעלה על הבמה.

היו"ר ע' מאור:

שאלתך, חבר הכנסת בגין.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מה שהוא עושה זה לא מקובל – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת זיסמן, אני מבקשת להפסיק. אני אפשרתי לו לשאול, ותאפשר לו בבקשה לנסח את השאלה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

זו השתוללות. מה הוא משתולל?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בגין, בבקשה, שאלתך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כבוד שר המשפטים לשעבר, אני קראתי בערב החג ריאיון עם שר החוץ פרס, ובו הוא נשאל, והדברים לא הוכחו – מה עושות לך ההפגנות? והוא אמר: ההפגנות האלה מזכירות לי את ימי ויימאר, את הפאשיסטים של מוסוליני באיטליה ואת הקומוניסטים בברית-המועצות – – –

היו"ר ע' מאור:

מה השאלה?

קריאות:

זאב בנימין בגין (הליכוד):

עמנואל זיסמן (העבודה):

גם אני רוצה לשאול שאלה.

דוד צוקר (מרצ):

דוד מנע (הליכוד):

היושבת-ראש נתנה לו רשות לדבר.

חגי מירום (העבודה):

אולי אפשר לשאול את שר המשפטים לשעבר שאלה גם מהצד הזה?

היו"ר ע' מאור:

רק אם הוא מסכים, וזה על חשבון זמנו.

דן מרידור (הליכוד):

בבקשה.

היו"ר ע' מאור:

זה על חשבון זמנך. בבקשה.

דן מרידור (הליכוד):

לא על זמני. לא.

היו"ר ע' מאור:

זה על זמנך.

דן מרידור (הליכוד):

עוד אגיד משהו בעניין הזמן. אני לא ביקשתי שום דבר על זמני.

חגי מירום (העבודה):

האם חבר הכנסת בגין מבין, שמנחם בגין, זיכרונו לברכה, נתן את הצהרת בגין, שהקימה מדינה לפלשתינים? האם הוא מבין שהסכמי קמפ-דייוויד הם בסיס להסכם הזה – – –

דוד מנע (הליכוד):

איזה שטויות. שטויות, שטויות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

– – – אתם גיבורים – – – אתה מתווכח על – – –

חגי מירום (העבודה):

אתה יודע את זה. קשה לך להודות בזה – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בני בגין, על תכריח אותי לקרוא אותך לסדר.

קריאות:

— — —

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להפסיק.

אברהם בורג (העבודה):

13 שנה נכסי נפקדים אצלכם — — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בורג. חבר הכנסת בוחבוט.

דוד צוקר (מרצ):

גם מנחם בגין — — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת צוקר. חבר הכנסת מרידור, בבקשה.

דן מרידור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, גבירותי ורבותי חברי הכנסת, אני חושב שאני יודע למה חבר הכנסת לנדאו שכח כאן את השעון שלו – כי בשעון שלו, לא כמו בשעון של חבר הכנסת שטרית, דקה היא דקה. אצל חבר הכנסת שטרית דקה היא שלוש דקות. לכן, במקום עשר דקות שמענו הרצאה של חצי שעה.

אברהם בורג (העבודה):

וזה כשהוא קיצר.

דן מרידור (הליכוד):

זה במסגרת ההבנה הדמוקרטית של הממשלה הזאת את השוויון, את זכות ההפגנה, את הזכות להשמיע דברים –

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

תשאל את חבר הכנסת נסים כמה זמן הוא דיבר.

דן מרידור (הליכוד):

– ואת ההשוואות ההיסטוריות להפגנות של פאשיסטים ושל נאצים. את כל זה שמענו, והמלים האלה אינן מוסיפות לזיכרון, אלא אולי מגבירות את התחושה, שאין נימוקים טובים יותר מאלה למשתמשים בהם.

האם יכול להיות, גברתי היושבת-ראש, שממשלה שלמה, 17-18 שרים, ביניהם אנשים בעלי ניסיון, כולם טועים? העם ודאי שואל את עצמו: האם ייתכן שיושבים כל כך הרבה אנשים ביחד, חלקם בעלי ניסיון צבאי, וכולם לא רואים את המציאות? הרי זו נשמעת טענה כמעט מגוחכת. מה האופוזיציה הזאת, מה הליכוד רוצה? מה, שמעון פרס לא מבין מה קורה סביבו? אתם מעלילים עליו עלילות.

אני זוכר את עצמי מסיים שירות מילואים בסוף חודש אלול התשל"ג, לפני 20 שנה. כשהלכתי להשתחרר ברמת-הגולן עם גדוד המילואים שלי, גדוד טנקים, אמרו לנו: רבותי, תחכו, יש מתיחות. ונשארנו במילואים ברמת-הגולן, לא רחוק מנפח, עד אחרי ראש השנה. עד שהגיע צום גדליה, ואולי ד' בתשרי, ובאה ההחלטה: ירדה המתיחות, לכו הביתה. ישבה ממשלה שלמה, ישבו חכמים – אחד מהם, משיירי הממשלה ההיא, עדיין מכהן בממשלה הזאת, שוב מכהן בה – ממשלה שלמה לא ראתה דבר, לא הבינה כלום. היו סימנים ברורים, ידועים.

אבל היה עוד אלמנט אחד, שאיש אינו מדבר עליו, וזה בוודאי לא שייך לעניין, בבחינת הלעזה בלבד: בתוך ימים ספורים, שבועות אחדים, היו בחירות בשער. היו אז שלטים ומודעות בעיתונים: קו בר-לב שקט, שלום עם ביטחון הבאנו לכם. עכשיו, להקשיב למודיעין? עכשיו יש בחירות. עכשיו אנחנו נגייס אנשים? מה יהיה? – לא כדאי.

כולם ידעו, כך אומרים היום, וחדלו, מלשון מחדל. ממשלה שלמה לא הבינה דבר, או חמור מזה, הבינה וציפתה לנס, או לקתה במחלה הנוראה של אשליה עצמית, שהיא נוראה פי שבעה כשלוקים בה מנהיגים ושליחי ציבור, שמוליכים אחריהם עם שלם כמעט לאבדון; לפני 20 שנה.

עברו כמה שנים, והממשלה ההיא הלכה הביתה. 15 שנה חלפו, ואותה מפלגה חזרה לשלטון. ואדריכל ההסכם הנוכחי, השריד היחיד לממשלה ההיא, הביא עלינו שוב ממשלה היושבת ומחליטה, ודנה, ושומעת, ובעצם איננה שומעת, ואיננה רואה, ואיננה מתחשבת בעובדות.

אברהם בורג (העבודה):

– – – אליקים רובינשטיין.

דן מרידור (הליכוד):

איננה מתחשבת בעובדות. ועכשיו שואלים אותנו: מה, הייתכן שהם לא מבינים? אני אומר: כן, רבותי, ייתכן שלא מבינים, וייתכן שמבינים ולא רוצים לשאול עצמם את השאלות.

אבל אנחנו מוכרחים, כשהאבק קצת שוקע, לשאול את עצמנו, מתוך אחריות לעצמנו, לציבור ששלח אותנו כולנו, 120 האנשים היושבים פה, לילדים שלנו, אלה שמשרתים בצבא ואלה שישרתו בצבא, ולדורות הבאים, את השאלות הקטנות, את הסעיפים האלה, שמי שקראו לו פעם עורך-דין פולני הקפיד עליהם ולא הסתפק במלים גדולות על מאה שנות סכסוך או מאה שנות שלום: מה כתוב שם בהסכם הזה? מה כבר ניתן? מה נתקבל?

בכל הוויכוחים שאנחנו מנהלים בימים האלה, והם ויכוחים קשים ומרים, גם לגיטימיים, יש טענה אחת ביסוד הכול, שהיא טענת שווא, שאין לה על מה לסמוך כלל, כאילו באו אנשים והביאו שלום או מביאים שלום, ואילו אחרים, שהיו בשליחות הציבור בממשלה עד עכשיו, לא עשו כן; כאילו לא היה תהליך שלום. כמובן, אנשים שאופק הראייה שלהם משתרע עד ארבע שנים, עד לבחירות הבאות, ולפעמים עד תשעה חודשים, ולפעמים עוד מקצרים אותו כדי להשיג שלטון בהבטחות שווא, אנשים כאלה אין להם זמן.

אבל, מי שמבין את עומק הסכסוך במזרח התיכון – שהוא סכסוך, כפי שהממשלה הזאת אומרת, של 100 שנים, עמוק, לא על גבולות, על קיום, על מדינה לא ערבית, לא מוסלמית, יהודית, באזור הזה, שהערבים כמעט כולם רואים אותו כאזור ערבי – מבין שזה סכסוך שלא נפתר בן לילה. מי שרואה את המפה הזאת, שגם הערבים רואים אותה, מעירק ועד מרוקו, מסוריה ועד תימן, ואת הפסיק הקטן

בתוכה שנקרא ארץ-ישראל, מבין שמוכרחים זמן כדי ליצור עוצמה או תחושת עוצמה יהודית מול הכוח הזה שמולנו, כדי להביא את הערבים להשלמה ולשלום אתנו. אלה אינן מלים בלבד.

אני רוצה לומר לכם, שהיינו נמצאים, עד לפני שבועיים, בתוך תהליך שלום קשה, ארוך ומוצלח מאוד; לא משיחי, לא משיח עכשיו, לא שלום עכשיו, אלא תהליך שלום אמיתי. מצרים מחוץ למעגל המלחמה רק אחרי 1967. קודם איש לא דיבר אתנו. היחסים עם ירדן, במידה רבה טובים עוד מאלה שהם עם מצרים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

רק אחרי 1973.

דן מרידור (הליכוד):

חבר הכנסת שריד אמר מה קרה ב-1973. תשאל אותו. הוא אמר מי אחראי למלחמה ההיא. השר שריד. אני לא רוצה לומר דברים כמוהו, כי אני לא רוצה להטיל על יהודים אחריות למלחמות. הוא אמר את זה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מסכים אתו.

דן מרידור (הליכוד):

ועדת-אגרנט אמרה משהו. אני לא רוצה לחזור למלחמה ההיא. אנחנו הוצאנו את מצרים מתוך מעגל המלחמה בחוזה שלום פורמלי. אנחנו מקיימים עם ירדן יחסים, שהם במידה רבה עוד טובים ועמוקים מאלה עם מצרים. אנחנו כינסנו את ועידת-מדריד לפני שנתיים, בתנאים נוחים הרבה יותר מאשר הוצעו לנו בתחילה, בתנאים שאיש מן היושבים בצד שמאל פה לא האמין שנשיג אוטונומיה, שהערבים דחו ולא רצו לשמוע, קיבלו כבסיס למשא-ומתן ועוד ועוד.

אלא מה? זה לוקח זמן. אבל אם אומרים שזה לוקח זמן, אי-אפשר להגיע לשלטון תוך הבטחות של הסכם בתוך תשעה חודשים. אנשים, כביכול רציניים, מלכדו את עצמם: נביא לכם הסכם מיידי. את זה שמע לא רק הציבור הישראלי אלא גם הציבור בצד השני, והבין שיש כאן ממשלה ממולכדת. לכן הוא השיג ממנה את מה שלא חלמו רבים אחרים שאפשר להשיג.

אם יהיה מזה הסכם אמיתי ותהיינה תוצאות – עוד אינני יודע. אני יודע שנהרס, רוסק לשברים, שקשה מאוד לאחות אותם, תהליך שלום קשה ומוצלח, תהליך בניין ציוני קשה ומוצלח לא פחות, תהליך שכנוע של העולם, קשה עוד יותר, של דור שלם, לא לחזור לקווי 1967. כולנו אמרנו זאת,

פרט למפלגה אחת, שאני רוצה לציין אותה, רק"ח, שאמרה: שתי מדינות לשני עמים. היום מצע רק"ח הוא מצע הממשלה הזאת. היא היחידה שאמרה זאת בפירוש. היום לא רק "הומרץ" רבין, אלא "רוק"ח" רבין.

אני חושב שההרס שנעשה למאמץ של דור שלם, מאמץ מדיני, התיישבותי, ביטחוני, הוא הרס חמור מאין כמוהו, אם לא יצא שום דבר ואם יצא משהו מן התהליך שעכשיו התחלתם.

למה זה קרה? כמובן, אינני רוצה להשיב על דעתי בלבד, מפני שאני הרי איש אופוזיציה, ויגידו שהפוזיציה קובעת את הדעה. יש חבר טוב של הרבה שרים בממשלה הזאת, שנעדרת מכאן – אין במליאת הכנסת ממשלה, וספק אם יש בעם ממשלה. לא יושב כאן איש – יש להם חבר טוב, שהם עשו אתו הרבה משאים ומתנים, הוא לא איש ליכוד, הוא לא איש ארץ-ישראל השלמה – הנרי קיסינג'ר. הוא כתב מאמר לפני יומיים או שלושה ימים ב"ניוזוויק". הוא מסביר מה קרה לממשלה הזאת. הוא חרד, והוא אומר: "הטקס בבית הלבן התאפשר באופן פרדוקסלי בגלל תשישותם של הצדדים, תשישותו החומרית של אש"ף – ועכשיו, שימו לב, רבותי – ותשישות פסיכולוגית בצד הישראלי".

אולי לא שמעו פרס צודק, אולי הנרי קיסינג'ר צודק? כבר יש לו ניסיון בהסכם שלום אחד שהוא הביא וקיבל פרס נובל עליו. כמה שבועות או חודשים אחר כך המדינה שחתמה נעלמה מן האופק ומן הארץ בנהרות דם. הוא אומר שהממשלה הזאת, שנעדרת מכאן, היא ממשלה תשושה. אנשים תשושים יושבים פה – אומר הנרי קיסינג'ר. אוי ואבוי לעם שממשלתו ממשלה תשושה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מרידור, אתה צריך לסיים.

דן מרידור (הליכוד):

אני מסיים בתוך זמן קצר, קצת פחות מהשר שטרית, אני אסיים את דברי.

אני רוצה לומר לכם, שאילו חשבתי שהאשליה הזאת חלפה בשנת 1973, או אפילו חלפה לפני כמה ימים, כאשר התחלנו לקרוא ידיעות בעיתונים, למשל, על הליגה הערבית – תקראו את עיתון "הארץ" מהיום. הליגה הערבית הכריזה אתמול על תמיכתה באינתיפאדה. נדמה לי שההחלטות מתקבלות שם פה-אחד.

דוד צוקר (מרצ):

שלשום החליטה על תמיכה בהסכם.

דן מרידור (הליכוד):

בוודאי, למה לא. חבר הכנסת צוקר, אתה צודק.

דוד צוקר (מרצ):

דן מרידור (הליכוד):

חבר הכנסת צוקר, אתה רוצה לשמוע תשובה, אז תקשיב. אני אצטט את זה בדיוק.

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת צוקר, זה הובן.

דן מרידור (הליכוד):

אתה שאלת, תקשיב לתשובה. אני אצטט את זה. הליגה הערבית תמכה בהסכם ואין שום ספק מדוע. מי שתומך באינתיפאדה תומך בהסכם. מאוד ברור. למה הם תמכו, אתה שואל? למה הממשלה הזאת תמכה – אני שואל.

דוד צוקר (מרצ):

הליגה הערבית תמכה בממשלת ישראל. אתה מתעלם מזה.

דן מרידור (הליכוד):

למה הם תמכו – אני יודע. הם רוצים אינתיפאדה והסכם, והם צודקים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

דוד צוקר (מרצ):

בני, אתם עושים לעצמכם חיים קלים. הליגה תומכת בממשלת ישראל. מתי זה היה?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת צוקר, חבר הכנסת בגין, אני מבקשת להפסיק.

דן מרידור (הליכוד):

רבותי, מי שחשב שאשליה ---

קריאות:

דן מרידור (הליכוד):

רון, אל תעזור לי. תאמין לי, אני אסתדר.

קריאות:

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להפסיק ולאפשר לחבר הכנסת מרידור להשיב וגם להתחיל לסיים.

דן מרידור (הליכוד):

מי שחשב שהאשליה של הממשלה הזאת כבר פגה, שחבריה למדו משהו, היה צריך לשמוע כאן את השר, שנעלם בינתיים, השר שטרית, שמסביר לחבר הכנסת דראושה, בניגוד לדעת חברים אחרים מסיעתו של חבר הכנסת צוקר, שזה לא מוביל למדינה פלשתינית.

דוד צוקר (מרצ):

דן מרידור (הליכוד):

חבר הכנסת צוקר אומר שזה כן מוביל; אולי תעשו סדר בקואליציה. אני חושב שגם פה צריך לקרוא את התהליך, את האמת הזאת.

דוד צוקר (מרצ):

--- זו לא פעם ראשונה ---

דן מרידור (הליכוד):

אותך אני מברך, חבר הכנסת צוקר. אתה הצלחת במדיניותך, הממשלה כולה בעקבותיך. אתה וחבר הכנסת שריד ורק"ח. מדיניותך מדיניות הממשלה. הצלחתם – ברכות.

משה נסים (הליכוד):

מה היתה ההחלטה של הליגה הערבית? לא שמענו, הפריעו.

דן מרידור (הליכוד):

כאן הלכתם כממשלה תשושה, פסיכולוגית, להסכם. נתתם לצד השני משהו שאיש לא חלם שתיתנו לו. נתתם לו את מה שכולנו ראינו בבית הלבן ---

טלב אלסאנע (מד"ע):

15 שנה – – –

דן מרידור (הליכוד):

מה קיבלתם בתמורה? האם תמורת מתן כזה גדול לשיטתכם קיבלתם משהו? האם הערבים היו מוכנים, למשל, לוותר על זכות השיבה? אתם מעלימים מהציבור דבר אחד – – –

אלי דיין (העבודה):

אין זכות שיבה.

דן מרידור (הליכוד):

לא היה ולא נברא, חבר הכנסת דיין.

חבר הכנסת דיין, אתה רוצה לשמוע? אתה אמרת כאן משהו – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כל עם והמדינה שלו.

יהושע מצא (הליכוד):

אתם בנויים על הקול הזה.

דן מרידור (הליכוד):

אולי כדאי להסביר, רבותי, את ההבדל.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כל עם והמדינה שלו.

משה נסים (הליכוד):

תראה לנו איפה אין זכות השיבה.

דן מרידור (הליכוד):

אולי כדאי להסביר לציבור, חבר הכנסת דיין. אולי אני אסביר לציבור.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

למה?

דן מרידור (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, אתה מוכן להקשיב? אולי אני אסביר. אתה ודאי יודע את זה, אבל החברים שלך פה לקואליציה לא יודעים שיש פה הטעיה ברורה בהשוואה לקמפ-דייוויד לגבי זכות השיבה. אני אקרא את הסעיף המדויק. לא רק שלא דרשתם ביטול זכות השיבה, אלא עשיתם דבר הרבה יותר חמור מזה, ההיפך הגמור מקמפ-דייוויד.

לפני זה אני רוצה לומר, זכות השיבה היא לא טענת סתם. מאות אלפי אנשים בבורג'-אל-בראג'נה, בסאברה, בשתילה, במייה-מייה, בעין-אל-חילוה, בראשידייה, במחנות הפליטים בסוריה, בירדן, מאות אלפים מחכים באמת לחזור הביתה.

קיסנינג'ר מספר באותו מאמר, שבמעמד חתימת ההסכם, אחד החברים מהמשלחת הפלשתינית אמר לו: תשמע, יש הסכם, אבל אני יליד יפו, וכך חשים גם בני. תזכרו את ספרו של דוד גרוסמן "הזמן הצהוב", על הגברת ההיא מדהישה. אומרים לה: לך לבית שמכינים לך, והיא אומרת: לא, אני רוצה הביתה ליפו. אני לא מזלזל בזה. מבחינת האנשים שם זאת טרגדיה, כי אחיהם שמרו אותם שם עשרות שנים. הם באמת מצפים לחזור הביתה. אל תזלזלו בזה.

הממשלה הזאת, שכבר חותמת הסכם, לא דרשה ממדינות ערב – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

מה אתה מציע?

דן מרידור (הליכוד):

הממשלה הזאת, שחותמת הסכם שיש בו "פיוס היסטורי", לא הסכם קטן – כתוב פיוס היסטורי במבוא – לא דורשת ממדינות ערב, מלבנון ומסוריה לתת אזרחות שלהן לערבים הפליטים שיושבים אצלן. הן לא רוצות לתת אזרחות. לא ייתנו להם. לא דרשו: תקלטו אותם אצלכם.

עכשיו שמעון פרס אוסף כספים לתוכנית מרשל. יש לו תוכניות כאלה. אבל כסף לביירות ולדמשק ולרבת-עמון כדי שיישבו את הפליטים שם – לא נדרש. מה כן ניתן? מה כתוב בהסכם קמפ-דייוויד? בהסכם קמפ-דייוויד כתוב באמת, שתהיה ועדה שתדון באפשרות החזרה של DISPLACED PERSONS. תקום ועדה שתדון, דומה מאוד למה שכתוב פה, באנשים עקורים. הביטוי בהסכם שהממשלה הניחה לפנינו – – –

דוד צוקר (מרצ):

עקורי 1967.

דן מרידור (הליכוד):

שתהיה לך סבלנות לשמוע עד הסוף.

1967 באמת יפה מאוד, באמת יש הסכמה כזאת. אתם משכיחים מהציבור בכוונה.

דוד צוקר (מרצ):

עקורי 1967.

דן מרידור (הליכוד):

מדובר על ועדה שבשלב הביניים תעסוק באפשרות החזרה של אנשים שנעקרו ממקומם ביהודה, בשומרון ובעזה ב-1967.

אתם שוכחים לספר לציבור – אני מניח מתוך טעות, כי אני לא מניח שמתוך כוונה, כנראה לא קראתם את ההסכם – שיש עוד הסכמה ישראלית, שלא היתה כמוה בקמפ-דייוויד, והיא מהפכנית. פעם

ראשונה שישראל מסכימה לדון לא רק ב-אלא גם בפליטים. תראו מה כתוב בסעיף 3: מעמד הקבע, על מה תהיינה השיחות? מה כתוב פה: INCLUDING: JERUSALEM REFUGEES, SETTLEMENTS, וכו', זאת אומרת: PERSONS עכשיו, REFUGEES אחר כך. אתם תגידו לאנשים – – –

קריאות:

— — —

דן מרידור (הליכוד):

אתם תגידו אחרת?

קריאות:

— — —

אלי דיין (העבודה):

זה לא הסכם.

דן מרידור (הליכוד):

הנה הסכמתם.

קריאות:

— — —

דן מרידור (הליכוד):

החרב הזאת – – –

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

אדוני — — —

דן מרידור (הליכוד):

אני עומד לסיים.

קריאות:

— — —

דן מרידור (הליכוד):

החרב הזאת של זכות השיבה, שפירושה חיסול ישראל — — —

קריאות:

— — —

דן מרידור (הליכוד):

החרב הזאת, כאשר אתם עושים פיוס היסטורי, ונתתם לצד השני כל כך הרבה, את כל מה שהוא רוצה, הבית הלבן, הקונגרס, וכל מה שהיה שם, לא ביקשתם את הדברים הבסיסיים כמו: ותרנו על זכות השיבה, תכירו בישראל בגבולות 1967, לא יותר מזה, או טענות אלמנטריות נוספות.

ועכשיו — — —

קריאות:

דן מרידור (הליכוד):

ועכשיו אני רוצה לומר, רבותי, אפשר להמשיך ולשוט על ענני האופוריה, אפשר להמשיך – – –

היו"ר י' עזרן:

רבותי, סליחה.

דן מרידור (הליכוד):

אני רוצה לסיים.

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דוד צוקר, אני מבקש ממך.

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

סליחה, אדוני. תבקש רשות, ואולי ארשה לך לשאול, מפני שאני אקפיד על הזמן, על הדקה ועל השנייה. בבקשה.

דן מרידור (הליכוד):

אני רוצה לומר שאני לא אגע בזה עוד, פרט לעניין אחד. אני מציע לחברי מרצ – – –

היו"ר י' עזרן:

עכשיו הגעתי, אדוני. תן לי להתארגן.

דן מרידור (הליכוד):

– – – אם הם מוכנים להסתכל, חברי מרצ – – –

קריאות:

– – –

דן מרידור (הליכוד):

תרשה לי רגע, תקבל קודם תשובה. על השאלה אני אענה אחר כך.

היו"ר י' עזרן:

אדוני חבר הכנסת, תיתן את התשובה, ויסיים.

דן מרידור (הליכוד):

אני רוצה לסיים בשני משפטים. אם חברי מרצ יזכרו את עמדת מפ"ם, הורתם ויולדתם, לגבי הפליטים, ילמדו שמפ"ם הסכימה, על בסיס שלום, להחזיר לפני 1967 100,000 פליטים לתוך גבולות "הקו הירוק" – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

– – –

קריאות:

דן מרידור (הליכוד):

— — — ועוד יבואו ימים ותחזירו את מפ"ם ההיא למרכז המפה — — —

קריאות:

דן מרידור (הליכוד):

ועכשיו, רבותי, אני רוצה לסיים ולומר — — —

קריאות:

רן כהן (מרצ):

היו"ר י' עזרני:

כשיסיים — ארשה לך, חבר הכנסת רן כהן. אדוני, כשיסיים. אני מצטער. אני ארשה לאדוני, אבל אחרי שיסיים. הוא מסיים.

דן מרידור (הליכוד):

יש ויכוח — — —

מיכה גולדמן (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

סגן השר מיכה גולדמן, נא לאפשר לאופוזיציה לסיים.

מיכה גולדמן (העבודה):

קריאות:

רן כהן (מרצ):

דן מרידור (הליכוד):

שאלת, אני מענה לך. לנו יש עניין שתסתיים בעיית הפליטים, אני מסכים אתך, ולכן היה צריך, לו היתה ממשלה לא תשושה, כמו שאומר קיסינג'ר, אלא אמיתית, היה צריך את הנקודה הקריטית הזאת, שכולנו צריכים לחרוד מפניה, להעלות עכשיו, כאשר אתה נותן את המתן הגדול ביותר, הכרה שאי-אפשר לחזור ממנה עוד, כמו שאומר קיסינג'ר, באש"ף. לא ביקשת את זה אפילו, ועל זה אני בוכה היום.

קריאות:

דן מרידור (הליכוד):

על זה אני כואב היום. לא שהבעיה לא צריכה פתרון; היא צריכה פתרון. אבל כאשר אתם נותנים הכול ולא דרשתם כלום – – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, חבר הכנסת, אנא ממך.

דן מרידור (הליכוד):

אני רוצה לסיים, רבותי. אני אומר לכם, אפשר להמשיך לשוט בענני האופוריה, אבל אפשר להסתובב ברחובות ירושלים. זאת ירושלים שעליה הסכמתם היום לדון במפורש בעת המשא-ומתן על מעמד הקבע, זאת ירושלים שהסכמתם שערבייה יהיו חלק מהמועצה הערבית בעלת סמכות החקיקה, זאת ירושלים שבה מתנוססים, בשבועות האחרונים, דגלים של אש"ף. בתוך ירושלים הזאת צריך לראות את המציאות, לא רק את המלים היפות בטלוויזיה, ברדיו, ואת ההבטחות היפות לשלום, שלום, שלום בזמננו.

אין אדם שלא רוצה שלום, אבל אני מוכרח להגיד ששנים רבות, 19 שנים, היה מיעוט קטן בבית הזה, מאוד קטן, היו מעט אנשים שהיו עולים מדי פעם לגג מנזר נוטרדאם בירושלים להסתכל על העיר העתיקה, או הולכים לאבו-טור ורואים את הקו שם, או עולים להר-ציון כי לא היה אפשר להגיע לכותל המערבי. הייתי אחד האנשים האלה, והם היו מעטים מאוד. היום – – –

היו"ר י' עזרן:

אדוני חבר הכנסת, יסיים. אדוני חבר הכנסת.

דן מרידור (הליכוד):

אני מסיים.

היו"ר י' עזרן:

אבל תסיים, כיוון שדיברת 25 דקות.

דן מרידור (הליכוד):

אני גומר.

היו"ר י' עזרן:

לפחות ב-15 דקות עיכבתם את האוטונומיה.

דן מרידור (הליכוד):

אני מסיים. לכן, רבותי, הוויכוח הזה הוא ויכוח אמיתי וקשה על השאלה האם כך משיגים שלום או כך מביאים הימור גדול על עם ישראל. והוויכוח הזה צריך להתנהל בקרב כל אזרחי ישראל, לא רק בקרב יהודי ישראל. הרוב הוא רוב של כל האזרחים, והוא צריך להתנהל בלי מלים חמורות כמו "בגידה"; אינני מקבל אותן. הממשלה איננה בוגדת; היא תשושה, היא טועה, היא מסוכנת, אבל לא בוגדת. לא אומר את זה עליה. היא מסוכנת, צריך להזהיר מפניה.

אני מקווה שהחודשים הקרובים יפקחו את עיני הממשלה החטאה הזאת, ונביא לכך שנתקן את מה שעוד אפשר לתקן. אם נעשה זאת בשכל, גם מצד זה וגם מצד זה של הבית, אולי נעלה מחדש על דרך השלום המוצלחת שהיינו עליה, אבל בשבילה היה צריך ועוד יהיה צריך ממשלה אחרת, שאיננה תשושה והיא יודעת לעמוד על האינטרסים האמיתיים של עם ישראל. תודה רבה.

קריאה:

— — —

היו"ר י' עזרן:

לא, לא אדוני. לא, אני מצטער. חבר הכנסת סגן השר וליד חאג' יחיא, אני רוצה להבהיר, ויסלח לי ידידי הנכבד סגן השר. לא הייתי כאן, כך שכל התקדימים עבורי בטלים ומבוטלים, כך אני אומר בערב ראש השנה וחוזר ואומר ביום הכיפורים. לכן אקפיד על עשר דקות, על הדקה. אני מצטער. לא נישאר פה "עד ערב" ועד שעת "כל נדרי". אני מצטער מאוד. לכן, רבותי — — —

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אולי צריך להקפיד על כך שהממשלה תהיה מיוצגת בדיון — — —

היו"ר י' עזרן:

בהחלט. אדוני, אני מקבל את הערתך, ואני אבקש. אני מקווה לתת לך תשובה.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

סליחה חבר הכנסת, אנא ממך. בבקשה, נא להצטמצם במסגרת. סליחה, חבר הכנסת, מספיק. בבקשה, אדוני.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אני מקווה שאני לא אדבר כקודמי, 25 דקות ו-40 דקות, אני מקווה שאני אעמוד בדרישתך ובבקשתך.

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש. זאת בקשתי.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם השר שטרית פנה לעם הפלשתיני בעברית, אני אפנה אליו בערבית. סלאמו עלייכם, שלום עליכם.

(נושא דברים בשפה הערבית)

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

איך נדע מה אתה אומר?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — — אני אתרגם לך

היו"ר י' עזרן:

— — — סליחה, סליחה

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — — אני אתרגם לך; אני לא אפלה

היו"ר י' עזרן:

— — — סליחה, סליחה. חבר הכנסת דיין, אני מבקש ממך. זאת זכותו — —

אלי דיין (העבודה):

מותר לו לדבר בערבית.

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

אדוני, זאת זכותו, והוא יתרגם. אני מבקש.

דן מרידור (הליכוד):

מותר לו לדבר בערבית.

היו"ר י' עזרני:

מה אתה רוצה? אחקי אלערבי בי אלפוסחא.

סאלח טריף (העבודה):

היושב-ראש מבין.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

(ממשיך ומסיים את דבריו בערבית)

אמרתי שאני מברך אתכם על הרגע הזה, ואני מברך על הרגע ההיסטורי שהגיע והציל אותנו ממעגל הדמים. והנה אני פונה אליכם ואומר לכם: אל תשחקו לידי הימין, שהוא מברך כל צעד לא-אחראי שאתם תעשו.

ראשית, ברצוני לברך את ממשלת ישראל על ההתקדמות המשמעותית בתהליך השלום, ואני מקווה כי צעד זה יהיה ראשון בסדרת מהלכים בדרך לשלום אמיתי וכולל באזור. הדבר החשוב ביותר שעלינו להחזיק בו בהולכנו למסלול השלום הוא באמונה, כי השלום ייתכן, כי הוא מציאותי ובר-קיום.

אנו עומדים היום בפני ימים היסטוריים, אשר בהם תיפול הכרעה לגבי עתידנו כולנו. הסיכוי לשלום, שלום זה יכול להביא עלינו ימים טובים של ביטחון, יציבות ושגשוג חברתי וכלכלי. אם לא נשכיל להבין את הסיכוי העומד בשערינו, אנו עלולים להביא חורבן כללי באזור; סכנת מלחמה שתמיט אסון על המנצח ועל המנוצח. אלו שתי הדרכים היחידות הקיימות בצומת זה שבו אנו ניצבים.

מפנה היסטורי זה לא היה מתבצע אלמלא נמצאו האנשים המתאימים, אשר ההיסטוריה הועידה להם מקום בין שורותיה, בעלי חזון, אומץ ועוז לשבור את מסגרת החשיבה המקובלת ולקבל החלטות לא שגרתיות, כאשר מאחוריהם עמים כמהים לשלום, המייחלים לבוא היום שבו ישב איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ושלא ידעו עוד מלחמה.

בעלי האומץ והחזון עמדו אומנם כשעמים כמהים לשלום מאחוריהם, אך ידעו בוודאות כי דרכם תהיה קשה מול הקיצונים, המתנגדים ויראי השלום.

דור זה התברך בשני אנשים כאלה, ראש הממשלה יצחק רבין ויושב-ראש אש"ף מר יאסר ערפאת.

אני שומע לא אחת משפטים נגד החזרת השטחים בטענה של ביטחון. אבל אתם צריכים לדעת, שהביטחון לא בא מהתכחשות לזכויות הלגיטימיות של העמים, אלא הוא בא מקבלת היריב. זה הביטחון האמיתי, ולא בכוח הכיבוש וכוח החרבות.

השלום טומן בחובו אפשרויות מרחיקות לכת, הרבה מעבר לדממת התותחים אשר לה אנו זוכים כהפוגה בין המלחמות. אנו יכולים לשנות עתה את פני החברה, את פני המזרח התיכון ואת עתיד ילדינו.

אני חושב שהיום ישראל עומדת בפני הזדמנות היסטורית של שלום, ואל לנו להתיר לה לחמוק. ערביי ישראל נמצאים היום במצב של השתקקות לשלום, ועל כן אני סבור כי הם לא יוכלו לשבת חסרי מעשה אם נתיר להזדמנות הזאת להגיע לשלום "להתפספס".

האוכלוסייה הערבית בישראל ידעה מרורים במשך כל שנות הסכסוך, וידעה כי היא חלק אינטגרלי, ובזכות – ואני מדגיש את המלה הזאת, בזכות – ממדינת ישראל, על כל המשתמע מכך, וחלק אינטגרלי גם של העם הפלשתיני. על כן אני דוחה בבוז את הססמה של ההפגנה של אתמול: "אין רוב יהודי להסכם". אדרבה, אני קורא לערבים בישראל לצאת שכם אחד עם אנשי השלום להגשמת השלום ולייצבו. זו משימה שמוטלת עליהם וצריכים לעשות אותה, על אפם ועל חמתם של הימין הקיצוני ושל הימין פה, בכנסת הזאת.

כשם שכאבנו היה כפול ונשאנו חלק בכאב של העם בישראל ושל העם הפלשתיני, זכותנו כי שמחתנו תהיה כפולה, ותחבוק חלק משמחת העם בישראל ושמחת העם הפלשתיני.

יש אולי מקום לברך את ראש הממשלה הקודם, מר יצחק שמיר, אשר החל את השיחות במדריד, שבזכותן הגענו להסכם המאושר כآن היום. לצערנו, חזרה ממשלת שמיר ללא הסכם שלום בידיה. על כך העם אמר את דעתו והושיב אתכם באופוזיציה, שאני מקווה שתהיה נצחית. עד היום אינכם מצליחים להבין, כי נתקבלנו על-ידי מדינות ערב, כי אנו חלק מן הנוף הפוליטי, כי בלעדי השתלבותנו בנוף הפוליטי הזה נישאר שקועים בכל הבעיות.

הצטיינתם בסרבנות מופלאה. עקבתי אחרי הנאומים של סרבני השלום במשך שנים רבות. מדי כמה שנים קיימת התפתחות של תירוצים אוויליים שמסבירים למה להמשיך לסרב. ולאחר שכלו כל התירוצים ואזל מלאי השקרים, התחלתם אף להשתמש בביטויים גזעניים. בעבור הסירוב הצדקתם כל שקר ועיוות. דעו כי לא תוכלו להדוף את השלום. לשמחתי, אהבת החיים חזקה יותר מרצונכם לצאת לקרב.

אתם הרי תיאבקו נגד ההסכם, כי ביצעו הוא נשיקת מוות לחלומותיכם בארץ-ישראל הגדולה, הנשענת על החרב.

המאבק האידיאולוגי הוא עדיין בהגדרת הציונות: האם היא למען גאולת האדם או למען גאולת האדם, למען גאולת העם? הממשלה בחרה בהגדרה השנייה, מתוך הערכת האדם, הגדרה אשר תביא לשלום. ראוי כי האנושות תצעד למען גאולת העם ולא למען גאולת האדם על חשבון דמו של האדם.

ההיסטוריה לימדה אותנו, שביטחון אמיתי אינו בא בכוח התותחים והאטום, אלא נבנה מקבלת היריב. את הסכסוך רב השנים ניתן היה ליישב לא במלחמה, שתוליד עוד מלחמה, אלא על-ידי הבטחת זכויותיהם של הישראלים והפלשתינים כאחד.

אך כאשר אני מאמין כאן לחלק מדברי הנואמים מן הימין, אני חש כי ההתייחסות לפלשתינים היא לא כאל יצור אנושי. הפלשתינים נתפסים על-ידם כבלתי אמינים – – –

צחי הנגבי (הליכוד):

נכון. כך זה נתפס אצלנו, ולא מתוך גזענות, אלא מתוך ראייה של – – –

וליד חאג' יחיא (מרצ):

מתוך חוסר אמונה בכוח האדם. אם אתה לא מכבד את האחר, האחר לא יכבד אותך. דע לך את זה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אתה דיברת על חוסר אמינות.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

דע לך שאתה צריך להשתחרר מזה, ולראות שהעם הפלשתיני יהיה כיתר העמים בעולם, בעל חזון, בעל שאיפות כמוך, לא פחות ממך. את זה אתה צריך לדעת.

צחי הנגבי (הליכוד):

אין ספק בכך. אין לי שום ספק בזה.

היו"ר י' עזרני:

הוא מסכים עם אדוני. על העיקרון הזה הוא מסכים.

צחי הנגבי (הליכוד):

אין לי שום ספק שהעם הפלשתיני הוא כיתר העמים. אני הערתי על כך שאמרת שאנחנו חושבים שהם לא אמינים. על כך אמרתי שזה נכון. יש לנו ניסיון היסטורי עתיר הוכחות וראיות לכך שהם לא אמינים.

היו"ר י' עזרן:

אתה מתייחס אל כולם, חבר הכנסת הנגבי?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

לדעתי, כשאתה עושה הכללות כאלה לגבי העם הפלשתיני – – –

צחי הנגבי (הליכוד):

לא העם.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

מה זה לא העם? אתה עושה שלום עם עם פלשתיני, לא עם אנשים שיש לך זכות להאמין או לא להאמין להם.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מדבר על ההנהגה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אם אתה אומר עם פלשתיני, כבר אתה מדביק לו גם את השאיפות וגם את החוויות וגם את הצדק החברתי וגם כל מה שמשתמע מעם שרוצה לבנות לבניו ולבני בניו.

היו"ר י' עזרן:

כבוד סגן השר, זה על חשבון זמנך, וכבר עברת אותו בדקתיים. אני מבקש לסיים.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

הוא שאל אותי ואתה הרשית לו. חבר הכנסת הנגבי, אני מבין את החששות שנשמעים פה. הסכסוך הוא היסטורי, רב שנים. ואני חושב שאלה שמתנגדים היום לכיבוש ואלה שרודפים את אלה שמתנגדים לכיבוש, מה הם שמעו על הפלשתינים? ומה שמעו על היהודים מהצד השני? דברים נוראים. ואתם מדברים פה בתירוץ של ארץ-ישראל הגדולה ואומרים: אנחנו נלחץ על כפתור אחד, ויצא שלום כפי שאנחנו רוצים. זה תהליך. אנחנו צריכים לדעת שזה תהליך חינוכי. בשני העמים יש משקעים מרים. כל אחד חי בתוך עמו ומדבר אל עמו. אני חושב שייקח זמן, אבל בוא יבוא השלום, על אף כל הדברים האלה.

אני רוצה לסיים ולומר את מה שאני אומר לכל מי ששומע אותי, ואני מקווה שיבינו את זה. ואני אומר את זה כפלשתיני, כישראלי, שמבין את שני הצדדים ומאמין אמונה שלמה שאכן מה שאני אומר מבטא את ההרגשה הפנימית האמיתית של העם.

הבה נביט לעבר העתיד בתקווה, ולא נהיה אסירי העבר, כמוך, חבר הכנסת צחי הנגבי. הבה נביט אל זריחת השמש למען בנינו והדורות הבאים, כדי שמחר יהיה טוב יותר מהיום, ומחרתיים טוב ממחר. הבה נפרוק מעלינו את אזיקי משקעי העבר, נתיך אותם ונעשה מהם גשר, שעליו נצעד לעתיד טוב יותר. הבה נוכיח לכל קורבנותינו, כי קורבנם לא היה לחינם, וכי לא יהיו כמותם עוד בעתיד. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני סגן השר. הסיום הפיוטי הזה היה נשמע יפה מאוד בערבית. חבל שלא סיימת כך. בכל אופן, אני מודה לך.

חבר הכנסת סאלח טריף, בבקשה, ואחריו – סגנית השר מאשה לובלסקי.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ידידי חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להזכיר למי ששכח – ונראה לי שרבים בעם הזה ובמדינה הזו שכחו – כי ביום חתימת ההסכם, ביום ההיסטורי הזה, העדה שלי קברה שלושה ממיטב בניה. אני רוצה להעלות כאן את זכרם של וואפה אסאד, זיכרוננו לברכה, מעספאי, מועפק אבו שאך, זיכרוננו לברכה, ואבראהים שיבל, זיכרוננו לברכה, משפרעם. שלושה בחורים צעירים אשר נפלו קורבן לטרור, ולמען השלום. עדה שלמה בכתה, עדה שלמה אמרה: אם זה הקורבן למען השלום, אם זה פותח פתח למען העתיד, אנו מקבלים זאת, אומנם בבכי ובכאב אבל בתקווה גדולה כי אכן יהיו אלה קורבנות אחרונים במדינת ישראל ובעם ישראל.

אני רוצה לפנות אל הספסלים האלה: עוד לא יבשו הדמעות של האמהות, הרעיות והיתומים, וקמים לנו חברי כנסת בבית הזה ושוללים את זכותנו – את זכותי – לבוא להצביע ולהכריע בגורל המדינה; בחוצפה, בעזות מצח, בלי התחשבות. חבר הכנסת גונן שגב מחלק את הבית הזה ליהודים וללא-יהודים, וגם כאשר אני מעיר לו על כך – כאשר ישבתי כאן בראש הישיבה – הוא לא טורח לבוא ולהגיד שזכותי לא שונה מזכותו, חבר הכנסת בוחבוט.

שלמה בוחבוט (העבודה):

חבר הכנסת טריף, הם רוצים לשלול לא רק את זכותכם אלא גם את זכותם של חברי הכנסת, ראשי עיירות הפיתוח. שמענו זאת הבוקר בביטויים המעליבים של אצולת הליכוד.

משה קצב (הליכוד):

אתה מדבר בשם הפרולטריון.

סאלח טריף (העבודה):

אני מתבייש בגישה הזו ובדרך שנטלתם על עצמכם. אתם עוצמים את העיניים, חבר הכנסת צחי הנגבי, ולא רוצים לראות את האמת.

צחי הנגבי (הליכוד):

שכחת עוד דבר: אנו מתנגדים לכך שישתתפו בהצבעה בעלי שפמים.

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש – – –

סאלח טריף (העבודה):

זהו נושא שאין לגביו מקום להומור.

היו"ר י' עזרן:

אני חושב שצריך לכבד את הכאב.

צחי הנגבי (הליכוד):

על איזה כאב הוא מדבר? שטויות, אף אחד לא התנגד לכך שיצביע.

היו"ר י' עזרן:

תסלח לי, אנא ממך – – –

רן כהן (מרצ):

– – –

היו"ר י' עזרן:

רבותי, חבר הכנסת רן כהן, אנא אל תעזרו לי.

משה קצב (הליכוד):

לא הייתי מתערב, לא הייתי מתערב אלמלא ההערה שלך. דווקא בעקבות הערת היושב-ראש, שממנה השתמע כאילו יש לגיטימציה לדברים שלו, אני רוצה לומר: לא דובים ולא יער, איש לא שולל את זכותו של חבר הכנסת טריף להצביע.

סאלח טריף (העבודה):

אמרו זאת מעל הדוכן הזה, איפה היית אז? לא קם אף אחד להגיד משהו אחר.

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת טריף, אל תעשה מזה עניין. לא דובים ולא יער.

סאלח טריף (העבודה):

אף אחד לא הכחיש את זה.

היו"ר י' עזרן:

אחרי שיושב-ראש סיעת הליכוד אמר את דבריו, אני מציע שנמשיך הלאה.

דוד מנע (הליכוד):

הוא הכין נאום בכתב, הוא צריך לקרוא אותו.

היו"ר י' עזרן:

אל נהיה קטנוניים.

דוד מנע (הליכוד):

בואו לא נבלבל אותו.

סאלח טריף (העבודה):

חבר הכנסת מנע, אתה עצמך מתבלבל. תמשיך להקשיב לי, תראה שהתחלתי בנושא שכואב לי ותקבל זאת בהבנה. תבין שלא רק אתה יודע לדבר מעל הדוכן הזה, תבין שיש דעות אחרות, תבין שיש אנשים אחרים שיש להם לב והדברים שאתה וחבריך אומרים מכאיבים להם. אתה לא מתבייש במה שאתה אומר? תסתכל על עצמך.

דוד מנע (הליכוד):

תשמע מה שאומרים לך: יש לך זכויות כמו לכל אחד אחר.

סאלח טריף (העבודה):

תתבייש. אני בז לך ולכל אלה אשר שוללים את הזכות שלי. יש לי זכות לא פחות מלכל אחד אחר.

דוד מנע (הליכוד):

יש לך זכות כמו לכל אחד אחר, ואל תעשה מזה עניין.

היו"ר י' עזרן:

אנא, אל תיסחף.

סאלח טריף (העבודה):

לא ייתכן שחברי כנסת ייתנו כאן ציונים לכל אחד. פעם חבר הכנסת בן-אלישר טוען נגד חבר הכנסת בוחבוט שהוא בור ועם הארץ – – –

דוד מנע (הליכוד):

הוא שווה כמו כולם.

סאלח טריף (העבודה):

ופעם שנייה הוא בא לתת לי ציונים. חבר הכנסת דוד מנע, בושה וחרפה.

צחי הנגבי (הליכוד):

הוא ממציא דברים.

דוד מנע (הליכוד):

תפסיק להמציא דברים ולהרגיש כמו שה פגוע.

צחי הנגבי (הליכוד):

רן כהן (מרצ):

סאלח טריף (העבודה):

אתם לא הייתם כאן, ועכשיו אתם מדברים על מי שממציא דברים. הרי אתם הממציאים הגדולים.

רן כהן (מרצ):

משה קצב (הליכוד):

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת משה קצב, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת משה קצב, אתה רוצה שאקרא אותך לסדר בפעם השנייה? על הכפרות צריך לחזור שלוש פעמים, לא על קריאה לסדר. אני מבקש.

משה קצב (הליכוד):

שלא יתייפייפו.

סאלח טריף (העבודה):

חברי הכנסת, אלמלא ההערות שלכם, לא הייתי ממשיך ואומר את המשפטים הבאים בנושא זה.

היו"ר י' עזרן:

אל תיסחף, אל תיגרר.

סאלח טריף (העבודה):

אני מוכרח לומר את אשר על לבי: עולה לכאן חבר יקר, סגן יושב-ראש הכנסת דב שילנסקי, ומבדיל בכנסת בין יהודים ללא-יהודים. הוא ניצול שואה ואני מכבד אותו מאוד, אך האם אתם חושבים שדברים אלה אינם פוגעים בנו? אני לא מבין, אפילו ראש הממשלה מדבר על רוב יהודי. האם אתם חושבים שאינני נפגע? עם כל הכבוד לכם, אנחנו בני העדה הדרוזית, אף אחד מכם לא קם ואמר מה זכותנו כאן, ושאלנו קשרנו את גורלנו אתכם בכול. נלחמנו בטרור, האם לא הקרבנו קורבנות?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת טריף, הוא הכחיש את זה.

צחי הנגבי (הליכוד):

זכותכם כמו זכותנו בדיוק.

היו"ר י' עזרן:

אני לא מתערב, אבל הוא הכחיש.

סאלח טריף (העבודה):

כל מי שמדבר על העניין הזה חוטא לדמוקרטיה, פוגע בערכי הדמוקרטיה וביסודות מגילת העצמאות. אני גאה לעמוד על הדוכן הזה ולומר לכם כבן העדה הדרוזית: הלכנו כברת דרך עם העם היהודי בהגנה על המדינה הזו, נלחמנו וקשרנו את גורלנו בגורל העם היהודי, נלחמנו אתכם בטרור ושילמנו מחיר דם יקר לא פחות מכם. היום אנו אומרים: צריך לתת סיכוי לשלום. צריך ליטול סיכונים מסוימים למען השלום. אני חושב שזו שעה שבה כולנו צריכים להתאחד למען העניין הזה. אסור לעצום את העיניים ולטעון רק לגבי הסיכונים שבהסכם זה. יש בו סיכונים, אך צריך להביא גם את הסיכויים בחשבון. יש לי הזכות המוסרית לומר, שאני תומך תמיכה מלאה בהסכם הזה.

אני רוצה לפנות לחבר הכנסת אסעד מהליכוד, שאינו נמצא כאן עכשיו. אני קורא לו בשם כל העדה ובשם רבים מבני העדה שפנו אליו, כי יתמוך בהסכם. לא נוכל להסתכל בעיניהם של יהודים וערבים אם נתנגד להסכם הזה.

משה קצב (הליכוד):

מה זה שייך, למה אתה לא פונה אלי?

סאלח טריף (העבודה):

אני פונה אליו לשמוע את רחשי הלב של בני העדה, כדי לתת סיכוי לשלום, לטובת מדינת ישראל.

רון נחמן (הליכוד):

אולי תסתכל לי בעיניים, כקולגה וכחבר כנסת שיש לו ברית עם הדרוזים, ותצביע נגד?

סאלח טריף (העבודה):

אני מסתכל לך בעיניים. אני חרד לגורלך לא פחות ממך. אני פונה אליך, גם קודם פניתי אליך – – –

משה קצב (הליכוד):

למה אתה פונה אל חבר הכנסת אסעד?

סאלח טריף (העבודה):

אני פונה גם אליך.

חיים דיין (צומת):

למה אתה פונה אל המצפון שלו?

סאלח טריף (העבודה):

אמרתי: בואו לא נפלג את העם הזה. ואני מקווה שבאמת ידידי חבר הכנסת אסעד יתייצב לימין התומכים ולא לימין השוללים לא רק את ההסכם הזה אלא את זכותנו לתמוך בו.

חבר הכנסת שילנסקי אמר אתמול, שמדינתנו קטנה. מדינתנו קטנה מאוד אפילו. הוא צודק, מה יש לעשות? אבל אני אומר, שעדיפה לנו מדינה קטנה, חזקה ומוסרית, שנלחמת לא רק על קיומה אלא גם על השלום עם שכניה, שנותנת אופציה, סיכוי למען יצירת מצב של שלום עם השכנים.

שמעתי רבים בבית הזה, שמעתי רבים גם מהימין שמהלכים עלינו אימים, שמציגים רק את הסכנות ובעצם שוכחים שהבסיס נחתם בקמפ-דייוויד, שמי שחתם שם על אוטונומיה מלאה בשטחים, חבר הכנסת רון נחמן, היה מנחם בגין, זיכרונו לברכה.

משה פלד (צומת):

תעלה אל הדרוזים ברמת-הגולן ותשאל מה הם חושבים – – –

סאלח טריף (העבודה):

תסלח לי, הדרוזים ברמת-הגולן רוצים להיות גשר לשלום עם סוריה, 90% מהם רוצים להיות גשר לשלום עם סוריה עם כל הבעיות שיש, על אפך ועל חמתך, חבר הכנסת משה פלד ידידי.

משה פלד (צומת):

אתה מבייש את הדרוזים.

סאלח טריף (העבודה):

אני רוצה להגיד לך, שאתה מבייש את עצמך, אתה לא יודע מה קורה.

חיים דיין (צומת):

— — —

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דיין, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אתה לא יכול להתפרץ פה בכל זמן שנוח לך. תבקש רשות דיבור.

סאלח טריף (העבודה):

חבר הכנסת פלד, אני רוצה להזכיר לך, כמי שבא ואומר שיש סיכונים בהסכם הזה, שכחתם את האינטיפאדה של אתמוול? אתה שכחת.

שאול יהלום (מפד"ל):

מה אתה חושב, רק אתה זוכר?

סאלח טריף (העבודה):

אתם שכחתם. אחי השתתף שם כמג"ד, ולא היתה לו תשובה לאותה אשה ולאותו ילד שזרקו אבנים וסיכנו את חיילי צה"ל. אתם שכחתם שחזרנו וכבשנו ערים וכפרים וצה"ל לא נסוג משם, לא היו בעיות? לא היו מעשי טרור בתוך ישראל? צה"ל ישב שם בכל מקום בתוך שכם, היהודים ישבו בתוך חברון, היה פתרון לאינטיפאדה?

רון נחמן (הליכוד):

מה מחר?

סאלח טריף (העבודה):

אתם יודעים להציג את הסיכון. ואם צה"ל נסוג מחר לפי ההסכם הזה ומוסר את עזה ויריחו, כמה קציני מילואים מכל קצות המפה הפוליטית, מהימין והשמאל, כתבו שצריך לסגת מעזה. פתאום אתם רואים את זה כסכנה? סכנה למי?

רון נחמן (הליכוד):

כשירצחו אותי אתה תספיד אותי?

היו"ר י' עזרן:

אל תפתח פה לשטן, חבר הכנסת רון נחמן.

סאלח טריף (העבודה):

חס ושלום, אסור לך לבוא ולהלך אימים.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה מהלך אימים. תדבר עכשיו בשם עצמך.

סאלח טריף (העבודה):

מה האלטרנטיבה?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת טריף לסיים.

סאלח טריף (העבודה):

אנחנו חתמנו על הסכם שלום לתקופת ביניים. אז אמרו שיש אלו דברים שהם תחילה. נכון, אבל השאלה, מה יהיה בהמשך. גם הפלשתינים יעמדו במבחן, גם אנחנו נוכל לבחון את אמיתות הכוונות שלהם. אני רוצה לומר, שההסכם הזה פותח פתח להסכמי שלום עם ירדן, עם סוריה ועם לבנון, הוא פותח פתח ליחסים עם רבות ממדינות ערב החשובות, עם מרוקו, עם תוניס, עם ערב הסעודית, עם כוויית, ואנחנו צריכים לתת צ'אנס.

דוד מנע (הליכוד):

מאוריציוס גם.

היו"ר י' עזרן:

אבל זה נכון.

סאלח טריף (העבודה):

אני רוצה לסיים ולברך את ראש הממשלה, לחזק את ידו. הוא נקט ועשה מעשה אמיץ כמנהיג בעל שיעור קומה. אני רוצה לאחל לו ולכל בית ישראל גמר חתימה טובה ולאחל עתיד טוב יותר, עם הסכם שלום שיש בו מעט סיכונים והרבה סיכויים לעתיד טוב יותר לכולנו.

היו"ר י' עזרן:

תודה, חבר הכנסת סאלח טריף. גברתי, סגנית השר, חברת הכנסת מאשה לובלסקי.

מאשה לובלסקי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקשיבה לנאומים רבים, לדוברים רבים מן האופוזיציה אתמול, היום, וכל הזמן אני שואלת את עצמי: במאה ה-20 התמזל מזלנו וזכינו כיהודים לזכות הגדולה ביותר, לבנות את הבית הלאומי שלנו במדינת ישראל. איפה נבנה הבית הלאומי שלנו? ואני שואלת כל אחד מאתנו: איך נבנה הבית הלאומי שלנו במאה ה-20? מי בנה את הבית הלאומי שלנו במאה ה-20?

שאול יהלום (מפד"ל):

נשות "נעמת".

מאשה לובלסקי (העבודה):

מה אתה כל כך מזלזל בנשות "נעמת"? אולי גם רעייתך נמנית עמן? מה הזלזול שלך?

שאול יהלום (מפד"ל):

רעייתי לא ב"נעמת", היא ב"אמונה".

מאשה לובלסקי (העבודה):

יפה, נשות "אמונה" הן החברות הכי טובות שלנו. ומה הקשר בכלל? מה הזלזול הזה?

שאלו יהלום (מפד"ל):

הקשר הוא שאת הופכת את "נעמת" למכשיר פוליטי – – –

מאשה לובלסקי (העבודה):

אני רוצה להזכיר לך, שאת תפקידי ב"נעמת" סיימתי, אני מכהנת כיום כחברת כנסת וכסגן שר בממשלת ישראל, ובתפקידי זה אני מדברת כאן היום.

היו"ר י' עזרן:

זה ויכוח לא ענייני. אנחנו מפרקים את העם גם בין נשים לגברים?

עמיר פרץ (העבודה):

מה עושות נשות "אמונה"?

מאשה לובלסקי (העבודה):

חבר הכנסת עמיר פרץ, עזוב. זה הליברל המתקדם. זה לא מתאים בכלל למפד"ל.

איפה בנינו את הבית הלאומי שלנו במאה ה-20? בדגניה, בכינרת, בראש-פינה, במעלות, אחרי הקמת המדינה, בקריית-מלאכי, בדימונה, בירוחם.

רון נחמן (הליכוד):

באריאל.

מאשה לובלסקי (העבודה):

לא. איפה בנינו את הבית הלאומי שלנו השלישי, את הבית הלאומי שאנחנו מופקדים לשמור עליו, לקיים אותו? איפה נבנה הבית הלאומי שלנו במאה ה-20?

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רון נחמן וחבר הכנסת שאול יהלום, אני קורא כל אחד מכם לסדר בכבודו ובפני עצמו.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער מאוד, אדוני קרא ארבע קריאות ביניים מאז התחילה חברת הכנסת לובלסקי לדבר. יש גבול.

שאול יהלום (מפד"ל):

היא שואלת שאלה ומחכה לתשובה.

היו"ר י' עזרן:

לא ממך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מאשה לובלסקי (העבודה):

באה מלחמת ששת הימים, שהיתה מלחמה של הגנה, שניצחנו בה ניצחון מזהיר, שלפרק זמן אחריה היינו כשיכורים, ופתאום גילינו בהתיישבות שלנו גם את יהודה ושומרון. ואני באה ואומרת: בנפשי,

בלבי אני קשורה ליהודה ולשומרון לא פחות ממך, אבל הבית הלאומי שלנו במאה ה-20 – במעשה הציוני החלוצי לא נבנה ביהודה ובשומרון, ולא משום שלא אהבנו את יהודה ושומרון, אלא משום שהחלוצים האמיתיים היו צריכים ללכת לאותם מקומות למצוא בית, לייבש ביצות, להתמודד עם הקדחת, עם המעברות אחרי הקמת המדינה, ומישהו יגיד לי שמישהו מהמעברה בקריית-מלאכי לא היה הולך לקריית-מלאכי משום שעיניו ליהודה ושומרון?

שאול יהלום (מפד"ל):

הכול לפי מלחמת השחרור.

מאשה לובלסקי (העבודה):

גילינו אחרי מלחמת ששת הימים את יהודה ושומרון, אבל כל הזמן ידענו שזהו מצב ארעי והתפקחנו. האם כתוצאה מזה שניצחנו ניצחון כל כך מזהיר במלחמת ששת הימים – – –

שאול גוטמן (מולדת):

מה עם הגליל?

מאשה לובלסקי (העבודה):

חכה, אני אגיע אליך. האם כתוצאה מזה נהיינו צודקים יותר?

שאול גוטמן (מולדת):

מה עם הערבים מהגליל שכבשנו?

מאשה לובלסקי (העבודה):

האם כתוצאה מזה נהיינו צודקים יותר? האם כתוצאה מזה נהיינו מוסריים יותר? האם כתוצאה מזה החוסן שלנו הלך ונהיה יותר גדול? האם לא ידענו כולנו, באמת, בלי ההתנצחויות הפוליטיות, שיגיע הרגע שנצטרך להתפשר?

שאול גוטמן (מולדת):

לא, אני לא ידעתי. לא ידענו שאנחנו כל כך חלשים.

מאשה לובלסקי (העבודה):

כשהובילו אותנו ממשלות הליכוד, האם הן לא הובילו אותנו ולא אמרו לנו בסופו של דבר שנצטרך להגיע לפשרות טריטוראליות? למה הובילו אותנו ההסכמים בקמפ-דייוויד ולמה חשבנו שנגיע בפשרות טריטוראליות? מה היה לנגד עינינו?

ולכן, לפי דעתי, על מנת שלא לגרום לריבוי מחלוקות, לריבוי שנאה, קודם כול אנחנו צריכים להגיד שמבחינת המורשת ההיסטורית שלנו, מבחינת אהבת המולדת שלנו, כל מדינת ישראל, על כל מה שיש בה, כל ארץ-ישראל, מבחינת האחריות שלנו לקיים את הבית השלישי, בלי פשרה טריטוראלית, בלי להגיע להסכמה בינינו לבין הפלשתינים – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

רק מלחמת השחרור.

מאשה לובלסקי (העבודה):

אנחנו נעמיד בסכנה את קיומו של הבית השלישי.

שאול יהלום (מפד"ל):

גם את ירושלים שחררנו במלחמת ששת הימים, לידיעתך.

מאשה לובלסקי (העבודה):

ולכן אני, כמו שאתה רצית לנגח אותי על עברי – ועסקתי הרבה במחאה למען השלום – דווקא עכשיו, כשנחתם ההסכם על מדשאות הבית הלבן, דווקא אני, בעברי, שאתה כל כך בז לו, ואני לא אנהג כמוך, אני לא יצאתי בריקודים – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

on וחלילה, אני לא בז לו.

היו"ר י' עזרן:

הוא אומר: חס וחלילה; הוא אומר שהוא לא בז.

מאשה לובלסקי (העבודה):

ואני לא התעטפתי בדגל אש"ף.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יהלום, אני אתן לך את הרשות להסביר מה אמרת בעניין "נעמת", אבל תתאפק.

מאשה לובלסקי (העבודה):

יש לי חרדות מאוד מאוד גדולות. אני יודעת שאנחנו לוקחים על עצמנו הרבה מאוד סיכונים, אבל הסיכונים הם לא מאותו סוג שצוטטו כאן כסיכונים שנעשים מתוך איזו תשישות. מי שתשוש לא מקבל החלטות. מנהיגות שמקבלת החלטות איננה מנהיגות תשושה.

ומה הכי מוזר? ההפחדה. אולי אתם הפחדנים. את מי אתם מפחידים? הרי כל הקיום שלנו כאן במאה ה-20 היה מעשה של אומץ, היה מעשה של נחישות, היה מעשה של רצון להשתרש בקרקע. את מי אתם מפחידים? אתם מפחידים השכם והערב.

שאול יהלום (מפד"ל):

התעייפתם, התעייפתם.

מאשה לובלסקי (העבודה):

התעייפנו? אתה פחדן. אנחנו לא התעייפנו. לנו יש אומץ.

משה פלד (צומת):

מאשה לובלסקי (העבודה):

לא, אתה פחדן. לנו יש אומץ.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתם פחדנים, גדולי הפחדנים הם אתם.

מאשה לובלסקי (העבודה):

לנו יש אומץ.

משה פלד (צומת):

גולדה היתה אמיצה ולא פחדה – – –

מאשה לובלסקי (העבודה):

כבר ראינו. שתהיה מנוחתה עדן. אומר לך שתהיה מנוחתה עדן, ולא נשפוט עכשיו את האומץ שלה, לא נשפוט.

משה פלד (צומת):

גם היא לא פחדה, בדיוק כמוך.

מאשה לובלסקי (העבודה):

מנהיגות צריכה להחליט החלטות. מה קרה? ממה אתם מפחדים כל כך?

שאול גוטמן (מולדת):

מכם מפחדים.

מאשה לובלסקי (העבודה):

אתם לא בוטחים עוד בצבא-הגנה לישראל? מה קרה לכם? מה נפלה עליכם אימה כזאת? הרי לגבי עזה אמרתם: באמת צריך להיפטר ממנה. לגבי יריחו – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

מי אמר?

מאשה לובלסקי (העבודה):

רובכם הגדול, ובלבכם, אם לא אמרתם את זה בריש גלי. רובכם הגדול, בלבכם הרי אתם יודעים שאתם צריכים ללכת לפשרה.

משה פלד (צומת):

את אומרת דברים שאת לא מאמינה בהם.

מאשה לובלסקי (העבודה):

אתם יודעים שהביטחון שלנו לא מוטל בספק.

שאול יהלום (מפד"ל):

מוטל. לא שמעת על מלחמת יום כיפור?

מאשה לובלסקי (העבודה):

ואתם גם יודעים יותר מזה. נניח שמיידי אחרי מלחמת ששת הימים היתה מתקיימת נסיגה ולא היו ההתיישבויות ביהודה ובשומרון. אז מה? אנחנו לא היינו מתקיימים מבחינה מדינית?

שאול יהלום (מפד"ל):

נכון, ולא היתה ירושלים. תמשיכי גם לגבי ירושלים. תהיי עקבית, תוסיפי גם את ירושלים.

מאשה לובלסקי (העבודה):

אנחנו לא היינו מתקיימים מבחינה ביטחונית? אתם מפחידים כי אתם פחדנים, כי אתם יודעים שאין לכם היום רוב, כי אתם יודעים שיש לכם קומץ אנשים שתומך בכם, כי אתם יודעים שהספסלים האלה הם היום מיעוט.

שאול יהלום (מפד"ל):

אז בואי למשאל עם. למה את פוחדת ממשאל עם?

מאשה לובלסקי (העבודה):

דווקא בימים האלה, אתם שמאמינים והולכים לבתי-כנסת להתפלל – חלק מכם, לא כולכם – דווקא בימים האלה הייתם צריכים, ואגב, אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת שכל כך בז לי – – –

היו"ר י' עזרן:

הוא לא בז.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני לא בז.

מאשה לובלסקי (העבודה):

אני רוצה להגיד לך, שאתה שמאמין – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

כל ויכוח אידיאולוגי זה ביזיון?

מאשה לובלסקי (העבודה):

אני רוצה לספר לך משהו. אתה שמאמין ברבנות, אני רוצה לספר לך משהו עכשיו. אתה שכל כך מאמין ברבנות ואתה אדם דתי, ואני מכבדת אותך, אתה יודע שאני שמעתי, ושמחתי על כך, שהרבנים הראשיים פנו לכלל בתי-הכנסת ולכל הרבנים במדינת ישראל לשאת בראש השנה תפילה להצלחת התהליך המדיני. באתי לבית-הכנסת שלנו בהרצלייה, שבו אני מתפללת כל חיי, והרב שלנו לא התפלל ולא נשא תפילה לתהליך המדיני.

שאול גוטמן (מולדת):

הוא צודק מאוד.

מאשה לובלסקי (העבודה):

אבל אני כן עשיתי את זה, כי אני יהודייה מאמינה לא פחות ממך ואוהבת את ארץ-ישראל לא פחות ממך, אבל אני צריכה לדאוג לעתיד הבית הלאומי, למה שלא זכו לו לא הסבא שלי ולא הסבתא שלי, שנשרפו במשרפות ולא היו ציונים.

שאול יהלום (מפד"ל):

את דואגת עכשיו לערפאת, לא לבית הלאומי.

מאשה לובלסקי (העבודה):

אתה פחדן.

ודבר אחרון שאני רוצה לומר. באים ואומרים לנו: למה עם ערפאת? למה עם אש"ף?

שאול גוטמן (מולדת):

אתם מקימים שואה חדשה.

מאשה לובלסקי (העבודה):

הרי הם היו כל כך חלשים, הם היו במצב של חולשה, למה דווקא אתם? עם מי רציתם? האם רציתם שאנחנו נחכה ל"חמאס"? האם רציתם שנחכה לחומייניסטים? הזמן פעל כל כך לטובתנו? האם אין לנו עניין להידבר עם הנאורות שבקרבת מדינות ערב, עם מנהיגות נאורה יותר בקרב מדינות ערב? מה הפחד הזה? ואם באמת אש"ף היה ברגע של חולשה ובמצב של חולשה, האם הוא לא מועדף היום מבחינת קיום הסכמים מדיניים? האם הוא לא עדיף היום מגורמים קיצוניים יותר?

אסתר סלמוביץ (צומת):

— — —

מאשה לובלסקי (העבודה):

הרי אתם הייתם עושים את זה, אתם הייתם מעדיפים את אש"ף, כי אתם יודעים שמוטב ללכת עם גורמים מתונים שהתפכחו מאשר לחכות לגורמים יותר קיצוניים.

ולכן אני חושבת שצריך לתמוך בהסכם, צריך במצפון ובביטחון לתת סיכוי, לא להפחיד ולא להצטייר כגיבורים לגבי אלה שהם פחדנים אמיתיים, כי רק למנהיגות אמיצה תהיה אפשרות לנסות לפחות להוביל את עם ישראל ואת מדינת ישראל בסוף המאה ה-20 לשלום אמתי. שנה טובה וחתימה טובה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לסגנית השר, חברת הכנסת מאשה לובלסקי. אני מזמין את חבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — — אדוני היושב-ראש

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, אנא ממך, כיוון שהיתה פה אי-הבנה מאוד מצערת והבטחתי לחבר הכנסת יהלום, שהואשם, חלילה, בבוז לארגון הנכבד והמכובד הבונה את המדינה, "נעמת", אני מבקש, וגם הבטחתי לו, שיאמר את דברו. אני מתנצל בפני חבר הכנסת צוקר.

היו"ר ר' אדרי:

טוב. אני מבקש בקיצור נמרץ; דקה אחת. בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

שאל יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, תודה רבה לשני היושבים-ראש, גברתי סגנית השר, קודם כול, הריני להביע בזה ולומר שלא היה בדברי שום רצון – והבנת אותם לא נכון – לפגוע בך, לבוז לך או לבוז לארגון "נעמת". אם את חושבת שיש בינינו ויכוח אידיאולוגי, גם עם ארגון "נעמת", ובשל כך זה ביזוי, את טועה. כל מה שרציתי לומר הוא, שאנשי מפלגת העבודה, בצביעות נוראה מתלוננים על כך שגופים שממומנים בחלקם על-ידי המדינה משתתפים בוויכוח הציבורי עכשיו, כאשר תנועת "נעמת", שהיא תנועה של מפלגת העבודה ובחסותה, שגם ממומנת על-ידי המדינה, עושה פעולות בכיוון השני.

עמיר פרץ (העבודה):

רן כהן (מרצ):

עמיר פרץ (העבודה):

גם אנשי "אמונה" מפגינים.

נעמי חזן (מרצ):

נשות "אמונה" מפגינות.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת עמיר פרץ, אני מבקש.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת עמיר פרץ. חבר הכנסת שאול יהלום, אני לא אאפשר לך עוד. חבר הכנסת פרץ, זה לא מכובד לקום ולנפנף בידים, אפשר לדבר בצורה אחרת. אני מבקש מכם. זאת כנסת, אני מבקש לכבד את המעמד וגם את הבית.

אני גם מבקש להקפיד על הזמן שהוקצב לכל אחד מאתנו, אחרת עד יום שישי ב-16:00 לא נסיים את הדיון. בבקשה, חבר הכנסת צוקר.

מאשה לובלסקי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רק הערה. חבר הכנסת יהלום אמר שהוא רוצה להביע התנצלות. לא קיבלתי את דבריו כהתנצלות, לא ראיתי בזה התנצלות, זה היה להיפך – התרסת יתר. הייתי מצפה ממנו שבערב יום הכיפורים, כשהוא בא ואומר שהוא רוצה להתנצל, שיתנצל באמת, ולא קיבלתי זאת ממנו.

שאול יהלום (מפד"ל):

על מה להתנצל?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת שאול יהלום, שמעת, נצפה למה שתאמר מאוחר יותר. בבקשה, אדוני חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאחר שנישאו לפני כ-50 נאומים, לחציים הסכמתי בכל לב, לחצי האחר התנגדתי, כנגד חלקם התקוממתי, אני בחרתי שלא לשאת נאום אלא להביא בפניכם את הלקסיקון האלפביתי הלא-מלא של קלישאות הימין, ביטויי מתנחלים וגרוטאות לשוניות אחרות של הוויכוח הפנימי בישראל.

הלקסיקון מוגש כרגיל, כמקובל, בסדר אלפביתי, והוא כולל גם ביטוי או שניים שאינם של הימין, אך לא יכולתי, מטעמי רשעות נטו, להימנע מלכלול אותם בלקסיקון. כאמור, הלקסיקון הוא אלפביתי, אציין את האות, את הערך, את ההסבר לערך, מן האות אל"ף ועד האות תי"ו.

א – אין עם מי לדבר. קיבעון מחשבתי המאפיין את הימין הישראלי – אם כי אין לו בלעדיות עליו – ושימש יסוד לכל מעשה סרבנות. אין עם מי לדבר הוא סוג של עיוורון שבו לוקים פוליטיקאים, בלי לדעת שהם לקו בו. במקרים אחרים מאמצים אותו לעצמם פוליטיקאים, כדי למנוע מעצמם לראות שינויים ותמורות בעולם הערבי.

ב – בוגד. נאצה מקובלת, המוטחת כנגד חסידי הפשרה עם העולם הערבי. במקרים רבים מוטחת הנאצה על-ידי מי שלא שירתו כלל בצה"ל, או ששירותם הצבאי לא חרג הרבה מגבולות הקריה. ידוע על שימוש במושג הזה, במושג בוגד, כנגד אלופים, אנשי צבא ודמויות מרכזיות בחברה ובמשק הישראלי. השימוש בברכה הזו משמש תחליף לדלילות ולקלישות הטעונים נגד הסדר עם העולם הערבי.

ג – גדה, גדות, שתי גדות לירדן. הביטוי הוא גרסה פואטית לתפיסת "אף שעל" ושימש כמוטו לרביזיוניזם ולירשיו, או לירשיו המדומים, מאז שנות ה-20. האמירה הפומפוזית "שתי גדות לירדן" אופיינית לרומנטיקה פולנית ורהב נפוח, שאפיין חלק מן הכתיבה הרביזיוניסטית ב-70 השנים האחרונות.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה רק מלים, מה אכפת לך?

דוד צוקר (מרצ):

ד – דו-רגלי, חיה, חיה דו-רגלית. מכתם בגיני טיפוס, שביקש לטשטש את פניו של האויב כבן-אנוש בעל אינטרסים לגיטימיים, ואותו ביטוי מעדיף לשוות לפלשתינים אופי ומהות חייתיים. הביטוי היה טיפוסי לימין שהבין, בניגוד לדמויות כמו גולדה מאיר, שיש עם פלשתיני. העובדה של קיום העם הזה הקשתה על אותו ימין פוליטי.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מבקש – – –

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

הוא אמר את זה בקשר לילדי מעלות.

היו"ר ר' אדרי:

מותר לו להגיד מה שהוא חושב. כשאתה תעלה על הדוכן תגיד מה שאתה חושב לנכון.

דוד צוקר (מרצ):

כאמור, הטיח זאת הימין, שהיה ברור לו שיש עם פלשתיני, והוא נזקק להתגבר על הקושי הזה על-ידי סרטוט העם הזה כעם בלתי אנושי. הגדרה כזו לאויב מאפשרת, כמובן, ומתירה מעשים שאין להעלותם על הדעת כשמדובר בבני אנוש וילודי אשה.

ה – הפיך ובלתי הפיך. גרסה שמאלית למסקנה ימנית, שעל-פיה צריך להרים ידיים, ואין כל סיכוי להסדר מדיני. שכן, השינויים הדמוגרפיים, הכלכליים, הגיאוגרפיים והחברתיים אינם מאפשרים נסיגה ישראלית מן הגדה. המושג בלתי הפיך סובל חריפות מגישה לא היסטורית. לא ידוע בהיסטוריה עד עתה על מצבים שלא היה אפשר להופכם, אלא אם מוכנים לשלם את המחיר המתאים.

ו – ותרנים, ותרנות, ותרן. אמירה אינסטינקטיבית המוגשת בכל ההטיות הדקדוקיות האפשריות, שמדביק הימין לכל בדל ניסיון של הידברות עם העולם הערבי. המלה ויתור או ותרנים מסוננת בדרך כלל מבעד לשפתיים חשוקות, תוך ניסיון להאשים כל מי שמוכן לצאת מג'באליה במכירת חיסול של ארץ-ישראל, והטחת אשד האשמות על כל מי שאיננו משוכנע שמחנה בלאטה היוו נכס אסטרטגי שהוא בר-תחליף לביטחונה של מדינת ישראל.

ז – זו שלנו זו גם כן. ראה ערך באות ג', שתי גדות לירדן.

בנימין טמקין (מרצ):

זה לא זברה?

דוד צוקר (מרצ):

חשבתני על זברה, החלטתי שאני מפנה את הקורא לערך באות ג', שתי גדות לירדן, זו שלנו זו גם כן. אחת מן הגרוטאות הלשוניות שצריכות למצוא את עצמן בפח האשפה של ההיסטוריה.

ח – חיסול, חורבן. הביטוי משובץ בנאום קלסי של איש ימין בתכיפות – כך זה נמדד – של בערך פעם אחת בשלושה משפטים. ביטויים אלה יחד עם אחרים מרכיבים את נבואת איוב הנצחית והפרמננטית שמשמיעים חסידי ארץ-ישראל השלמה מאז 1937. נבואות החורבן והחיסול, בצירוף המלים גטו, שואה, גבולות אושוויץ, גב אל הקיר וכיוצא באלה, אפיינו את דברי חסידי ארץ-ישראל השלמה בכל הצמתים ההיסטוריים שבהם נפלו הכרעות שהביאו את ישראל עד הלום. כך ניתן לאתר את המלים חורבן וחיסול בנאומיהם של אנשי הימין ערב הקמת המדינה, בשעת הנסיגה מסיני, בהסכמי ההפרדה ב-1974, עם פינוי סיני ועם הנסיגה מלבנון. עד היום מתמהמה, ככל הידוע, החורבן ובושש לבוא, למרות הנבואות הללו.

ט – טרנספר. מושג גזעני שחדר לפוליטיקה הישראלית אך דבק רק בשוליים היותר סהרוריים של הימין. הודות למאבק של מנהיגי ימין רבים לא קיבל המושג האנטי-יהודי הזה לגיטימציה בחוגי הימין; כאמור, הודות למאבקם של מנהיגי ימין רבים.

י – ימין. רק הימין יכול. הנחה שגויה שאפיינה לא רק את הימין אלא גם חוגי שמאל רבים, שהאמינו שרק הימין יכול לחתום על הסכם שלום עם העולם הערבי. ההנחה עוררה רחמים מיוחדים כאשר היא נשמעה מפי אנשי שמאל ומרכז שגרסו שרק הימין נהנה מגיבוי ציבורי ומלגיטימציה שיאפשרו לו להגיע להסדר של פשרה עם הפלשתינים ועם סוריה. עם כינון ממשלת העבודה-מרצ הפך הביטוי "רק הימין יכול להגיע להסדר שלום" לאבק פורח.

כ – כניעה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

כל זה כנעניות.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אתה לא יכול להתאפק עשר דקות?

נעמי חזן (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקש ממך – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, כבר אמרתי שאנחנו לא יכולים לעבור את יום שישי בשעה 16:00. זה מה שאתם רוצים?

דוד צוקר (מרצ):

כאמור, מדובר בלקסיקון אלפביתי לא-מלא של קלישאות מהימין, ביטויי מתנחלים וגרוטאות לשוניות אחרות. לכן, בלקסיקון עלינו, אני מניח – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

הוא לא שווה אם הוא חד-צדדי.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת, זמנו מוגבל. עד האות תי"ו הוא כנראה לא יגיע.

דוד צוקר (מרצ):

אם לא יפריעו, אני אגיע.

היו"ר ר' אדרי:

לא, אני אבקש שתקפיד על הזמן, ואני אקפיד על הזמן של כל אחד ואחד.

דוד צוקר (מרצ):

ח – חיסול – חורבן. כבר היינו בעניין הזה. אנחנו באות כ'.

דן תיכון (הליכוד):

זה הנאום שלך היום?

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אתם מפריעים לו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אנחנו מתקנים לו.

היו"ר ר' אדרי:

אבל אני מבקש לא לתקן. אל תתקן. הוא מתקן את עצמו.

דוד צוקר (מרצ):

כ – כניעה. ראה: חיסול או חורבן.

ל – לא.

שאול יהלום (מפד"ל):

לא מזיז לי.

דוד צוקר (מרצ):

רפלקס לא רצוני, המפעיל את שרירי הלשון, כמו למשל של מר יהלום, את שרירי הלשון הימנית, כל אימת שרק נדמה שאולי מסתמן קצהו של סיכוי ששר חוץ כלשהו עשוי לתווך בין ישראל לבין גורם ערבי באמצעות תיווך, אפילו של אונסק"ו. המלה נורית בדרך כלל כאקט שאיננו בר-שליטה, כאשר האופק מתקדר בגלל ביטויי פשרה של גורם כלשהו בעולם הערבי.

מ – מתנחלים כמכשול למדינה פלשתינית, או התנחלויות כמכשול למדינה פלשתינית. גרסה פוליטית, שלידתה בתנועת העבודה ומימושה המסיבי על-ידי הליכוד. על-פי גרסה זו, יש ליצור עובדות בשטח ומציאות דמוגרפית חדשה, שתמנע פתרון רציני וסביר עם הפלשתינים. לשם מימוש התפיסה השקיעו ממשלות ישראל מיליארדי דולרים בקהילה של כ-100,000 איש בלבד שנהנו מהטבות, מסבסודים ומצ'ופרים ששום אזרח בישראל עד היום לא נהנה מהם.

נ – נגד. אסטרטגיה מדינית של הימין, שנועדה להדוף ולבלום כל סיכוי להסדר עם הערבים. לאסטרטגיה זו מקבילה ערבית שנוסחה עוד בחרטום ב-1967, ובה החליט העולם הערבי על התנגדותו למשא-ומתן להכרה ולשלום עם ישראל. גם אחרי שרוב העולם הערבי זנח את הלאומים של חרטום, גישה זו של נגד כאסטרטגיה מדינית היא עדיין מאפיין של חלקים גדולים של הימין בישראל.

בצורתה השירית התגלמה התפיסה בשירה של להקה צבאית, ששעשעה חיילים בפזמון רב השראה ששמו "העולם כולו נגדנו".

ס – אנחנו ממשיכים בלקסיקון של קלישאות הימין – סוכן אש"ף או סכין בגב האומה, או סוכן ה-CIA. הגדרה ימנית למי שהיה מוכן כבר לפני שנים לעשות את מה שעשה ראש ממשלת ישראל על מדשאות הבית הלבן ב-13 בספטמבר 1993. הביטוי שואב השראה מביטויים דומים שנישאו באירופה בשנות ה-30 ונועדו להכתים בבוגדות כל מי שנמלא פחד מדמגוגיה לאומנית. הביטוי אופייני רק לחלקים בימין. גם הוא, כמו ביטויים קודמים, מסונן מבעד לשיניים חשוקות ובטון ארסי.

ע – ערבים נשארם ערבים והים אותו ים. באות ע' בלקסיקון שלנו אנחנו מוצאים את הביטוי ערבי נשאר ערבי. תפיסת עולם בצורת הסתכלות על העולם הערבי כישות אחידה, מונוליתית, נטולת גוונים, שאין בה כל שוני. הביטוי נועד להצדיק קיפאון מדיני. צירוף מלים זה נאמר בדרך כלל בלשון זחוחה ומתנשאת, המאפשרת לאומרה להדחיק את השינויים שעברו על העולם הערבי ומאיימים להוביל אותו להשלמה עם קיום ישראל במזרח התיכון.

— — — פ

שאול יהלום (מפד"ל):

פודל.

דוד צוקר (מרצ):

פ – פלשתינים. אין עם פלשתיני. הנחה רווחת למדי בישראל של שנות ה-70, שהלכה ונדחקה לשולי המחנה של שנות ה-90. עד היום ניתן לשמוע דינוזאורים פוליטיים הפולטים בביטחון עצמי מעורר השתאות שאין דבר כזה. אין עם פלשתיני. הדינוזאורים הללו עומדים, כך נראה, בפני הכחדה.

צ – צ'מברליין.

משה פלד (צומת):

צ'ופצ'יק.

דוד צוקר (מרצ):

לא, צ'מברליין. כינוי גנאי, שזכה לו כל מדינאי ישראלי שחזר לישראל ובידיו סימנים לאפשרות של הבנה עם העולם הערבי; הביטוי הזה הוטח בו. השימוש בדמות הבריטית הזו משמש עד היום כלקח ההיסטורי היחיד והבלעדי של הימין מן ההיסטוריה של העת החדשה. ככל הנראה נובעת עובדה זו של שימוש בלעדי ואקסקלוסיבי בדוגמה היסטורית אחת ויחידה מאי-יכולת של התעדכנות במתרחש בעולם אחרי מלחמת העולם השנייה מצד אנשים בימין. לא ידוע על סימנים כאילו גישה היסטורית מוזרה זו עומדת בפני תיקון וכי הימין ילמד היסטוריה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש להגיע לאות ת'.

דוד צוקר (מרצ):

אנחנו נגיע לאות ש' ות'.

שאול גוטמן (מולדת):

ש – שלום.

דוד צוקר (מרצ):

ש – לא שלום. כולם רוצים שלום, חבר הכנסת גוטמן. קלישאה לשונית שלרבים בשמאל אין די עוז כדי לומר שאיננה יותר מאשר בלון נפוח. הקלישאה הזו מקדימה בדרך כלל נאום של מתנגדי ההסדר, ונועדה לנגן על האמוציות של כל מי שחושב ששלום הוא באמת בעדיפות ראשונה בהיסטוריה הציונית. ואולם חלק גדול ממאמצי הקלישאה מסרבים לעשות את המעשה הקטן ביותר, ואת הפשרה הקלה ביותר, כדי להשיג שלום או אפילו סיכוי או צל צלו של סיכוי לשלום.

ת – תוכנית אלון. מושג שלידתו לאו-דווקא בימין, ואולם יש בו אותה התעלמות, והיתה בו אותה התעלמות מן המציאות ושפע של מושגים אנכרוניסטיים, שעל-פיהם, למשל, מדינה צריכה להשעין את ביטחונה על כמה קיבוצים ומושבים על הגבול. מושג זה הוא פרי הימים שבהם לא היה עוד עם פלשתיני – ראה ערך באות פ' – ואפשר היה לספח 40% מן הגדה ושליש מתושביה ועוד להיחשב ליונה פוליטית.

זה שנים לא עושה איש שימוש במושג הזה, והוא הובא למנוחות בלא יודעין ובלא הספדים. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מאוד מודה לך, אדוני. אני מזמין את חבר הכנסת גדעון פת, בבקשה; אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

גדעון פת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ניירת זו, שאותה הניחה הממשלה על שולחן הכנסת לקראת הדיון המתקיים כאן בימים אלו, זו המגלה טפח ומסתירה טפחיים – –

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, תחזיר בבקשה את השר רובינשטיין לכאן. זה לא מכובד. הוא נכנס במיוחד לנאום של חבר הכנסת צוקר ויצא מייד. שהממשלה תשלח לכאן נציג.

היו"ר ר' אדרי:

כן, אני מבין את זה, ואני אדאג שנציג הממשלה יגיע. תודה. בבקשה, אדוני.

גדעון שגיא (העבודה):

הנה הגיע נציג.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, כפי שאתם רוצים שיכבדו אתכם כשאתם נואמים, תכבדו גם את הנואם. אני מבקש אתכם.

גדעון פת (הליכוד):

– זו הקרויה משום-מה "הצהרת עקרונות על הסדרי ביניים של ממשל עצמי", אין בה, כפי שמתברר מדי יום ביומו, אלא מעשה תעתועים, מרמה ואולי כחש, ואין בה אפילו דמיון דהוי וצולע לתוכנית האוטונומיה כפי שהגה, חישב והציע ראש ממשלת ישראל, מר מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, בדיוני קמפ-דיוויד ובהסכם השלום בין ישראל למצרים. וכבר עמדו דוברים רבים בדיון זה על אותן נקודות.

בסוף אותה ניירת מצויים גם שלושה מסמכים במתכונת של מכתבים. הדוקומנט הראשון מבין השלושה הוא מכתבו של ראש קבוצת המרצחים אל ראש ממשלת ישראל. לא דבר ולא חצי דבר מתוכן מכתב זה נכללו בדברי אותו רב-מרצחים, בהודעותיו הפומביות גם בעת הפארכה הבין-לאומית המבוזמת, שאותה ראינו לנגד עינינו על מדשאות הבית הלבן.

הדוקומנט השני הוא מכתבו האומלל של ראש ממשלת ישראל אל אותו רב-מרצחים, שקשה לדמיין שידו של ראש הממשלה לא רעדה בשעה שחתם עליו. ראש הממשלה במכתבו הקצר מתייחס למחויבות אש"ף, ובו נאמר כי "לאור המחויבות הזו" מכירה ישראל בארגון אש"ף כנציגו של העם הפלשתיני.

אנחנו לא שמענו את יושב-ראש אש"ף, ואף לא באיזו התבטאות אחת ויחידה לא שמענו תוכן שיצידיק הכרה שכזו. ההיפך הוא הנכון. ההתבטאויות הן לגבי המשך כולל של מה שקרוי, כדבריו, שחרור "השטחים הכבושים ובמרכזם ירושלים, לצורך הקמתה של מדינת פלשתינ שבירתה אכן תהיה ירושלים".

זהו תוכן דבריו של אותו איש, ולא ניתן – למרות דברי ראש הממשלה כי אין הסכמים והתחייבויות סודיות – אלא להניח כי דבריו של אותו איש אכן מתבססים על הסכמים או הבטחות חסויות, חסויות מאתנו, חברי הכנסת, ומכל עם ישראל, שניתנו בידי. שאם לא כן, היכן הודעתה הברורה של ממשלת ישראל כי לא כן הם הדברים ואין בהם אלא מסכת של מרמה וכחש שממשלת ישראל איננה שותפה לה? שאם לא כן, הרי את התוצאות נראה בעוד כמה שבועות, אולי חודשים, ואז כבר יהיה מאוחר מדי.

רב-המרצחים קיבל כנראה אור ירוק ונכונות ספיגה של ממשלת ישראל, על מנת שהעם בישראל לא ידע את האמת ולא יוכל, בשיקול דעת נבון, לשפוט את הדברים המוצגים לו.

ייתכן שהבושה על המסמך שהוכן ונתקבל בהסכמה והמסמך שנשלח כתשובה גרמו לכך, שבתחילה שני המסמכים הללו אפילו לא תורגמו לשפה העברית, והם מוצגים מאוד כאילו אין בהם ערך ענייני לעתידנו.

אדוני היושב-ראש, מצוי מסמך נוסף העושה אותנו ללעג ולקלס, ואיש מדוברי הממשלה לא מוכן להתייחס אליו. זהו אותו מכתב שכתב אותו יושב-ראש לשר החוץ הנורבגי, וזו לשונו של המכתב: "ברצוני לאשר בפניך כי עם החתימה על הצהרת העקרונות אכלול את העמדות הבאות בהצהרות הפומביות שלי". ואני ממשיך בציטוט: "לאור העידן החדש שנפתח עם החתימה על הצהרת העקרונות, אש"ף מעודד את העם הפלשתיני בגדה המערבית וברצועת-עזה וקורא לו ליטול חלק בצעדים המובילים לנורמליזציה של החיים, לדחיית האלימות והטרור, לתרומה לשלום וליציבות ולהשתתפות פעילה בעיצוב השיקום, בפיתוח כלכלי ובשיתוף פעולה".

האם ראש הממשלה שלנו, בעומדו על מדשאות הבית הלבן, או מישהו מאתנו, שצפינו באותה חגיגה של עניים, שמע דברים מפי היושב-ראש שיש בהם ולו גם דמיון מזערי לתוכן מכתבו לשר החוץ הנורבגי?

לא רק זה, מאז אותו טקס עלוב ומעליב ממשיך היושב-ראש להצהיר הצהרות הנוגדות לחלוטין את מה שקרוי מסמך העקרונות, ולא שינה לא בטון ולא במלים מהצהרותיו הקודמות. ההיפך הוא הנכון, אלא שמאז אותו מעמד בווינגטון הוא עושה זאת בברכתה, ואם לא בברכתה הרי בהסכמתה האילמת של ממשלת ישראל.

אדוני ראש הממשלה, לצערנו הוא לא נמצא כאן, אילו נמצא כאן היה בוודאי נוהג כפי שנהג על אותה במה על מדשאות הבית הלבן, לא בנוחות רבה. אדוני ראש הממשלה, מאז נסחפת לחגיגת העניים על מדשאות הבית הלבן ונדחפת ללחוץ את ידו של אבי אבות הטרור הבין-לאומי, אינך פוסק להסביר ולתרץ את צעריך ולתאר ולטהר אותם כאילו אתה הגית אותם, אתה הובלת אותם ואתה אכן שלם אתם.

בסך הכול הגעתם למסמך עקרונות עם כמה חורנים טרוריסטים, ומשום שאתם מתביישים על כך אתם נותנים להם ומרפדים להם מעמד כאילו היו נציגים אותנטיים של מדינה מסודרת, ולראש קבוצה בזויה זו נתת במעשיכם מעמד הזהה למעמדו של ראש ממשלת ישראל שנבחר בבחירות דמוקרטיות אמיתיות.

הפכתם בן לילה להיות הסניגורים הנלהבים של אותו אבו-עמר וחבר מרעיו, ואתם ממשיכים ועושים כל מאמץ ומפעילים את כל חדי הלשון שביניכם, בממשלה ומחוצה לה, על מנת להצדיק אותם ולהבטיח שהם אכן חושבים כמוכם בקשר לאותו מסמך, שאתם משום-מה מכנים אותו פתח לשלום.

אתם אומרים: לא מדינה פלשתינית; והם אומרים: הסכם שהוא יסוד ובסיס למדינה פלשתינית. אתם אומרים: ירושלים מאוחדת בריבונות ישראל לעד; והם אומרים: ירושלים מחולקת כשחלק ממנה יהיה בירת מדינת פלשתיין. אתה, ראש הממשלה, מדבר על צ'ופצ'יק קטן ביריחו; והם מדברים על נפה שגבולותיה מגשרי הירדן בצפון ובהיקף גיאוגרפי של 200 קילומטרים רבועים. ועוד כהנה וכהנה. ולנו יש חשש עמוק, אדוני היושב-ראש, לנו יש חשש גדול מאוד, אדוני ראש הממשלה, שהם מדייקים ואתם מטייחים.

ואנחנו שואלים אותך, יצחק רבין, מתי תתעורר ותשוב ותודיע ששוב הכינו לך תרגיל מסריח? הרי גם במעשי התרגיל המסריח ההוא עשו כך שימוש, שהיה מאוד שלא לטעמך. לא עצרת בהם, משום שלפי דבריך שלך, לא רצית לשוב ולהיות על תקן של מפלג המפלגה. אז היה מדובר במפלגה, היום מדובר במדינה, וכאמור, יש לנו חשש וחשד כי גם לך עדיין לא ברור ולא ידוע לגמרי מה הובטח – אם ברמזים או שלא ברמזים – בהמשך הדרך. שאם לא כן, אני חוזר ואומר, כיצד ייתכן שמה שנאמר בפומבי, ומאוד בפומבי, על-ידי דוברי אותו ארגון, מהראשון שבהם ועד לאחרון, הוא היפוכם של דברים המוצגים כאן על-ידי ראש הממשלה ודוברי הממשלה כעמדת ישראל?

אם קבעתם לעצמכם, שלא לעמוד בדרך להקמת מדינה פלשתינית, ואתם טוענים שזו זכותכם בתוקף הרוב המצוי לכם כאן בכנסת – ואני חושב שבטענה זו אתם צודקים – תאמרו זאת. אם אתם סבורים כי לצורך ביצוע מדיניותכם החלטתם לתת לאבי אבות הטרור הבין-לאומי לגיטימציה מוחלטת ולאמץ אותו ללבתיכם – תאמרו זאת. וגם תאמרו לנו ותסבירו לנו מה פשר הפזיזות הזו והצורך לפעול מהר כל כך, אם לא מדובר בחשש שאם הדברים לא יתבצעו מייד, כשהערפל הוא סמיך ואין די מידע אמיתי ומדויק, נתאושש כולנו, ואולי גם אתם, ונבחן את הדברים בצורה רציונלית ובשיקול דעת. אנחנו כולנו, מדינת ישראל, איננו יכולים להרשות לעצמנו תרגיל מסריח במתכונת לאומית.

אדוני היושב-ראש, פה ושם מועלות מחשבות עד כמה יציבים ומחייבים הסכמים בין-לאומיים שמדינת ישראל מתחייבת בהם. אין דין אחד לכך. הסכם בין-לאומי עושים וחותרים בין לאומים, ולכל לאום ולאוים בהסכמים שכאלו יש מדינה. וחתימת ממשלת ישראל מחייבת לא רק את הממשלה החותמת אלא את המדינה ואת הממשלות שיכהנו לאחר אותה ממשלה. אולם כשמדובר בהסכם עם גוף טרוריסטי, שהוא אחד מעשרות גופים טרוריסטיים אחרים – אין דין הסכם בין-לאומי חל עליו. היכן עמדה הבמה, מי השתתף בחינה, על אילו מדשאות קוים הטקס – כל אלה לא הופכים הסכם עם גוף טרוריסטי להסכם בין-לאומי. זהו הסכם זמני, מוטעה, שאת הסיכויים כולם לוקח צד אחד – וזה לא אנחנו, ואת הסיכון כולו לוקח צד אחר – וזה כן אנחנו.

אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה אמר כאן בפתח הדיון, שמאז חתימת מה שאתם קוראים הסכם לא בוצע מעשה טרור בהכוונת אש"ף ברחבי ארץ-ישראל. אינני בטוח שזה באמת מדויק, אבל גם אם כן, זאת סיבה לשמחה ולהערכה כזו? ובאיזו תקופה מדובר? בשישה או בשמונה או בתשעה ימים? אתה, ראש הממשלה יצחק רבין, היית שר ביטחון בממשלות הליכוד שנים רבות, לא היו לך תקופות של שישה או שמונה או תשעה ימים שלא היו בהן פעולות טרור? אולי זו תוצאה של עבודה מצוינת של כוחות הביטחון שלנו בשטח? על איזה ארגומנט מסכן שכזה ראש הממשלה מסתמך.

העובדות הן, שמאז חתימת ההסכם הדיבידנד היחיד שישראל קיבלה היה הרשות למטוס חיל האוויר שלנו לנחות בשדה התעופה ברבאט. פגישות עם המלך כבד היו, היו. אבל מטוס שלנו, של צה"ל, עדיין לא נחת במרוקו.

אולם מה הם הדיבידנדים המידיים שקיבל אותו ארגון מאז רגע החתימה ולחיצת הידיים המביישת? נפתחו השערים לאש"ף בווינגטון לא רק באדמיניסטרציה אלא גם בקונגרס ובסנאט. נפתחו דלתות הבנק הבין-לאומי ואש"ף מנהל משא-מתן עם הבנק הבין-לאומי כאילו כבר היתה מדינת פלשתיין מדינה עצמאית ככל המדינות. ראש המרצחים עומד לקבל את פרס אונסק"ו לשלום יחד עם ראש ממשלת ישראל – היעלה דבר כזה על הדעת? אנחנו הפכנו למקבצי הנדבות של הקהילה הפלשתינית, ובחוסר אחריות מדהים אנחנו פועלים להקים בפלשתיין זו משק תחרותי לנו.

היו"ר ר' אדרי:

אבקש מאדוני לסיים. נתתי לך מעבר לזמן.

גדעון פת (הליכוד):

תודה. אני מייד מסיים. עוד דקה.

אני יכול למנות לכם כבר היום כמה ענפי תעשייה יתחסלו, וכמה עובדים יאבדו את מטה לחמם אם אכן תוכניות המחלקה הכלכלית של שר החוץ שלנו יצליחו. האבסורד גדול כל כך, שאנו עוד נעזור להם להקים אולי במקומה של ה-UJA את UPA, ועוד נזמין יהודים טובים וטועים לתרום להם ולא לצרכינו שלנו.

אדוני ראש הממשלה, אדוני היושב-ראש, אתם בממשלה יכולתם לנהוג אחרת ולבוא לבית ולגייס בו קונסנסוס לאומי. אולם בחרתם שלא לעשות כן. ובאמת אינני יודע אם לראש הממשלה אישית מגיעים כל דברי הביקורת וכל הטענות, אבל הוא נושא באחריות, בכל האחריות.

ההסכם שאתם רוצים גושפנקה לו איננו טוב, משום שהצד השני איננו טוב. וגם אם הצד השני ייעלם, מסיבה זו או אחרת, ובאוריינט שלנו זו כמעט התפתחות מבוקשת, הנזק שגרמתם הוא מרבי. אולם, כפי שאמרתי קודם לכן, הוא לא בלתי הפיך. היום אנחנו, האופוזיציה, יכולים רק להצביע נגד ההסכם ונגד הפרטנר שלכם להסכם. אבל אני מקווה כי בעתיד נוכל ונעשה את כל מה שמתחייב ממשלה אחראית, ונהפוך את ההסכם הזה ללא קיים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת גדעון פת. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת יהושע מצא. אני מבקש מחברי הכנסת להקפיד על הזמן שהוקצב.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אמר המשורר: "במכתש של הימים הנוראים אני הוגה בטוב, ברע ובמכוער". אני הוגה במלחמת יום הכיפורים, זו שפרצה לפני 20 שנה משום שהממשלה ששלטה אז היתה שבויה בשיכון הכיבוש והכוח הצבאי. אני הוגה במחיר הנורא שגבה המשפט האווילי, שסימל את המדיניות דאז: "עדיפה שארם-א-שיח' בלי שלום מאשר שלום בלי שארם-א-שיח'". והנה מסתבר שהמדיניות הנוראה ההיא, שהובילה למלחמה הנוראה ההיא, יש לה תומכים אפילו בכנסת הנוכחית, מבית-מדרשם של חסידי ארץ-ישראל השלמה. הם לא למדו דבר, לא שכחו דבר, ואינם רוצים לראות את המחיר הנורא שגובה המדיניות העיוורת ההיא.

אני הוגה בזוועות של הכיבוש שנמשך מאז 1967, בקורבנות הפלשתינים והישראלים, בשנאה, בהרס הבתים, בגירושם, במעצרים, בעינויים ובדורות הצעירים של בני שני העמים שגדלו לתוך הכיבוש והמלחמות.

ולכן, במכתש הזה של הימים הנוראים אני חשה הקלה עצומה נוכח ההסכם הישראלי-הפלשתיני שנחתם בווינגטון, שעיקרו הכרה הדדית בין ישראל לאש"ף; ההכרה הזאת, שהיא הבסיס לפתרון שיבטיח את שלומם וביטחונם ועתידם של שני העמים, עם ישראל והעם הפלשתיני.

כפי שציין בדבריו חבר הכנסת דן מרידור, למפלגה הקומוניסטית הישראלית, לחד"ש שמורה זכות הראשונים בפריצת הדרך שהובילה אל ההכרה באש"ף כנציג העם הפלשתיני ולהכרה הדדית בזכויות הלאומיות. אבל, בקביעה זו אין כדי להמעיט מהחשיבות ההיסטורית של מה שעשו ממשלת העבודה-מרצ בראשותו של יצחק רבין ואש"ף בראשותו של יאסר ערפאת.

לכן הכנסת, שאני בטוחה שתאשר את ההסכמים שנחתמו, המפרטים את הדרך של הסדר הביניים והסדר השלום הקבוע, תאמר בעצם היום, מחר, אמירה ברורה, שישראל עלתה על דרך של שינוי מדיני מהותי, שתוביל בסופו של דבר להסדר שלום בין שתי מדינות, בין ישראל לבין המדינה הפלשתינית שתקום בצדה.

אני מעריכה, שבמסגרת הסדר הקבע יושג פתרון של הרבה שאלות הנתונות במחלוקת; למשל, שאלת ירושלים, שצריכה להישאר מאוחדת מבחינה מוניציפלית, אך לשמש בירה לשתי המדינות, ישראל ופלשתיין.

הימין המתלהם, זה שהפגין אתמול מול הכנסת, חש שהקרקע נשמטת מתחת לרגליו, ולכן הוא מנסה להפחיד את הציבור בנוסח "יהיה רע", "יהיה רע מאוד", "יהיה רע ואיום". אבל בהתלהמות הזאת שלו לא יכול הימין להצליח להשכיח כמה רע ונורא היה המצב מאז הכיבוש של 1967.

היום אני גאה על כך שרוב הציבור הישראלי מאס, מאס בכיבוש, מאס בשטחים הכבושים, מאס בשטחים הדורשים מחיר אנושי וחברתי כל כך כבד, והעם רוצה לתת הזדמנות לשלום, ואי-אפשר להשיג שלום בלי הידברות עם אש"ף.

ולכן, בעזות מצח מנסה הימין המתלהם הזה, לאחר שלא הצליח לשכנע את העם שההסכם הוא רע, לפסול את הרוב הקיים בכנסת, בטענה שהרוב הזה אינו "כולו יהודי". הפסילה של חברי הערבים חושפת את האופי האנטי-דמוקרטי העמוק של אלה שמטיפים לארץ-ישראל השלמה. הם מעלים מן האובססמאות של טיהור אתני בנוסח "ערביאן ריין". לכן השימוש בנוסחאות כאלה, שפוסלות את חברי הכנסת הערבים, האיום בשימוש בכוח בנוסח המחתרת היהודית, כל זה כדי לנסות להפר את ההסכמים שנחתמו, הם שני צדדים של מטבע הגזענות, האופייני לימין המתלהם.

אנחנו צריכים לראות את המציאות כפי שהיא. יש מתנגדים להסכם, אבל הם מיעוט. ולמתנגדי השלום אצלנו יש מקבילים גם בשטחים. הרצח הנתעב של מחמוד אבו-שעבאן בעזה אתמול בוצע על-ידי מתנגדי ההסכם שם.

לכן, חברי הכנסת, עתה, משנחתמו ההסכמים עם אש"ף, על הממשלה לנקוט מייד צעדים מעשיים, כמו שחרור מרבית האסירים הפלשתינים, איחוד משפחות, פתרון המצוקות – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

סליחה, שאלה אחת. בעיתונות התפרסם שהוא נרצח על-ידי "פתח"-תוניס. כך התפרסם בעיתונות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

תראה, הפרסומים בעיתונות, לא רק בנושא הזה, הם מטעים ומוטעים.

שאול יהלום (מפד"ל):

אבל הוא נרצח.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, עד עכשיו הכול התנהל על מי מנוחות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מחמוד אבו-שעבאן, מראשי הפעילים והתומכים בהסכם, ואש"ף תומך בהסכם, ואש"ף חתום על ההסכם, ולכן הבעיה היא כזאת: האם הממשלה תעשה היום צעדים מעשיים, במסגרת ההסכם, שיאפשרו את פתרון המצוקות האנושיות, הכלכליות והחברתיות הקיימות בעזה ובגדה?

במישור הרחב ביותר, חבר הכנסת רביץ, על כולנו לגשת לשינוי גישות ואורחות חיים. במשך שנים התבססו ממשלות ישראל על מקסם שווא, כאילו ישראל יכולה לכפות את דעתה על אחרים, כאילו יש לנו איזה יתרון של "אתה בחרתנו מכל הגויים", ופירשו את זה, כאילו מותר לנו לשלוט על אחרים. לכן עלינו לחנך היום נוער וצעירים לראות את הפלשתינים לא דרך כוונת הרובה. זאת צריכה להיות מהפכה חינוכית, רוחנית ומוסרית, שתשלים את הקשרים הכלכליים בין שני העמים.

בימים אלה חיוני גם להזהיר מפני הסכנה שבמדיניות שתנסה להחליף קולוניאליזם צבאי כיבושי, כפי שהיה עד עכשיו, בקולוניאליזם כלכלי-פיננסי. ואני חוששת שיש כאלה שחושבים שהם, הפלשתינים, ישמשו גם הלאה כוח עבודה זול וחסר זכויות, וישראל כאילו תהיה גם הלאה המרכז התעשייתי, והם – הפלשתינים – יהיו איזה עורף חקלאי.

מי שחושב שהסדר שלום יצמיח קולוניאליזם כלכלי כזה עלול להביא אותנו לעימות חריף לא פחות מהעימות הקיים היום. אנחנו צריכים הסכם שלום שייצור יחסים חברתיים כלכליים שווים בינינו לבין העם הפלשתיני.

חברי הכנסת, בבד בבד עם מעקב קפדני אחרי ביצוע ההסכמים שהושגו והגנת זכויות האדם בשטחים, וצעדים מעשיים שיוכיחו לעם הפלשתיני שאנחנו מדברים על הסדר שבאמת יפתור את הבעיה, ויוכיחו גם לציבור הישראלי שהדו-קיום מתחיל כבר עכשיו, יחד עם בנייתה של מערכת כלכלית חברתית, מערכת בין שווים, תגדל יותר ויותר החשיבות של המשימות החברתיות שבפניהן אנחנו נעמוד.

המשימה החברתית הראשית שנצטרך להתמודד אתה היא בלימת הימין הניאו-שמרני בתחום החברתי-הכלכלי. שנים ארוכות הסתיר ועיוות הסכסוך הישראלי-הערבי את הנושאים החברתיים. שנים ארוכות נוצל המצב של המשך העימות, המלחמות; נוצל המצב הזה למערכה לחיסול הישגי העובדים, להחלשת האיגודים המקצועיים, לשחיקת השכר הריאלי, להמשך אפליית האשה, לאי-פתרון מצוקותיה הקשות של האוכלוסייה הערבית. כאילו אמר אז: מה אתם מעסיקים אותנו בשאלות החברתיות, יש לנו בעיות קשות כלכליות. אין לנו כסף, יש לנו הוצאות צבאיות נוראיות. ובאמת היו הוצאות צבאיות גדולות על הכיבוש ועל ההתנחלויות המיותרות האלה.

אבל היום, כאשר אנחנו עולים על דרך של הסדר, על דרך שתוביל אותנו, אני מקווה, לצמצום ההוצאות הצבאיות, לביטול ההוצאות על ההתנחלויות, בימים כאלה הנושאים החברתיים דורשים תשומת לב גוברת והולכת.

נכון, החלוקה ימין-שמאל היום מטושטשת, משום ששמאל נחשב מי שהוא בעד שלום ובעד משא-ומתן עם אש"ף, וימין – מי שמתנגד לשלום ומתנגד למשא-ומתן עם אש"ף. אבל החלוקה הזאת היא לא החלוקה האמיתית החברתית בין שמאל לימין. החלוקה האמיתית היא האינטרסים של העובדים, האינטרסים של המוני העם, האינטרסים של אלה שנמצאים היום במצב של קיפוח ומצוקה.

לכן, לישראל נחוץ שמאל חברתי חזק, שייצג תפיסה אחרת מזו השולטת היום בישראל ושלטה גם בממשלות הקודמות, שמשלבת צמיחה כלכלית עם פתרון של בעיות חברתיות ויצירת חברה שוויונית יותר.

לכן אני קוראת לחברי הכנסת הנמצאים פה, לחברי הכנסת שיצביעו ולציבור הישראלי כולו: הבה נרגילה את עצמנו לחיות במציאות חדשה, אחרת, שונה, טובה יותר, במזרח תיכון של שלום; הבה נרגילה את עצמנו לחיות זה בצד זה בכבוד הדדי, בשיתוף פעולה מועיל, ישראלי-פלשתיני וישראלי-ערבי. אם תרצו – זאת תהיה בעצם מהפכה, מהפכה ביחסים באזור הזה, מהפכה ביחסים בינינו לבין העם הפלשתיני, מהפכה שתוביל, אני מקווה, מהשלב המדיני גם לשלב החברתי. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מזמין את חבר הכנסת יהושע מצא; איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זהו יום קשה עבורי, אינני באופוריה, וההתלבטות גדולה. כל חברי הבית דיברו לפני על העם הפלשתיני. אני דווקא רוצה לבחור לדבר על העם היהודי, על מדינת ישראל ומה יקרה בתהליך ההסכם הזה.

אין בכוונתי לעמוד כאן ולקיים פולמוס פוליטי. בוויכוח שהתקיים עד כה עלו לרוב שאלות פוליטיות פנימיות, התקפה על מפלגה זו או אחרת. לי חשובה המדינה, חשובים עתידה וביטחונה, ולכן בחרתי לשתף את כל חברי הבית בדברים המטרידים אותי בהסכם זה, בלי להתייחס למשמעות הפוליטית הפנימית.

בתחושה כבדה ובהתלבטות אני אתמוך בסופו של דבר בהסכם העקרונות.

רחבעם זאבי (מולדת):

בניגוד למצפונך.

רענן כהן (העבודה):

משום שצריך לתת צ'אנס. בדרך כלל אני עושה כל דבר רק בהתאם למצפוני.

רחבעם זאבי (מולדת):

צ'אנס להתאבדות?

רענן כהן (העבודה):

לתת צ'אנס, צ'אנס לשלום, אפילו בסיכוי קטן.

רחבעם זאבי (מולדת):

אחר כך תוכל – – –

רענו כהן (העבודה):

אני רואה בעיות מספר, שאותן אני רוצה לפרט, כי אתמול עברתי על ההסכמים, גם באנגלית וגם בעברית, ואני רוצה להיות שותף לאותם דברים, לעומק של ההסכם.

אני נמנה עם המאמינים, ששלום במזרח התיכון מצוי בידי הנשיא אסד, וכל עוד לא תימצא דרך להסדר עם סוריה, הסיכוי שנגיע להסכם סופי עם הפלשתינים איננו ודאי. לכן אני מברך על כוונתו של מזכיר המדינה האמריקני ועל החלטתו לבוא למסע דילוגים במזרח התיכון, כדי לקדם את השלום בין סוריה לישראל. זאת משום שהאמריקנים מבינים היטב, שיש לנו כאן כלים שלובים, וללא התקדמות מקבילה במסלול הסורי לא תהיה התקדמות במסלול הפלשתיני-הירדני.

גם אם נגיע להסדר עם אש"ף, עדיין אין אנו יודעים מה תהיה התגובה של ה"חמאס" ההולך ומתחזק. והשאלה העומדת על הפרק היא, מה יקרה אם בבחירות, שמתוכננות בעתיד הקרוב, יזכה דווקא ה"חמאס" ולא אש"ף? האם הסכם העקרונות שאליו הגענו עם אש"ף יהיה תקף גם לגבי ה"חמאס"?

יצחק לוי (מפד"ל):

הם לא ישתתפו בבחירות.

דוד מגן (הליכוד):

אגב, לגבי ה"חמאס" – אל תדאג. זו היתה המצאה של רבין. הוא המציא אותה.

רענו כהן (העבודה):

תרשו לי, חברי הכנסת. על-פי ההסכם, בסעיף 3 נאמר, שעל מנת שהעם הפלשתיני בגדה המערבית וברצועת-עזה יוכל למשול בעצמו בהתאם לעקרונות דמוקרטיים, ייערכו בחירות פוליטיות ישירות, חופשיות וכלליות למועצה. ההנחה שבהסכם היא, שאש"ף הוא אשר שולט ברחוב הפלשתיני בשטחים, ולא אחר. השאלה היא, מה יקרה אם הנחה זו תתגלה כמוטעית מיסודה? וזאת בהנחה שה"חמאס" יחליט בסופו של דבר להשתתף בבחירות ולא יחרים אותן, ובסופן יזכה ברוב. מה יקרה אז? בהסכם, שאותו קראתי ביסודיות, אין אפילו רמז לגבי ה"חמאס", אלא מדובר שם אך ורק לגבי אש"ף.

אשר לעזה תחילה – כמי שעוסק במחקרים וכמי שבדק את המציאות בשטח, להערכתי בלי פתרון כלכלי והשקעות מסיביות של כל הגורמים בעולם בעזה לפני שנגיע להסדר הקבע, יחזירו את עזה להיות מאורת הנחשים שהיתה בימי ה"פדאיון", בשנות ה-50 וה-60, ולא יהיה שקט בגבולנו הדרומי עם הרצועה. נדמה לי שלא היתה חשיבה בשאלת עזה. הרצון להחזיר הכול במהירות כזאת יביא טרגדיה למדינת ישראל.

שאלה נוספת שאני חייב לשאול היא: איך יהיה הקשר בין עזה ליריחו? הרי אין קשר יבשתי בין שני האזורים שאינו עובר בגבולות ישראל שלפני 1967. האם אנו מתכוונים לתת בידי אש"ף מסדרון בין יריחו לעזה, או אולי לבנות מנהרה שתחבר את שני האזורים, או כביש עוקף מאובטח שלא יהיה מקור לסכנה טרוריסטית? השאלה היא, כיצד ישות כלשהי, שיש לה, על-פי ההסכם כאמור בסעיף 9, יכולת חקיקה ושיטור, יכולה לאכוף את סמכותה כאשר אין לה רצף טריטוריאלי? מה יקרה בעזה וביריחו, או כיצד יעבירו צבא וכוח שיטור? באיזה אופן? באיזו צורה? זו שאלה כבדה, שההסכם הזה אפילו איננו עונה עליה.

סילבן שלום (הליכוד):

מה המסקנה, רענן?

רענן כהן (העבודה):

המסקנה היא ברורה, וכבר אמרתי אותה בתחילת הדברים כדי לחסוך את השאלות; זה הסכם קשה, זה הסכם רע, אבל צריך לתת לו סיכוי.

אני הולך לדברים חמורים יותר. נראה לי ששאלת זכות השיבה אינה פתורה כלל בהסדר העקרונות. אנו שומעים שאש"ף איננו מוותר על זכות השיבה, וכבר היום נשמעים בירדן, בלבנון ובסוריה קולות של פליטי 1948 הרוצים לחזור לאדמתם בפלשתינה. איך מתכוונת הממשלה להתמודד עם שאלה זו, שיכולה, ללא ספק, להפוך את הסכם העקרונות הזה לבלתי ישים?

יותר מכך, לפי סעיף 15 להסכם מוקמים, לצורך יישוב סכסוכים או פירושים שונים של הסכם העקרונות ושל כל ההסכמים העתידיים, שני מנגנונים: האחד – פישור, והשני – בוררות. ברור שבועדת בוררות כזאת ישתתפו גורמים בין-לאומיים, גם אם זה לא כתוב. ואש"ף לא יוותר לא על זכות השיבה ולא על ירושלים כבירתו. מה יקרה בעתיד, חברי הכנסת, כאשר נבוא לדון בנושאים הללו, שעל-פי סעיף 5(3) להסכם נתונים למשא-ומתן, כשאש"ף יעמוד על כך שתהיה בוררות על זכותם של תושבי שיח'מוניס, רמת-אביב דהיום, לחזור למקומם, לאותה ארץ? ובאיזו צורה נוכל להתמודד עם אותן שאלות שהעליתי?

גם שאלת ירושלים היא שאלה קרדינלית, שיש בה כדי למוטט את ההסדר עם הפלשתינים. אש"ף הכריז שירושלים תהיה בירת המדינה הפלשתינית, וערפאת התבטא ואמר: WHERE THERE IS A WILL THERE IS A WAY. כלומר, במקום שיש רצון יש דרך, והכוונה היא שהוא ימצא את הדרך להקים בירושלים את בירתו. מאחר שיש הסכמה כללית במדינה שירושלים השלמה היא בירתו הנצחית של העם היהודי, זהו מוקש רציני בהגעה להסכם עם הפלשתינים.

ואשר למדינה הפלשתינית, אוטונומיה משמעותה מתן יתר עצמאות למגזר מסוים באוכלוסייה. על-פי ההסכם, הם יכולים לנהל את חייהם. אוטונומיה, אם כי עדיין אין מדינה. אך ברור לכולם שיש כאן דינמיקה שתוביל בהכרח ובמציאות להקמת מדינה פלשתינית, בסופו של דבר.

יצחק לוי (מפד"ל):

למה ראש הממשלה לא אומר את זה?

רענן כהן (העבודה):

אני שאלתי את ראש הממשלה, וראש הממשלה השיב לי – ואני מקווה שהדברים נאמרו מתוך אמונה, מתוך רצון ומתוך כנות – שלא תהיה מדינה פלשתינית. אבל אני רוצה שהדברים יירשמו כאן, ממה אני חושש. על-פי דעתי, אין מקום למדינה נוספת בין ירדן לבין ישראל. וזו תהיה טרגדיה, אם כתוצאה ממצב נתון אכן תהפוך האוטונומיה הזאת למדינה עצמאית שלא תסתפק בשטח שלה אלא תתבע את שלטונה גם בירדן, שבה למעלה מ-50% מהאוכלוסייה הפלשתינית.

ככלל, אוטונומיה נותנים לאוכלוסייה מסוימת שיש לה רצון אחיד. וכאן אנחנו יודעים שבאוכלוסייה הפלשתינית יש גופים שונים, ארגונים שונים ודעות שונות. ייתכן מאוד שיהיו כאן בתהליך משברים פנימיים וסכנות בתוך האוכלוסייה הזאת, אפילו רצח רב של אוכלוסייה, ולא נוכל להתמודד.

ולסיום, ברשותך, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הבעיות שהעליתי מראות כמה קשה יהיה להגיע להסדר הסופי. הדרך העומדת בפני הממשלה היא רבה וזרועת מוקשים, ואני מעריך שראש הממשלה מודע לקשיים אלו. עם זאת, אני בטוח שהוא לא יכול לוותר בכל מה שקשור לירושלים ולשאלת זכות השיבה, כי בנפשנו הדבר. אמרתי בראשית הדברים, שאני לא מדבר היום על העם הפלשתיני, אני מדבר על העם היהודי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אתה אומר שהוא לא יכול לוותר. שאלתי, האם הוא באמת לא יוותר.

היו"ר ס' טריף:

אלה משפטי הסיום של דבריו, חבר הכנסת שילנסקי.

רענן כהן (העבודה):

אסור לנו לוותר. עם ישראל זה הדבר החשוב, וזה בנפשו. כולנו בבית הזה נהיה יחד למען המטרה הזאת. נתגבר על הבעיה.

אחרי שאמרתי דברים קשים, אני רוצה לסיים באופטימיות מסוימת, ברשותך.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אמרתי היום דברים מאוד מאוד קשים, דברים שנוגעים ללב. זה יום קשה עבורי, יום קשה – להצביע ולתמוך בדבר שהוא מאוד קשה.

אם נתגבר על הבעיות, ואני מקווה, הרי לפנינו סיכוי שאסור לוותר עליו. מדינת ישראל חייבת לעשות ככל יכולתה כדי למנוע בכי של אמהות ואבות שכולים. כפי שאמר מר רבין בווינגטון: מספיק עם שפיכות הדמים. אני מאמין, שאם הסכם העקרונות הזה יתממש לשביעות רצון כולנו, הוא יפתח עתיד חדש במזרח התיכון, שבו אפשר יהיה לנצל את המשאבים הכלכליים והאנושיים העצומים המצויים בו, כדי ליצור "שוק אירופי" מזרח-תיכוני שיהיה בו כדי להנהיג את העולם כולו.

חברי הכנסת, התרבות המערבית, כפי שאנו מכירים אותה היום, החלה למעשה במזרח התיכון. הפרעונים במצרים, חוקי חמורבי בעירק, ישו הנוצרי התהלך ברחובות ירושלים, מוחמד הקים את המדינה המוסלמית הראשונה ולאחר מכן במכה. שלוש הדתות הגדולות נוסדו כאן, והערכים המוסריים שעליהם מתחנך כיום רוב העולם המערבי מצויים בדברי הנביאים, בדברי השליחים ובדבריו של מוחמד.

שלום אמיתי, שכולנו רוצים בו, יביא שוב את המזרח התיכון להנהגת העולם, לא רק כלכלית אלא ואולי בעיקר – רוחנית. למרות כל הדאגות וחוסר הביטחון והוודאות שבהסכם הזה, אכן אולי, אני מקווה, הוא יתממש ויביא שלום. אני מקווה שנראה אותו בשנה הקרובה.

אני רוצה לסיים באיחולי גמר חתימה טובה, שההסכם הזה לא יהיה טעות, חתימה טובה לעם ישראל ולעם היהודי, שאנו שליחיו.

היו"ר ס' טריף:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה בוחבוט, אחריו – לחבר הכנסת שאול גוטמן, ואחריו – לחבר הכנסת יוסי כץ. בבקשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום הוא לא קל בשבילנו, אנחנו רואים בדיוק מה שקורה. כל אחד שואל שאלות, אבל אסור לפלג את העם. יש כאלה שיש להם דגל כחול-לבן ויש כאלה ששוללים מהם את הדגל. יש מי שהם מהמחנה הלאומי ויש מי שהם לא מהמחנה הלאומי.

דב שילנסקי (הליכוד):

תגיד את זה לראש הממשלה, רבין, שאסור לפלג את העם. הוא פילג את העם.

שלמה בוחבוט (העבודה):

מי שמנסה לפלג את העם זה אתם.

דב שילנסקי (הליכוד):

במה?

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתם לא מצליחים להוציא את ציבור הבוחרים שלכם לרחובות. אתם מתנהגים בצורה מכוערת, לא מכובדת. אתם פוסלים אנשים.

דב שילנסקי (הליכוד):

ראש הממשלה מתנכר לכל מה שאמר בבחירות. הבטיח דברים שונים ועושה דברים אחרים, דברים שפוגעים במחצית העם, ואתה אומר שהליכוד מפלג את העם.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כולנו באנו ארצה לבנות ולהיבנות בה. באנו ממרוקו, מברית-המועצות, מכל מקום בקצות תבל. אנחנו זוכרים את תקופת ה"פדאיון". אנחנו זוכרים את המלחמות, את השכול, את הדמעות, את האמהות בכל מקום. גם אצל האם הערבייה וגם אצל האם היהודייה – אין הבדל. אני מדבר כאבא. כל אחד מאתנו מתפלל שהבן שלו לא ישרת בצה"ל, ואם הוא ישרת – שיהיה במכס בגבולות. כל אחד מאתנו שלח את בניו למלחמות.

דב שילנסקי (הליכוד):

זה שוב לא נכון. איך אתה מרשה לעצמך להגיד, שכל אחד מתפלל שבנו לא ישרת בצה"ל? יש לנו נוער נפלא, הרוצה ללכת ליחידות מובחרות.

שלמה בוחבוט (העבודה):

תן לי לתקן את דברי; אולי לא הבנתי. אני מתכוון לשלוח אותו לצבא של שלום ולא לצבא של מלחמה; לזה אני מתכוון. אף אחד מאתנו, להיפך, כל הנוער הצעיר, באהבה, הולך לצה"ל, אבל כל אחד בסתר לבו מתפלל שלא יצא לקרבות, שיצא רק לשלום.

דב שילנסקי (הליכוד):

זה דבר אחר. תגיד לי תודה – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

חברי הכנסת, אני בא מאזור ידוע, שיש בו בעיות קשות מבחינה ביטחונית, הרצח המתועב בשנת 1974, הבכי, עזיבת הגבולות, התמיהה והכמיהה לשלום. כל אותם תושבים שגרים בקריית-שמונה, במעלות, במשגב, בזרעית, בנטועה, כל הזמן נמצאים במקלטים, נתונים בבעיות קשות, ובסך-הכול מה הם רוצים? הם רוצים לפתור את בעיות המצוקה, את בעיות האבטלה, הם מתפללים לשלום, ואני אומר לכם את זה כראש מועצה, כראש מועצת מעלות, שגאה בזה. אנשים פנו אלי, אנשי הליכוד, ואמרו: שלמה, אנחנו רוצים שלום.

אשר לעתיד, אדוני היושב-ראש – – –

שר החינוך והתרבות א' רובינשטיין:

גם כאן, בסיעה בכנסת, יש כאלה – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רק לפני כמה שבועות נחתו "קטיושות" בגליל, ותראו, מה קורה היום? אנשים לא אומרים: צאו למלחמות. הם אומרים: אנחנו רוצים שלום, ואת זה אומרים יהודים, ערבים ודרוזים.

התפילה לשלום, ההסכם בושינגטון, ראינו איך ראש הממשלה יצחק רבין בקושי הושיט את היד לערפאת, ואני מבין אותו. הוא התפתל, גופו סירב להושיט את היד, אבל הדמעה שעליה הוא דיבר, הדמעה שכל אחד מאתנו כואב, הדמעה, הכאב, המחשבה שאולי בלחיצת היד הזאת הוא יביא שלום על הארץ הזאת – אני לא עושה שלום עם ערפאת. אני רוצה לעשות שלום עם הפלשתינים, שחלק גדול מהם רוצה בשלום. אסור לנו לשמוע את המיעוט, גם המיעוט פה בארץ וגם מעבר לגבול, כיוון שהרוב רוצה בשלום.

חברי הכנסת, אני ראש מועצת מעלות-תרשיחא, נפל בחלקי להיות ראש מועצה ליישוב יהודי-ערבי; לצערי בתקופת ממשלת הליכוד שרי הליכוד לא באו, אף שביקשתי משמיר לבוא ולחזק את נקודת האור במזרח התיכון, לבוא לראות איך יהודים וערבים חיים יחד. יושבת כאן המנהיגות הדרוזית מכסרא, מכפר סמיע, מבית-ג'ן, מחורפיש, שמכירה את הגליל המערבי כגליל שחיים בו יהודים וערבים בשלום, וזה הגשר לשלום.

אני מבין את ידידי חבר הכנסת מאיר שטרית שקשה לו. הוא יצא מעדה, חבר הכנסת דב שילנסקי, עדה שאוהבת שלום, רוצה בשלום – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– – – אתה מכיר את – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אל תפריע לי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה מכיר – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אל תפריע לי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה מכיר – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אל תפריע לי.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אל תפריע לי. אתה הבלוף הכי גדול של הכנסת הזאת.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתה הבלוף הכי גדול של הכנסת הזאת.

היו"ר ס' טריף:

רק רגע.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, אני קורא אותך לסדר ---

רחבעם זאבי (מולדת):

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתה בלוף, בלוף.

רחבעם זאבי (מולדת):

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתה בלוף.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, קראתי אותך לסדר.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקש ממך.

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת זאבי – – –

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך, חבר הכנסת שגיא.

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אנחנו – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, קראתי אותך לסדר; אני מבקש ממך.

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

היו"ר ס' טריף:

גמרנו. קראת קריאת ביניים מכובדת – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

שמענו אותך.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — — מתפלל לשלום.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך לא להפריע.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך לא להפריע יותר.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

שלמה בוחבוט (העבודה):

חבר הכנסת זאבי – – –

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אתה עושה צחוק מהשלום.

שלמה בוחבוט (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, אני רוצה – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת וליד חאג' יחיא.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני רוצה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

וליד חאג' יחיא (מרצ):

– – –

היו"ר ס' טריף:

סגן השר וליד חאג' יחיא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, אני רוצה להזכיר לך – – –

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת זאבי לא מבין מה פירוש המלה: שלום.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש לא להפריע יותר.

גדעון שגיא (העבודה):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שגיא.

גדעון שגיא (העבודה):

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שגיא, אתה מזמין קריאה לסדר? אני מבקש שקט – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה שלום?

היו"ר ס' טריף:

די. עד כאן. עד כאן, אדוני. תעזור לי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מבקש, ברוח טובה, שהוא יחזור בו מהביטוי. ויכוח לגיטימי – – –

היו"ר ס' טריף:

אתה יודע, אדוני, שפה נאמרים ביטויים גם מכאן וגם משם. בוא נמשיך ברוח טובה. מתקיים כאן ויכוח קשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — —

היו"ר ס' טריף:

הוא שמע אותך.

שלמה בוחבוט (העבודה):

חבר הכנסת דב שילנסקי – – –

קריאות:

— — —

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת וליד חאג' יחיא.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — —

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת וליד חאג' יחיא.

דב שילנסקי (הליכוד):

הוא השתמש בביטוי לא מקובל – – –

היו"ר ס' טריף:

ידידי סגן השר.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

סגן השר וליד חאג' יחיא, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

דב שילנסקי (הליכוד):

קראתי לו לחזור בו מהביטוי – – –

היו"ר ס' טריף:

קראתי אותך לסדר בפעם השנייה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אמרתי שאני מסכים, והבנתי את ידידי, חבר הכנסת שטרית, שיצא מעדה שרודפת שלום, עדה הידועה בפשרנות הדתית, ואנחנו בעד שלום. כשאותם אנשים בערי הפיתוח הצביעו לליכוד, הם לא הצביעו עבור תורת הליכוד. הם בסך הכול רצו להעניש מפלגה כלשהי. איפה הם היום? הם יוצאים להפגנות?

אני מבין את כאבם של המתנחלים. אני מבין אותם שהם יוצאים להפגנות. אבל אני רוצה לשאול אותם, מדוע הם לא התנחלו בנגב? מדוע הם לא התנחלו בגליל? למה הם לא באים לגליל לגאול את האדמה ולחיות אתנו ביחד?

שאל גוטמן (מולדת):

כי הקיבוצים של השומר הצעיר – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אל תדבר על הקיבוצים. תדבר על הקיבוצים בגאווה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גוטמן, אתה הבא בתור.

שלמה בוחבוט (העבודה):

תדבר על הקיבוצים בגאווה.

שאל גוטמן (מולדת):

אני יוצא קיבוץ – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גוטמן – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתה יוצא קיבוץ?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גוטמן, אתה הבא בתור.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתה יוצא קיבוץ?

היו"ר ס' טריף:

אתה הבא בתור. חכה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

חברים, אני רוצה – – –

היו"ר ס' טריף:

זמנך תם.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הפריעו לי, ולפניך נתנו כמעט 25 דקות. אני מדבר בכאב, ואני חושב שצריך לאפשר לי לדבר ולסיים את דברי.

היו"ר ס' טריף:

יש לי בעיה אתך. אתה שכן. אבל תשתדל לקצר.

שלמה בוחבוט (העבודה):

רבותי – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

היו"ר ס' טריף:

לא, חבר הכנסת זאבי, אנחנו חיים זה ליד זה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, אני רוצה לסיים ולהזכיר לך נשכחות. ב-1974 באת למעלות לשמור אחרי הרצח, והחברים הכי טובים שלך היו האנשים של תרשיחא, שאתה עד היום קושר אתם קשר, אבל בד בבד היית רוצה לראות אותם גם מעבר לגבול.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא נכון.

שלמה בוחבוט (העבודה):

תסלח לי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה מעליל.

שלמה בוחבוט (העבודה):

היית רוצה טרנספר – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

בחי"ך, חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

מעולם לא אמרתי שערביי ישראל מועמדים לטרנספר. רק ערביי יהודה, שומרון ועזה. מה שאמרת זוהי עלילה.

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, חבר הכנסת זאבי — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש מכם.

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

די עם קריאות הביניים.

יורם לס (העבודה):

יש להם בית? יהיה להם בית?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יורם לס.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יורם לס.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ס' טריף:

אני לא אהסס להוציא מישהו מהאולם.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, עוד לא הוציאו אף אחד מהאולם. אנא, תעזרו לי לסיים את זה בנחת – – –

יורם לס (העבודה):

היו"ר ס' טריף:

מספיק. אני מבקש ממך.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא אמר שאני רוצה שערב"י תרשיחא ילכו.

היו"ר ס' טריף:

אתה הגבת ואמרת, וזהו. עד כאן. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא יודע שזאת איננה אמת.

היו"ר ס' טריף:

עכשיו הוא יקבל תוספת.

רחבעם זאבי (מולדת):

ערב"י תרשיחא הם חברים שלי.

היו"ר ס' טריף:

עכשיו הוא מקבל תוספת בגללך.

שלמה בוחבוט (העבודה):

— — — אדוני היושב-ראש — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

— — — אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ס' טריף:

בבקשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

— — — יש לי הזכות לעמוד בראש יישוב 17 שנה, כראש המועצה המקומית מעלות-תרשיחא, ולשרת את האנשים באמונה. זה יישוב יחיד במדינת ישראל של יהודים וערבים — — —

קריאה:

גם ירושלים.

שלמה בוחבוט (העבודה):

קם כאן חבר כנסת מכובד, חבר הכנסת בן-אלישר, וכל הזמן מנסה להזכיר לי: חתיכת ראש מועצת מעלות. אני ראש מועצה בגאווה. אין לו בושה וחרפה לומר לי? בור ועם הארץ; ההתנשאות הזאת. זה רק מוכיח שמי שנשאר היום בליכוד אלה הם אנשים מתנשאים, וערי הפיתוח תזכורנה את הדברים האלה. אני רוצה להזכיר – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אל תסתכל עלי.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתה היחיד שנשאר באולם, יחד עם חבר הכנסת דב שילנסקי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני לא חבר הליכוד.

דב שילנסקי (הליכוד):

במה אני מתנשא יותר ממך?

שלמה בוחבוט (העבודה):

סליחה, לא אתה. לא אמרתי שאתה, אבל חלק גדול, לרבות חבר הכנסת עוזי לנדאו, שאמר דברים קשים בבוקר כלפי, כשהוא כמעט אמר: חתיכת תושב ערי פיתוח.

שאול גוטמן (מולדת):

אבל הוא לא אמר.

שלמה בוחבוט (העבודה):

הוא כמעט אמר את הדברים האלה.

שאול גוטמן (מולדת):

מה זה כמעט?

שלמה בוחבוט (העבודה):

הוא כמעט אמר את הדברים האלה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גוטמן.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני רוצה להזכיר לליכוד – –

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש לא להפריע.

שלמה בוחבוט (העבודה):

– – שב-1984, בבחירות, ראש הממשלה המנוח בגין אמר בצורה קשה: מה אמרו עליכם אנשי מפלגת העבודה? – צ'חצ'חים, וההתנהגות של הליכוד היום בבוקר היתה התנהגות שלא תימחק. זאת התנהגות של התנשאות, שהרי בסופו של דבר זה רק מוכיח שאתם התנתקתם מהעם.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר, שהפחד של הליכוד הוא, שחס וחלילה ההסכם הזה והשלום יצליחו. זה הפחד שלכם. אני רוצה להודיע בצורה חד-משמעית: העם הזה רוצה בשלום.

מעל במה זו אני קורא לראש הממשלה, זאת ההזדמנות לקרוא ל-700,000 הישראלים שעזבו לארצות-הברית ולארצות אחרות: בואו תשקיעו פה, כי עכשיו אנחנו בתקופת השלום. ותן להם שנתיים, שבשנתיים הבאות יהיו להם זכויות של עולים. אני קורא לראש הממשלה ולשר האוצר: בד בבד עם ההסכם, בואו נעמיד תקציבים אדירים למציאת פתרונות לבעיות החברה במדינה הזאת. ואני מאמין שראש הממשלה הזה, שפועל, ורואים אותו בכל מקום, יצליח להביא את השלום. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת בוחבוט. חבר הכנסת שאול גוטמן, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מבקש להגיד משפט אחד ברשות.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אבל רק משפט אחד, לא שאלות ותשובות.

רחבעם זאבי (מולדת):

חבר הכנסת בוחבוט שאל, מדוע המתנחלים לא באים לגליל. אני אגיד לך למה, מפני שבמקום הכפרים הערביים שגורשו, החרבים, קמו קיבוצים ומושבים של השומר הצעיר ושל מפא"י, ואין עוד כפרים לגרש. אתה רוצה לגרש עוד כפרים כדי שיבואו לשם? עשיתם להם טרנספר.

שלמה בוחבוט (העבודה):

באמת, באמת, עזוב. אני חייב לומר לך, תכבד את אנשי הקיבוצים ואנשי המושבים, חבר הכנסת זאבי, ויש הרבה אדמה עוד להרבה אנשים.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שאול גוטמן, בבקשה, אחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל. אני רק רוצה להגיד לך, חבר הכנסת זאבי, מסתבר שמזמן לא ביקרת בגליל. אומנם אתה כנראה עובר, אבל לא רואה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הייתי אצלך בבית לפני חודש.

היו"ר ס' טריף:

יש שם קרוב ל-20 מצפים. ליד ביתי יש מצפה טל-אל. כבר יש בו כ-200 משפחות, חבר הכנסת זאבי. תבוא לגור לידנו.

רחבעם זאבי (מולדת):

אבל אתה יודע שבמקום כל הכפרים שגורשו או שברחו קמו קיבוצים ומושבים.

היו"ר ס' טריף:

אבל יש עוד אדמות. בבקשה, חבר הכנסת גוטמן.

גדעון שגיא (העבודה):

יש עוד מספיק.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

אדוני סגן השר, אתה הנציג היחיד של הממשלה כאן. עכשיו אתה קורא קריאות ביניים? שב בשקט, בבקשה. אין פה ממשלה עכשיו. בבקשה, חבר הכנסת גוטמן.

שאול גוטמן (מולדת):

אגב, אני מוחה על כך שאין כאן מישור מהממשלה.

היו"ר ס' טריף:

גם אני מוחה. לכן ציינתי זאת.

שאל גוטמן (מולדת):

אז אנא, שהמזכירות תקרא למישהו משרי הממשלה.

היו"ר ס' טריף:

אני כבר אמרתי את דברי. ואני מבקש שאתה תמשיך. בבקשה.

שאל גוטמן (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התהליכים המתרחשים לנגד עינינו אינם אפשריים בדמוקרטיה מתוקנת. אצלנו יכולה הכנסת ברוב מקרי לשנות חוקים, לשתף פעולה עם הממשלה ולמסור את ירושלים המערבית – כן, המערבית – לשלטון זר. כך גם את ביתי בקריית-מוצקין. הדמוקרטיה המפוארת שלנו יכולה ברוב פשוט לשנות חוקים, לסגור עיתונים ולהרוס את הדמוקרטיה.

כיצד קורה שלאחר יובל שנים אין אצלנו אמנה רחבה, כדוגמת חוקה, בנושאים הבסיסיים ביותר של קיומנו בארץ-ישראל? אני קורא לראש הממשלה שלא לבצע כל צעד נוסף לפני שיש לו הסכמה לאומית רחבה.

אומרים לנו: העולם משתנה, החומות נפלו, האומות הולכות אלו לקראת אלו. האומנם? האומנם העולם היום יציב מבעבר? המלחמות ברפובליקות של ברית-המועצות מתחרות באלו שביוגוסלביה. קריסת ברית-המועצות מובילה בעתיד הקרוב לחימוש אטומי בצפון-קוריאה, באירן ובעירק. כן, העולם השתנה, אך לרעה. חוסר השינוי היחיד הוא בארצות ערב. שם, בארצות ערב, עדיין רוחשות הדיקטטורות החשוכות בעולם. על איזה שינוי אתם מדברים.

אומרים לנו: יש סיכוי לשלום אמת. האומנם? באלה הימים ממש מעריכים במכון ללימודים אסטרטגיים באוניברסיטת תל-אביב כי בשנת 2010 נעמוד מול 2,000 עד 3,000 טילי קרקע-קרקע, חלקם עם חימוש בלתי קונבנציונלי. הטירוף העובר על העולם הערבי, שבסיסו באירן ובעירק, לא במהרה ייעלם, ובקרוב יהפוך לאיום מוחשי עלינו.

בשנים האחרונות סוריה עושה מאמצים קדחתניים ובונה מצפון לדמשק, שימו לב, פוטנציאל מסוכן של טילי קרקע-קרקע עם חימוש כימי. מדוע מעלימים זאת מהציבור?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

למה יש חימוש במזרח התיכון?

שאול גוטמן (מולדת):

מייד אסביר לך. לתומי סברתי – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

מפני שהערבים רוצים להשמיד אותנו.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

זו פחדנות לשמה.

יוסף בא-גד (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, נא לשמור על השקט ולאפשר לנואם להמשיך את דבריו.

שאול גוטמן (מולדת):

לתומי סברתי, כי אחד מלקחי מלחמת יום הכיפורים הוא תגובה אקטיבית כנגד פוטנציאל מסוכן, לפני שהוא ממומש. עתה אני מבין, שתגובתנו מסתכמת בהתקפלות מרמת-הגולן אל שפת הכינרת. אולם רצוני להדגיש, שגם אז סוריה איננה מתכוונת להתפרק מהאיום הלא-קונבנציונלי.

יורם לס (העבודה):

מה לעשות? לכבוש את דמשק? מה אתה מציע?

שאל גוטמן (מולדת):

תקשיב לי, חבר הכנסת לס. תקשיב, תלמד, אני אסביר לך. אם תקשיב, אגיד לך בדיוק מה אני מציע.

יורם לס (העבודה):

שאל גוטמן (מולדת):

אם אתה רוצה לשמוע את עצמך, דבר מול המראה. תקשיב אלי ותשמע.

הסורים מתנים פירוק זה בפירוק דימונה, שהקים, על-פי עדותו, מהנדס האטום שמעון, ובפירוק אמצעי השיגור שהקים, על-פי עדותו, המהנדס האווירונאוטי פרס. והוא עוד יפרק. רק תנו לו עוד כמה שנות שלטון.

כל משקיף רואה את חולשת העורף הישראלי בעמידה בלחץ. גם מעבר לגבול. כל אחד רואה את ההרס העצמי שעושה השלטון כאן בתעשיות הביטחוניות. וכל זה מלווה בראש ממשלה חלש, המשדר בכל הופעותיו האחרונות חולשה, עייפות והצטדקות. חולשה זו מלבה את התיאבון הערבי, ותוביל בהכרח למימוש הפוטנציאל הנבנה סביבנו.

ועל מי שם ראש הממשלה את יהבו? על ערפאת. ובכן, במכתבו לרבין, ערפאת מבטיח לכנס את המועצה הלאומית הפלשתינית לשינוי סעיפים אחדים באמנה הפלשתינית. האם יש בכוחך, מר רבין, שאינו נוכח כאן, להתנות ביצוע ההסכם במימוש מיידי של הבטחה זו? מדוע אצלנו במשא-ומתן יש רק מתן? מדוע אצל הפלשתינים צריך רוב מיוחס לשינוי האמנה, ואילו אצלנו, בהבל פה, ללא כנסת, ניתן להעביר חלקי ארץ לאויב? השלום המובטח כה עמוק, עד שאין מנוס מבניית גדר מערכת לאורך רצועת-עזה.

אלא שרבין מתגדר גם בצבא הטוב בעולם, והוא צה"ל. אם צה"ל, מר רבין, טוב כל כך, כיצד קרה שבהנהגתך הוא קרס מול פרחחים זורקי אבנים? המסקנה היא, שצבא בנוי גם על נחישות המנהיגות ועל הפקודות וההנחיות שהוא מקבל. אלא שאתה, מר רבין, נתת פקודות, ולאחר שבוצעו – הפקרת חיילים במוגות לב. ממך למדו אלופים וקצינים בכירים אחרים לשקר בבתי-הדין הצבאיים, ומכאן נוצרה תסמונת "הראש הקטן" בצבא.

קריאת ההסכם רבין-ערפאת מובילה למסקנה אחת ויחידה: ממשלת ישראל מקימה מדינה פלשתינית שבירתה ירושלים המזרחית. הנושא המרכזי הבא – זכות השיבה לחיפה, ליפו ולכל הקיבוצים ולשאר

היישובים היושבים על אדמות ערביות, כביכול. לא ירחק היום ומדינה פלשתינית תשתרע מגבול עירק ועד כפר-סבא.

כבר הזכרתי מעל במה זו, כי הילודה של האוכלוסייה המוסלמית במדינה, אשר ירדה בשנות ה-70 וה-80, הפסיקה לרדת בתקופת האינתיפאדה ואף החלה לעלות. לעומת זאת, הילודה של היהודים והדרוזים מוסיפה לרדת. המדינה הפלשתינית, שהולכת ונבנית, תלבה את הלאומיות הערבית בתוך "הקו הירוק" עוד יותר מאשר האינתיפאדה. לא ירחק היום ונגלה מפלגה ערבית לאומית עם 15 עד 20 חברי כנסת.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

איזה מחשבות אוויליות.

שאול גוטמן (מולדת):

חיכיתי לך. אם לא היית, צריך היה להמציא אותך.

לא ירחק היום ונגלה מפלגה ערבית לאומית של 15-20 חברי כנסת, אשר תלך ותגדל על-פי חוקי הדמוגרפיה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אתה מתכחש למצוות "פרו ורבו"?

רחבעם זאבי (מולדת):

מצווה זו היא לגבי העם היהודי.

שאול גוטמן (מולדת):

אין לי טענות כלפיכם, יש לי טענות כלפי מר רבין.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, אל תפריע לחברך לסיעה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה לא הערת לו, הוא הפריע.

היו"ר ס' טריף:

לא הבחנתי, לא שמעתי.

שאול גוטמן (מולדת):

הלחץ החיצוני של מדינה פלשתינית על גדות הירקון ושל סביבה בעלת פוטנציאל התקפי מסוכן, יחד עם הלחץ הדמוגרפי הפנימי, יובילו לקריסת מדינת ישראל אף ללא ירייה אחת.

התופעה המתרחשת לנגד עינינו באה על עם המתרחק מן ההיסטוריה שלו, מנכסים תרבותיים מקוריים וייחודיים, שבראשו עומדים מנהיגים שלא למדו ולא שנו.

עדיין לא מאוחר, העם יכול לצאת לרחובות ולומר לראש הממשלה: אין לך כל זכות להפקיר את עתידנו ועתיד ילדינו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ראש הממשלה עושה זאת מתוך דאגה.

שאול גוטמן (מולדת):

אם לא נעצור את המפולת היום, נלמד בדרך הקשה כי רק הפרדת העמים – היהודים בארץ-ישראל והערבים בארץ ישמעאל או בארצות ישמעאל – רק היא תביא לשלום באזור. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך, אדוני. חבר הכנסת אבי יחזקאל, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת פיני בדש, אחריו – חבר הכנסת יוסף ונונו, ואחריו – השרה אורה נמיר.

רחבעם זאבי (מולדת):

האם זהו סדר הנואמים כפי שפורסם?

היו"ר ס' טריף:

יש שינויים, יש התחלפות בין חברי כנסת. אנו פועלים בהתאם לשינויים, יש חברי כנסת שמתחלפים, וזה לגיטימי.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אני מבין שלרשותי כעשר דקות. לאחר שעשרות חברי כנסת דיברו אל האומה ואל הבית, אני הולך ומגיע למסקנה, שמי שירצה יהיה עצוב אתה ומי שירצה ישמח בה, ושכחבר כנסת נותר לי לדבר אל איש גדול, אל איש שבעבור כוחו הרוחני הצביעו 130,000, אל אדם דגול, שבעשרת ימי תשובה יכול להכריע אם ציבור של 130,000 איש אשר הצביעו בעד מפלגתו ייתן יד לשלום, וזאת גם מסיבות דתיות.

אי לכך, אדוני היושב-ראש, במקום דברים כתובים, הנני מבקש לדבר אל תמונתו של אדם דגול, אל כבוד הרב עובדיה יוסף.

(מציג את התמונה)

קריאות:

תהפוך את התמונה.

יוסף בא-גד (מולדת):

כאן זה לא מיצג? אני הבאתי מפה, וזה היה מיצג.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זה לא מיצג. האיש הזה הוא זה שיכריע מחר האם עם ישראל על רבדיו השונים ייתן יד לשלום. אני מדבר אליכם ודרכם אליו.

כבוד הרב עובדיה יוסף, אנא ממך, עשה למען שלום עמך.

קריאה:

נשק את התמונה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אל תיקח על מצפונך לקראת יום הכיפורים הזה את העבירה החמורה ביותר, עבירה שבין אדם לחברו.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, זה עניין לנשיאות.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יחזקאל – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה הבעיה? אני מציג תמונה של כבוד הרב עובדיה יוסף.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך, רק רגע.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה הבעיה?

היו"ר ס' טריף:

רק רגע.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זה במקום דברים כתובים. מה קרה?

היו"ר ס' טריף:

רק רגע, אני רוצה להשיב לכם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

כבוד הרב בניזרי, האם אני פסול מלדבר אל הרב עובדיה יוסף?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אולי תפסיק לרגע.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אפסיק.

היו"ר ס' טריף:

אני קורא אותך לסדר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה עשיתי?

היו"ר ס' טריף:

אני מדבר עכשיו. הצגת את התמונה, עד כאן. בנאום הפתיחה של יושב-ראש האופוזיציה הוא הוציא תמונה וכולכם ראיתם אותה. בדיון הזה כולנו מתאפקים ומאופקים, לכן עשה אבי יחזקאל את מה שעשה. אני מבקש ממך להפסיק עם זה, ותמשיך בדיון.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זה לא מיצג, אין לי נאום כתוב – אלא תמונתו של כבוד הרב עובדיה יוסף.

היו"ר ס' טריף:

דבר ללא נאום כתוב.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני מאמין ברוחניותו – – –

היו"ר ס' טריף:

תפסיק להציג תמונות.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני אומר את הדברים כהווייתם.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך להפסיק להציג את התמונה ולהמשיך לדבר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני מדבר אל כבודו. אין לי נאום כתוב, הרב הוא זה שמעניק לי את ההשראה לומר לו, לחברי הבית הזה ולבני העם הזה: אדוני, כבוד הרב עובדיה יוסף, לקראת יום הכיפורים, היום הקדוש הזה, אנא ממך, אל תעשה את העבירה הגדולה ביותר, עבירה שבין אדם לאדם. אל תיטול על מצפונך את האפשרות שבמדינה הזו ילכו חיילים והם עלולים לשפוך דם. אני אומר לך זאת כמי שילך ביום הכיפור הזה לבית-הכנסת, אצום ואתפלל. אדוני הרב, גם בתקופת הליכוד דיברת כנגד דרכו של הליכוד, על כך שהליכוד אינו הולך בדרכי שלום ובדרכי נועם. אתה, אדוני, כבוד הרב עובדיה יוסף, דיברת על כך שהתורה דרכיה דרכי נועם, ואני שמח לצטט מפיו. אני אומר לך, אדוני הרב עובדיה יוסף: הדור שאתה מייצג כולל גם את הורי, אנשי עדות מזרח מסורתיים ודתיים. זה דור של אנשים מתונים, יראי שמים, אוהבי שלום ואוהבי אדם. לכן, אני פונה אל מנהיגותך.

אלכס גולדפרב (צומת):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אלכס גולדפרב, אקרא אותך לסדר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני לא רוצה לדבר על עזה אלא על העם היהודי, אוהב ציון ואוהב אנשים. לכן, אין לי אלא לומר לך, חבר הכנסת בניזרי, כמי שידוע כחוזר בתשובה וכבעל תשובה, אנא שכנע את הציבור שאתה מייצג, אנא שכנע את כבוד הרב עובדיה יוסף, שאיננו נוכח כאן.

שאול גוטמן (מולדת):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גוטמן, אני קורא אותך לסדר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

הוא איננו נוכח פה, אבל רוחו שורה פה. יש לו שישה חברי כנסת גדולים הסרים למרותו, אשר אומרים: דעתנו בטלה מפני דעתו. מכיוון שדעתכם בטלה מפני דעתו, אני פונה אליכם אבל בעיקר אליו. כבוד הרב עובדיה יוסף – –

היו"ר ס' טריף:

אני אפסיק אותך מייד.

אברהם יחזקאל (העבודה):

כבוד הרב עובדיה יוסף, אנא ממך.

היו"ר ס' טריף:

תן לי את התמונה בבקשה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

סליחה, זו תמונה אישית שלי.

היו"ר ס' טריף:

אני רוצה להימנע מלהפסיק אותך, אבל עד כאן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה לא יכול לקחת תמונה אישית שהבאתי מהבית שלי, מבית הורי, מבית אמי. אני אומר לך – – –

היו"ר ס' טריף:

תתאפק ואל תציג אותה יותר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני שואל, האם ייתכן מצב שאתה לוקח ממני תמונה של כבוד הרב עובדיה יוסף? אני לא מבין את העניין. אני לא מסיעת ש"ס, זו תמונה שהיא כמו נייר כתוב. אני לא מבין את העניין, תן לי להמשיך בדברי.

היו"ר ס' טריף:

תפסיק להציג אותה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני לא מציג אותה, אני מדבר אליה ואליכם. לכן אני אומר את הדברים כהווייתם. אנא ממך, אדוני היושב-ראש, זהו דף כתוב שאין בו מלים. יש בו תמונה, אדוני היושב-ראש. אין שום דבר בתקנון האוסר זאת עלי.

היו"ר ס' טריף:

ללא תמונות ומיצגים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אין שום דבר בתקנון האוסר עלי להציג תמונה. היא זו שנותנת לי לומר בנאום זה את הדברים שאותם אני אומר מדם לבי. אינני אומר דברים כתובים. תדע לך, אדוני, בשנה הבאה, כפי שנאמר בברכת השנה הטובה, אנו מאחלים לך שתהיה זו שנת שלום, ואנו יודעים שכפי שעשה מנחם בגין, זיכרונו לברכה – שבוודאי הערכת אותו – עושים היום ראש הממשלה ושר החוץ, ייבדלו לחיים ארוכים, ובבית-הכנסת שלך בוודאי תברך את ממשלת ישראל, את שריה ואת חברי הכנסת שלה, כמי שמובילים את עם ישראל לבטח. אתה תברך אותם שהאל, הקדוש-ברוך-הוא ייתן דעתו עליהם וינחה אותם.

לכן, אני אומר לך, מחר בשעת הבוקר, כשאתה מתחיל בתפילותיך, אנא שא דברים ותגן על העם הזה, למען יוביל מצב שילדי וילדיך יוכלו לבוא ולשאת שלום, יוכלו לבוא ולדבר שלום, שהרי כשאנחנו צמים ביום הכיפורים, כפי שחינכוני הורי לצום ביום הכיפורים, זה גם כדי למחול על חטאים, וחטא המלחמה אין קשה ממנו, אנחנו לא רוצים שיילחמו בנו, ואיננו רוצים להילחם באחרים.

יושב פה חבר הכנסת דב שילנסקי, שרק לפני ימים מספר כתב לי מכתב ואמר לי: אני רואה שחותנך השפיע עליך, הוא ניצול שואה. הוא השפיע עלי, הוא סלוניקאי. וכפי שאתה אמור להבטיח לילדיך ולנכדיך, אני רוצה להבטיח לילדי שבעוד שנים רבות יוכלו ללמוד גם באוהלה של אקדמיה וגם באוהלה של תורה ונשכון לבטח. אני לא רוצה עם יהודי בארצות-הברית, אני רוצה עם יהודי כמור, שיבוא לכאן ויחיה למען השלום ולמען הביטחון ולמען החינוך. לכן, אין לנו ברירה אלא לתת יד. היד הזו היא יד שמושטת לשלום, אני מושיט לך, אדוני כבוד הרב עובדיה יוסף, ואינני מתבייש, כפי

שלימדוני. אם הייתי נוכח פה, הייתי מנשק את ידיך, כפי שנישקתי את ידו של סבי, זיכרונו לברכה, ואת ידו של אבי, ייבדל לחיים ארוכים.

לכן, אדוני היושב-ראש, אנא ממך, אני מתנצל לכאורה על המיצג, אבל הצגת תמונתו של כבוד הרב עובדיה יוסף, ללא נאום כתוב, היא איננה מיצג בעיני, היא תמונה של אדם שהוא אבן היסוד בחברה הישראלית המתהווה מחדש, כפי שחבר הכנסת זאבי הוא אבן יסוד, וכפי ששילנסקי וכפי שרבי, איש איש בדעתו. אנחנו חברה שמתהווה, אנחנו חברה שהולכת ונבנית, ואיש איש בעולמו יחיה. אני יודע שכבוד הרב עובדיה יוסף אומר את זה: איש איש באמונתו יחיה, ואנחנו כולנו רוצים עם יהודי. אני יודע שכאשר הייתי במוזיאון הארץ נהייתי לראות את ההיסטוריה של העם היהודי.

רחבעם זאבי (מולדת):

מוזיאון ארץ-ישראל.

אברהם יחזקאל (העבודה):

נהייתי לראות איך אתה משמר את ערכי היהדות, ארץ-ישראל והציונות. לכן אני בא ואומר לכם: לא באתי עם נאום כתוב, לא באתי להסביר את הרציונליזציה. נכון, יש מהלך קשה מאוד. אשרי המפחד תמיד, כולנו מפחדים, אבל אם תבואו ותאמרו: אבי, אתה מוכן לקחת כפרט, לא כחבר כנסת, את הסיכון, מי רוצה לשכל את ילדיו, אבל כדי שילדך אולי יחיה בשלום, אני אומר: ריבוננו של עולם, אנא תן לבן שלי גם שלום, ואני רוצה שילדי וילדיך יחיו בשלום.

לכן, חבר הכנסת בניזרי, אנא העבירו את המסר. אנחנו מבקשים מחר הצבעה, הצבעה של רגשות, הצבעה של היסטוריה, ובהצבעה של היסטוריה אין מקום לפוליטיקה, אין מקום למפלגות, יש מקום לדעות, יש מקום לרעיונות. אשרי האדם שהרעיונות מנחים אותו תמיד. אנחנו מבקשים שהרעיונות של כבוד הרב עובדיה יוסף, כפי שאנחנו יודעים, ינחו את סיעת ש"ס, ומחר סיעת ש"ס תצביע למען השלום. וכפי שאמר כבוד ראש הממשלה: והשמש תזרח ואנחנו נמשיך וננהיג את העם, עם סיכונים. תודה רבה לכם וגמר חתימה טובה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אני מזמין את חבר הכנסת פנחס בדש.

יוסף בא-גד (מולדת):

האם בכול אתה שומע לכבוד הרב עובדיה יוסף? אם לא, זו צביעות.

אברהם יחזקאל (העבודה):

הוא יותר רב ממך, זה בטוח.

יוסף בא-גד (מולדת):

באורח חייך אתה שומע לו?

אברהם יחזקאל (העבודה):

כן.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, חברי הכנסת, קצת איפוק.

פיני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, שכחתי את התמונה של הבבא סאלי, גם אני רציתי להביא.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אל תזלזל, גם לא בבבא סאלי.

פיני בדש (צומת):

תוריד את המגינים מהברכיים. בחייך, זחילה כזאת לא ראיתי הרבה זמן.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת פנחס בדש, תתחיל בבקשה.

פיני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כמדי שנה בערב יום הכיפורים שבים, עולים וניצבים בפנינו במלוא מוראם ימי החרדה, הכאב, השכול והיגון, אימת הבלתי נודע, והערפל הכבד שירד על החזיתות שבהן ניצבו גיבורי עם ישראל, מעטים ומופתעים מול חילות אויב רבים וכבדים, ותוך חירוף נפש שאין לו אח ורע בתולדות העמים, לחמו והצליחו לעצור בגופם את צבאות האויב מלחדור אל לב לבה של המדינה ולמגר בכוח הנשק את המפעל המפואר שהקים עם ישראל בארצו.

ספק אם היה בכוחנו למנוע מלחמה זו, וכל הספקולציות והחוכמה שלאחר מעשה אינן משנות את העובדות הבסיסיות, שלפיהן עם ישראל מצא עצמו ביומו הקדוש נתון במלחמת קיום מחרידה, שרק עוז לוחמי, נכונותו להקרבה ואמונתו עמדו לו.

אנו נמצאים שוב בערב יום הכיפורים, ונראה כי כל לקחי המלחמה הנוראה נעלמו מעיני ממשלת ישראל וקברניטיה. הסכם העקרונות המובא לפני הכנסת, לא בטוח שיביא את יונת השלום בכנפיו; נהפוך הוא. מאז קום המדינה חונך העם הזה על-ידי כל ממשלותיו להאמין, ובצדק, כי שלום וביטחון חד הם ולא ניתן להפריד ביניהם. באין ביטחון לא ישכון שלום. ואם יאמר מי שיאמר שהביטחון הינו בקיום יחסי שלום בינינו לבין שכנינו הערבים, וניתן לדחוק את הביטחון לקרן זווית ולסמוך את ביטחוננו על פיסת נייר שאמורה להביא כביכול שלום לעם ישראל, הוא טועה ומטעה את העם, נראה כי לא למד דבר וכל תורת הביטחון שעליה חונך והתחנך דורנו פשטה את הרגל.

אין ולא יימצא בעם הזה מי שאינו רוצה שלום. הניסיון שנעשה על-ידי אישים ודוברים שונים מקרב שרי הממשלה וסיעות הקואליציה לפלג את העם הזה ולחלקו לרודפי שלום ולמשנאיו ולהדביק סטיגמות ואותות קין על כל מי שמעז להביע דעתו כנגד הדרך החפזה והבלתי אחראית קורע בכך שסע עמוק ופילוג בתוך העם, תוך פגיעה בלתי הפיכה בביטחון המדינה. אנו דנים בהסכם עקרונות, שהוא, בפרטיו ובנכונות הממשלה לחתום עליו, מאושיות ביטחוננו הלאומי ונוגע בציפור נפשו של כל אחד מאתנו.

האם שכחה ממשלת ישראל כי רק אתמול היה רב-המרצחים יאסר ערפאת משול בעינינו לגדול המרצחים מאז ומעולם? מי שהכריז קבל עם ועולם כי רצח יהודים באשר הם יהודים מותר והתיר דמם של זקנים נשים וטף רק בהיותם יהודים, הפך להיות מושא למשאת נפשה של ממשלה זו כפרטנר לשלום.

ראש הממשלה חוזר ומשמיע בכל הזדמנות את הססמה, כי "שלום עושים עם אויבים". אמת, אך גם לאלה דרגות שונות, ולדעתי אין לעשות דין שווה לאויב החורת על דגלו את השמדת העם היהודי בארצו וחיסול מדינתו והקמת מדינה פלשתינית תחתיה, תוך קיום פעולות טרור בכל רחבי העולם נגד ילדינו, נשינו וזקנינו, ואין דינו כדין אויב אחר.

אכן, שלום עושים עם אויבים. אך עם אויב מעין זה חייבת היתה הממשלה לנהוג תוך ראיית הכתובת על הקיר. עד לרגע זה לא פשט ערפאת מדיו ולא הכריז על הפסקת האינתיפאדה בשטחים כאות לכוונות טובות.

ממשלת ישראל, ברצותה להרגיענו ולהפיג את החשש, מנסה לשכנע אותנו כי אין במסמך העקרונות שחתמה עם אש"ף כל פגיעה בביטחון ישראל. ארשה אפוא לעצמי להביא בפני ראש הממשלה את חששותי הכבדים מהאמור במסמך העקרונות הנ"ל.

האם הכללת נושא הפליטים במסמך העקרונות, כנושא למשא-ומתן, בלא להגביל כלל את תחומי והיקפו, משמעה שישראל אינה מתכוונת כלל לדון בהשבת הפליטים? ואם כן, הכללת נושא זה במסמך העקרונות היא מעשה שאין בו תבונה מדינית והוא יעמיד בבוא היום את מדינת ישראל באור שלילי ביותר בפני כל מדינות העולם, וודאי שאינו יכול לתרום לאותו שלום שאליה מתכוונת הממשלה.

נראה לי כי לא זו היתה כוונת חותמי ההסכם, וממשלת ישראל, בעצם נכונותה לכלול בהסכם העקרונות את נושא הפליטים, הביעה את כוונתה המפורשת להתיר שובם של פליטים לתחומי האוטונומיה תחילה ולתחומי ישראל בהמשך.

ומה על הביטחון? האם תגבור תושבי האוטונומיה, עזה ויריחו תחילה, במספר לא מוגבל של פליטים, לא יגביר את הלחץ הקיים בלאו הכי? ההתפוצצות שתבוא בעקבות אקט זה תערער את הביטחון ביישובים ותחזיר אותנו למצב שבו היינו ערב מלחמת ששת הימים. ומי ילחם את מלחמת היישובים בקו החזית? אש"ף על אלפי שוטרי-מחבליו, תוך שצה"ל כבול בידיו וברגליו? האם זה הביטחון שמכינה הממשלה לאזרחיה?

כל מי שיקרא את מסמך העקרונות אינו יכול שלא להיחרד, שכן די במה שגלוי בו כדי להחריד כל איש בישראל, וחרדה זו גוברת והולכת עקב המחשבה, שרב הנסתר על הנגלה, וכי קיימות הבנות בין ממשלת ישראל לאש"ף, שלא מצאו את ביטוין בהסכם, אך ניתן להסיק עליהן מדברי חברים בקואליציה, המדברים מפורשות על תהליך הקמתה של מדינה פלשתינית, ואנחנו שומעים את ערפאת מכריז בכל מקום על הנושא הזה, ולא שומעים שום הכחשה מטעם הממשלה על הנושא הזה.

מנסים להרגיע אותנו, כי אל לנו לחשוש מהסכם העקרונות, שכן אם יפר אש"ף את תנאיו, נחזיר את הגלגל אחורה. האם באמת מאמינה ממשלת ישראל כי לאחר קום המועצה המינהלית נוכל להסב לאחר את גלגלי ההיסטוריה ולהחזיר את צה"ל על חילותיו לעזה וליריחו, והעולם יראה וישתוק? האם באמת יימצא בתוכנו איש שימלאנו לבו להורות לטנקים של צה"ל לחזור ולכבוש את עזה ויריחו, כאשר אלפי שוטרי אש"ף – ואליהם יצטרפו אלפי מחבלים, שמאז ומעולם לא החמיצו הזדמנות להצטרף לכל מלחמה שנאסרה עלינו, במטרה לדחוק את ישראל הימה – יילחמו על מדינתם הפלשתינית על-פי תפיסתם, קרי: במקומה של מדינת ישראל? אין זאת אלא שכבו המאורות בתוכנו, אם זאת התפיסה הביטחונית המנחה כיום את ממשלת ישראל.

ולא הזכרתי את ירושלים, שאף היא פתוחה למשא-ומתן ונכללת ככזו במסמך העקרונות. ביילין גם הכריז, שאומנם ירושלים היא בירתה של מדינת ישראל, כפי שאמר ראש הממשלה אתמול, אבל ביילין אמר שרובע מירושלים גם יכול להיות בירתה של פלשתיין, ואף אחד עדיין לא הכחיש זאת. על מה מתכוונת ממשלה זו לדון בנושא ירושלים? על חלוקתה מחדש? על ויתור על ריבונותה בעיר בירתה? האם לא נותר דבר מקודש בעיני קברניטי ממשלה זו?

לא זה השלום שלו אנו מייחלים, שכן אין בשלום זה ביטחון לעם ישראל. נהפוך הוא. ושלום ללא ביטחון טומן בחובו את כל אותן סכנות שבמשך כל השנים ניסינו והצלחנו להימנע מהן.

לסיום, חברי הכנסת, בראותי את הסכנות הניצבות לרגלינו, את אובדן הדרך והסטייה מכל עקרונות הביטחון שנועדו להבטיח את קיומנו; מתוך דאגתי הכנה לגורלו של עם ישראל; ובהיותי רודף שלום וביטחון לעם הזה – לא אוכל לתת יד להסכם עקרונות זה. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת בדש. חבר הכנסת יוסף ונונו, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת יצחק לוי.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כבוד חברי הכנסת, ההסכם עם הפלשתינים ועם אש"ף הוא הסכם קשה, המעלה הרבה חששות, הרבה סיכונים, הרבה פרפורי בטן; הסכם שיודעים איך מתחילים אותו, אך קשה לדעת איך הוא יתפתח, ימשיך ויתגלגל.

שאלת ירושלים נשארה פתוחה לשלב הבא, וצפוי ויכוח נוקב עליה. האם יביא ההסכם הזה להקמתה של מדינה פלשתינית? האם יגביל ההסכם את צה"ל במלחמתו בטרור? מה עם היישובים היהודיים? איך יהיו חיי היום-יום ומה עתידם? כל אלה הן שאלות קשות ונוקבות, שילוו אותנו היום ובמהלך כל תקופת הסכם הביניים.

אך ברור שזו אולי האלטרנטיבה היחידה האפשרית, לאחר הסכם השלום עם מצרים ולאחר החתימה על הסכמי קמפ-דיוויד, שנעשו על-ידי מנחם בגין, זכרו לברכה, ראש ממשלת ישראל לשעבר.

זה גם המסלול שהתוותה ממשלת שמיר בוועידת-מדריד. הממשל העצמי והאוטונומיה הם חלק מן המצע של כל המפלגות המרכזיות: העבודה, הליכוד ואחרים. על כן הדבר מעורר תמיהה, ולא ברורה הזעקה של הליכוד ושל אחרים. הרי על זה הלכתם לוועידת-מדריד.

הרי מה האלטרנטיבה היום? לספח 2 מיליוני ערביי יש"ע ולהפוך אותם לערביי ישראל?

ההסכם גם פותח סיכוי ותקווה, שאולי הפעם מניחים יסוד ליחסים חדשים, סכר למעגל האיבה, האלימות, הטרור, הרצח, המתמשכים תקופות דור.

יש היום הסכמה כללית על שורש הבעיה. יש לנו בעיה עם אוכלוסייה של 2 מיליוני ערבים ביהודה, בשומרון ובעזה, אשר זכויותיהם לא מוגדרות, לא ברורות, אוכלוסייה עוינת, המפתחת תסכול, אלימות, טרור וחוסר השלמה עם המצב הקיים.

נושא ההכרה באש"ף הוא נושא המעורר מחלוקת קשה וחריפה בעם. יש גם לזכור, כי את הבסיס לכך הכינו בוועידת-מדריד, כאשר שותפו נציגים המזוהים עם אש"ף, גם באופן מוצהר וגלוי. כל התיאומים וההנחיות למשלחת הפלשתינית הגיעו מתוניס. לכן היה ברור, שהצעדים האלה יביאו בהכרח לשלב של הכרה הדדית בין אש"ף לישראל, במיוחד כאשר המנהיגות המקומית נתגלתה כמנהיגות חסרת כושר הכרעה.

ולמרות כל זאת, זהו צעד קשה לערוך הסכם עם ארגון האחראי למעשי טרור ולפעולות אכזריות, ארגון שידידיו מגואלות בדם של חפים מפשע. הדבר הזה הוא קשה, קשה מאוד. קשה מאוד עם ההסכם הזה, כמו הסכם קמפ-דיוויד – כבר בקביעה שלו בדבר מתן אוטונומיה וממשל עצמי לערביי יהודה, שומרון ועזה, דבר שעלול להוביל להקמת מדינה פלשתינית, דבר שאנחנו מתנגדים לו בצורה חריפה.

נושא האוטונומיה בא לידי ביטוי גם במצע של הליכוד, בתהליך מדריד, וגם ההצעה שעלתה בוועידת הליכוד לבטל את נושא האוטונומיה לא עברה.

כמובן, יש חששות לגבי הביטחון והמשך פעולות הטרור על-ידי הארגונים הפלשתיניים הקיצוניים והמלחמה בהם. קיימים חששות לגבי היישובים היהודיים. עוד צפוי ויכוח נוקב על ירושלים ומעמדה. כל אלה מעוררים חששות וסיכונים.

כמובן, גם האלטרנטיבה קשה ביותר, כי המשך המצב הקיים מציב ודאות של עוינות, של טרור, של אלימות, מציב ודאות של המשך ההקצנה והקיצוניות הערבית של ה"חמאס", ה"ג'יהאד", ה"חיזבאללה", "האחים המוסלמים". המשך המצב הקיים גם טומן בחובו הגברת האי-יציבות ביחסינו עם מדינות ערב, לרבות ירדן, מצרים וסוריה. המצב הקיים גם יכול להזין את הכנת המלחמה הבאה.

בגלל כל החששות, הסיכונים והמחלוקת בנושא לאומי מן הדרגה הראשונה, כהסכם שלום, ראוי שהעם יגיד את דברו במשאל עם, משאל עם על נושא כה עקרוני, על הסכם הפותח תקופה אחרת באזור כולו. לכן יש לערוך משאל עם, נוסף על ההצבעה בכנסת, כדי שיהיה ברור הגיבוי המלא של כל העם.

יש גם לזכור, כי הערבות לקיומו של הסכם שלום ולהתפתחות של יחסי שלום היא עוצמתו של צה"ל, עוצמתו של העם, עוצמתה של המדינה. צה"ל כצבא חזק הוא הגורם אשר יעמוד בפני כל כוונות זדון וכל ניצול לרעה של הסכם השלום. כפי שצה"ל הוא הגורם המרכזי בביטחון ובמלחמה על קיומה של מדינת ישראל, כן הוא הגורם המרכזי ביחסי השלום עם שכנינו הערבים.

על כן הדיון המתקיים בכנסת על ההסכם עם הפלשתינים והירדנים מתקיים היום ברגשות מאוד מעורבים.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק לוי, אחריו – לחבר הכנסת יהושע מצא, ואחריו – לחבר הכנסת שמואל הלפרט.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, האזנתי הבוקר לשני נאומים של שני חברי כנסת ממפלגת העבודה – חבר הכנסת רענן כהן, ועכשיו חבר הכנסת יוסף ונונו; שני חברים שקולים, שחיים בתוך עמם, ואשר הביעו באמת את החשש שלהם מפני ההסכם הזה, ואני רוצה לפנות אליהם.

אמר יושב-ראש סיעת העבודה, שיינתן חופש הצבעה במפלגת העבודה. חבר הכנסת ונונו, הרי אתה יודע היטב, שראשי מפלגתך החליטו שלא ללכת למשאל עם. שמענו את זה אתמול מפי השר פרס, שמענו את זה היום ממקורבי ראש הממשלה. אין כוונה אמיתית לשאול את העם. יש כוונה להוביל את המהלך הזה, גם אם לא ברור אם יש לו רוב ברור בעם.

העלית חששות כבדים. לדעתי, החששות שאתה מעלה נוטים הרבה יותר לוודאות מאשר לחשש.

דיברת על כמה דברים, שברור ומובן שלא יישארו כמות שהם היום. דיברת על עתידה של ירושלים. שמעת את חבר הכנסת אברהם בורג וחברי כנסת אחרים מחוג "משוב", שהתבטאו בצורה מפורשת. חבר הכנסת בורג אמר: "ואם זה יעלה מדינה פלשתינית, לו יהי". חבר הכנסת סגן השר ביילין אמר: "אפשר יהיה לתת ישות לאומית בירושלים, ברובע אחד". אתם יודעים שהרובע הירושלמי הפלשתיני גודלו יהיה, פחות או יותר, כמו הצ'ופצ'יק של יריחו. אותו דבר. רובע זה לא דבר מוגדר. אפשר לקרוא לכל מזרח-ירושלים רובע, אפשר לקרוא לשטח גדול יותר רובע.

איך אתם, אנשים בעלי מצפון, לוקחים על עצמכם סיכון שהוא סיכון קיומי למדינת ישראל? האם אתה היית מוכן להמר על הבית שלך, לו ידעת שהסיכון כל כך גדול? איזה מוסר לאומי יש כאן? אלא אם כן אינכם מעזים, אינכם מעזים לבוא ולהגיד או להביע את דעתכם האמיתית. ואתם לא השניים הבודדים במפלגת העבודה. לכם לפחות היה העוז והאומץ לבוא ולהגיד: אנחנו לא באופוריה, יש קשיים, אנחנו חוששים. תביעו את זה בהצבעתכם.

איזה סיכוי נותנים כאן? בואו תראו מה קורה: יהיה שלב ביניים. בשלב הביניים האוטונומיה תהיה כללית, בכל שטחי יש"ע, חוץ מהיישוב היהודי. לאחר מכן יבוא שלב קבע. שלב הביניים לא יהיה שלב הקבע. אם באים ועושים תוכנית לשלב קבע, לאחר שלב ביניים, שהוא אוטונומיה כללית על כל השטח, לרבות סמכויות חוקתיות, לרבות סמכויות משטרתיות, מי פתי יאמין ששלב הקבע יהיה כמו שלב הביניים? אין שום ספק בדבר, ששלב הקבע יהיה מדינה פלשתינית. מי שלא אומר את זה, משלה את עצמו. מי שלא אומר את זה, סוגר את העיניים בפני המציאות.

אותו דבר, חבר הכנסת ונונו, בעניין ירושלים. תאמר לי, עם יד על הלב, כשיבואו פה ההסכמים הבאים ויהיה מדובר פה על הנפת דגל פלשתיני באחד הרבעים בירושלים, אבל לא רק הנפת הדגל, כי את זה כבר עושים היום – אתמול היינו בתפילה בכותל, ובמרומי הר-הבית כבר מתנוסס דגל פלשתיני – אבל יהיה מדובר על סמכויות, על ישות פלשתינית בתוך ירושלים, מה תצביע אז? תבוא ותאמר את זה היום. תבוא ותגיד לראש הממשלה: דע לך, אדוני ראש הממשלה, שאם תקום מדינה

פלשתינית, דע לך, אדוני ראש הממשלה, שאם תינתן ישות פלשתינית בירושלים, אני אומר לך שאני אצביע נגד כל התוכנית. למה אתה לא אומר את זה? למה אתה רק מעלה את החששות, אתה ועוד כמה מהחברים שלך, שבאו כאן ונשבעו שבועה לירושלים? האם השבועה שלכם היא שבועת אמת או האם השבועה שלכם היא שבועה מזויפת? האם אהבתכם לירושלים היא אהבת אמת או אהבתכם לירושלים היא לפי המצב הפוליטי?

ועוד, זכות השיבה. מה אתם אומרים על זה? במה מדובר? מדובר בהחזרת מאות אלפי פלשתינים לשטחי ארץ-ישראל. אם היום הבעיה היא מיליון וחצי או מיליון ו-800,000 ערבים, דעו לכם, שכאשר נצטרך שוב, אם נצטרך, והלוא הכול הימור, וכולם אומרים שזה הימור, גם שמעון פרס, אדריכל השלום של היום, אומר שזה הימור; איש לא מוציא מכלל אפשרות, שיכול להיות שנצטרך לעשות תהליך הפוך, על-ידי מלחמה. ומה יהיה? נמצא את עצמנו לא עם מיליון ו-800,000 פלשתינים בשטחי י"ש, אלא נמצא את עצמנו עם 2.5 מיליונים או 3 מיליוני פלשתינים, ואז המצב יהיה טוב יותר? מה תאמר אז? מה נעשה אז? הרי ברגע שנקבעו העקרונות, האם המספר הוא חשוב? האם חשוב אם מדובר על 1.5 מיליון פלשתינים או 3 מיליוני פלשתינים? איפה הגבול? אז ודאי וודאי נבוא ונאמר, יש סיבה כפולה ומכופלת לבוא ולוותר עוד ויתורים ועוד ויתורים, כדי שלא נשלוט על 3 מיליוני פלשתינים.

התוכנית הזאת קובעת, ללא שום ספק, גזר-דין מוות על ההתיישבות היהודית בי"ש. המלים שאמר אתמול ראש הממשלה רבין הן מלים ללא כיסוי: "אנחנו עוד לא הורדנו שום יישוב בארץ-ישראל". זה לא נכון. זה שקר. זה אחד השקרים הרבים שמושמעים פה בבית הזה ומעל הבמה הזאת. בהסכם העקרונות הורדו כבר מעל מחצית היישובים, ובהסדר הקבע יורדו השאר. הסיבה פשוטה מאוד: יש יישובים קטנים, שלא יחזיקו מעמד; לא יוכלו להחזיק מעמד. יישובים עם 30 משפחות, שכיום יש תוכניות בנייה ותוכניות התרחבות, אבל האישורים לתוכניות הבנייה האלה יצטרכו להינתן על-ידי ועדת תכנון ובנייה פלשתינית.

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל הם יחניקו גם את היישובים הגדולים.

יצחק לוי (מפד"ל):

זו החניקה. כלומר, כבר בשלב הביניים 50% מהיישובים יצטרכו לרדת. בשלב הקבע – בוודאי. מה השקר הזה? למה להשלול את הציבור?

אתם יודעים למה אנחנו היינו בממשלה כאשר הממשלה החלה בוועידת-מדריד? כיוון ששמרנו על כמה עקרונות. העיקרון הראשון, המשך הבנייה וההתיישבות. בעינינו זה היה עיקרון מקודש. אמרנו: אנחנו מוכנים ללכת, לדבר ולעשות שלום, אבל כאשר המסר הברור הוא שהיהודים לא זזים מארץ-ישראל. ובאמת, הממשלה שהלכה לדון עם הפלשתינים בוועידת-מדריד המשיכה לבנות וליישב את ארץ-ישראל, וחץ מהעניין ההתיישבותי עצמו זה היה גם מסר מדיני. לבוא ולומר, דעו לכם מה הבסיס של השלום, הבסיס של השלום הוא שההתיישבות היהודית נמשכת בכל העוז ובכל התוקף.

העיקרון השני שבגללו הצטרפנו, או לא פרשנו מהממשלה בזמן ועידת-מדריד היה שלילה מוחלטת של כל נציגות ירושלמית במשלחת פלשתינית. זה היה עיקרון ברור. הפלשתינים לחמו על זה. ממשלת ישראל בראשות שמיר עמדה כסלע איתן בעניין הזה, ולא אפשרה לשום פלשתיני ירושלמי לבוא ולהצטרף לשום ועדה או לשום חלק של המשא-ומתן. כיוון שאותה ממשלה אמרה, ובצדק, ברגע שתהיה דריסת רגל לירושלמים במשא-ומתן, הרי ירושלים במשא-ומתן.

כאשר אתה עורך משא-ומתן, כאשר אתה נושא ונותן, אין אפשרות לקבל מאה אחוז. ויהיה ויתור בנושא ירושלים.

אז משווים את התנאים של ועידת-מדריד לתנאים של היום? נכון, גם אז ידענו שמתיעצים עם תוניס, אבל תוניס ידעה אז שהיא יושבת בתוניס ולא ביריחו. תוניס אז ידעה שהיא לא מייצגת בצורה מלאה את תושבי יש"ע, את תושבי ארץ-ישראל, אני מתכוון בעיקר לתושבים הפלשתינים. זה היה ברור מאוד. וההשוואה הזאת היא השוואה נלוזה, דמגוגית.

אומרים: הלכתם לוועידת-מדריד. באיזה תנאים הלכנו לוועידת-מדריד? האם כיוון שידענו שהם מתיעצים עם תוניס, פירוש הדבר שלא היה עלינו להתקדם לשלום? אבל להתקדם לשלום עם קווים אדומים, להתקדם לשלום כאשר ידוע שירושלים לא נתונה למשא-ומתן, להתקדם לשלום כאשר היישוב היהודי ממשיך ופורח, להתקדם לשלום כאשר אנחנו יודעים שאוטונומיה תהיה אוטונומיה מוגבלת, וכל מיני תנאים אחרים.

גברתי היושבת-ראש, אני רואה שאת דוחקת בי, אבל תרשי לי לומר עוד מלים ספורות.

היו"ר א' סלמוביץ:

קיבלתי הוראות מפורשות להקפיד על לוח זמנים.

יצחק לוי (מפד"ל):

תודה רבה לך, אבל תרשי לי עוד דקה או שתיים ובזה אסיים.

הממשלה טוענת שיש לה רוב בעם, והיא מסתמכת על סקרים. הסקרים האלה הם שקרים, מכיוון שהעם לא יודע מהי התוכנית. אנחנו מדברים עם הציבור ואנשים חושבים שבאמת מדובר רק בעזה וביריחו. אנשים לא יודעים מה היקפה של התוכנית.

תרשי לי לסיים בשלושה פסוקים מפרק כ"ח פסוק י"ד בספר ישעיהו: "לכן שמעו דבר ה' אנשי לצון משלי העם הזה אשר בירושלם". אנשי לצון, הכוונה למלך אחז וממשלתו. מעז הנביא לקרוא למלך ישראל ולקרוא לשריו אנשי לצון, ואנשי לצון הם אנשי שקר. למה? מה הסיבה? הפסוק הבא: "כי אמרתם כרתנו ברית מות ועם שאל עשינו חזה". שמעו את הדברים. לו עמד ישעיהו על הבמה הזאת היו אומרים עליו שהוא ימני קיצוני, היו אומרים עליו שאין לו מה לדבר פה, היו אומרים עליו

שהוא גזען. הנביא מבטיח לנו בסופו של דבר, בפסוק י"ח: "וכפר בריתכם את מות וחזותכם את שאול לא תקום". הברית הזאת לא יכולה לקום, מכיוון שהיא נגד השורשים הבסיסיים ביותר של עם ישראל.

טוב תעשה הממשלה אם תתעורר שעה אחת קודם ולא נצטרך במבחן קשה, כואב, להיווכח לאחר מכן שטעינו. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. אני מזמינה את חבר הכנסת שאול עמור, ואחריו – חבר הכנסת שמואל הלפרט.

שאול עמור (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גמר חתימה טובה לכל עם ישראל.

אני חושב שהביטוי של ראש הממשלה "תנו לשמש לעלות" היה ביטוי אומלל. אם הוא היה אומר "תנו לציונות לשקוע", הייתי מסכים אתו. כי ההסכם הזה שהוא הביא הוא למעשה תחילת שבר גדול באמונה הציונית של העם היהודי בארץ-ישראל.

איני רוצה להגיד שבזה תם עידן הציונות, אבל זה שבר גדול מאוד. משהו קרה לקברניטי המדינה, ומי שמחפש את השורשים ימצא אותם אצל א"ד גורדון, אצל כצנלסון. זה נובע מהעובדה, שהציונות הבסיסית ההיסטורית לא היתה קשורה לזיקה היהודית, ליהדות, וזה הבסיס לשבתנו בארץ הזאת.

כל העולם, כל הארץ הזאת שייכת לבורא עולם. ארץ-ישראל ניתנה על-ידי בורא עולם לעם ישראל, ועל זה לא צריך להיות שום ויכוח. ברגע שאין אמונה בבסיס הזה, שמקורו בתורת ישראל, ההתפרקות התחילה ונמשכת, ובהסכם הזה יש למעשה הכרזה על הקמת מדינה אש"פיסטית.

עמנואל זיסמן (העבודה):

איפה יש הכרזה כזאת?

יהושע מצא (הליכוד):

שאל עמור (הליכוד):

לא צריך להכריז. אתה יודע מה? אתה צודק, אין הכרזה, יש עובדה. יש עובדה שמדינה פלשתינית קום תקום, ואני מקבל את דבריו של אורי אבנרי, שבעוד חמש שנים תהיה מדינה פלשתינית. אני מאמין לו בקטע הזה.

משמעות ההסכם היא מדינה פלשתינית. שיטת הסלאמי ידועה: זכות השיבה, ירושלים וכו' וכו'. אנחנו לא תמימים. אני רוצה רק להגיד לכם, שהשכל היהודי עבר לערפאת והציונות עברה לערפאת. פשוט מאוד, הוא הפך ליותר מתוחכם. הוא לא צריך להילחם, הוא מקבל את זה על מגש של כסף. הוא מאמין במולדת, הוא מאמין בארץ, ואנחנו איבדנו, האמונה הזאת התערערה אצלנו.

אין לי כל ספק שהמגמה הסופית היא, שמדינות ערב רוצות להעניק לנו שטח גדול מאוד, השטח הזה נמצא בים. אנחנו נטע זר, אנחנו לא רצויים כאן. אין להם בעיות לא של טריטוריה ולא של משאבים, שום דבר. הם לא רוצים אותנו כאן, ויש לי הרושם שבהסכם הזה אנחנו הולכים לסייע בידם.

אגיד לכם משהו אישי. הרי אני לא חשוד בכך שאיני איש הידברות. אני גר באזור ערבי-יהודי, נולדתי בארץ ערבית, במרוקו. לא מזמן ביקרתי שם וצינתי בטלוויזיה את הסובלנות של הערבים במרוקו. אבל רק אגיד לכם, שהנושא החמור ביותר הוא הפקרתם של אותם עשרות אלפי מתיישבים מיהודה ומשומרון, שאין לי ספק באמונתם, אבל אני מקווה שהם לא ייאלצו לברוח משם על-ידי הטרור הפלשתיני.

ב-1956 הייתי ילד בן 12, ואבי, זיכרוננו לברכה, היה ראש הקהילה היהודית בעירנו במרוקו, מקובל ואהוב על-ידי האוכלוסייה הערבית. בזמן הפרעות בין הערבים המרוקאים לבין הצרפתים, כשמרוקו נלחמה לקבל עצמאות, אבי ז"ל הפציר בסבי ז"ל שלא ילך להתפלל בבית-הכנסת בשבת. אמר לו סבי: מה אתה כל כך דואג? לנו אין בעיה, המאבק הוא בין הצרפתים לבין הערבים, אנחנו מקובלים ואהובים על-ידי הקהילה הערבית. סבי שם את הטלית והלך לגטו היהודי להתפלל בבית-הכנסת. ומי המתין לו? שישה ערבים שכנים מהטובים שבידידיו, הכו בו עם גרזנים ושחטו אותו.

אני בתמימותי ברחתי מן הבית, לא ראיתי את הסכנה והלכתי לחפש אותו. חשבתי שאציל אותו, ומצאתי אותו מתבוסס בדמו.

אחרי כמה זמן עלתה רעייתי לארץ ועבדה כמיילדת בבקה-אל-ע'רביה, וכל יום היא חוזרת משם עם בונבונירה וסיגריות כאות הוקרה. אני אומר כאן במלוא האחריות: הבעיה החמורה היא בין הגרזן שקיפד את חיי סבי לבין הבונבונירה בבקה-אל-ע'רביה.

אנחנו לא יכולים להפקיר את היהודים שלנו באזור הזה ולהגיד: יש לנו צה"ל חזק ואין מה לדאוג. נגד הטרור הנפשע הזה, שיימשך, אין שום מרפא. והוא יימשך, אולי פחות מצד אש"ף אבל בוודאי יימשך על-ידי ארגונים אחרים.

לכן, רבותי, זהו הסכם מסוכן ביותר לקיומה של מדינת ישראל. הייתי מבין את יצחק רבין לו היה בא אלינו עם הסכם, עם אותו הסכם, כאשר ערפאת חותם שאין לו כל דרישה לגבי ירושלים, והאינתיפאדה תיפסק, ואין זכות שיבה ואין מדינה פלשתינית – בבקשה, תבוא עם חתימה כזאת, אנחנו נדון מחדש על ההסכם הזה.

זה מה שאני מציע היום לראש ממשלת ישראל, מצביא ששת הימים, ציוני בעברו, שיתעשת ושעכשיו תתיישב הממשלה ותחשוב, אחרי שהיא שומעת את קולות העם, קולות הכאב והחרדה, תחזיר ותקרקע את ההסכם הזה ותבוא עם הצעה אחרת, שתבטיח את ארץ-ישראל ואת שלומה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת עמור. אני מזמינה את חבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחריו – את חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מדינת ישראל עומדת בפני אחת ההכרעות החשובות והקשות ביותר שידעה מאז ייסודה. הסכם העקרונות שנחתם בין ממשלת ישראל לאש"ף טומן בחובו סיכויים וסיכונים. החשש הגדול הוא, שהסיכונים עולים בהרבה על הסיכויים, ומדובר בסיכונים לביטחונה ולעתידה של מדינת ישראל.

ראש הממשלה מר יצחק רבין הודה, כי "חלק מניסוחיו של ההסכם אינם לרוחו ויש בהם קשיים רבים לעתיד". החשש הוא, שהמשמעות האמיתית של הסכם השלום היא מדינה פלשתינית על כל שטחי יהודה ושומרון שבירתה מזרח-ירושלים, יחד עם זכות השיבה.

ראש אש"ף יאסר ערפאת הצהיר ערב צאתו לווישינגטון לחתימת ההסכם, כי זהו צעד ראשון לקראת הקמת מדינה פלשתינית על כל השטחים הכבושים, שבירתה ירושלים, שובם של כל הפליטים והגדרה עצמית לפלשתינים. הוא חזר על הדברים הללו גם השבוע בפני שרי החוץ של הליגה הערבית.

בעצם אין פלא שהוא אומר זאת, אחרי שחבר כנסת ממפלגת העבודה, אברהם בורג, הצהיר, ש"אם מישו חושב שההסכם יסתיים בפחות ממדינה פלשתינית, הוא פשוט טועה". ואחרי שסגן שר החוץ, מר יוסי ביילין, הציע הקמת רשות מוניציפלית נפרדת לערביי מזרח-ירושלים, אין פלא שערפאת רואה בירושלים את בירת המדינה הפלשתינית.

כבוד היושבת-ראש, הציבור מבולבל לגמרי. ראשית, הוא לא יודע את הפרטים המלאים של ההסכם. כל יום צצים פרטים חדשים, שאיש אינו יודע אם הם אכן חלק מההסכם או רק פירוש שאחד הצדדים נותן לסעיפי ההסכם. שנית, יש דברים והיפוכם. מצד אחד מצהירים ראש הממשלה ושר החוץ שירושלים תישאר מאוחדת תחת ריבונות ישראל, ומצד שני חותמת ממשלת ישראל על הסכם עקרונות המאפשר לערביי מזרח-ירושלים לבחור ולהיבחר לממשל העצמי, כלומר שירושלים

המזרחית היא חלק מהאוטונומיה. כל זה מוביל לחששות, כי יש הבנות ונספחים להסכם שלא התפרסמו, מה גם שאחד מראשי אש"ף, יאסר עבד ראבו, אכן אמר שההסכם שהתפרסם אינו משקף את כל הסיכומים שהושגו.

חברי הכנסת, אין יהודי בישראל שאינו רוצה שלום, מתפלל לשלום ושואף לשלום. אין אומה שסבלה במשך אלפי שנות ההיסטוריה ממלחמות ומשפיכות דמים כמו העם היהודי, ובמיוחד הדור שלנו, כאשר שליש מעמנו נרצח ונטבח בצורה אכזרית נוראה במלחמת העולם השנייה, ורבבות נפלו כאן בארץ במערכות ישראל. העם היהודי הוא עם שוחר שלום, מתפלל שלוש פעמים ביום על השלום: "שים שלום עלינו", "ברכנו בשלום", ו"ד' יברך את עמו בשלום". אנו רואים כדבר החשוב והנעלה ביותר את הפסקת שפיכות דם יהודי ומניעת השכול והיגון מבתי יהודיים, שאבות ואמהות לא ייאלצו עוד לקבור את בניהם יקיריהם. זה הדבר החשוב ביותר, ולמענו יש לעשות הכול.

אבל השאלה היסודית היא, האם הסכם זה אכן ימנע שפיכות דמים או, חלילה, להיפך. וזו הבעיה האמיתית העומדת על סדר-יומנו. ראשי אש"ף כבר אמרו, שאת האינתיפאדה אי-אפשר להפסיק, והליגה הערבית הודיעה אתמול, שהיא תומכת בהמשך האינתיפאדה.

אנו מחויבים גם לביטחונם של 130,000 המתושבים היהודים בשטחים, המרגישים כאילו הופקרו ונשקפת להם סכנה.

חברי הכנסת, העם בישראל חצוי בדעותיו. קשה מאוד לקבוע ללא בחירות כמה אחוזים מהעם רואים בהסכם סכנה ממשית להמשך קיומנו בארץ וכמה חושבים להיפך. אבל אני לא מתאר לעצמי שהממשלה רוצה הסכם שלום עם ערפאת בכל מחיר, ומאידך גיסא – לגרום לפילוג בעם, פילוג עם 130,000 המתושבים בשטחים והתומכים בהם.

מכיוון שמדובר בהסכם עקרונות בלבד, בהסכם לעשות הסכם, ולא בחוזה שלום, על הממשלה לעמוד בתוקף במשא-ומתן הממושך שעוד צפוי על הנושאים דלהלן: א. ירושלים תישאר מאוחדת ולא יינתן לערביי מזרח-ירושלים לבחור ולהיבחר; ב. לא תקום מדינה פלשתינית; ג. ביטול הסעיף על זכות השיבה, שעלול לסכן את מדינת ישראל. מדינות ערב חייבות לפתור את בעיית הפליטים בבתים שעזבו היהודים שעלו למדינת ישראל; ד. הממשלה תבטיח ביטחון מרבי ל-130,000 המתושבים ביהודה, בשומרון וברצועת-עזה. אלו ארבעת הנושאים ההכרחיים שעל הממשלה לתקן כדי למנוע פילוג בעם.

חברי הכנסת, הממשלה יכולה בהחלט לעמוד על כך, בקונסטלציה שנוצרה, לאחר שברית-המועצות התפוררה והפסיקה להיות הגורם המרכזי המסכן אותנו, וכאשר אש"ף נמצא בתהליך התפוררות.

אני רוצה לשאול את ראש הממשלה, מי ערב לקיומו של ההסכם?

עמנואל זיסמן (העבודה):

ההשגחה העליונה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אם יש לך אמונה כה גדולה, אין לך צורך לחתום על הסכם כזה עם ערפאת.

הנשיא סאדאת אמר אחרי חתימת הסכם עם ישראל: "אני מרחם על מנחם. אנו קיבלנו את כל סיני, את כל הנפט, בלי ירייה אחת, ומנחם קיבל פיסת נייר".

ברור שבנושא המורכב והמסוכן שעומד לפנינו יקבעו לנו חברי מועצת גדולי התורה, גדולי ישראל שדעתם רחבה מדעתנו, איך להצביע, כי רק הם בדעת תורה שלהם מסוגלים להכריע בסוגיה קשה של פיקוח נפש וויתור על חלקים של ארץ-ישראל.

ובהזדמנות זו אני חייב להביע מחאה נמרצת נגד דברי האיום השפלים של חבר הכנסת בורג כנגד בני הישיבות. עליו לדעת, שבני הישיבות אינם בני ערובה בידיו או בידיו מישהו אחר. חבר הכנסת בורג, של נעליך מעל רגליך לפני שאתה מדבר על בני הישיבות. אנו מאמינים באמונה שלמה שבזכותם אנו מתקיימים בארץ-ישראל ובזכותם העולם כולו קיים. ועל דברים כאלו נאמר: "עצו עצה ותפר, דברו דבר ולא יקום".

בימי הרחמים והסליחות, כאשר אמרנו בתפילות ראש השנה: "ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב ואיזו לשלום", נתפלל לבורא עולם שישים עלינו שלום, ויברך את עמו בשלום. ופרוש עלינו סוכת שלום, ותקננו בעצה טובה מלפניך. לא רק סוכת שלום אנו מבקשים, אלא גם עצה טובה מלפניך. סוכת שלום ועצה טובה אינם בהישג בשר ודם. אלו ברכת שמים ממעל.

אני מאחל גמר חתימה טובה ושנה טובה לכל בית ישראל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת הלפרט. אני מזמינה את חבר הכנסת עמנואל זיסמן. אחריו – חבר הכנסת יהושע מצא.

עמנואל זיסמן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לא באתי לכאן להתנצח עם חברים מן האופוזיציה, ועל אחת כמה וכמה לא לזלזל בטיעוניהם. גם לא עליתי לדוכן זה כדי להשמיע דברי מליצה בשעת הרת גורל שכזו. אבל אני כן באתי לומר, מדוע ארים את ידי לטובת הסדר הביניים – לא הסדר שלום, אלא הסדר ביניים – ומדוע אביע את אמוני בממשלה.

דוד מגן (הליכוד):

דע לך שאני נכנסתי במיוחד עכשיו כדי לשמוע אם זה אותו עמנואל.

עמנואל זיסמן (העבודה):

זה אותו עמנואל. זה אותו עמנואל.

יהושע מצא (הליכוד):

שלא נותן עכשיו יד לעמנואל. אתה יודע שיש "עמנואל".

עמנואל זיסמן (העבודה):

אם תיתן לי אפשרות להתבטא בעשר הדקות העומדות לרשותי מרגע זה, אז תשמע.

יש חילוקי דעות מהותיים לגבי תפיסת העולם, ואני אסביר במה מתבטאת המציאות שלי ושל חברים כמותי במפלגת העבודה. אנחנו סבורים, שכדי שמדינת ישראל תשמור על האופי היהודי, הלאומי והדמוקרטי שלה, וכדי שמדינת ישראל תוכל להגשים את יעדיה הלאומיים, עם ריכוזו של העם היהודי במולדתו ההיסטורית, אנחנו חייבים להיפרד מרוב השטחים ביהודה ובשומרון ובעזה ומרוב האוכלוסייה שגרה שם.

יש בידי הסכם האוטונומיה שהגיש מנחם בגין לממשלה; ממשלת ישראל אישרה את זה ב-22 במאי 1979. ובסוף הוא אומר: לאחר חמש שנים של אוטונומיה תתבע ישראל זכותה להחלת ריבונותה על שטחי יהודה, שומרון ועזה.

כלומר, מנחם בגין כמנהיג נאמן של התנועה שלכם, כשהוא רצה לתת אוטונומיה, וזה היה לפני 14 שנה, ויש לזה סיבות פוליטיות, אידיאולוגיות שונות ומשונות, מדוע 14 שנה אתם לא רציתם לתת אוטונומיה, אפילו לא אוטונומיה מצומצמת, לפלשתינים ביהודה, בשומרון ובעזה, ואולי בגלל זה הגענו לזה שאנחנו צריכים להעניק להם עכשיו אוטונומיה רחבה, הרבה יותר רחבה – –

דב שילנסקי (הליכוד):

אתם נותנים להם מדינה, ולא אוטונומיה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— מפני שמי שחתם והתחייב, אולי לא אתה, אבל התחייב בשם הרוב של התנועה שלך חזר בו בתוקף הנסיבות ובתוקף הלחץ הפנימי — —

דב שילנסקי (הליכוד):

לכן צריך לתת להם מדינה?

עמנואל זיסמן (העבודה):

— אבל הוא אמר כבר אז, ובזה הוא ביטא את השקפתך, חבר הכנסת שילנסקי, שאחרי חמש שנים, מה שהוא לא עשה במשך 26 שנים ובמשך 15 שנים שבהן יכולתם לעשות הרבה יותר, כי היו גם שנים שבהן אתם הייתם לבד בשלטון, אחרי חמש שנים הוא רוצה לספח את יהודה ושומרון ועזה על האוכלוסייה שבהם, ובזאת לסכן את הרוב היהודי ואת האופי היהודי הלאומי הדמוקרטי של מדינת ישראל.

מותר היה לבגין, לך ולחברייך להגיד שזו אוטונומיה לחמש שנים, אבל אני לא מוותר על זכותי. לכן מותר גם לקיצונים שבהם לדרוש את מה שהם דורשים. אם אתם הייתם הולכים על קו אסטרטגי פוליטי ציוני אחר, היינו צריכים ליצור היום הסכמה לאומית אחרת. כי ההסכם הזה יאושר, וההסכם הזה חשוב בעיקר בשנתיים הקרובות. אבל ההבדל הוא בשנה השלישית, ובזה שאתם הסכמתם לסוף השנה השלישית. ולעומת זה רבין, פרס ואנחנו נתחיל את המשא-ומתן על פתרון הקבע בהתחלת השנה השלישית — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

יש הבדל של יום ולילה בין השניים. אוטונומיה של מנחם בגין — — —

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — להגיע להסכמה לאומית איך אנחנו עושים את האוטונומיה הזאת אוטונומיה של קבע, ולא אוטונומיה שתביא למדינה פלשתינית עצמאית נפרדת.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, אתה מסכים שההבדל בין האוטונומיה של מנחם בגין — — —

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני לא מתווכח אתך ולא עם התנועה שלך.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני לא מתווכח אתך, חבר הכנסת שלמה דיין ולא עם התנועה שלך. אני מתווכח עם אלה שהכירו בזכויות, שהתחייבו לזכויות, והפרו את מה שהם חתמו ומה שהם התחייבו.

עכשיו אני רוצה לומר, שלו הביאה ממשלת ישראל לכנסת רק את הסכם העקרונות, הייתי מצביע נגד. אבל בינתיים קרה דבר נוסף, וזה מה שהכריע אצלי, ולא רק אצלי. זה מה שהכריע בקרב רבים רבים התומכים בליכוד ואוהדים שלו והימין המתון, כי יש בליכוד גם ימין קיצוני. מה שהכריע זה ההסכם להכרה הדדית.

אתם ניהלתם משא-ומתן עם הפקודים של ערפאת, ואתם הסכמתם שייבחרו. ואם היו מקבלים את זה והיו הולכים לבחירות דמוקרטיות ונבחרים, הייתם צריכים להכיר בהם, בכלל זה עניין המשטרה. אני מצאתי את הסעיף שמדבר על הסמכויות של המשטרה, שבגין התחייב להן ואתה התחייבת, שהרי התחייבותו היא גם התחייבותך. אולי התנועה שלי או הקואליציה שלנו לא עושים די הצורך לפרסם את הדברים האלה שעליהם התחייבתם, כאשר ד"ר יוסף בורג עמד בראש המשלחת.

אני רוצה לומר, שזה איננו אותו אש"ף. נכון, אש"ף יעמוד בפני מבחן, גם אצלי. המבחן הוא בכך, שאש"ף שהתחייב להתנער מאלימות ולשלול את הטרור ולהיאבק בטרור ובחתרנות, חבר הכנסת אברהם שפירא – – – זה המבחן שלו אצלי. אדרבה, נבחן אותם, ובקרוב נוכל לבחון אותם.

אני הוא זה שלפני שלושה חודשים ידע על המגעים. לפני שלושה חודשים נשלח פאקס לערפאת, ולא באופן ישיר ממני, שאם הוא ישנה את האמנה, והוא ישנה את האמנה – – – מישהו דיבר כאן היום על זה. אני אומר שהוא חייב לשנות את האמנה, ואני אומר שהוא חייב לשנות את האמנה לפני היום האחרון של החודש התשיעי, כי זה השלב השני של המשא-ומתן. אבל הוא כן ישנה באופן יסודי את השימוש בטרור ובאלימות לפתרון הסכסוך הישראלי-הערבי. ואני משוכנע שהוא ילך בדרך הזאת. וזאת התמורה.

זו איננה אותה גברת בשינוי אדרת. זה אש"ף שעבר לפסים מדיניים ופוליטיים, ורואה בסכסוך הזה סכסוך שצריך לפתור אותו רק באמצעים מדיניים, וביחד להילחם בכוחות הקיצוניים מכל המחנות, ובעיקר מהמחנה שלו ובעם שלו, כדי ששיג כל צד את מה שהוא רוצה להשיג בפתרון הקבע.

ולאלה מביניכם, ואתם מיהדות התורה ומאגודת ישראל, הדורשים משאל עם, אני אומר: אתם יצאתם כנגד עצמכם. אם יהיה משאל עם – ואני נגד משאל עם – משאל העם הזה יכה את המתנגדים בישראל מכה קשה ואנושה. אני רואה את רחשי הלב. אני יודע. יהושע מצא, ידידי, היה תמיד מביא לדוגמה את שוק מחנה-יהודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת מצא, אני מתקנת את דבריך.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא יודע מה אומרים לו בשוק מחנה-יהודה. בשוק מחנה-יהודה יש היום שינוי, שינוי בהכרה ובתפיסה, והם מוכנים לתת סיכוי להסדר הביניים.

צחי הנגבי (הליכוד):

הרבה זמן לא הלכת לשוק מחנה-יהודה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני מסיים את דברי ואומר – –

דוד מגן (הליכוד):

אתה תומך במבחן של בחירות?

עמנואל זיסמן (העבודה):

– – עכשיו זו שעה לרביזיה בעמדות שלכם. עליכם לתת יד, וביחד, להפוך את הסכם האוטונומיה להסכם שמחזק את אחדותה ושלמותה של ירושלים, שמביא ליותר עלייה לישראל, כי יש קשר בין

תהליך השלום לבין המשאבים שאנחנו יכולים להקצות כדי להיטיב כלכלית וחברתית עם כל חלקי העם. זה יגביר את העלייה, זה ימנע את הירידה, וזה גם יביא לאיכות חיים טובה יותר.

יש צורך בהסכמה לאומית, כדי למנוע אותם דברים שיכולים לסכן את ישראל בשלבים האחרים, שבהם נדבר על פתרון הקבע.

אני קורא לכם לחשוב, להרהר, לבחון את עמדותיכם ולתת יד. תראו את ההסכם כ- FAIT ACCOMPLI. תנו עכשיו יד לכך שההסכם הזה לא ילך באותם כיוונים שליליים ובלתי רצויים, כפי שגם חלק מהקואליציה, שאני מייצג, רוצה בזאת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זיסמן. אני מזמינה את חבר הכנסת יהושע מצא, אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חבר הכנסת שלמה בניזרי.

יהושע מצא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני חייב אולי להתוודות: קשה, קשה במערכה הזאת שאנחנו עומדים בפניה. קשה לנו, לאופוזיציה, להתמודד אל מול אותו מיתוס שאתם יוצרים כאן בארץ הזאת. בכלל, קשה להתמודד כנגד מיתוס, אבל בוודאי כנגד מיתוס של שלום. קשה, קשה לי, קשה לחברי להתמודד כנגד אותה מלת קסם – שלום. קשה להוכיח שזה מקסם שווא. קשה. קשה לנפץ את עגל הזהב, תרתי משמע עגל זהב, שבימים אלה אתם מציגים בפני עם ישראל; עגל זהב בדמות השלום ועגל זהב בדמות ההשקעות; אותו עולם נפלא, כלכלי, שכבר יצרתם סביבנו. במה לא השקיע כבר שר המסחר והתעשייה? – ועדות, השקעות. כבר הקימו את התעלה בין הימים, בין ים סוף לבין הים התיכון לבין אילת. אתה קצת מחייך, חבר הכנסת זיסמן. הקימו אותה כביכול.

אתה מתהלך ברחובות ואתה שומע את השאלה ששואלים ב"קול ישראל", ברשות השידור: נו, מה אתם אומרים? יקצרו את המילואים? – גם את המילואים כבר יקצרו. מין מקסם שווא כזה. מין עגל זהב כזה של סגידה לכל אותו עושר שהולך לנחות על הארץ הזאת; עושר בדמות שלום, בדמות כסף ובדמות "פרוספריטי".

כנגד כל זה, אני צריך לנפץ את עגל הזהב הזה. קשה. מה עוד שהמערכת כולה אתכם. אבל אין לי מנוס. אין לנו מנוס. את השקר הזה, את ההונאה שלא היתה כדוגמתה בארץ הזאת אנחנו ננפץ. לא יעזור לכם. העם יתפכח מהר מאוד. העם יראה איזו הונאה אתם מציגים בפניו, החל מההשקעות האדירות, כשהוא יראה שאין גרוש לעייפה שיבוא לשטחים האלה.

אבל את מי הצלחתם כן להבהיל? – את מדינות ערב עצמן. הן כבר התחילו לשאול: רגע, מה ישראל כל כך רצה לאותו שוק משותף? מה, היא רוצה לגזול מאתנו ולהשתלט? ואז ישראל התחילה בנסיגה ואמרה: לא, אנחנו נהיה רק שותפים. אותן הצלחתם להבהיל.

אבל אני שואל שאלה אחת: למה אי-אפשר בארץ הזאת לנהל בינינו ויכוח אמת? הוא היה נשמע אחרת. ויכוח על עובדות, בלי הונאה. מדוע אי-אפשר להציג את האמת ולא את השקרים, כפי שמוציגים פה, וכל אחד עוטף אותם באיזשהו צלופן כדי להציג, כביכול, אותו שלום שמתקרב?

אתמול היה כאן השר שריד. הוא מעז, במין היתממות כזאת, הוא אומר את המלה: סהדי במרומים, אינני מבין על איזו הונאה מדובר כאן; והוא מנסה להגן על מפלגת העבודה ואומר: הרי מפלגת העבודה קבעה בבחירות האלה סדר עדיפויות שונה. נכון, קבעה סדר עדיפויות אחר. יד על הלב, זימן – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זימן.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת זימן, ידידי עמנואל, יד על הלב. האם אתם יצאתם לציבור ואמרתם: מדינה פלשתינית? לא. אבל תשאל את חבר הכנסת חגי מירום, אחד ההגונים פה.

עמנואל זימן (העבודה):

הוא רוצה בזה.

יהושע מצא (הליכוד):

הוא אחד ההגונים פה, ואני אומר זאת לא כדי ליצור חיץ ביניכם. הוא אמר לפני חודשים אחדים, שקבוצת שרים תומכת בנושא אש"ף. הוא צדק, וראינו זאת. הוא אחד ההגונים. היום, אתמול, הוא אומר: זו מדינה פלשתינית. אני לא רוצה לומר על חברים ממרצ שאומרים זאת. זה טבעי לגביהם. אני לא רוצה לומר שטלב אלסאנע אומר זאת. זה טבעי מאוד. אבל ידידי הטוב, בשורות מפלגת העבודה אתם מודים: אין מנוס, זו מדינה פלשתינית.

אחד מגדולי הפרשנים, שעשה שלום בעולם הזה, קיסינג'ר, אמר במאמרו: אשליה; הוא אומר לכם, למנהיגים: זו אשליה, זו מדינה פלשתינית. קח את קיסינג'ר. זה כתוב. זה ציטוט שלו. זו אשליה. אני רוצה לאבד זמן על מנת לחפש את המלה הנכונה, אבל הוא קורא לזה אשליה.

למה, חבר הכנסת זימן, תבוא ותספר לנו את הסיפור: הסכם ביניים? מה ביניים? החרפה הזאת אל מול עינינו יום יום: דגלי אש"ף על חומות ירושלים. אוי לבושה. דגלי אש"ף התנוססו מול בית נשיא

המדינה באותו לילה. אוי לחרפה. דגלי אש"ף התנופפו היום, בבוקר. אתה יכול לראות אותם נוסעים מהכפר שליד הגבעה-הצרפתית לכיוון שועפאט ומשועפאט לעיר העתיקה. אוי לבושה. וזוהי ירושלים האחת?

אני יכול להבין את השרה שולמית אלוני. בשבילה זה היה ה-29 בנובמבר. היא צדקה. זה 29 בנובמבר של עצמאות המדינה הפלשתינית.

אבל בואו נדבר אמת. לפחות נדע שאתם תציגו בפני העם ותאמרו לעם הזה: רבותי, זו מדינה פלשתינית; רבותי, זו חלוקה של ירושלים; רבותי, זה נכון מה שביילין אומר: אנחנו נשמור על ירושלים השלמה האחת, לא נחלק אותה, אבל נחלק את הריבונות שלה. ואת זה אמר ביילין, ואת זה אמר קולק. חלוקת ריבונות פונקציונלית – ציטוט של קולק. אני לא רוצה לרדת לתקופות, איך נולד העניין, בגלל קוצר הזמן. חבר הכנסת זיסמן, אתה יודע יפה מאוד את כל נושא התוכנית. אבל בלי היתממות, ובלי היתממות מרושעת, כי אם זו לא היתממות, אזי אני רוצה לומר מלה קשה יותר ממנה: נסתתמה דעתכם בתוכנית הזאת שאתם מביאים ובאיזו צורה רואים בה את השלום. זה רחוק משלום. אתם מקרבים אותו אסון שקרה בעם הזה לפני 20 שנה בסיני. אסור שאנחנו לא נסביר את הדעת הזאת, שנסתתמה לעם הזה.

חבר הכנסת דן מרידור ברוב אדיבותו הזכיר באופן כל כך מפואר את כל מה שקרה בסיני. הוא הזכיר ששר ההסברה דאז הוא שר החוץ דהיום. הוא אפילו את זה לא אמר, אפילו רמז לא נתן. ואני רוצה לומר, שר ההסברה דאז, לפני 20 שנה, היה השר פרס. הוא אותו שר ההסברה דהיום. כי שר ההסברה דהיום הוא גם שר החוץ. אז נסתתמה בינתו והיום נסתתמה בינתו. אז המטתם אסון עלינו ואנחנו רואים היום שאתם הולכים לחזור על אותו אסון.

כי מהי, רבותי, אותה מלה כתובה "הדדיות"? זכויות פוליטיות הדדיות – אני מצטט. מדינה פלשתינית מול מדינה יהודית-ישראלית, תקרא לה איך שתקרא. מהי ההדדיות אם לא ירושלים בחלק שלהם וירושלים בחלק שלנו? אז למה לא לומר את האמת לעם ונשאל את העם, לא במחנה-יהודה, אני חושב שמזמן לא היית שם, חבר הכנסת זיסמן. נשאל את עם ישראל במערכת בחירות. נאמר לו: מדינה פלשתינית וירושלים המזרחית ערבית, ומדינת ישראל לצדה.

בוא נראה, חבר הכנסת זיסמן, אם אתם תיכנסו לכנסת עם שלישי מכוחכם היום, כי אתם מיעוט בעם היום. קשה להיאבק עם מקסם השווא הזה שאתם מציירים. אנחנו ניאבק, אנחנו נוכיח שזה מקסם שווא. זה ייקח חודש, זה ייקח חודשיים, זה ייקח שלושה חודשים.

אתמול ראש הממשלה מתפאר: תראו את ערפאת, כבר שלושה-ארבעה ימים מאז ההסכם ואין רצח. והנה, הבוקר היה רצח, אומנם של אלה שאין להם בג"צים ואין "בצלם", אבל היה רצח של אבראהים אבו-שעבאן, אותו עורך-דין איש "פתח", תומך נלהב של הסכם השלום. אני לא אומר את זה כדי להגן. אתמול הוא התפאר שאין רצח, והיום היה רצח.

אני לא רוצה להזכיר את התביעות – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא אמר, אין פעולות טרור.

יהושע מצא (הליכוד):

אתמול זו לא היתה פעולת טרור, זו רק היתה יריית כדור בראש.

עמנואל זיסמן (העבודה):

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, אנא, זמני מוגבל.

ראש הממשלה אומר עוד דבר. הוא לוקח את אותו ערפאת שחתם על ההסכם ואומר: תראו, הוא התחייב לא לעשות פעולות טרור, הוא התחייב לפשרה. שימו לב. אבל אני שואל שאלה: איפה ההגיונות, אדוני ראש הממשלה? למה אתה מתעלם ולא רואה כמקשה אחת את הצהרותיו של אותו ערפאת, האומר באותה נשימה: אני אניף דגלים על ירושלים המזרחית; ירושלים היא בירת פלשתיין; אני אקים את המדינה הפלשתינית ובקרוב אני בא אלייך. הוא אמר זאת באותה נשימה לא לפני חודש, אחרי חתימת ההסכם, לפני חתימת ההסכם, בתוך חתימת ההסכם. מדוע להעלים זאת מהציבור? תאמרו לו אמת.

היו"ר א' סלמוביץ:

עליך לסיים.

יהושע מצא (הליכוד):

כן, גברתי, אני אקצץ ואני אסיים. את צודקת. אני רוצה לומר עוד שניים-שלושה משפטים.

בנימין טמקין (מרצ):

אפשר ללכת הביתה ולחזור?

יהושע מצא (הליכוד):

כן, אתה יכול לנסוע הביתה, אם יהיה לך בית.

מדוע לא תספרו את האמת, חבר הכנסת זיסמן, השרים, הממשלה? האמת על אותו צ'ופצ'יק, אותו חלק עליון שדרכו זורמים מים. אני מודיע לך, דרך הצ'ופצ'יק הזה, שנתתם לו, יזרמו הנה גלים אדירים של פלשתינים חוזרים. ואת זה הם רוצים. אתה לא רוצה, אבל לא יהיה לכם מנוס.

אני חייב לומר עוד שני משפטים בשני נושאים. ראשית, אני מברך הבוקר את רבין על האמירה שלו: אשקול בחירות אם יתמכו בי רק 61 חברי כנסת. אני מברך אותו. הוא יודע יפה והוא הגיע למסקנה, ואני מקווה שגם יבצע אותה, שהוא לא יכול לסמוך על נושאי דגלי אש"ף, ועל מתערטלים מבגדים ומכסים את גופם בדגל אש"ף – הוא לא יכול לסמוך עליהם. על כן, אני מקווה שהוא יוליך לבחירות.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלסאנע, לא קיבלת את רשות הדיבור.

יהושע מצא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, ראש הממשלה רבין סיים אתמול את דבריו בקריאה: תנו לשמש לעלות. ואני רוצה לומר לכם, זו לא זריחת שמש, זו מכת שמש. ראש הממשלה מביא עלינו מכת שמש לקריעת ארץ-ישראל. זו לא שמש, זו מכת שמש למדינה פלשתינית. זו מכת שמש שלאורה כבר כיום מתנופפים דגלי אש"ף. זו מכת שמש, הפותחת אותה דלת שהוא ביקש לפתוח, לא לישראלים, אלא לחוזרים הפלשתינים.

אדוני ראש הממשלה, זו השמש אשר הכתה בך. לא פלא, אדוני ראש הממשלה, כי עייפת. לא פלא כי נתפסת לתשישות פסיכולוגית, ואת זה מגדיר היום במאמרו הנרי קיסינג'ר, שבה הוא כותב, שראש הממשלה הגיע לתשישות פסיכולוגית.

עמנואל זיסמן (העבודה):

במשך שנים הקשבתם למה שקייסינג'ר אומר.

יהושע מצא (הליכוד):

לא יועיל לכם.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה זוכר – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת טמקין.

יהושע מצא (הליכוד):

שים לב, אני לא מתפאר. דווקא משום כך שעמדנו מול קייסינג'ר ואתם התפארתם בו ואתם שיבחתם אותו, אותו קייסינג'ר שלכולנו יש הערכה אליו כאחד המדינאים בעלי יכולת ניתוח, הוא אומר על הממשלה הזאת, שאיננה פה, על אותם שולחנות ריקים, הוא אומר עליהם: עייפות פסיכולוגית. ומי שעיף פסיכולוגית חייב ללכת. השמש תזרח בארץ הזאת כאשר ראש הממשלה רבין ירד מעל הבמה הציבורית.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

ואתם תמשיכו לצעוק עוד הרבה שנים.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יהושע מצא. אני מזמינה את חבר הכנסת חגי מירום. אחריו – סגן השר אלי בן-מנחם, אחריו – חבר הכנסת שלמה בניזרי, ואחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת יהושע מצא, זה לא רק הסכם שלום, זה הסכם שלום וביטחון. אנחנו מאמינים שהשלום הוא ביטחון. אני יודע שקשה מאוד – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

כאשר ערפאת יהיה קילומטר מפה יהיה ביטחון?

חגי מירום (העבודה):

עוד לא התחלתי. זו לא קריאת ביניים, זו קריאה טרומית.

רחבעם זאבי (מולדת):

כאשר ערפאת יהיה קילומטר מפה יהיה ביטחון?

חגי מירום (העבודה):

תשמע משפט אחד לפני שאתה מגיב. אני יודע, חבר הכנסת זאבי, שקשה מאוד להשתחרר מאדנות ומכיבוש. אין דבר מיטיב יותר עם האדם מאשר לחוש שהוא אדון על אחרים, שהוא מורם מהם – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי. חבר הכנסת זאבי.

חגי מירום (העבודה):

– – שהם נמוכים ממנו, שאפשר לשלוט בהם, אפשר לכבוש אותם, אפשר להכות בהם, אפשר לשלוח אותם למכלאות, אפשר לעשות בהם כל מה שעושה כיבוש – ויום בהיר אחד מוותרים על זה, והם הופכים אח, ושותף, וחבר, ואיש לשלום, ושותף כלכלי, ושותף תיירותי, ופתאום הם אותו דבר. ולמי שהתרגל להבחין בין אנשים ולהבדיל בין אנשים ולמי שסבור שהוא גדול ממישהו והאחר נמוך ושפל ממנו – קשה מאוד להשתחרר מן הכיבוש.

אני יודע שהשלום הזה עדיין אינו שלום שאנחנו מכירים את כל מרכיביו. יש עוד סימני שאלה. עמד פה יצחק רבין, ראש הממשלה, והסביר במפורש שההסכם הזה הוא הסכם מסגרת, שעדיין רבים הם הפרטים שלא סוכמו, שעדיין ניתן לעשות הרבה כדי לתפור את ההסכם הזה ולהכין ממנו את השלמה הדרושה, לרבות התביעות הביטחוניות. אבל יש כמה דברים שברור ומובן שיקרו. מי שקשה לו להשלים עם עובדה שהעם השכן, בקבלו זכות לגיטימית להגדרה עצמית מניף דגל, רואה בכך אסון, חבר הכנסת יהושע מצא. אני לא ראיתי אותך קופץ עד התקרה מרוב זעם כאשר אנחנו מניפים בחוצות ירושלים את דגלי ארצות-הברית, בריטניה ואחרים – –

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

חגי מירום (העבודה):

— — כאשר באים ראשי המדינות שלהם לירושלים.

יהושע מצא (הליכוד):

ארצות-הברית דומה? לה יש וושינגטון. איזה חוסר הבנה.

חגי מירום (העבודה):

— — — והנה

רחבעם זאבי (מולדת):

— — — בארצות-הברית

חגי מירום (העבודה):

יבואו ימים, ואתם תצטרכו להתרגל אליהם – –

יהושע מצא (הליכוד):

איפה התבונה?

חגי מירום (העבודה):

– – שמנהיגי הפלשתינים יהיו אורחים רשמיים, דיפלומטיים – –

יהושע מצא (הליכוד):

שותפים לירושלים? כן או לא?

חגי מירום (העבודה):

– – במדינת ישראל, ועל רכבם ועל התרנים שלנו יתנוססו דגליהם, כי זוהי משמעות ההסכם הזה, שהוא מכיר בזכותם להגדרה מדינית עצמאית.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה תיתן להם סמכות בירושלים?

היו"ר ע' עלי:

סליחה, חבר הכנסת יהושע – – –

יהושע מצא (הליכוד):

– – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יהושע מצא, הנואם מדבר בהגינות – – –

קריאה:

– – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה. תסלח לי. הוא מדבר בהגינות, הוא אומר את דעתו, מה שאחרים אולי לא אומרים, ואני מבקש ממך להאזין לו.

יהושע מצא (הליכוד):

יש לי שאלה אליך – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה – – –

חגי מירום (העבודה):

אני אדבר על ירושלים אחר כך.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, תרשה לי – – –

חגי מירום (העבודה):

לא אתחמק מירושלים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מצא, בוא נעשה הסכם, ואם הנואם יסכים, אני אאפשר לך לשאול שאלה. אבל נא לא לשסע אותו ולאפשר לו להשלים את הדברים.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא לא מבין שהם יניפו את הדגלים שלהם גם על התרנים שלנו?

חגי מירום (העבודה):

חברי הכנסת – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

גם על התרנים שלנו הם יניפו את הדגלים שלהם.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, מה שאמרתי לחבר הכנסת מצא נכון גם לגביך.

חגי מירום (העבודה):

אני מכיר את הדיבור הזה, את ההפחדה הזאת, את ההסתה הזאת שאנחנו שומעים השכם והערב, שהם יניפו את הדגלים שלהם על התרנים שלנו, שהם רוצים ביפו, ובעכו – –

רחבעם זאבי (מולדת):

הם אומרים את זה.

חגי מירום (העבודה):

– – ובאדמות מג'דל, וכן הלאה. אני מכיר את זה.

קריאות:

חגי מירום (העבודה):

אתמול עמד פה על דוכן הכנסת חבר הכנסת בנימין נתניהו, הישיר מבט אל ראש הממשלה יצחק רבין ושאל אותו: זה ביטחון זה? זאת ציונות זאת? ואני פשוט לא האמנתי למשמע אוזני. של נעליך מעל רגליך, חבר הכנסת בנימין נתניהו, משחרר לוס-אנג'לס, כשיצחק רבין שחרר את ירושלים. של נעליך, חבר הכנסת בנימין נתניהו – –

דוד מגן (הליכוד):

חגי מירום (העבודה):

– – שבילית 15 שנה במכירת רהיטים בארצות-הברית שעה שיצחק רבין הקדיש את כל ימיו לביטחון ישראל. אתם לא מתביישים?

יהושע מצא (הליכוד):

רחבעם זאבי (מולדת):

אברהם בורג (העבודה):

חגי מירום (העבודה):

אתם החלטתם לאבד כל רסן כאן?

קריאות:

— — —

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

דוד מנע (הליכוד):

— — —

קריאות:

— — —

יהושע מצא (הליכוד):

— — — להיסטוריה כמי שלחץ את ידי ערפאת — — —

היו"ר ע' עלי:

סליחה רגע.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' עלי:

רבותי.

חגי מירום (העבודה):

מדברים בשם הביטחון – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה – – –

קריאות:

– – –

חגי מירום (העבודה):

– – – ואני מסתכל בעיתון ורואה – – –

היו"ר ע' עלי:

רבותי, סליחה, חבר הכנסת מירום – – –

חגי מירום (העבודה):

– – – רואה מעל – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מירום, סליחה – – –

דוד מנע (הליכוד):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מנע, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. מה דעתך? חבר הכנסת מצא, אל תאלץ אותי לקרוא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני מבקש להפסיק עם הצעקות.

דוד מנע (הליכוד):

"קטיושה" נפלה על קריית-שמונה לפני שעה.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני מבקש להפסיק. תיכף אני אקרא אותך פעם שנייה לסדר. אני מבקש כעת להפסיק.

חגי מירום (העבודה):

מדברים בשם הביטחון, ואני פותח את העיתון הבוקר ורואה פרסום של המועצה לשלום וביטחון, 150 קצינים, רמטכ"לים, אלופים, תת-אלופים, אלופי-משנה, לא מתחת, 150 כאלה מצדדים בהסכם ואומרים: השלום הזה יתרום לביטחון מדינת ישראל יותר מהמלחמה שאנחנו נתונים בה במשך שנים. מה, הם השתגעו?

רחבעם זאבי (מולדת):

כן.

חגי מירום (העבודה):

גם הם נתפסו ברפיסות פסיכולוגית, חבר הכנסת מצא?

יהושע מצא (הליכוד):

חגי מירום (העבודה):

ציבור שלם של אנשים שהגנו על מדינת ישראל בכל מלחמותיה טועה? אולי תחשבו קצת?

קריאות:

— — —

דוד מגן (הליכוד):

כל העניין הוא למי יש כסף לפרסם ולמי אין.

חגי מירום (העבודה):

אולי תחשבו קצת שאתם טועים? אולי תשאלו את עצמכם איזו שאלה שהיא?

דוד מגן (הליכוד):

למי ששדד את הקופה הציבורית יש כסף לפרסם, ולמי שלא שדד – אין כסף לפרסם – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מגן, שמענו את קריאת הביניים.

דוד מגן (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' עלי:

בסדר, בסדר.

אברהם בורג (העבודה):

— — —

דוד מגן (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בורג.

חגי מירום (העבודה):

חברי הכנסת, אני מאזין פה במשך יומיים — — —

אברהם בורג (העבודה):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בורג.

אברהם בורג (העבודה):

איפה השכל?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בורג.

קריאות:

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

דוד מגן (הליכוד):

לכם יש אנרגיית כסף עצומה מכל מיני מוסדות ואת הכסף הזה אתם — — — לכו לבחירות ונראה למי יש רוב.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רגע, חבר הכנסת מגן.

אברהם בורג (העבודה):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מגן. חבר הכנסת בורג, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

חגי מירום (העבודה):

אני מאזין כאן — — —

אברהם בורג (העבודה):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בורג, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. מספיק עם זה. אני מבקש, רבותי, מספיק. אי-אפשר לנהל דיון בצורה כזאת. אם יש קריאות ביניים – בסדר, אבל אי-אפשר להשלים עם הפרעות רצופות. זה לא ייתכן, ואני מודיע לכם שאני לא אאפשר זאת.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה הם עשו לחבר הכנסת בנימין נתניהו?

היו"ר ע' עלי:

סליחה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

מה הם עשו לחבר הכנסת בנימין נתניהו?

היו"ר ע' עלי:

אתה חושב שזה בסדר?

רחבעם זאבי (מולדת):

כל משפט הם שיסו אותו – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, אני חושב שגם זה לא היה בסדר ולא היה תקין – – –

אברהם בורג (העבודה):

– – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בורג, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה, אתה זוכר זאת? אל תאלץ אותי לקרוא אותך לסדר בפעם השנייה. אני מודיע שמי שיקרא כעת קריאות ביניים – אני אקרא אותו לסדר. לנואם יש עוד שתי דקות – – –

חגי מירום (העבודה):

יש לי יותר משתי דקות, אדוני. אני פשוט לא מצליח – –

יהושע מצא (הליכוד):

אל תתווכח עם היושב-ראש. עם היושב-ראש לא מתווכחים.

היו"ר ע' עלי:

בסדר – – –

חגי מירום (העבודה):

– – לומר שלוש מלים רצופות.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני אאפשר לך עוד כמה דקות.

חגי מירום (העבודה):

תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה. אני מבקש לא להפריע.

חגי מירום (העבודה):

חברי הכנסת, אני מאזין פה יומיים לדברי הימין, האזנתי אתמול לדבריו של חבר הכנסת בנימין נתניהו, והאזנתי היום לצעקות ולזעקות השבר של חבר הכנסת בנימין בגין כנגד ההסדר הזה.

חברי הכנסת, להסכם הזה יש אבא ויש אמא, האבא והאמא של ההסכם הזה הם הסכמי קמפ-דיוויד וועידת-מדריד, ואל תבואו לספר לנו כאן שאנחנו המצאנו משהו. אתם תיכנסו אל תוך המסמכים הנמצאים על שולחנותיכם ותמצאו טרמינולוגיה – מלה במלה מהסכמי קמפ-דיוויד. מי המציא את הסיפור של כוח משטרה חזק? אתם מהלכים עלינו אימים כאילו אנחנו מקימים צבא פלשתיני. מנחם בגין, זיכרונו לברכה, נתן היתר לעשות שימוש במלים "כוח משטרה חזק" בהסכמי קמפ-דיוויד – – –

חיים אורון (מרצ):

— — —

חגי מירום (העבודה):

מי נתן היתר לשימוש במלים "הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינים"? הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינים ניתנו במסמך הצהרת בלפור לפלשתינים ששמו: הסכמי קמפ-דיוויד, וזה ניתן על-ידי מנחם בגין, נכון או לא נכון, חבר הכנסת זאבי?

יהושע מצא (הליכוד):

הבל הבלים.

חגי מירום (העבודה):

תענה לי בבקשה, ביושר. אתה עושה "כן" עם הראש, ואתה צודק. אתה יודע שגם אני צודק, אלא – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מודה.

חגי מירום (העבודה):

— — — אלא שההבדל, חברי הכנסת מהליכוד, ביניכם לבין החברים שנמצאים בממשלה הזאת, ההבדל ביניכם לבינם — — —

קריאות:

— — —

חגי מירום (העבודה):

תריבו, תריבו. זה נשמע לי הגיוני. אתם צודקים.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

חגי מירום (העבודה):

ההבדל, חבר הכנסת יהושע מצא, בין הליכוד לבין העבודה הוא, שהמסמכים הם אותם מסמכים, אבל הכוונות לא היו אותן כוונות ואינן אותן כוונות.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

חגי מירום (העבודה):

כי אנחנו, חבר הכנסת יהושע מצא, לא מצדדים במראית עין. אנחנו מצדדים בביצוע של מה שאנחנו אומרים.

נכון, יש סכנות. ונכון, עוד לא הסתיים הכול. ויכול להיות שנפלה "קטיושה" בקריית-שמונה לפני דקות אחדות, ואתם תבואו ותגידו: הנה השלום שלכם. אתם חושבים שה"חיזבאללה" וה"חמאס" ואחרים

מאירן לא ינסו עוד לסכל לנו את השלום הזה? ואתם חושבים שפגיעות כאלה בסכינים, ב"קטיושות" ובכל מיני אמצעים אחרים, שיוטמנו, לצערי, במסע המפרך אל השלום, צריכים להרתיע אותנו ממנו?

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת יהושע מצא: אנחנו לא נסכים ולא ניתן את ירושלים. ירושלים לא תהיה של הפלשתינים. אתה יודע למה? כי אנחנו לא נסכים. פשוט, אנחנו יודעים למה אנחנו מוכנים להסכים ולמה אנחנו לא נסכים.

יהושע מצא (הליכוד):

ואז תהיה שוב אינתיפאדה. אם אתם לא מסכימים, תהיה אינתיפאדה.

חגי מירום (העבודה):

לא, למה תהיה אינתיפאדה? יהיה שלום. אתה יודע שאש"ף למשל מאוד לא אהב את הצורך להכיר בקיומה של מדינת ישראל. והוא הכיר. למה? כי הוא הבין שלא יהיה שלום בלי שהוא יבצע את האקט הזה.

יהושע מצא (הליכוד):

זה שלב הביניים שלו.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מצא, היה לנו איזה הסכם.

חגי מירום (העבודה):

ולא רק על ירושלים אנחנו לא נסכים. אנחנו גם לא נסכים לשיבה של פלשתינים לשטח מדינת ישראל. לא נסכים. והם לא יהיו. תגידו כמה שאתם רוצים לעם: רוצים את יפו, רוצים את עכו. את זה הם לא יקבלו.

רחבעם זאבי (מולדת):

למה לא? למה שלא יקבלו?

חגי מירום (העבודה):

ולפלשתינים קרה דבר חשוב, לשמחתי. הם הבינו, שאם הם רוצים לקבל, הם צריכים לוותר. וההסכם הזה הוא פרי ויתור מאוד כואב, לנו ולפלשתינים. פשרה תמיד יש אתה כאבי בטן וקשיים, גם לצד האחד וגם לצד האחר.

רחבעם זאבי (מולדת):

על מה הם ויתרו? על מה הם ויתרו?

חגי מירום (העבודה):

חברי הכנסת, נצא אל השלום, נקדם את פניו בברכה ובזהירות; בתקווה, אך תוך שמירה על ביטחון ישראל. ניתן לפלשתינים את ההזדמנות. נביט אל התוצאות המדיניות, ונשמור שתהיה לנו מדינה יהודית, ריבונית, דמוקרטית והומנית. וזה לא פחות חשוב מכל הדברים שאנחנו מעמידים כיום בסכנה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת שלמה בניזרי, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אלה ימים של חשבון נפש, וזו שנה ראשונה לי שאני עוזב את הישיבה, שבה אני עוסק בחשבון נפש ביני לבין בוראי, ומתפנה, לא רוצה להגיד מבזבז דקות חשובות, לפני יום הדין הגדול והנורא, ואת כל זה אני עושה, אני וחברי, בגלל חשיבות ההכרעה הגורלית העומדת בפנינו ובפני כל האומה הישראלית, בין בארץ ובין בעולם.

אפתח בציטוט ממקורות ישראל, ממסכת דרך ארץ, פרק ט', על מעלת השלום: "אמר חזקיה: גדול הוא השלום שכל מצוות שבתורה כתוב בהן: 'כי תראה', 'כי תפגע', 'כי ייקרא', 'כי תבנה'". כשבאה המצווה לידך, אתה זקוק לעשות. אבל השלום מה כתוב בו? 'בקש שלום ורדפהו'. ורבותינו אומרים שם: 'בקשהו ממקומך ורדפהו במקום אחר'. כלומר, היוצא מגמרא זו הוא, שמעלת השלום היא כל כך חשובה, כל כך רצויה, ששינה הכתוב את לשונו והשתמש במוטיב שונה, אחר וחזק יותר, והוא רדיפה אחר השלום.

את תהליך רדיפת השלום החל ראש הממשלה המנוח מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, עת כרת ברית שלום עם מצרים, אשר מפירותיה אנו נהנים עד עצם היום הזה. ועל סמך התוויית דרך זו של ראש הממשלה המנוח המשיך ראש הממשלה דהיום, מר יצחק רבין, את הרדיפה אחר השלום.

רדיפתו של ראש הממשלה רבין אחר השלום היא, לדעתי, אמיתית וכנה ויוצאת מכל הלב. אדם שהשתתף בכל כך הרבה תפקידים מגוונים בצה"ל, אדם שראה את דמם של בחורי ישראל נשפך כמים, אדם שהשתתף בכל כך הרבה הספדים ולוויות, החליט שהגיע הזמן לעשות סוף ולפתוח עידן חדש, עידן של חיים שלווים עם הסתכלות קדימה, חיים עם סוג אחר של דמעות, דמעות של גיל.

ייתכן מאוד, שמרוב השאיפה לשלום והרדיפה אחר השלום נעשו פה ושם טעויות, לא הובאו בחשבון שיקולים מסוימים; ייתכן שעם פקיחת עין והתבוננות יותר זהירה אותן טעויות לא היו קורות. אך מכאן ועד קריאות גנאי של הימין, כמו "בוגד" או "רודף", חושבני שהדרך ארוכה. ועדיף היה שאלה שיוצאים חוצץ נגד תהליך השלום, בימים אלה של חשבון נפש בין עם ישראל לבין הקדוש-ברוך-הוא, יעשו חשבון נפש בינם לבין עצמם, וישאלו את עצמם: הכצעקתה? האם לא הגזימו בשלילתם המוחלטת את תהליך השלום? רבותינו זיכרונם לברכה לימדונו, שבכל דבר רע יש נקודת אור מסוימת. ואילו כאן, אנשי האופוזיציה ציירו לעם ישראל רק את החושך והרע שעלול לצמוח מתהליך השלום הנוכחי. לדעתי, טוב היו עושים חבר הכנסת נתניהו וחבריו אילו תקפו את ההסכם נקודתית והתמקדו בבעיות ספציפיות בהסכם, ולא שללו תכלית השלילה את ההסכם ויצרו רושם שהם נגד כל הסכם, על כל סוג של שלום. אזי, לדעתי, דבריהם היו נשמעים יותר, היו כנים יותר, ולא היו מעוררים בקרב רבים מאזרחי ישראל וחלק נכבד מתומכיהם ספקות לגבי כנות דבריהם או כנות מלחמתם, או בלשוננו, "הלשם שמים" שלהם.

דב שילנסקי (הליכוד):

היסוד של ההסכם הזה הוא לא טוב.

דוד מגן (הליכוד):

לא השתתפת בדיון אתמול, לא שמעת את הנאומים. אתה לא יכול לשבת בבית או בישיבה ולתת ציונים לדיונים שלא השתתפת בהם.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אני מוכן שתבדוק אם הייתי כאן או לא.

דוד מגן (הליכוד):

חוץ מזה, הרי אנחנו יודעים שתימנע. אין לכם מספיק אומץ לתמוך בהסכם או להתנגד לו.

שלמה בניזרי (ש"ס):

מאז חרב בית-המקדש ניתנה הנבואה...

להערתך, אתה יכול לבדוק במחשב הכנסת, אני נוכח פה כמעט יומיים רצופים, למעט שינה בבית. אז אנא ממך. אתמול הייתי פה כל היום, וגם היום.

דוד מגן (הליכוד):

שמעת את הנאומים של החברים שלנו? שמעת את הנאום שלי? שמעת את הנאום של בני בגין?

שלמה בניזרי (ש"ס):

את הנאום שלך לא היה לי חשק לשמוע.

דוד מגן (הליכוד):

אתה נותן ציונים על נאומים שלא שמעת.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דוד מגן, הוא הבין את מה שרצית לומר.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כל מה שרציתי לומר זה שהוא בא עם הוראה להימנע. ואני תובע ממנו לא להימנע בעניין הזה. או להצביע בעד או להתנגד.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אתה נהיית פטרונה של ש"ס שאתה תגיד לי מה לעשות? מי שמך כאיש שר ושופט לומר לי מה להצביע?

דוד מגן (הליכוד):

בעניין הזה צריך להביע דעה ולא לברוח. תביע דעה. אם יש לך אומץ, תתמוך בהסכם. ואם אתה שלם עם עצמך, תתנגד.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דוד מגן, עם כל הכבוד, זה לא ייתכן. זה כבר נאום ביניים, זו לא קריאת ביניים. מספיק.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת מגן, מהמפלגה שלך אתה יכול לתבוע – – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

היו"ר ע' עלי:

סגן השר בן-מנחם, אני מבקש להפסיק.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אני שמח שיש לש"ס פטרון חדש.

דוד מגן (הליכוד):

איך תצביע?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מגן, אני מבקש להפסיק.

שלמה בניזרי (ש"ס):

חכה שאסיים את דברי, אגיד מה אני מצביע.

דוד מגן (הליכוד):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מגן, אתה רוצה שאקרא לך לסדר? מספיק עם זה.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת בניזרי, כשיש בית והיסוד שלו לא טוב, אין טעם לדבר על חדר זה או אחר, אלא מדברים על הבית כולו. היסוד של ההסכם הוא רע, נורא ואיום – –

שלמה בניזרי (ש"ס):

לשיטתך.

דב שילנסקי (הליכוד):

– – לכן מתקיפים את כל ההסכם. היסוד פה רעוע. והוא מסוכן לעם ישראל.

שלמה בניזרי (ש"ס):

רציתי לקצר, אבל אני רואה שזה מתארך.

חיים אורון (מרצ):

דוד מגן (הליכוד):

אתה לא רוצה שהוא יתמוך בהסכם? אני רוצה שהוא יתמוך בהסכם, ושימחק את המפלגה שלו. זה הכול.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אני רוצה להתייחס לנקודה שהעלה חבר הכנסת דוד מגן, ואתם מעלים אותה הרבה בזמן האחרון. אתם טוענים שש"ס אמרה כי תלך עם הימין. צחי הנגבי הביא לכאן קלטת והשמיע אותה מעל במת הכנסת. נכון שהבטחנו כי נלך עם הימין, אבל, רבותי, שיהיה ברור: הבטחנו שנלך עם הימין, כי הרגשנו שיש לנו קרבה והזדהות בנושאים דתיים. אמרנו כי נוכל לכרות ברית ולא ללכת עם השמאל, אבל בנושאים מדיניים לא היתה מעולם קרבה בינינו לבין מפלגות הימין, מפני שפסקו של הרב עובדיה יוסף לגבי החזרת שטחים לא התפרסם עכשיו אלא לפני שנים רבות, עוד לפני 30 שנה, לפני שנכנסנו לפוליטיקה. הוא ידוע בפסק שלו כי מותר לוותר על שטחים תמורת שלום. זה עדיין לא אומר שזו הדעה שאני עומד להגיד עכשיו, אך שזה יהיה ברור. הבטחנו ללכת עם הימין, אך הבטחנו ללכת במידה שתקבלו את השלטון. לא הבטחנו לבוחרים שלנו שנשב באופוזיציה. לא הבטחנו שנשב באופוזיציה. אם אתם רוצים, תשבו אתם, לא אנחנו.

קריאות:

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני מבקש להפסיק.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת טמקין.

אליעזר זנדברג (צומת):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת זנדברג.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת טמקין.

אליעזר זנדברג (צומת):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת זנדברג, מספיק.

שלמה בניזרי (ש"ס):

סיעת ש"ס ובראשה מרן הראשון לציון, רבנו הרב עובדיה יוסף, נשיא מועצת החכמים, אינה מתכחשת לעצם העובדה שתהליך השלום הגיע למצבו הנוכחי בסיועה ובחסותה, וכל זאת בהתבסס על פסקו המפורסם של מרן הרב עובדיה יוסף, שקדושת האדם קודמת לקדושת האדמה. פסק זה הביאנו לישיבה משותפת עם מפלגת העבודה בקואליציה אחת, במטרה להביא לשלום צודק במדינת ישראל.

לומר את האמת: האם זה השלום האידיאלי, שלו התפללנו וציפינו – מסופקני. בפסקו מציין הרב עובדיה יוסף, שקדושת האדם קודמת לקדושת האדמה, אך לא על חשבון התרת דמם של יהודים, ואם יהודים עלולים להגיע לסיכונים ביטחוניים, קדושת חיי האדם בוודאי קודמת לכול.

שלא כרבים אחרים בבית זה, התעלתה ש"ס מעל כל שיקול וכן מעל אינטרסים אישיים או מפלגתיים, והחליטה, לפני שתחליט על אופן הצבעתה בכנסת, לבדוק את מסמך העקרונות ואת כל הנלווה אליו לפרטיו, מן ההיבטים הביטחוניים והמדיניים. לשם כך התייעצו אנשי ש"ס, ובראשם מרן הרב עובדיה יוסף, וכן מנהיג התנועה, חבר הכנסת הרב אריה דרעי, וכן שאר החברים, עם מדינאים ובפרט עם אנשי צבא המשתייכים למחנות ימין ושמאל. בדקנו את כל הדברים, ועד לעצם הרגע הזה אנו עדיין ממשיכים להיפגש ולבדוק את כל הדברים לגופו של עניין. לא יצאנו כמו מפלגות הימין בהכרזות נגד, לא נכנסנו לאופוריה וזיכינו את מסמך העקרונות בהתלהבות כזו שהיתה במחנה השמאל, אלא בדקנו לגופו של עניין כל פרט עם האנשים הכי מהימנים, כדי להוכיח שכל מטרתנו היא באמת לשם שמים ולגופו של עניין.

בבוקר יצאו כל מיני רכילויות מעל דפי העיתונים, כאילו לש"ס יש "דיל" מסוים עם מפלגת העבודה, שבו אנו מבקשים תמורת הצבעה עבור מסמך העקרונות, כי ידחו את הבקשה להסרת החסינות ביום ראשון. בתגובה על כך הודיע היום שר הפנים לשעבר לתקשורת, כי הוא מוותר על – – – הסרת חסינותו. כל מה שביקש בסך-הכול הוא שייתנו לו לצלם את החומר. בקשתו לא נתקבלה. אנו אומרים כי התהליך בוועדת הכנסת הוא תהליך מעין שיפוטי, וכדי להתכונן לכך צריך שיהיה החומר מול העיניים. יושב-ראש ועדת הכנסת סירב בכל תוקף לתת שיצולמו את החומר. יצאו שמועות ורינונים, כאילו כל מטרתנו היא להרוויח עוד נקודות. אנו מודיעים: שר הפנים מסיר את חסינותו, כדי שנהיה נקיים מכל שיקולים. אנו מבינים שהדברים נוגעים לגופו של כל עם ישראל ויוצרים מצב של פיקוח נפש.

אם לומר את האמת, ככל שהעמקנו בשיחות עם פוליטיקאים ועם אנשי צבא, כן גדלו ספקותינו ודאגותינו. מכאן הקושי בהחלטה הסופית. מאידך גיסא, ראינו כיצד מתחיל להיווצר קיטוב מסוכן בקרב העם, קיטוב העלול להביא בעקבותיו לתוצאות הרות אסון, למלחמות יהודים, וזאת בזמן שאנו הולכים לעשות שלום עם אויבנו. חורבן ירושלים בבית שני אירע רק בגלל מלחמות האחים שהמיטו אסון ושואה על עם ישראל והביאו לגלות בית שני.

מצב מסוכן זה הביאנו לידי בקשה לעריכת משאל עם שבעקבות תוצאותיו תבוא רגיעה ובו יוכח מעל לכל ספק רצון העם. בטוחני – כמו שגם בליכוד יודעים זאת – שיהיה רוב שיתמוך בשלום. באופן כזה יקל על ראש הממשלה להריץ את תהליך השלום עם אויבנו, תוך קבלת שקט פנימי וקונסנזוס רחב בקרב העם, או לחלופין – וזאת בסבירות נמוכה, לעניות דעתי – העם יצביע נגד, ואז לראש הממשלה לא תהיה ברירה. הוא לא יוכל ללכת נגד רוב העם, ואז הפתרון הפשוט הוא ללכת אל העם בבחירות כלליות עם מסרים ברורים של כל צד, והעם ייתן את קולו לשלום, למלחמה או לאופציה אחרת.

לסיכום, לעת עתה עדיין מתחבט הרב עובדיה יוסף קשות לגבי עמדתנו הסופית, כלומר, אם יהיה משאל עם, כיצד יורה לאנשי ש"ס להצביע, ואם הליכוד יחליט לדחות את הצעתנו למשאל עם – וזה מה שנראה לי על סמך הפגישה שהיתה היום, שאין דעתם נוחה כל כך ממשאל עם – כיצד נצביע אז במליאת הכנסת. לפיכך, בשורה התחתונה, אינני איש בשורות ברגע זה. נצטרך להמתין עוד שעות מספר עד לקבלת ההחלטה בש"ס. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בניזרי. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע. אם הוא לא יהיה – השר מיכה חריש.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימי הרחמים והסליחות, בעשרת ימי תשובה, כאשר אנחנו אומרים כל בוקר את תפילת "אבינו מלכנו", בחרתי לפתוח את דברי בתפילה: "אבינו מלכנו, בטל מעלינו כל גזרות קשות. אבינו מלכנו, בטל מחשבות שונאינו. אבינו מלכנו, הפר עצת אויבינו. אבינו מלכנו, כלה כל צר ומשטין מעלינו. אבינו מלכנו, סתום פיות משטינינו ומקטרגינו".

לצערי, עלי לסיים את "אבינו מלכנו" כך: "אבינו מלכנו, עשה למען הרוגים על שם קדשך. אבינו מלכנו, עשה למען טבוחים על ייחודך". חבל, חבל, כל כך הרבה הרוגים, כל כך הרבה טבוחים, כל כך הרבה באי באש ובמים. שילמנו קורבנות, כדי שנלמד את הלקח ונהיה חכמים.

עלה לכאן חבר הכנסת אבי יחזקאל והציג מיצג. יש לו מזל שהיושב-ראש לא היה ידידי חבר הכנסת עובדיה עלי. אותי כבר היו זורקים מייד, מתוך אהבה אלי, מתוך אהבה לדתיים או מתוך אהבה לרבנים. אותי היו זורקים מייד. העליתי בעבר מפה, אך נדרשתי מייד לקפלה. אבל לאבי יחזקאל – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, חבר הכנסת בא-גד, אני מקווה שאינך מאשים אותנו באיפה ואיפה. יש החלטה ברורה של נשיאות הכנסת, שאין מציגים מעל דוכן הכנסת מיצגים. גם כאשר חבר הכנסת יחזקאל הציג את התמונה ונכחתי באולם, פניתי ליושב-ראש וביקשתי ממנו להסיר את המיצג, וכך עשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

נכון, אתה התנגדת.

היו"ר ע' עלי:

אז על מה אתה מלין? אני לא מבין.

יוסף בא-גד (מולדת):

אתה התנגדת. אני רק אומר: חבר הכנסת אבי יחזקאל התהדר בתמונת גדול הדור, הרב עובדיה יוסף שליט"א, שאותו אני מכבד על גדלותו ותורתו. הוא רק לא שם לב לכמה סעיפים בהסכם האומלל. סעיף ראשון – מחויבות להחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338. מה אומרת המחויבות? איך הערבים מבינים אותה? נסיגה מכל השטחים. לא יועילו כאן שום הסברים. סעיף שני – לינקג' בין רמת-הגולן ויש"ע. סעיף נוסף – דרישותיו הצודקות של העם הפלשטיני. אנחנו לא צודקים. עם התנ"ך, עם ארץ-ישראל לא צודק. דרישותיו הצודקות של העם הפלשטיני. תקופת מעבר, משא-ומתן על ירושלים, זכות השיבה, התנחלויות וכוח משטרה חזק. כל הסמכויות למועצה הפלשטינית: היא תחליט איפה להקים מחסומים. החזרת עקורים – בוודאי.

אני אומר לכבוד הרב עובדיה יוסף שליט"א: יש לפנינו מרן גדול מרבן שמיה, היחיד שנקרא מרן בתולדות עם ישראל. מרן המחבר, ר' יוסף קארו – "אורח חיים", שכ"ט. תקשיבו טוב: עכו"ם שצרו על עיירות ישראל, אם באו על עסקי ממון אין מחללין את השבת – שילך לעזאזל הכסף, לא לחלל את השבת. באו על עסקי נפשות, ואפילו סתם לא רק עסקי נפשות, יוצאים עליהם בכלי זין ומחללין עליהם את השבת. ובעיר הסמוכה לספר, אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש, מחללים עליהן את השבת. תבן וקש, עיר הסמוכה לגבול, כמו שעשו בשעלבים לפני מלחמת ששת הימים, הרב שלזינגר נתן הוראה, יצאו בטרקטורים וחיללו את השבת. ומוסיף הרמ"א, מי שפוסק לאשכנזים – ואפילו עדיין לא באו אלא רוצים לבוא.

חברי וידידי חבר הכנסת שלמה בניזרי, קדושת האדם קודמת לקדושת האדמה. מי מתווכח על זה? מרן המחבר לא ידע את זה? בעל ה"שולחן ערוך" לא ידע כשהוא אמר שבעיר ספר יוצאים על עסקי קש ותבן, ופה מדובר על עסקי מדינת ישראל, חזון כל הדורות?

שלמה בניזרי (ש"ס):

אליהו בן-מנחם (העבודה):

יוסף בא-גד (מולדת):

לפעמים צריך להאיר עיניהם. אני ציטטתי מ"שולחן ערוך", מפורש, כל אחד ימצא ויראה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אורון. חבר הכנסת גוטמן.

חיים אורון (מרצ):

יש פה קריאות מעוותות לחלוטין.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק את העלבונות ואת ההפרעות.

יוסף בא-גד (מולדת):

אומרת הגמרא – – –

אמרתי את זה ואני רוצה לחזור על הדברים. יש מין מורכב בעם, שואלים את השאלה עד מתי. התחילו לפחד מה יהיה, עד מתי. יהודים עלו לכבשן ונכנסו לכבשן ואמרו: אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח. אנחנו במדינת ישראל, צבא-הגנה לישראל, עם ישראל, 4 מיליוני תושבים. אנחנו שואלים היום עד מתי?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אז למה אתה מפחד?

יוסף בא-גד (מולדת):

אני לא מפחד, אני מפחד מכם. ברוך השם, עם ישראל חי.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

יוסף בא-גד (מולדת):

אומרת הגמרא, מסכת ראש השנה כ"ז: "התוקע לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפיטס". מי תוקע לתוך הבור או לתוך חביות, מי עושה דברים כאלה? אומר בעל ה"משנה ברורה" הוא דינא דמשנה, וכתבו הראשונים, רב האי גאון והריטב"א, שמשנה זו לצורך נשנתה בשעת גזירה. אומרת לנו המשנה: יהודים, תצטרכו לתקוע בבורות, במערות, בחביות. יהודים תקעו בשואה תוך סכנת נפשות. האצ"ל תקע ביום הכיפורים בלי לחשוש מהאנגלים. יהודים תקעו בזמן סטלין. גם אנחנו יודעים עם ישראל חי, לא יועיל שום דבר, עם כל ההפחדות עד מתי. קשה להיות יהודי. מי שרוצה את הקלות, שיעזוב אותנו. קשה להיות יהודי. אבל בטוח להיות יהודי.

אני רוצה לומר לכם, סבי, עליו השלום, שייסד את מוצא-תחתית, הרבי רב ירחמיאל שטיינברג – מצאתי משהו שכתוב בשנת 1938. שרפו את בית-החרושת, כרתו את הארץ של המים, כרתו את העצים של דוד ילין, של שמואל ברזזה, את הכרם, שרפו, הרגו, רצחו. המה רוצים שאנחנו נעזוב את מוצא. באלוקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו. וכשאמרו לו, התחננו הנכדים, הילדים, תעזוב את מוצא. הוא כותב: זכיתי לחזור לארצנו ארץ החיים ותודה לאל הבראתי. עכשיו לברוח מהמערכה? דבר זה לא אעשה. אז, כשלא היתה מדינה, כשלא היה צבא, כשלא היה שום דבר, הוא לא חשש. עכשיו אנחנו נחשוש?

לכן אני רוצה למסור לראש הממשלה צלוחית קטנה של וודקה מהרבי מלובביץ', משקה מהרבי מלובביץ', זה ודאי ייתן לו חיזוק.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש להפסיק ותרד מהבמה.

יוסף בא-גד (מולדת):

עוד לא התחלתי.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לרדת מהבמה, מספיק עם המשחקים האלה. מה זה כאן? חבר הכנסת בא-גד, עם כל הכבוד, יש גבול לכל התעלולים האלה. למה תמיד אתה מעולל את זה כשאני יושב-ראש הישיבה?

יוסף בא-גד (מולדת):

למה אתה בוחר לנהל את הישיבה תמיד כשאני עולה? אבל התעלול עוד לא היה.

היו"ר ע' עלי:

לא אפשרתי לך. אתה עוד רוצה לעשות את זה?

יוסף בא-גד (מולדת):

היו"ר ע' עלי:

תבחר במה אחרת, זה לא המקום. חבר הכנסת בא-גד, זו באמת לא בדיחה וזה מאוד לא מכובד להפוך את הבמה הזאת לקרקס. עם כל הכבוד, לא ייתכן שבכל פעם אנחנו נעיר לך על דברים מהסוג הזה.

יוסף בא-גד (מולדת):

מה עשיתי?

היו"ר ע' עלי:

יש הוראה, יש הנחיה ויש קביעה שלא מציגים דברים כאלה מעל הדוכן. אתה לא יכול כל פעם להתעלם מזה ובכל פעם אתה מראה לנו את הדברים האלה. אני מבקש להפסיק. חבר הכנסת בא-גד, אני מודיע לך שאני גם מביא את העניין הזה לדיון בנשיאות הכנסת.

יוסף בא-גד (מולדת):

את מה?

היו"ר ע' עלי:

את מה שהתכוונת לעשות ומה שעשית.

יוסף בא-גד (מולדת):

על כוונות אי-אפשר להעמיד לדיון – – – אני מתבייש שנכשלת.

היו"ר ע' עלי:

אתה מתבייש שלא הצלחת. בסדר, מודה ועוזב ירוחם.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת בא-גד הזכיר את הרב יוסף קארו, ולדעתי הוא משקף היטב את הדו-קיום הערבי-היהודי, את הדו-קיום המוסלמי-היהודי. הפריחה שהיתה אז, בתקופת השלטון המוסלמי בספרד, ארץ הולדתו של הרב יוסף קארו, מסמלת היטב ששני עמים אלה יכולים לחיות יחד, יכולים להתקיים ויכולים להפוך את הדו-קיום ביניהם דוגמה לשאר העמים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זה לא היה בתקופת השלטון המוסלמי בספרד. הוא ישב בצפת.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה כנראה טועה. הוא היה בספרד. אחר כך עם הגירוש הוא עבר לפורטוגל ולצפת. אתה יכול לשאול בעלי דעה בעניין. הוא נולד וגדל בספרד בזמן השלטון המוסלמי, ואחר כך, עם הגירוש הוא עבר לצפת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הגירוש היה בזמן הנוצרים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ב-1492 היה הגירוש של המוסלמים ושל היהודים ביחד.

הרי בתנ"ך כתוב: וכיתתו חרבנותם לאתים וחניתותיהם למזמרות. זה צריך להיות הקו המנחה להתנהגות של היהדות ושל האסלאם עצמו, כאשר המלה אסלאם מסמלת את השלום ואת הגישה הנכונה לשלום.

בהזדמנות זו ברצוני לפנות לבני עמי, לבני העם הערבי הפלשתיני ולומר להם:

(נושא דברים בשפה הערבית)

כשאנו אומרים, רבותי, כי ההסכם הפלשתיני-הישראלי, שהוא הסכם ראשון בהיסטוריה לאורך שנים רבות עקובות מדם, פותח פתח לדו-קיום של שני העמים, אין בזה שום הגזמה.

היו"ר ע' עלי:

יש כאן בוודאי שאלה מעניינת. דיברת כאן בערבית. חלק גדול מהשומעים לא הבינו את הדברים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני סבור שהשפה הערבית – – –

היו"ר ע' עלי:

זה בסדר, סליחה, אין בעיה, זה מה שאני רוצה לומר. שאלו אותי כאן, ולכן אני מבקש להבהיר. מבחינת הכנסת אפשר לדבר גם בערבית, והדבר מקובל, כמובן, ואני רק מציע שתאמר בתמצית מה התכוונת לומר, מכיוון שאין כאן מתרגם רשמי שיוכל לתרגם את הדברים לחברים. אני הבנתי פחות או יותר את הדברים, אבל אני מציע שאתה תמסור תמצית, אם אתה חפץ בכך.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מקווה שיבוא הזמן, שכאשר נואמים בשפה רשמית ומותרת חברי הכנסת יבינו וידעו, כי אני חושב שזה מפתח חשוב להשתלבות במזרח התיכון, שמסמן עידן חדש.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני רוצה להבהיר לך את העניין. כרגע אנחנו לא מדברים על תקוות. יש כאן עניין פורמלי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה ביקשת, אני נענה לביקשתך.

היו"ר ע' עלי:

אולי תרשה לי רגע, אני גם רוצה להבהיר לך. כאן הקצרניות צריכות לרשום את הדברים. אם אתה רוצה שהדברים שלך יירשמו, אני מבקש שתתרגם אותם. אני אוסיף לך את הדקה הזאת.

טלב אלסאנע (מד"ע):

תודה רבה.

אני בירכתי את בני העם הערבי הפלשתיני לרגל ההסכם וההכרה ההדדית, ואמרתי שזה צעד נכון וחיובי בדרך ארוכה להגשמת זכותו למדינה עצמאית ליד מדינת ישראל, ואני סבור שהעם הפלשתיני זקוק בתקופה הזו, הרבה יותר מאשר תקופה אחרת, לאחדות סביב הנציגות הלגיטימית שלו, וזה ארגון שחרור פלשתינ, אש"ף, בהנהגתו של יאסר ערפאת, שהוא המנהיג של אש"ף.

הייתי כאן אתמול כל היום וגם היום ושמעתי נאומים רבים, ובמיוחד מצד חברי כנסת מטעם הליכוד, ביניהם חבר הכנסת נתניהו, שדיבר על מרחק הבית האחרון בכפר-סבא מהבית הראשון בגדה המערבית, והוא דיבר על מרחק של מאות מטרים. רצוני רק להזכיר לו, שלפני כשנתיים היינו עדים למצב קשה, כש"סקאדים" נורו מעירק ופגעו גם בתל-אביב. מרחקים לא מוודדים במטרים. צריך למדוד אותם באווירה כללית, ומה שימנע את סיכונם של תושבי מדינת ישראל זה קץ המשך השליטה בעם אחר השואף, כשאר העמים, להגדרה עצמית.

לאחר שכל האפשרויות מוצו ולאחר תקופה של 15 שנות שלטון הליכוד, לדעתי, מיצו את כל האפשרויות על מנת לשים קץ לשאיפה הלגיטימית של העם הפלשתיני למדינה עצמאית, והגיע הזמן לחשוב במושגים אחרים.

הליכוד, באמצעות חבר הכנסת שרון, ניסה להקים נציגות אחרת ואלטרנטיבית לאש"ף והוא הקים את "אגודות הכפרים". הוא אפילו צייד אותן בנשק, וכל המשימה הזו נכשלה.

אחר כך חוקק חוק האוסר מפגשים עם אש"ף. בסוף נאלצו לבטל את החוק הזה כחוק דרקוני המונע משא-ומתן ואפילו הידברות עם הצד השני על מנת להגיע לאיזו הבנה. זה חוק טיפשי, המסמל גישה, עיוות מסוים, והוא מנסה להתמודד עם הבעיה על-ידי התעלמות ממנה.

בסוף, במקום משא-ומתן ישיר עם הנציגות הלגיטימית של העם הפלשתיני, גם ניסו למצוא איזה יצור מלאכותי של משלחת מקומית, שלא תייצג את ירושלים, אלא רק מהגדה המערבית ומרצועת-עזה,

ונכשלו, כי המשלחת הזו היתה תלויה בהחלטות ובהוראות של אש"ף. ומה הם באים היום לדבר? הרי כל האמצעים, גם המלחמות, גם מלחמת לבנון, גם המעצרים המינהליים וגם שבירת העצמות – כל האמצעים האלה נכשלו מאחר שמדובר ברצונו של עם, בזכות לגיטימית בסיסית לחיות במולדת עצמאית, רחוק מהכיבוש ומהשליטה הישראלית.

והרי יש פתגם שנאמר על-ידי עומר אבן-אלחטאב, החליף המוסלמי השני:

(משמיע את הפתגם בערבית)

אנשים, ילדים, נולדים בני חורין. גם ילד פלשתיני נולד בן חורין, גם ילד יהודי נולד בן חורין. מי נתן למדינת ישראל ולממשלת ישראל את הזכות לשעבד ולשלוט בתינוק הפלשתיני? מדוע הילד והתינוק הפלשתינים צריכים או חייבים לחיות תחת כיבוש ישראלי? מדוע הם צריכים לקבל את הכיבוש הזה באהבה ולמחוא כף לכיבוש, לשליטה ולדיכוי הישראליים?

אני חושב שבעידן החדש, בעידן שבו חומת ברלין התמוטטה, בעידן שבו דרום-אפריקה הולכת לכיוון של בחירות חופשיות, הגיעה העת שגם במזרח התיכון יחשבו במושגים אחרים, והסכם השלום הזה הוא בגדר אבן פינה למזרח תיכון אחר.

זה לא הסכם כולל, זה רחוק מלהיות הסכם מושלם, זו תחילת דרך, זה צעד נכון בכיוון החיובי, צעד המצביע על שינוי מגמה בשני הצדדים, לא רק בממשלת ישראל אלא גם באש"ף, שהגיע גם כן למסקנה, שללא משא-ומתן ישיר הדרך תהיה ארוכה וגם ייפלו הרבה קורבנות עקב הסכסוך העקוב מדם שממנו סבלו שני העמים.

אני לא מבין את קול הצעקה והזעקה שנשמע כאן כנגד הרמת דגל אש"ף בירושלים. זה דגל המסמל את שאיפתו של עם אחר, והלוא עצם העובדה שנגיד שאין בעיה לגבי ירושלים, זה פותר את הבעיה? הרי כולנו יודעים שיש בעיה לגבי ירושלים. יש בעיה לגבי הפליטים, והדרך הנכונה היא להעלות את הבעיה הזו ולהגיע להסכם, ולא לנהוג כבת יענה, לטמון ראש בחול ולהגיד: ירושלים בירת ישראל לנצח, אין בעיה של פליטים.

אין ארץ-ישראל הגדולה, כל המושגים האלה אבד עליהם כלח, וההיסטוריה טפחה על פניהם של כל הדוגלים במושגים הגדולים האלה, הריקים מתוכן, פרט לזה שהם פותחים פתח להמשך שפיכות דמים ולא נותנים תקווה לשני העמים.

המחסום והמשקעים שהיו במשך שנים רבות היו גם מנת חלקו של העם הפלשתיני. הייתי בתוניסיה, ביקרתי שם, ביקרתי בבית-ספר שלם, גם בית-ספר מקיף, חטיבת ביניים ותיכון, שבו כל התלמידים היו ילדים יתומים. הם התייתמו מאחד ההורים או משני ההורים. הילדים האלה סבלו, העם הפלשתיני סבל. אפילו יאסר ערפאת עצמו היה קורבן של הרדיפות. חבריו הטובים ביותר נהרגו במלחמות, ולמרות זאת הוא התעלה על עצמו וראה שהעתידי חשבו יותר מהעבר, ואם רוצים לחיות את העתיד צריכים להסיק את המסקנות וללמוד את הלקחים מהעבר, לא להמשיך ולחטט בעבר, עם כל המשקעים והאירועים הטרגיים לשני העמים, ולכן הוא החליט לפתוח פתח לעידן חדש ולתת תקווה לשני העמים.

הצעקה של הימין שנשמעה כאן – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אתה צריך לסיים. הוספתי לך גם את הדקות שביקשת.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הצעקה שנשמעה, צריך להבין אותה על רקע העתיד הפוליטי ולא על רקע הדאגה לאינטרסים של המדינה או העם. ברגע שיהיה שלום, מה יגיד חבר הכנסת גנדי? הרי לא יהיה מקום לכל הקריאות שלו ושל הפרחחים שלו "מוות לערבים", לא יהיה מקום למושג "טרנספר". השלום ייבש את הביצות של הימין, ייבש את מקורות האלימות שמהם ניזון הימין הקיצוני. לכן דאגתם לגורלם הפוליטי – – –

רון נחמן (הליכוד):

מה זה ימין? תסביר לי מה זה ימין.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הימין זה הימין.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רון נחמן, הוא צריך לסיים את דבריו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

לכן כל אלה שמתנגדים למתן סיכוי לשלום, כל אלה שחושבים במושגים של מלחמות, כיבוש ודיכוי, אלה ימין, ולדעתי, הם אויבי השלום. השלום לא צריך להיות מושג אלא תקווה של כל העמים.

לכן אנו נתמוך בכל המרץ בהסכם השלום, מתוך תקווה שאכן יהיה עתיד טוב יותר לשני העמים, כשהעם הפלשתיני יזכה לחיות במדינה עצמאית עם דגל ועם המנון ותחת מנהיגות פלשתינית עצמאית.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אלסאנע. השר מיכה חריש, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יעקב שמאי, ואחריו – חבר הכנסת חיים דיין.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש כמה תופעות שהתפתחו בעולמנו לאחר מלחמת העולם השנייה, שהן בעלות משמעות לדיון שאנו מקיימים פה ולתהליך שאתו אנחנו מתמודדים.

תופעה אחת, בולטת מאוד, בעולם שלאחר מלחמת העולם – עוצמתן של מדינות נמדדת בעוצמה כלכלית, שנותנת גם עוצמה מדינית, עוצמה ביטחונית. קחו את יפן שלאחר מלחמת העולם השנייה מול ארצות-הברית – – –

שאול גוטמן (מולדת):

קח את כווייט.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

קחו את גרמניה באירופה מול רוסיה או מול אנגליה, כדוגמאות בולטות לתופעה הזאת. תיכף אדבר על הרלבנטיות לנושא הנוכחי.

יש תופעה שנייה, תופעה שפשטה מאזור לאזור, ממקום למקום, שמדינה שניסתה לשלוט לאורך זמן בכוח צבאי על אוכלוסייה של עם אחר, לא רק שנכשלה בכך אלא נכשלה לאחר ששילמה מחיר כבד באבדות, ושילמה הרבה פעמים בחולשה כלכלית ובהתמוטטות כלכלית, וכתוצאה מזה בחולשה מדינית-ביטחונית. אולי הדוגמה הקיצונית ביותר היא ברית-המועצות עם הצבא-האדום האדיר בעל העוצמה, ששלט בשם רוסיה על עמים ועל מדינות, ובסופו של דבר בא התהליך שאנחנו מכירים, עקב החולשה הפנימית וחוסר היכולת לעמוד בשליטה הזאת. ושתי התופעות נפגשו שם – החולשה הכלכלית וחוסר היכולת לשלוט לאורך זמן באמצעות כוח צבאי על עמים אחרים.

אני לוקח ראשונה את רוסיה וברית-המועצות, כי חלק מהדוגמאות האחרות, 'גידו לי מייד: זה לא על-יד הבית. פה זה היה על-יד הבית.

רון נחמן (הליכוד):

אבל זה קורה בבית.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

זה על-יד הבית. תיכף אגיע לזה. חבר הכנסת נחמן, חכה, תיכף אני אדבר על הנקודה שלנו.

רון נחמן (הליכוד):

.THIS IS THE POWER OF WEAKNESS

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

תיכף נדבר על הנקודה שלנו.

היתה ארצות-הברית בווייטנאם, ושמעתי את השטות של חבר הכנסת ביבי נתניהו אתמול, שמשווה את המפלה של דרום-וייטנאם, המפוררת, חסרת הצבא, מול המעצמה הצבאית של צפון-וייטנאם, שזכתה נגד צרפת במלחמה, נגד ארצות-הברית, בוודאי נגד דרום-וייטנאם, אחר כך גם נגד סין באיזו תקרית. הוא משווה אותה דרום-וייטנאם ואת צבא דרום-וייטנאם עם צבא-הגנה לישראל, ואחר כך הוא מדבר על מציאות?

הדוגמה היתה, שאי-אפשר לשלוט לאורך זמן באמצעות כוח צבאי על עם אחר. אבל, חברים מהליכוד, חברי הכנסת, מה היה השיא בקריירה של מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, כראש ממשלת ישראל? – הסכם השלום עם מצרים במדיניות של שטחים תמורת שלום. מה היתה נקודת השפל בקריירה שלו? מה שהוא הגדיר כטרגדיה של מדינת ישראל בלבנון – הניסיון להישאר עם צבא בתוך אוכלוסייה גדולה עוינת, תוך תשלום מחיר כבד מאוד באבדות, בפצועים ובמחיר כלכלי שהחליש את מדינת ישראל ביטחונית, מדינית ובכלל צורה אחרת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ישראל נכנסת לתהליך הנוכחי, להסכם הנוכחי, מתוך עוצמה ביטחונית, כלכלית ומדינית, מעמדה של כוח, לא מתוך נקודת חולשה; בעוצמה ביטחונית, עם צבא שמסוגל להבטיח את האינטרסים של מדינת ישראל כפי שהיא תופסת אותם בהסכם. כאן החולשה העיקרית של טיעון הימין בכל העניין הזה – כששואלים מה יהיה הלאה. אנחנו שנים מאז 1967 אומרים, שלאורך זמן הפתרון צריך לבוא כאשר יהיה עם מי להגיע לפתרון מהצד השני בויתור על השטחים המאוכלסים כדי לא לשלוט על עם אחר. גם אמרנו מה אנחנו לא מסוגלים ולא רוצים לתת. הערובה לכך שנוכל לקיים את זה היא בעוצמתה של המדינה גם בתחום המדיני, בתחום של צבא-הגנה לישראל.

אבל מדינת ישראל, אדוני היושב-ראש, נכנסת לתוך התהליך כאשר היא בתהליך של התעצמות כלכלית, היא מדינה מבוקשת מבחינה כלכלית היום, עם טכנולוגיה ותעשייה שיצאו להן מוניטין והן שם דבר בעולם, מבוקשת לשיתוף פעולה על עוצמתה הטכנולוגית, על ההצלחה התעשייתית. היא המדינה היחידה בעולם המערבי, שבשנת 1992 ובחודשים האלה של 1993 מצליחה להגדיל את היצוא שלה והתוצר התעשייתי שלה גדל. עוצמה טכנולוגית, עוצמה במחקר ופיתוח, זה הבסיס שאתו

אנחנו נכנסים. מדינה שמתעצמת בנקודה המכרעת בימינו במעמדו של עם, במעמדה של מדינה. באזור הזה מעמדנו ועוצמתנו יהיו תלויים ביכולתנו ובעוצמתנו הכלכליות והביטחוניות, ובשני התחומים אנחנו מתחזקים.

ההנאה הראשונה שתהיה מהסכם הזה היא הנאה של מדינת ישראל, מתוך הנכונות והרצון לבוא הנה בהשקעות, בהצעות שיתוף פעולה כלכלי של כל אותן חברות ואותן מדינות שנמנעו מלבוא הנה בגלל חשש מהמצב באזור, מהמצב הביטחוני, או חשש מהחרם הערבי. אנחנו פועלים מתוך עוצמה מדינית.

חברי הכנסת, בראשית קיומה של המדינה הזאת רוב מדינות העולם לא הכירו בה. עד לפני שלוש שנים לא קיימו רוב מדינות העולם יחסים דיפלומטיים וכלכליים עם מדינת ישראל. היום אנחנו מבוקשים ליחסים דיפלומטיים, ליחסים כלכליים וגם ליחסים ביטחוניים, מרוסיה וקזחסטן עד לסין, להודו וליפן.

מתחיל גם התהליך הטבעי של הרצון של מדינות ערביות, שלא הכירו בנו ולא רצו להכיר בזכות קיומנו, לקיים אתנו קשרים בגלל עוצמתנו הכלכלית, בגלל עוצמתנו הביטחונית, ומפני שהכירו בעובדה שאנחנו שותפים רצויים מול האיום העיקרי במזרח התיכון היום, גם שלנו אבל גם שלהם, אירן, עירק והפונדמנטליזם האסלאמי. זה הבסיס שעליו קם ההסכם הנוכחי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תרשו לי להעיר כמה הערות לגבי הצד הישראלי הפנימי. ראשית, ההסכם הזה נעשה על-פי סמכותה של הממשלה, המנדט שהיא ביקשה וקיבלה לקראת הבחירות ולהקמתה, אבל גם על-פי אחריותה לעם במדינת ישראל. ההכרעה בכנסת על-פי כל כללי הדמוקרטיה, אפילו ברוב קטן היא ההכרעה, אבל כאשר דעת הקהל היא כפי שהיא, אני חושב שאין לנו כל צורך להסס ללכת הלאה ולבצע את ההסכם אחרי גמר הדיון הזה בכנסת.

לכאורה יש פיתוי ללכת למשאל עם. חבל שהחברים מש"ס אינם פה, אבל מול "חמאס" ומול המתנגדים הקיצוניים בטרור הפלשתיני להסכם, במקום לרוץ קדימה במאבק מולם אנחנו נזמין אותם לסכן כל מקום שהם ילכו לסכן באפשרות של פגיעה, כי במשאל העם תהיה שותפות אינטרסים מאוד מוזרה של מתנגדי ההסכם במדינת ישראל באופוזיציה ושל מתנגדי ההסכם ב"חמאס", ב"חזית העממית" וב"חזית הדמוקרטית".

לכן אני בדעה – ראש הממשלה יהיה זה שיכריע – אני בדעה שאחרי הדיון וההצבעה בכנסת הממשלה תיכנס למסלול של ביצוע ההסכם הזה כדי להשיג את ההישגים הדרושים למדינת ישראל.

נקודה שנייה. הרב עובדיה יוסף זכה למעמד יוצא מן הכלל לא רק בקרב אנשי תנועת ש"ס ולא רק בקרב עדות המזרח אלא בציבור יהודי גדול, אשר רואה בו אדם דגול ששם את נושא השלום בראש מעייניו באומץ לב ובגילוי ראיית הנולד, בעיקר באותה הופעה ייחודית בשנת 1990 בטלוויזיה. חבר הכנסת בניזרי צדק כאשר הזכיר, שהעמדות האלה לא ננקטו כאשר נכנסה ש"ס לקואליציה עם מפלגת העבודה ועם מרצ בקדנציה הזאת אלא בהיותה שותפה בקואליציה של הליכוד בקדנציה הקודמת.

תקוות רבות מופנות אל הרב עובדיה יוסף, ומה שבדאי חשוב לו לא פחות הוא הורים שבניהם משרתים בימים אלה בעזה והם רוצים לראות את ילדיהם מחוץ למחנות הפליטים ומחוץ לערים ברצועת-עזה וליריחו ומצפים להכרעתו החיובית, ואני בטוח שהוא לא יאכזב אותם.

בפנייה למועצת גדולי התורה, אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה יצחק רבין וכל שרי ממשלת ישראל נתנו את תמיכתם להסכם מתוך דאגה ואחריות לעם היהודי ולביטחוננו, ומתוך אותה דאגה שבאה לידי ביטוי גם בעמדות הננקטות על-ידי מועצת גדולי התורה. אבל אל נא תיצרו קרע בין המחנה החרדי לבין תומכי השלום בעם. תקיימו גשר בין עולם הישיבות והעולם החרדי לבין הציבור הגדול שתומך בשלום ושבניו משרתים בצבא-הגנה לישראל. הרוב המכריע של העם, הרוב המכריע של אנשי הביטחון בהווה ובעבר תומך במהלך השלום. תקיימו גשר בין העולם החרדי לבין הציבור הזה, ואל תתייצבו כנגד השלום. תהיו שותפים למהלך, שכמו עם מצרים משמעותו הצלת חיים של אלפים מבני ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, פעמיים הארכתי לך את רשות הדיבור, כל פעם בדקתיים. אודה לך אם תשתדל לסיים.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

המשפט הבא אמור להיפתח במלה ולבסוף.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה קלעתי למטרה. לא לחצתי, רק הפניתי את תשומת הלב.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מודה לך מאוד על סבלנותך.

ממשלת ישראל בראשות יצחק רבין הולכת לתהליך השלום מתוך אחריות וכובד ראש, תוך שקילת הסיכויים ותוך התמודדות עם הבעיות העומדות בפנינו. אנחנו מביאים הסכם שמתבסס על עוצמתה של מדינת ישראל ועל עוצמתו של צה"ל.

אדוני היושב-ראש, לא נהוג אומנם להפנות דברים ליושב-ראש הישיבה, אבל אני אפנה אותם לחבר הכנסת שילנסקי, שכאשר הוא לא היה על כס היושב-ראש הוא העיר כמה הערות בנושא הזה. אנחנו מביאים הסכם שאין בו הורדת יישובים, בניגוד להסכם שהובא לכאן על-ידי ראש הממשלה מנחם בגין לאחר קמפ-דיוויד, ואנחנו מביאים הסכם שבן, בהסכם הנוכחי, אין דבר בנושא ירושלים, בניגוד לאותו הסכם שהשאיר גם את נושא ירושלים פתוח בצורה מודעת.

אנחנו מביאים הסכם שמצמצם את הסיכונים הביטחוניים לעומת הסכם האוטונומיה, משום שהוא מתחיל כמעבדה בשטח מצומצם יותר. הוא מעמיד במבחן את הצד השני באזור יריחו, לפני שעושים את זה בצורה רחבה יותר ביתר חלקי יהודה ושומרון. אנחנו מביאים הסכם שנותן למדינת ישראל יתרונות מיידיים בתחום המדיני ובתחום הכלכלי, נוסף על העובדה שמבחינה ביטחונית צבא-הגנה לישראל, אם יתבצע ההסכם, יצא ממחנות הפליטים בעזה, יתפנה יותר מול האיום הביטחוני האמיתי שנובע מאירן ומעירק ולא יעסוק בתפקידי שיטור בתוך מחנות הפליטים, שאת זה באמת צריך להשאיר למשטרה הפלשתינית, כפי שהוגדר עוד בהסכמי קמפ-דייוויד.

השליטה על התהליך נשארת בידי מדינת ישראל, ובידיה העוצמה להבטיח שהשלבים הבאים יתאימו לאינטרסים של מדינת ישראל. הרוב המכריע של הציבור חש שיש פה סיכוי שהסיכונים שבו מחושבים עם אחריות גדולה מאוד ועם הכנה רצינית מאוד כדי להתמודד עם הסיכויים האלה. המבחן של הכנסת, אדוני היושב-ראש, הוא להגיע לאותה דרגה של תחושה, שיש פה מהלך אחראי, רציני, עם סיכוי גדול לשלום, כמו שאנחנו מרגישים בעם במדינת ישראל. אני מודה לך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, אתה רואה, באולם יש מושב שעליו כתוב: חבר הכנסת שילנסקי. הוא איננו, כך שהוא לא יכול לענות לך, ויושב-ראש הישיבה שילנסקי מנוע מלענות. לכן נקיים שיחה אחר כך ונלבן את הבעיות.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

בשמחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חבר הכנסת יעקב שמאי. אחריו – חבר הכנסת חיים דיין. חבר הכנסת יעקב שמאי, כדרכו בקודש, תמיד מדבר במסגרת הזמן המוקצב לו, וגם היום יהווה דוגמה לכולם.

יעקב שמאי (הליכוד):

שמעתי את הערת היושב-ראש ואכבד אותה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה. תודה מראש.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, העם בישראל עוקב בדריכות אחר המהלכים המדיניים האחרונים ורוצה להאמין שהפעם, משנחתם הסכם בין ישראל לבין הפלשתינים, ההסכם צריך להוביל אותנו לעידן של שלום, לסיום תקופת הטרור והאלימות. כולנו בעצם רוצים להאמין בכך שיש בהסכם הזה כדי לשים קץ למעגל האיבה.

מי מאתנו, אדוני היושב-ראש, לא רוצה שלום? הרי זו הכמיהה של העם היהודי מאז הקמתו כעם ובמשך כל הדורות. הרי זו הברכה שאנו מברכים איש את רעהו בכל הזדמנות: שלום. השאיפה לשלום אינה נחלתו של חלק זה או אחר בעם. היא משותפת לכולנו, מימין ומשמאל, והיא חוצה מחנות פוליטיים.

הוויכוח הקיים כיום בעם אינו על עצם הצורך לחתור לשלום, אלא על הדרך להבטיח שכל שלום שיושג בינינו לבין שכנינו יהיה שלום יציב ואמיתי, שיבטיח את האינטרסים הקיומיים והביטחוניים החיוניים של מדינת ישראל. כי שלום ללא ביטחון סופו לקרוס כמגדל קלפים, כי שלום הנשען על יסודות רעועים סופו לפעול כבומרנג ולגרור אותנו, חלילה, למעגל חדש של מלחמה ושפיכות דמים.

אנו עדים בימים האחרונים לניסיון מכוון לחצות את העם הזה לשניים – אלה הרוצים בשלום, ומנגד אלה הרוצים, כביכול, לחבל בתהליך השלום. הניסיון הזה, אדוני היושב-ראש, בא לידי ביטוי מכוון בהתבטאויותיהם של ראש הממשלה ושל שר החוץ ושל חברים בבית הזה; הוא בא לידי ביטוי באמצעי התקשורת, בשלטי חוצות ובמודעות בעיתונים. אין דבר חמור מהניסיון הנואל הזה לחלק את העם לשניים ברצון לשלום.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת שמאי, אתה מוכן לגנות את הקריאה "רבין בוגד", המופיעה בכל השלטים שלכם?

יעקב שמאי (הליכוד):

יש מי שרוצה להסיט את העיקר מן הוויכוח הציבורי המתנהל בימים אלה, להסב את תשומת הלב מהוויכוח על תוכנו של ההסכם שנחתם, על הסיכונים הטמונים בו, לוויכוח בין רודפי השלום, כביכול, לבין שולליו, כביכול.

אדוני היושב-ראש, אני פונה בזאת למנהיגי מפלגת העבודה בקריאה להפסיק את ההסתה הזאת ולהיות נכונים לוויכוח ענייני ורציני בנושא כה מכריע וגורלי לקיומה של המדינה ולדורות הבאים.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתה מיתמם?

רון נחמן (הליכוד):

אתה כבשה תמימה. ממש כבשה תמימה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

למה אתה לא מתנער מהביטויים האלה, חבר הכנסת שמאי?

רון נחמן (הליכוד):

איזה ביטויים?

אלי גולדשמידט (העבודה):

"רבין בוגד".

רון נחמן (הליכוד):

אני אשאל אותך למה אתה לא מתנער מהביטוי של ראש הממשלה בזמן מלחמת המפרץ, שלעירקים לא היה שווה לזרוק טיל "סקאד" על התושבים ביש"ע.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מתנער.

רון נחמן (הליכוד):

אז גם אני מתנער מהדבר שאתה אמרת קודם.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה שלום על ישראל.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני רוצה לשמוע את זה מהנואם.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, נדמה לי, עד כמה שזכור לי, שנתתי את רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שמאי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מקווה שהוא זוכר את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא זוכר אבל אתם – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

בדרך כלל הוא עונה על קריאות ביניים. היום הוא נצמד לנייר ולא זז ממנו מילימטר. מה קרה, לא מדברים על קופת-חולים?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני יודע איזו תשובה לתת לך, אבל אינני יכול.

דוד מנע (הליכוד):

נכנס השר רמון, עכשיו הוא ידבר על קופת-חולים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, בבקשה. דברייך מעוררים הדים, סימן שכולם מאזינים לך.

יעקב שמאי (הליכוד):

מעצם העובדה שדברי הצליחו לעורר מכיסאותיהם את חברי מפלגת העבודה אני מבין, אדוני היושב-ראש, שהם מודעים לכך שמצפונם מעיק עליהם מפני שהם מנסים לחצות את העם לשניים ברצון לשלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, אני התכוננתי לנכות מזמנך את קריאות הביניים. עכשיו אתה אומר שאתה שבע רצון מהן, אז אני לא אנכה לך את הזמן הזה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לאיש אין מאתנו מונופול על השלום. כבר היו ימים בעבר, בימי שלטון מפא"י, שבהם ניסו להלך אימים על הציבור שחרות של אותם ימים והליכוד אחר כך הם מחרחרי מלחמה כביכול, מתנגדים לכל הסדר של שלום כביכול. כבר היינו עדים לניסיון כזה של שטיפת מוח. העם לא קנה זאת אז, גם לא יקנה זאת היום. ובשנת 1977 נתן העם מנדט למנחם בגין, זיכרוננו לברכה, להרכיב ממשלה בישראל. וראש הממשלה לשעבר, מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, הביא לראשונה בתולדות מדינת ישראל להסכם שלום עם הגדולה שבמדינות ערב – מצרים.

גדעון שגיא (העבודה):

הוא ויתר על הכול, עד הסנטימטר האחרון.

יעקב שמאי (הליכוד):

אז הונחו העקרונות לאוטונומיה מינהלית לפלשתינים, כפי שבאו לידי ביטוי בהסכמי קמפ-דיוויד. על בסיס עקרונות אלה יזמה ממשלת הליכוד, בראשות יצחק שמיר, את שיחות השלום שנפתחו בוועידת-מדריד. בתהליך השלום שיזמה ממשלת הליכוד נוהל לראשונה משא-ומתן ישיר עם מדינות ערב ועם משלחת פלשתינית מתושבי יהודה, שומרון ועזה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

משלחת בובות.

יעקב שמאי (הליכוד):

הונחו יסודות טובים ובריאים להסדר שלום, הכולל אוטונומיה מינהלית לפלשתינים.

רבותי חברי הכנסת, האם מישוהו יכול לבוא ולומר היום בעזות מצח, שהליכוד מתנגד לשלום? אותו ליכוד שהנהיג את ישראל להסכם השלום עם מצרים, אותו ליכוד שיזם את תהליך השלום שהחל בוועידת-מדריד ונמשך בשיחות בוושינגטון.

אנו חייבים להוריד מסדר-היום הציבורי את הניסיון להטיל בצד זה או אחר דופי כאילו אינו חפץ בשלום. לא זה הוויכוח, רבותי חברי הכנסת מהשמאל. הוויכוח הוא על התכנים שנוצקו בהסכם העקרונות שנחתם עם הפלשתינים. הוויכוח הוא האם ההסכם הזה משרת את האינטרסים של מדינת ישראל. הוויכוח הוא האם ההסכם הזה מבטיח את ישראל מפני סכנות ביטחוניות חמורות. הוויכוח הוא האם ההסכם הזה סולל דרך ברורה להקמתה של מדינה פלשתינית על כל הסכנות הכרוכות בכך. הוויכוח הוא האם ההסכם הזה שומט מידי ישראל את הזכות הבלתי מעורערת על ירושלים כבירתה המאוחדת של מדינת ישראל. הוויכוח הוא בשאלה האם ההסכם הזה נותן לגיטימציה לזכות השיבה. הוויכוח הוא האם הממשלה, הנשענת על רוב פרלמנטרי דחוק, כשהקולות המכריעים הם של חברי הכנסת דראושה וזיאד, יכולה לקבל הכרעה כה גורלית בלי ללכת אל העם ולהעמיד עצמה למבחן מחודש בבחירות.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

יש רוב יהודי גם בעם וגם בכנסת. אתה יודע את זה ואתה מטעה.

יעקב שמאי (הליכוד):

תפסיקו לפחד. אתם מדברים בשם העם ופוחדים מבחירות.

דוד מנע (הליכוד):

נראה מחר אם יש רוב יהודי בכנסת.

שר הבריאות ח' רמון:

מי האחרון ברשימת חברי הכנסת שלכם? אתם קיבלתם מנדט שלם מקולות הערבים. אתם לא מתביישים?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם — — —

שר הבריאות ח' רמון:

מצב רוח של גזענות יש בבית הזה. בסיעה שלך, אדוני היושב-ראש, יושב חבר הכנסת בזכות קולות של ערבים.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה. אני מבקש שקט. אני רוצה להעיר הערה לשר חיים רמון. אני יושב פה עכשיו לא על תקן התנועה שלי. אני עכשיו על-מפלגתי.

חבר הכנסת בן-מנחם, יש לך תכונה – כשאתה מתחיל, מתעוררת תזמורת. עכשיו בוא נעשה הסכם. אני יושב על כיסא היושב-ראש עד השעה 17:00, עד 17:00 אתה לא מעורר תזמורת. בסדר? יפה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

רק תזמורת קאמרית.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו שומעים מספסלי המערך, הם חוששים מבחירות, הם מסתתרים מאחורי הרוב, הם מסתתרים מאחורי הרוב כביכול שאין להם, וגם נראה את זה מחר בכנסת: לא תקבלו את רוב קולות העם הזה.

אדוני היושב-ראש, אני פונה מכאן אל ראש הממשלה יצחק רבין ואל שר החוץ שמעון פרס, וכן אל עמיתי חברי הכנסת ממפלגת העבודה. האופוריה שאליה אתם מנסים לסחוף את הציבור בימים אלה אינה במקומה. היא לא משרתת דבר, חוץ מהאינטרסים המפלגתיים הצרים וקצרי הטווח שלכם. היא פוגעת, היא נועדה ליצור ערפל, והיא מנסה לערפל את החושים של הציבור, במקום לחדד אותם כך שכל אזרח במדינה יוכל לשקול באופן ענייני את ההסכם על כל סעיפיו, סיכוייו וסכנותיו. כך צריך להיות, זה צריך להיות הוויכוח.

אין זה סוד שרבים בעם רוצים זה תקופה ארוכה לראות תזוזה והתקדמות לקראת הסדר עם הפלשתינים. אני פוגש בתחושות האלה לעתים קרובות בביקורי הרבים במקומות עבודה, בתוקף תפקידי כראש הליכוד בהסתדרות הכללית, במפגשים עם עובדים בענפי המשק השונים, שרבים מהם מכירים מקרוב את האינתיפאדה מהשירות שלהם במילואים. אנחנו נתקלים לא אחת באמירות כמו: "חייבים לנסות משהו", "חייבים לתת סיכוי", "אי-אפשר להשאיר את המצב כפי שהוא". אי-אפשר להתכחש לתחושות האלה, הבאות מתוך הבטן, מתוך הרגש.

לגבי עזה קיימת תחושה נרחבת בציבור, והייתי אומר שקיימת אפילו מעין הסכמה החוצה קווים פוליטיים, שאין לנו מה לחפש שם וצריך לצאת מעזה. ומה עשתה – – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

– – – דיברתם ההיפך מזה. זאת אומרת, הזמן בכל זאת עושה את שלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה לא תוכל להתאפק.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הוא שכח שכאשר אנחנו אמרנו שצריך להחזיר את עזה – – – יש לכם הצתה מאוחרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, מה עם ההסכם שלנו?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני כבר יוצא.

יעקב שמאי (הליכוד):

אין פלא שחבר הכנסת בן-מנחם אמר שהוא יוצא. אתה יוצא, כי אינך יכול לעמוד בפני האמת. אתה הולך להמשיך לחפש את השקר בחוץ.

דוד מנע (הליכוד):

יצחק רבין אמר לפני חודשיים, שיאסר ערפאת יהיה כמו נחום גולדמן. כך הוא אמר לפני חודשיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, גמרנו. עכשיו מדבר חבר הכנסת יעקב שמאי.

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת שמאי, תחזור בך מהדברים – – – זה לא מכובד.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, ידידי הטוב, לא שמעת מה אמר חבר הכנסת בן-מנחם. הוא לא יכול לשמוע את דברי האמת הללו, והוא מחפש את דברי השקר.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הנה חזרתי. מה אמרתי? אמרתי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם – – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — יש לכם הצתה מאוחרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, עשינו הסכם. אתה עמדת פה רק חמש דקות. רבותי, גמרנו.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת שמאי, לא היית פה כאשר דיבר חבר הכנסת בגין. הוא אומר גם היום שעזה היא כמו חבל הבשור. עזה היא חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל. זה הליכוד.

יעקב שמאי (הליכוד):

אם השר רמון היה שומע בדיוק את הדברים שאמרתי, וחברו לסיעה חבר הכנסת בן-מנחם לא היה מפריע לו, היה שומע את הדברים. לגבי עזה אמרתי שיש תחושה נרחבת בציבור, ואפילו מעין הסכמה החוצה קווים פוליטיים, שאין לנו — —

גדעון שגיא (העבודה):

הסכמה כללית, למעט סיעת הליכוד.

יעקב שמאי (הליכוד):

לא אמרתי "כללית".

— — שאין לנו מה לחפש שם וצריך לצאת מעזה. את זה אמרתי. ומה עושה הממשלה?

רענן כהן (העבודה):

אל תמהר לצאת מעזה. האמן לי. הם לא יודעים מה זה לצאת מעזה.

יעקב שמאי (הליכוד):

הממשלה ניסתה לתפוס טרמפ על התחושה הקיימת בציבור לגבי עזה. היא חתמה על הסכם גורף לגבי כל יהודה ושומרון, וקראה להסכם הזה "עזה ויריחו תחילה", כדי לזכות, בהתחכמות, בתחבולה ובעזרת שטיפת מוח, באהדת ציבור נרחב שחושב שלא צריך להמשיך לשבת בעזה. את זה עשתה הממשלה.

אבל, אדוני היושב-ראש, כאשר דנים בעניין גורלי כל כך לקיומנו כאן, צריך לפעמים להניח הצדה את התחושות הנובעות ממאווי הלב ולבחון את הדברים בצורה ריאלית, עניינית, שקולה ואחראית, כדי שבעתיד הקרוב לא נכה על חטא ונאמר לעצמנו ולבנינו, כי הלכנו שבי אחר מקסם שווא ויצרנו במו ידינו מצב בלתי הפיך המאיים על ביטחוננו בארץ הזאת.

ובעניין הזה, לראש הממשלה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, אני מעריך את קריאות הביניים בארבע דקות בסך הכול. אני נותן לך אפוא ארבע דקות, ואודה לך אם לא תגלוש לדקה חמישית. אני מבקש שלא תהיינה קריאות ביניים. הנה, זה הסכם.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מודה לאדוני היושב-ראש.

ובעניין הזה, לראש הממשלה ולממשלה כולה יש תפקיד אחראי. על הממשלה להימנע מיצירת גל האופוריה השוטף את הארץ. הממשלה עצמה חייבת להבהיר לציבור בצורה ברורה את הסכנות שיש בהסכם שנחתם, וכיצד היא מתכוונת לפעול כדי למנוע את הפיכת הסכנות הללו בעתיד לאיום ממשי. היא חייבת להבהיר על אילו עקרונות היא מתכוונת לעמוד בתוקף, וכיצד בכוונתה לעשות זאת.

ולאחר שיבהיר כל זאת, צריך ראש הממשלה לפנות ולבקש את אמון העם בבחירות. אם ראש הממשלה בטוח בתמיכת העם במדיניותו, אדוני היושב-ראש, אדרבה, ילך ויקבל מנדט להמשיך להוביל את התהליך. לא תהיה התנגדות.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הסכם העקרונות שנחתם בין ממשלת ישראל לבין אש"ף, הארגון לשחרור פלשתיין, ששמו אגב לא שונה גם לאחר החתימה, הוא הסכם שיש בו סכנות רבות של פגיעה באינטרסים החיוניים של מדינת ישראל. ברשותכם, אגע בקצרה באחדות מהן.

ראשית דבר, כל הבסיס לאוטונומיה מינהלית, כפי שנקבע בהסכמי קמפ-דייוויד, במדריד ובשיחות בווינגטון, הושמט מההסכם. ההסכם הזה יוצר בסיס חדש להקמתה של מדינה פלשתינית בגבולות 1967, שגם לדעת ראש הממשלה רבין ושר החוץ פרס, אם להאמין להתבטאויותיהם בעבר, היא אסון למדינת ישראל.

זו ההתפתחות היחידה האפשרית כתוצאה ממתן סמכויות לאש"ף בכל השטח של יהודה, שומרון ועזה בתוך תשעה חודשים, הענקת סמכויות לפלשתינים ביחס לשימוש בקרקע ובמים, הפקדת ביטחון הפנים בידי אש"ף והענקת סמכויות חקיקה למועצה הפלשתינית. ממשלת ישראל לא עמדה על כך שבהסכם ייאמר במפורש כי לא תקום מדינה פלשתינית. ורק פתי יאמין שהממשלה הזו תעמוד במשא-ומתן על הסדר הקבע על כך שלא תקום מדינה פלשתינית.

עניין שני, אדוני היושב-ראש, הוא זכות השיבה. בסעיף 12 בהסכם העקרונות נאמר: "הסדרים אלה יכללו הקמת ועדה מתמדת כדי להחליט, מתוך הסכמה, על העקרונות להכנסתם של בני אדם שעזבו את הגדה המערבית ורצועת עזה ב-1967". כך כתוב.

אלי גולדשמידט (העבודה):

ציטוט מדויק מהסכם קמפ-דייוויד.

יעקב שמאי (הליכוד):

כבר עכשיו, כשמדובר בתקופת הסדר הביניים בלבד, מתווכחים עם אש"ף אם ישוּבו ליהודה ולשומרון 800,000 פליטים, ומה יהיה – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

זה ציטוט מקמפ-דייוויד. אתה משקר לעם.

יעקב שמאי (הליכוד):

יש לך ההסכם, חבר הכנסת גולדשמידט. אני מתפלא עליך.

מתווכחים עם אש"ף אם ישוּבו ליהודה ולשומרון 800,000 פליטים. ומה יהיה בהמשך, אדוני היושב-ראש, בעניין זה, לא קשה לתאר. הנושא הזה מוזכר שוב גם לגבי הסדר הקבע, בסעיף 5 פסקה 3, האומר: "מובן כי משא-ומתן זה יכלול את הנושאים הנותרים, לרבות: ירושלים, פליטים, התנחלויות, הסדרי ביטחון, גבולות" וכו'.

קיימת בהסכם הזה, אדוני היושב-ראש, סכנה מוחשית של זרימת מאות אלפי פליטים לשטחי יהודה ושומרון, זרימה שתלך ותגבר ואיש לא יוכל לעצור בעדה. והתביעה לזכות השיבה תהדהד באוזנינו עוד רבות.

עניין שלישי הוא הביטחון והטרור. לפי ההסכם הזה, ישראל תצטרך לסמוך על אש"ף, שהוא יטפל בטרוריסטים שיבצעו פיגועים בישראלים שינועו בדרכים. לצה"ל לא תהיה סמכות לרדוף אחר מחבלים שיימלטו לשטח שבשליטת המועצה הפלשתינית – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

איפה זה כתוב? צטט את מה שכתוב. איפה כתוב שצה"ל לא יוכל – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדשמידט, לא יהיה לו זמן לענות לך, היות שארבע הדקות שלו עומדות להסתיים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אבל הוא עומד כאן ואומר דברים שאין להם שחר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא יכול להוסיף לו זמן. חבר הכנסת שמאי, מתוך ארבע הדקות שלוש כבר הלכו. נותרה לך עוד דקה אחת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מבקש את רשותך, אדוני היושב-ראש, כי הוא אמר שצה"ל – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני מבקש, בואו נחזור לסדר הטוב. יש חילוקי דעות. ברור שיש חילוקי דעות, אבל אני מוגבל ואינני יכול להוסיף לו זמן לענות. לכן נותרה לו דקה. תאפשרו לו לסיים בדקה הזאת את הדברים שלו ונתקדם הלאה. בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, קריאות הביניים הללו ממשיכות בעצם את הגל שחברי המערך והעבודה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

את זה אתה אומר כבר על חשבון הזמן שלך.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני רוצה לומר לכם: לצה"ל לא תהיה, חבר הכנסת גולדשמידט, אפשרות להיכנס למדינה הפלשתינית. הם לא יוכלו להיכנס במסגרת הסדרי הביטחון שאתם נותנים למשטרה הפלשתינית. אתם לא נותנים זאת בהסכם הקיים.

רון נחמן (הליכוד):

זה כבר קורה היום. על מה אתה מדבר? – כבר היום זה קורה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הדבר יביא להידרדרות ביטחונית חריפה ולהקצנה מעשית בטרור, כשידי צה"ל תהיינה כבולות.

עניין רביעי, אדוני היושב-ראש, הוא עניין היישובים היהודיים. ההסכם הזה מטיל על צווארם עניבת חנק. חבר הכנסת נחמן רון, אתה גר בשומרון. מעמדם נשאר פתוח למשא-ומתן לגבי הסדר הקבע. ללא שמירה על השירותים החיוניים לקיומם של היישובים היהודיים, גם שליטה בשירותי המים והתשתית, סופם של היישובים לגווע. הם התחילו לייבש אותם. עכשיו הם רוצים לתת להם לגווע.

ועניין חמישי הוא ירושלים, בירת ישראל. ממשלת ישראל, במו-ידיה, העמידה את ירושלים כנושא הפתוח למשא-ומתן בהסדר הקבע. הממשלה אפשרה בהסכם הזה כרסום במעמדה של ירושלים המאוחדת כבירת ישראל. ואין זה פלא שדגלי אש"ף, אדוני היושב-ראש, כבר מתנוססים על חומות העיר. רק פתי יאמין שלאחר ויתור כה מרחיק לכת של הממשלה ייסוגו הפלשתינים מתביעתם לקבל את ירושלים לשליטתם.

אדוני היושב-ראש, ראש אש"ף, יאסר ערפאת, אינו מחמיץ שום הזדמנות, ובכל ריאיון מבטיח לאנשים להיפגש במדינת פלשתיין, שבירתה ירושלים. חבר הכנסת גולדשמידט, סגן שר החוץ, יוסי ביילין, הגדיל לעשות וכבר דיבר במפורש על אפשרות של הקמת רובע פלשתיני בירושלים.

לממשלה הזו, אדוני היושב-ראש, אין חוט שדרה. אין לה כוח לעמוד על שמירת זכויות בסיסיות של עם ישראל ועל האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ההסכם נחתם. כולנו רצינו שתחול התקדמות לקראת הסדר עם הפלשתינים. אבל איש לא שיער שהממשלה כה תרחיק לכת, תאבד את המעצורים ותגיע להסדר בכל מחיר.

אין ויכוח על כך שהסדר עם הפלשתינים היה מחויב המציאות. אולם ההסכם שעליו חתמה הממשלה, כפי שהוא, משאיר סימני שאלה רבים לקראת העתיד הקרוב והרחוק. הוא מעמיד בסכנה אינטרסים בסיסיים של ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, ההסכם נחתם וזמנך תם.

יעקב שמאי (הליכוד):

הוא מעמיד בסכנה אינטרסים בסיסיים של מדינת ישראל.

ספק רב, אדוני היושב-ראש, אם לממשלה הזו, הנשענת על רוב פרלמנטרי כה דחוק, שגם הוא מושג בקולותיהם של דראושה וזיאד, יש כושר עמידה לקראת הבאות.

לכן, ראש הממשלה חייב להודיע, ובהקדם, כי ילך לבחירות חדשות. נעביר את ההכרעה לעם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, יש לך משפט אחד כדי לסיים.

יעקב שמאי (הליכוד):

הוא יחליט איזו ממשלה יכולה, לדעתו, לעמוד על שמירת האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל. ההסכם שנחתם הוא רק תחילתה של דרך. צפויים עוד קשיים רבים, צפויות עוד מהמורות רבות, צפויים עוד ויכוחים קשים ואף מרים בינינו לבין הפלשתינים. רק ממשלה חזקה, שתיהנה מתמיכה רחבה של העם, תוכל להתמודד עם הקשיים הצפויים ולעמוד על עקרונות חיוניים לקיומנו כאן בביטחון ובשלום.

אדוני יושב-ראש הכנסת, צריך לתת לעם להחליט.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דיין, ואחריו – לחבר הכנסת עובדיה עלי.

חיים דיין (צומת):

אדוני יושב-ראש הכנסת, כנסת נכבדה, בחודש האחרון – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, תיקון. אני לא יושב-ראש הכנסת. אדוני היושב-ראש, בלי הכנסת.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, סליחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני, כסגן יושב-ראש הכנסת, מנהל ישיבה.

חיים דיין (צומת):

התרגלתי עוד מהקדנציה הקודמת. נו, מה לעשות?

היו"ר ד' שילנסקי:

יש פוליטיקה, ודברים משתנים.

חיים דיין (צומת):

אין טוב יותר מכוחו של הרגל.

בחודש האחרון אנו עדים להונאה פוליטית בין-לאומית, הגדולה ביותר בהיסטוריה האנושית. ההונאה שנקט היטלר כלפי צ'מברליין והעולם כולו מהווה אפס חיוור לעומת המתרחש בימים אלה.

אנו עומדים בפני ימים נוראים וגורליים למדינת ישראל, וזאת באחריותם של 120 חברי כנסת הנמצאים בבית זה, המובל ומנווט על-ידי ראש הממשלה, שפיזר הבטחות שווא לבוחרים והסתתר מאחורי הטענה כי יש לו מנדט מהעם.

אדוני ראש הממשלה, אף שאיננו פה, העם לא נתן מנדט לנהל משא-ומתן על הסכם שלום עם ארגון מרצחים הנקרא אש"ף – הארגון לשחרור פלשתיין, ולא ליריחו ועזה תחילה. ססמתם היא: ברוח ובדם נפדה את פלשתיין.

אדוני ראש הממשלה, התבזית בארצות-הברית עם חתימת ההסכם שבו מנהיג המרצחים הופיע לבוש מדים, ולאחר מכן הודיע בריש גלי לתקשורת כי זה צעד התחלתי, וכי הוא מקווה לשחרר את כל אדמות פלשתיין. ואתה אף אישרת את החלטות 242 ו-338 של מועצת הביטחון.

אדוני ראש הממשלה, האם זה משנה שאתה לא נותן את ארץ-ישראל בפעם אחת, אלא טיפין טיפין? וכשתצטרך בעתיד, אם יביעו את רצונם יתר ארגוני הטרור, כמו ה"חמאס", אחמד ג'בריל ועוד, לבוא במשא-ומתן, מה תיתן?

אך, לצערי, אדוני ראש הממשלה, המטרה הסופית כבר סומנה, השגת הסכמי השלום בכל מחיר, ומהר, אף שלכל אורך ההסכם מופיעה ירושלים כיחידה אחת ואין כלל חלוקה בין ירושלים המזרחית לירושלים המערבית. בל נשגה באשליות; המטרה כוללת גם את החזרת ירושלים לשלטון הערבי. ועל זה אני מוכן לומר: נחיה ונראה.

נראה שהוגי ההסכם לא העמיקו בפירושי ההסכם, אשר מצוינים בו סעיפים עדינים ודו-משמעיים. לא בכדי מצהירים ראשי הפלשתינים שוב ושוב, כי תוכנית עזה ויריחו תחילה היא השלב הראשון למדינה הפלשתינית. כששואלים את פרס על כך, הוא משיב: וכי מה רציתם? הם מוכרחים לדבר כך.

כאשר יוצאים הרמטכ"ל וסגנו בביקורת על ההסכם מבחינה צבאית, עם רמזים בלבד, על הצפוי למדינת ישראל, תוקף אותם נשיא המדינה בשל חוסר סמכותם. האם אהוד ברק הוא הרמטכ"ל של הממשלה, או שהוא הנציג הצבאי הבכיר ביותר של המדינה? הרי בכך הפך הנשיא את ישראל לרפובליקת בנות, וכך אומנם קרה. הרמטכ"ל וסגנו התקפלו והתנצלו מייד לשמע הביקורת, ולא היה להם האומץ לקום ולהתפטר מתפקידיהם.

רבותי, חברי הכנסת, זה חורבן בית שלישי, פשוטו כמשמעו, שכן אם תעז ממשלה אחרת, שפויה יותר, להתנגד לפרשנות ההסכם, תהיה זו עילה למדינת פלשתינא לפתוח שוב במאבק מזוין נגד ישראל, אך בהבדל אחד: עד היום היה המאבק באמצעות כלי נשק קלים, אולם בעתיד יכלול המאבק המזוין "קטיושות" וטילים שיסופקו לערבים ללא פיקוח ישראלי דרך נמל עזה, בואכה יריחו. אם עד עתה החשיבה ארצות-הברית את אש"ף כארגון טרור, ומתקפה ערבית על ישראל נחשבת כתוקפנות, עתה תוקפנות זו תקבל לגיטימציה מכוח הסכם העקרונות. האם גם אז, מר רבין, תודיע שניתן לסמוך על צה"ל?

חברי, חברי הכנסת, ברצוני לפרוס בפניכם – אילו סכנות קיומיות מרחפות על ישראל: ישראל תוצף בפליטים שידרשו לחזור למקומות מגורים בתוך ישראל; ושלא תהיינה לכם אשליות. רשות הקרקעות הפלשתינית תקבל חזקה על השטח שיפונה. גדודי קומנדו ירדניים ומצריים רשאים להגיע לגדה המערבית לצורך מניעת הפרות סדר, ולהיאחז ליד פתח-תקווה וכפר-סבא, למשל. על צה"ל ייאסר לפקח מקרוב על הנמל עמוק המים שיוקם בעזה. מכאן, שהוא לא יוכל למנוע קבלת משלוחי טילים ו"קטיושות" שיאיימו על ישראל. לשוטר פלשתיני בודד, מחבל לשעבר במדים, תהא הזכות לעצור כלי רכב צבאיים בגדה המערבית, כדי למנוע הפרות סדר. הצבא והאזרח יהיו נתונים בסכנה שהשוטר משתף פעולה עם אחיו המחבל האורב למכונית בצד הדרך, עם אחד מכלי הנשק שיסופקו ברבבותיהם לגדה המערבית; או שיהיה חוסר אפשרות לרדוף אחרי מחבל לאחר פיגוע אם חזר לבסיסו בשטח יריחו או ברצועת עזה; או איך יוכל השב"כ לבצע האזנות לקווי הטלפון אם קווי התקשורת יהיו בידי אש"ף? אני בטוח ששאלות אלה עלו בלבם של בכירי צה"ל ובלבו של שר המשטרה. אולם חלילה לאלוף, לרמטכ"ל או לכל אחד, אם יעז לפצות פה ולהתריע מפני הצפוי.

רבותי חברי הכנסת, אם נביע אמון בממשלה, יגשים פרס את רצון הפלשתינים מאז 1948 – לאפשר להם לשוב לישראל ולהופכה ללבנון שנייה.

רבותי חברי הכנסת, בתסריט כזה יהיה גורלה של ישראל במקרה הטוב כגורל בוסניה.

אדוני ראש הממשלה, אינך יציב בהחלטותיך, הסר את הבלוק שחוסם את מוחך לבל יהיה מאוחר. אין מקום להתנצחויות אידיאולוגיות, צריך להתייחס לעובדות. ואפילו קטין לא יסמוך על אש"ף בעל המוניטין.

אדוני ראש הממשלה, הבטחת לצאת למשאל עם לפני חתימת ההסכם. זלזלת בעשרות אלפי מפגינים. אדוני ראש הממשלה, שלא תקום מדינה פלשתינית – זאת הבטחתך. אדוני ראש הממשלה, הבטחת שלא תישא ותיתן עם ארגון טרור. על כן, אדוני ראש הממשלה, אני מבטיח לך שעל ישראל השלמה לא אוותר, ובעיני הסכם זה הוא הבטחה שקרית לעם, הקוראת למלחמת אחים. וכמו שאתה שיקרת ולא קיימת, אנחנו נקום ונגן על מולדתנו השלמה ולא ניתן להסכם זה להתקיים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת דיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו – לשר יאיר צבן.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לפתוח דברי בהודעה אישית, כי בכוונתי לתמוך בהסכם השלום. כוונתי זו לתמוך בהסכם השלום מתעגנת בערכים היהודיים המקודשים ביותר, שערך השלום בהם הוא אבן הראשה, שאין נעלה ממנו, ואפילו שמו של הקדוש ברוך הוא שלום.

זאת אף זאת, אני מאמין שהשלום בין הערבים לבינינו הוא צורך והוא אף אפשרי, והכול ברוח תורתו של מורנו זאב ז'בוטינסקי, שדיבר על אחווה וריעות בין בני ערב לבינינו בארץ הטובה הזאת.

אך קודם שארים ידי בהצבעה שתיערך בתום דיון זה, אני מבקש מענים וביטחונות וערבויות לכל אותם נושאים ושאלות קיומיות שעם ישראל היושב בציון מתלבט בהן ומבקש עליהן תשובות מניחות את הדעת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל העם היושב בציון, ובכלל זה אפילו השמאל ו"שלום עכשיו", הם רודפי שלום ומבקשי שלום, אך שלום בכל מחיר אינו שלום. שלום שאינו מציב חומות מגן לעת צרה אינו שלום אלא חזיון תעתועים והפקרות.

שלום שאינו שומר על ירושלים שלמה ומאוחדת כבירתה הנצחית הבלבדית של מדינת ישראל – איננו שלום.

שלום הפורץ את הסכרים ומתיר שיבה של מיליון פליטים ליהודה ושומרון, ובכך מסכן את ביטחון היהודים היושבים שם והיושבים בגבולות "הקו הירוק" – אינו שלום.

שלום האוסר את ידיו של צה"ל וכובל את ידיהם של שאר כוחות הביטחון במלחמתם בטרור – אינו שלום.

שלום שאינו מחייב את שותפנו להסכם, קרי את אש"ף, באורח נחרץ וחד-משמעי ובכתובים, כי ימנעו מהחזית העממית של ג'ורג' חבש, החזית הדמוקרטית של נאיף חוואתמה, ה"חמאס" של השיח' יאסין, "הג'יהאד האסלאמי", של פתחי שקאקי, הג'יהאד לבית אל-מקדס של השיח' תמימי, החזית העממית של אחמד ג'יבריל, ה"פתח" של אבו-מוסא, חזית המאבק העממי של סמיר גושה, חזית השחרור של אבו אל-עבאס, "פתח" – המועצה המהפכנית של אבו-נידאל, חזית השחרור הערבית בהשראת העירקים ועוד אחרים, להילחם בנו ולבצע מעשי טרור. שלום שאינו כולל זאת אינו שלום. ולא בכדי מניתי את כל ארגוני הטרור, אלא להזכיר לעם את האמת המרה המונחת לפתחו, אמת שהממשלה מעדיפה להדחיק ולהעלים מעיניו.

גדעון שגיא (העבודה):

אתה תעשה הסכם עם אבו-נידאל?

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מציע לך שתאזין בקשב לדברים שאמרת. אני מדבר על העיקרון. אחד העקרונות שמנחים אותי הוא להבטיח את הקיום, את הביטחון של תושבי יהודה ושומרון, את הביטחון של תושבי מדינת ישראל; ואין שום היגיון לעשות הסכם שלא יחייב ולא יבטיח שהטרור הזה ייפסק.

אחד הטיעונים המרכזיים ששמענו כאן בכל הדיונים וגם בדברי ראש הממשלה, דברים שהתרשמתי מכנותם והתרשמתי מהם, אחד הנושאים המרכזיים היה: אנחנו כאן הולכים למהלך חשוב, מהלך היסטורי, כדי למנוע שפיכות דמים, כדי למנוע את האינתיפאדה ולגרום לכך שדם יהודי לא יישפך. אם זה לא מובטח, אז הטיעון המרכזי הזה אינו עומד. לכן כאן אני מבקש את ההתחייבות, את המענים, את התשובות גם על השאלה הזאת, שהיא אחד היסודות החשובים ששמעתי בדברי קודמי.

לכן אני חושב שזה חייב להיות יסוד ובסיס לכל הסכם שלום. על מה אנחנו מדברים? אם הטרור יימשך, אם שפיכות הדמים תימשך – אז מדוע לוותר.

אדוני היושב-ראש, הסכם שלום שרבו בו הנעלם ורבו בו הנסתר – אינו הסכם שלום. והסכם שלום שאינו מלווה באמירת כל האמת לעם באשר לסכנות הנובעות ממנו והנגזרות ממימוש – אינו הסכם שלום.

אדוני ראש הממשלה, מכובדי שרי הממשלה, עליכם לספר לעם את האמת. עליכם לספר לנו את האמת, אם אתם מבקשים לקבל תמיכה להסכם. ספרו לעם את האמת על הכוונה לשחרר אסירים, אם יש כזאת. ספרו לעם את האמת על החזרת פליטים, אם אומנם יש הבנה כזאת. ספרו לעם אמת באשר לדמותו של הסכם הקבע ותוצאותיו. ספרו לעם על הכוונה להביא לקמילתו של היישוב היהודי ביהודה ובשומרון.

אף זאת, הפסיקו לזרות חול בעיני העם ולספר לו חצאי אמיתות על ההסכם הזה ועל זיקתו להסכמי קמפ-דיוויד. הנה באים ידענים למיניהם עטויי בלייזרים, חכמים בעיני עצמם, ואומרים לנו: הרי בגין והסכמי קמפ-דיוויד הניחו את התשתית לאוטונומיה, וכל שאנו עושים עתה הוא החלת אותו רעיון ואותו הסכם בפועל.

אדוני היושב-ראש, זוהי זריית חול וזהו ניסיון לא הוגן, שכן יש הבדלים תהומיים בין ההסכם שעליו חתם בגין לבין ההסכם שעליו חותמת הממשלה הזאת. ואני רוצה כאן להקדים ולומר, אני גם לא דבק בהסכמי קמפ-דיוויד, ואני מוכן וחושב שיש מקום היום להתאים את עצמנו לאיזו מציאות שמפתחת. אבל, לבוא ולומר שכל מה שקורה היום מונח בהסכם קמפ-דיוויד – כפי שאמרת, זו זריית חול בעיניים.

קחו דוגמה: ההסכם מדבר כיום על ממשל עצמי, שתהיה לו מועצה נבחרת, ושם מפורט, שלמועצה זו תהיה אפשרות תחיקתית, ביצועית, שיפוטית, שלוש רשויות. הסכם קמפ-דיוויד דיבר על מועצה מינהלית, וכל העם, אפילו ההדיוטות שבו יודעים מה ההבדל ויודעים מהי המשמעות של מועצה נבחרת, בהיותה ציון דרך להקמת ממשלה, להקמת מדינת פלשתינית. אין כאן הבדל?

שמעתי אתמול בקשב רב את דבריו של חבר הכנסת חיים אורון, והערכתי מאוד את הכנות. היה לו נאום טוב, אבל מעבר לזה זה היה גם נאום עם הרבה כנות. הוא אמר: אנחנו בעד שתי מדינות לשני העמים, זאת האמונה שלנו מקדמת דנה, ואנחנו יודעים שההסכם הזה מוביל למדינה פלשתינית; זאת אמונתנו. אין לי ויכוח אתו בעניין זה. זאת אמונתו, צדיק באמונתו יחיה. אבל לבוא ולומר שההסכם הזה לא מוביל לכך, אני חושב שזאת זריית חול בעיני הציבור.

ההסכם כיום מדבר על זכויותי הלגיטימיות ודרישותי הצודקות של העם הפלשתיני, בעוד בקמפ-דיוויד דובר רק על זכויות לגיטימיות – ראה סעיף 3 של אותו הסכם. יאמרו לי רעי המלומדים, מה הן דרישות צודקות? אולי תאמרו לי? חזרה לבתים ביפו ובחיפה – אלה דרישות צודקות או לא צודקות?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אפשר להגיד גם זכויות לגיטימיות – – –

עובדיה עלי (הליכוד):

אני שואל, האם הדרישה לחזור אל כרם שנעזב ופרדס שננטש צודקת או איננה צודקת?

שאול גוטמן (מולדת):

– – – יחליט.

עובדיה עלי (הליכוד):

חמורות מכך בהסכם העכשווי הן האמירות, שהמשא-ומתן בהמשך יכסה גם את הנושאים הבאים: ירושלים, פליטים, והתנחלויות – ראה סעיף 5 בהסכם.

אדוני היושב-ראש, ירושלים מונחת על השולחן לדיון ולמשא-ומתן. נא לא לזרות חול בעיני הציבור. אל תלעיטו אותנו באהבת כזב לירושלים.

החזרת הפליטים היא שאלה פתוחה, או אם תרצו דרך פתוחה, ואל תספרו לנו על איחוד משפחות. עסקתי בסוגיה הזאת של איחוד משפחות, וכאן יש הבדל תהומי בין הדרך הסלולה והפתוחה הזאת של החזרת פליטים – מי שאוזניו כרויות ושומע את דברי יאסר עבד ראבו ואת דברי יאסר ערפאת במפגשים שונים, לרבות המפגש האחרון עם שרי החוץ הערבים, מבין שזו קביעה ברורה של החזרת מאות אלפי פליטים. מה זה אם לא זכות השיבה?

ההתנחלויות, אלה שקמו בלהט ציוני ובאישור כל ממשלות ישראל – אל יידונו בינינו לבין ערפאת ואל תדברו בהן שלום כוזב וביטחון אכזב. הם חכמים להבין את האמת הנסתרת.

אני מבקש לדעת, גם מחברי הכנסת הדתיים שיושבים כאן, כל נושא מערת המכפלה, קבר רחל, לא מעניין אף אחד? אין לנו זכויות שם? זה דבר שהמצאנו אותו?

אלי גולדשמידט (העבודה):

ראש הממשלה אמר לנו במפורש שזה יהיה בשליטתנו; גם מערת המכפלה וגם קבר רחל.

קריאות:

רון נחמן (הליכוד):

מה זה "בשליטתנו"?

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה להזכיר לכולם, שרשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ידידי חבר הכנסת אלי גולדשמידט, כפי שפתחתי כך אסיים, בכוונתי לתמוך בהסכם השלום, ובלבד שזה יהיה שלום אמיתי, שישמור על ירושלים שלמה, שימנע החזרת פליטים, שינציח את ההתנחלויות ויבטיח את שלום תושביהן, שיתיר פתח לצה"ל להילחם בטרור באורח חופשי ובכל מקום ואתר בתחומי ארץ-ישראל; שיחייב את הפלשתינים למנוע טרור, ללא פשרות; שיבטיח אי-הקמתה של מדינה פלשתינית, כפי שטוענת ממשלת ישראל.

אם כל זה יובטח לי, ויובטח לעם, והדבר אף יתעגן בכתובים רשמיים ומחייבים, הרי שאתמוך בהסכם השלום. אני שואל את ידידי מהשמאל שיושבים כאן, האם כל הדברים שמניתי, שאני רואה בהם יסודות, ואין לי כאן ויכוח עם מרצ, ואין לי ויכוח עם חד"ש, ואין לי ויכוח עם המפלגה הערבית הדמוקרטית; יש להם עמדה ברורה שלא מקבלת חלק מהדברים שמניתי, חלק מהיסודות שאני רואה בהם אבן מרכזית, דברים חשובים מרכזיים – – –

חיים אורון (מרצ):

רק חלק.

עובדיה עלי (הליכוד):

חלק, אמרתי; חלק. למשל, מדינה פלשתינית ודברים אחרים. אין לי ויכוח אתכם על נושא הטרור, המלחמה בטרור ודברים אחרים. אני שואל, האם אין לי הזכות הזאת כדי לבקש את תמיכתי בהסכם, שהדברים האלה יובטחו? אף באחד מהנושאים שדיברתי עליהם לא שמעתי לא את ראש הממשלה ולא את שרי הממשלה, חברי מפלגת העבודה, שבאים ואומרים שאלה דברי הבל, אנחנו חלוקים עליך ואין כל מקום לשמוע על הדברים שאתה מדבר עליהם. אם תבטיחו לי זאת, אני מתחייב כאן, ואני משוכנע שיש רבים מחברי ואולי רוב חברי בליכוד שיתמכו בהסכם שלום כזה – – –

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת עובדיה עלי – – –

עובדיה עלי (הליכוד):

שיבטיח – – –

גדעון שגיא (העבודה):

– – – תקבל תשובה בדברי הסיכום על השאלות שהעלית כאן.

עובדיה עלי (הליכוד):

חבר הכנסת שגיא, אם יש מישהו מחברי הכנסת שחולק על היסודות לאותם מרכיבים מרכזיים שמניתי, אני מבקש שיקום ויאמר; שיאמר שהנושאים המרכזיים האלה הם לא חשובים. אם תהיינה תשובות ברורות וחד-משמעיות – אני חושב שזכותה של אופוזיציה, זכותו של כל חבר כנסת כאן, לקבל תשובות ברורות, בהירות, חד-משמעיות, שלא תהיינה רק דברים בעלמא – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אם יש תשובות ברורות, חד-משמעיות – – –

עובדיה עלי (הליכוד):

לא יהיו רק דברים – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

יש תשובה: מחר תזרח השמש.

עובדיה עלי (הליכוד):

סליחה, אני – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב, אני רוצה להפנות את תשומת לב כל חברי הכנסת לכך שהשעון צלצל – –

עובדיה עלי (הליכוד):

אני רק מבקש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

– – ולהזכיר לחבר הכנסת עובדיה עלי שעליו לסיים. הוא רצה לסיים ואתם התחלתם ביניכם ויכוח.

עובדיה עלי (הליכוד):

ברשותך, אני – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מאפשר לך לסיים. חברי הכנסת לא אפשרו, אבל אני כן מאפשר.

עובדיה עלי (הליכוד):

יש לי עוד שלושה משפטים לומר, ובהם אסיים את דברי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. אפילו לחמישה יש לך זמן.

עובדיה עלי (הליכוד):

לא, אני לא צריך יותר מזה. אני חוזר ואומר, רבותי חברי הכנסת, ידידי שר הקליטה, אם כל זה יובטח לי יובטח לעם, והדבר יתעגן בכתובים רשמיים ומחייבים, כשזה ייעשה, אתמוך בהסכם השלום שמונח לפנינו. עד שזה ייעשה, אתמוך בשלום על ישראל ולא בהסכם שרבו בו העמום והנסתר על הבהיר והגלוי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי. אני מזמין את השר יאיר צבן, ואחריו – את חבר הכנסת שמואל אביטל.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, סליחה, אני אודה, באגף הימני, אדוני חבר הכנסת משה קצב, מסביבך יש ציבור די גדול שלא מאפשר לשר להשמיע את דבריו בשקט ובניחותא.

קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:

על מה הוויכוח? בבקשה, אדוני.

רון נחמן (הליכוד):

הודיעו ברדיו, שחבר הכנסת עובדיה עלי תומך בהסכם.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

לכל תרגיל רטורי יש מחיר.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

הוא היה צריך לדעת את זה מראש.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על מה בעצם הדיון הזה ועל מה בעצם תיפול ההכרעה? לכאורה, כאשר אנחנו רואים לנגד עינינו את האתגר של שלום כולל בין ישראל לעם הפלשתיני, בין ישראל לשכנותיה, אנחנו דנים היום לכאורה על דבר שהוא חלקי שבחלקי, על הסדר ביניים, על הסדר של מינהל עצמי, מוגבל בזמן ובתחומים ובסמכויות, על סוג מסוים של אוטונומיה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אתה יודע שזה לא נכון, השר צבן.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

ומבחינה זו, צדק השר שריד, שנכוננו לנו בעתיד עוד הכרעות קשות יותר, מורכבות יותר, גורליות יותר מאשר ההכרעה הזאת, וממילא כנראה גם הדיונים יהיו סוערים יותר.

אבל הדיון הזה הוא חשוב, ואני חושב שדווקא בנקודה הזאת אתם תסכימו אתי, הדיון הזה הוא חשוב, מעבר לשאלה מהי הרמה שלו, וההכרעה הזאת חשובה מעבר לשאלה איזה סוג של דיון קדם לה. מפני שההכרעה העיקרית – אני מסכים עם כמה מהדוברים של הימין – ההכרעה העיקרית כאן היא מתן לגיטימציה להסכם עם אש"ף כנציג של העם הפלשטיני. זאת ההכרעה העמוקה, ההכרעה המהותית.

וההכרעה הזאת היא עמוקה ומהותית לא מפני שיש כאן רק שאלה של התייחסות לארגון זה או אחר, אלא משום שבסופו של חשבון ההכרעה הזאת, מתן לגיטימציה להסכם עם אש"ף, היא מתן לגיטימציה להכרעה בקיומו של עם פלשטיני ובזכותו לחיים לאומיים עצמאיים משלו, תהא המסגרת אשר תהא.

שאול יהלום (מפד"ל):

חיים לאומיים עצמאיים – זו מדינה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אולי אומר על זה משהו, אבל – – –

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, אני מנצל את קריאת הביניים של חבר הכנסת שאול יהלום, ומבקש סליחה. עשר דקות לכל נואם, לרבות שרים, ללא פשרה. שאם לא כן, ההסכם יאושר או לא יאושר עד יום כיפור הבא. אני אומר את זה, כי אני רואה הרבה דפים אצל השר צבן. אבל ממש, וזה לא נושא למיקוח.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה שתדע שהנואם שקדם לי לא הופעל לגביו שעון העצר הזה.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני הודעתי על כך בכתב לכל חברי הכנסת. כל סגני יושב-ראש הכנסת היו מחויבים בזה. אני לא יכול לרדות בסגני.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

זה חיוב תיאורטי בלבד. אני מציע שלא תהיה כאן איפה ואיפה.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, עשר דקות ללא פשרה. לא להתווכח. אני מצטער ומתנצל.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

נכון, אני מציע שלא נתווכח.

היו"ר ש' וייס:

חבל, אני מצטער ומתנצל. גם סגני היו חייבים להקפיד על זה.

בנימין טמקין (מרצ):

אבל לא הקפידו.

היו"ר ש' וייס:

זה גם כן נושא מעניין, מדוע לא.

שאול יהלום (מפד"ל):

כל עוד מדובר על שרי הממשלה, ראוי הדבר – – –

היו"ר ש' וייס:

חברים יקרים, צר לי שאני אומר את זה דווקא לחבר טוב ופרלמנטר בחדסד כמו יאיר צבן. יש לנו היום עוד 42 נואמים.

רון נחמן (הליכוד):

אפשר להמשיך בשבוע הבא.

היו"ר ש' וייס:

אווה. מסיבה זאת – עשר דקות לכל נואם, אם מישהו עוד היה צריך להבין מדוע אני מקפיד על הזמן. זה ההסבר.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני חוזר ואומר, שההכרעה הזאת היא הכרעה משמעותית, מפני שאני מסכים עם אלה שגורסים, שהסכם עם אש"ף משמע הכרה בקיומו של העם הפלשתיני ובזכותו לחיים עצמאיים לאומיים משלו, תהיה מסגרתם אשר תהא.

שאול יהלום (מפד"ל):

לרבות מדינה פלשתינית.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה כל הזמן חוזר על זה. תחדש משהו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני אומר את זה גם עשר פעמים.

היו"ר ש' וייס:

לא, אתה לא תעיר עשר פעמים. יש גם תקנון.

שאל ילום (מפד"ל):

מה, מרצ רוצה לסגור לי את הפה?

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאל ילום, כל המרץ לא יספיק כדי לעשות את זה.

חיים אורון (מרצ):

היור"ר ש' וייס:

חבל על הזמן של השר. יש לו מה לומר.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חברי הכנסת, אנחנו התחלנו לעלות על הנתיב הזה, אם תרצו ואם לא תרצו, בהסכמי קמפ-דייוויד, כאשר הכרנו בזכויות החוקיות של ערביי ארץ-ישראל, בנוסח העברי, וב- LEGITIMATE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE, בנוסח האנגלי המוכר בעולם. המשכנו בנתיב הזה בוועידת-מדריד. צעדנו בנתיב הזה צעדים נוספים, כאשר כולנו וכל העולם כולו ראינו כיצד הנציגים שעמם ממשלת שמיר מנהלת משא-ומתן אינם עושים צעד אחד לימין או לשמאל, בהתחלה בהתייעצויות טלפוניות, אחר כך בפאקסים, אחר כך בפגישות לא מצולמות, ואחר כך בפגישות מצולמות, לעיני העולם כולו. ואנחנו משלימים היום את התהליך הזה. אני חושב שההכרעה הזאת היא ההכרעה המשמעותית.

שאל ילום (מפד"ל):

אתה כשר בממשלה לא ידעת מה נעשה.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאול יהלום, מספיק.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

שמענו מפי דוברי המתנגדים להסכם דברים שחלקם היו גם ראויים להישמע, על הסיכונים הכרוכים בהסכם הזה. אני רוצה לומר, שמתנגדי ההסכם נחלקים למעשה לשני מחנות, לשני סוגים של מתנגדים. יש ראשי "גוש אמונים", וכמה מראשי הליכוד, לא מעטים, שמודים בגלוי: שלמות הארץ – בכל תנאי; פשרה טריטוריאלית – בשום תנאי. אתם הוויכוח אבוד מראש. הוא ויכוח לתפארת הפולמוס, לתפארת הארגומנטציה. כוויכוח הוא אבוד מראש. כי גם אם אלף גנרלים יוכיחו שאין סיכון ביטחוני, וגם אם אש"ף יונהג על-ידי ל"ו צדיקים – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

הם לא יכולים להוכיח. אתם סותמים לצבא את הפה.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת נעמי בלומנטל, לנאום הזה זה יספיק.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

מאות קצינים בכירים שאינם לובשי מדים ועשרות מומחים צבאיים שהיו מקובלים על כולם במשך עשרות שנים, שפשטו מדים, ואף אחד לא יכול לסגור את חרצובות לשונם, אמרו את דברם. חבל שתאמרי את זה. יש מעט מאוד אנשים שהגיעו לדרגות פיקוד גבוהות או לדרגת מומחיות בתחומים הביטחוניים האסטרטגיים, שהצביעו על ההסכם הזה כהסכם שהוא מלא סיכונים, כפי שאתם טוענים.

אבל אני אומר שוב: גם אם אלף גנרלים, ויש כאלה שמודים בכך, יאמרו שאין בכך שום סיכון ביטחוני, ואם אש"ף יונהג על-ידי ל"ו צדיקים, ראשי "גוש אמונים" וחלק ממנהיגי הליכוד יאמרו: שלמות הארץ – בכל תנאי; פשרה טריטוריאלית – בשום תנאי. והם יהיו בשלהם.

שאול יהלום (מפד"ל):

גם על ירושלים?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

יש להם המון שאלות, והם מציגים המון שאלות, שמענו את השאלות.

רון נחמן (הליכוד):

אבל גם הערבים אומרים את זה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

ורובן שאלות לגיטימיות. חלק מהשאלות אפילו מוצדקות. ולחלק גם ראוי להשיב, לו רק היה זמן. אביא רק דוגמה אחת. ידידי הטוב עובדיה עלי עמד על הדוכן הזה לפני כמה דקות והציג שאלה באופן מאוד דרמטי לגבי הנושא של החזרת פליטי 1967. אבל אני קורא אותו נוסח בדיוק בהסכמי קמפ-דיוויד. ולא שמעתי שמאז הסכמי קמפ-דיוויד הסעיף הזה, שאומר שתהיה ועדה מתמדת כדי להחליט מתוך הסכמה על העקרונות להכנסתם של בני אדם שעזבו את יהודה, שומרון וחבל-עזה – שם כתוב STRIP – ב-1967 – – –

רון נחמן (הליכוד):

מתי? מתי ב-1967?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, יש לי בקשה אליך. אם תחליט להשיב להם, אתה ממש לא תספיק לומר שום דבר.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אבל אני לא משיב להם.

שאול יהלום (מפד"ל):

אם יש לו תשובות, ששיב.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

— — — יחד עם אמצעים נחוצים כדי למנוע אנדרלמוסיה ואי-סדר. רבותי, זה בדיוק הנוסח של ההסכם החדש. מלה במלה הנוסח של ההסכם החדש.

אז אפשר להשיב עוד תשובות כהנה וכהנה. אבל אני אומר שיש כאלה שלגביהם אין טעם בוויכוח הזה.

עם מי יש טעם בוויכוח? עם אותו מספר מצומצם של נציגים של הליכוד בבית הזה, ואולי חבר הכנסת מאיר שטרית לא מהיום נותן להם ביטוי, שאומרים שהם לא בכל מחיר בעד שלמות הארץ ומוכנים גם לשקול אפשרות של פשרה — — —

אברהם הירשזון (הליכוד):

לא בכל מחיר נגד.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

והוא אומר, שאילו שכנעו אותו שאין סיכונים ביטחוניים בפשרות כאלה ואחרות, הוא מוכן לשקול את הדברים האלה, הוא לא משועבד לנורמה כזאת ואחרת — — —

רון נחמן (הליכוד):

אצלכם יש מישהו — — —

השר לקליטת העלייה י' צבן:

בקרב המצביעים של הליכוד והימין יש רבים כאלה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אצלכם אין, כי הם לא יודעים את האמת.

היו"ר ש' וייס:

יש לי עצה: אם תפנה לצד הזה, לא יהיה גירוי לקרוא לך קריאות ביניים.

רפאל אלול (העבודה):

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אתה לא מתלבט? אין לך שום מחשבות?

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת נעמי בלומנטל, אני קורא אותך לסדר.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאול יהלום, אני קורא אותך לסדר. 17 קריאות ביניים לנואם שנאם שבע דקות עד עכשיו. ספרתי במתכוון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

טוב שנדע זאת.

היו"ר ש' וייס:

זו הקריאה ה-18.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני מבין שזה מרגיז, אך אני אומר שרבים בקרב מצביעי הליכוד נמנים עם אלה שאומרים: אם אומנם תניח את דעתנו ותוכיח שאין סיכונים ביטחוניים משמעותיים בהסכם כזה או אחר, אנו מוכנים לשקול אותו באורח חיובי – ולאלה כדאי לייחד דברים.

אני רוצה לומר לציבור הזה: אין הכרעה היסטורית מן הסוג הזה, לא היתה ולא תהיה בעתיד, שלא צריך לעשות בה מאזן של סיכונים מול סיכויים. כאשר ממשלת הליכוד ב-1977 קיבלה את ההכרעה על שלום עם מצרים, אני בטוח שראש הממשלה דאז מנחם בגין עשה מאזן של סיכונים וסיכויים, והיו אנשים שאמרו לו שהמאזן שלו מוטעה. האם הוא יכול היה להיות בטוח? האם מישו יכול היה להיות בטוח שהמאזן הזה יעבוד במאה אחוז של סיכוי ובאפס אחוז של סיכונים? הוא עשה מאזן והכריע את הכף, כאשר היה מדובר במדינה הערבית הגדולה ביותר, החזקה ביותר, ולא היתה לו הבטחה מהקדוש-ברוך-הוא שלא תקום במצרים הנהגה שתפר את ההסכם הזה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אז ארץ-ישראל היתה בידינו, עכשיו היא לא בידינו.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אנו מדברים היום על הסכם עם העם הפלשתיני – – –

היו"ר ש' וייס:

השר צבן, אתה צריך לסיים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אתה צריך לנכות את הזמן שהפריעו לי.

היו"ר ש' וייס:

ניכיתי, תפסיקו להתמקח על הזמן. מה אתכם? מה קורה פה? ניכיתי והוספתי, ואני מבקש לסיים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אסיים.

היו"ר ש' וייס:

אי-אפשר להמשיך כך. נדבר גלויות: כולנו אנשים פוליטיים, יש חלק מחברי הבית שאינם רוצים שההסכם יאושר – וזו זכותם. יש חלק שרוצים שההסכם יאושר – וזו זכותם. תפקידי כיושב-ראש הבית ותפקיד כל סגן שיושב כאן במקומי הוא לשמור על המסגרת שהוצבה על-ידי ועדת הכנסת. אי-שמירה עליה פירושה שההסכם לא יאושר. כל אחד ינהג עכשיו כפי שהוא מבין. זה הכול. מה עוד אני צריך להגיד חוץ מזה?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

במה אנו עוסקים עכשיו? באילו יחסי כוחות אנו עוסקים עכשיו? בפער עצום של יחסי כוחות. כאשר אנו לוקחים על עצמנו כאן סיכונים – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אתם עושים את זה טוב, בסיוע נמרץ של הקואליציה ושל כל השרים.

שאול יהלום (מפד"ל):

מה אנו אשמים?

היו"ר ש' וייס:

זה עוד רמז. מה אני עוד צריך להגיד היום. אני מבקש לסיים. דווקא עם יאיר צבן, שאני אוהד אותו, יוצא לי דבר כזה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

כאשר אנו לוקחים כאן סיכונים, באיזו קונסטלציה ובאילו יחסי כוחות אנו עושים זאת? על איזה הסכם מדובר, כאשר אין כאן נסיגה של צה"ל מהשטח, כאשר אנו לא מאבדים את האופציות הביטחוניות שלנו? יש הרבה שאלות, אבל חסרה תשובה אחת, והתשובה היא, כיצד אתם מתכוונים לשים קץ לריב הדמים הנורא הזה, כיצד אתם מתכוונים לשים קץ לסכסוך שנמשך 100 שנים, כיצד אתם מתכוונים לשים קץ למצב שבו אנחנו והם חיים על החרב ואיש בחרבו אוחז.

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

על כך אין לכם תשובה, וזוהי השאלה, בה"א הידיעה. זוהי שאלת השאלות, שבה תלוי לא רק עתיד השלום, שבה תלוי גם עתיד הביטחון שלנו.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר צבן. יחסית ליתר השרים, הוא היה יותר מאשר בסדר.

רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל אביטל, ואחריו – לחברת הכנסת נעמי חזן.

חברי הכנסת, יש אנשים שמסיבות דתיות – ואנו לא פוגעים ברגשות – חייבים מחר בצהריים לא להיות פה. יש להם סידורים אחרים. היום נעבור את חצות. יש אנשים שלא ממהרים כלל מסיבות שלהם, ויש מי שאולי צריכות להיות לו סיבות לגרום לכך שתהיה הצבעה מחר ב-12:00. תפקידי כיושב-ראש ותפקידם של סגני לשמור על המסגרת שוועדת הכנסת קבעה. מה אני עוד צריך לומר? הכול נשלח אליכם היום פעמיים במכתב.

שמואל אביטל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, לתומי חשבתי שיצא לי להתחיל בנאום כאשר חבר הכנסת שילנסקי יושב כאן כיושב-ראש, כי הוא היה מאוד לארג'. מאחר שמעולם לא קראתי מן הכתב, אשתדל לעמוד בלוח הזמנים.

ההסכם הזה, מבחינת תפיסת עולמי מתאים מאוד. ההסכם כפי שהוא מונח לאשרור הכנסת תואם את השקפת עולמי בכך שהוא מבטא את האי-רצון שלי ושל רבים בעם הזה לשלוט על עם אחר.

ביסודו של הסכם העקרונות הזה אני רואה שני דברים מרכזיים התואמים את השקפת עולמי גם בתוך מפלגת העבודה, גם בימים שבהם היה קושי גדול בהחזקה בדעות אלה ומידה כזו או אחרת של חריגות, שגם זכתה לביטויים שהיום אין צורך לחזור עליהם.

שאל יהלום (מפד"ל):

אתה מודה שמפלגת העבודה השתנתה.

שמואל אביטל (העבודה):

בהחלט.

חיים אורון (מרצ):

זהו ביטוי חוזר למצוקה שלך, הפרעה לאורך כל הדיון.

היו"ר ש' וייס:

אל תעיר לו. קראתי את חבר הכנסת יהלום לסדר פעם ראשונה, עוד מעט תהיה פעם שנייה ותהיה גם פעם שלישית. יומיים של נאומי ביניים. בין קריאת ביניים אחת לשנייה של שאל יהלום, יש איזה נואם שמצליח לנאום לפעמים.

שמואל אביטל (העבודה):

אני מעריך שהניסיון של היושב-ראש לעשות סדר בקריאות הביניים של חבר הכנסת יהלום בוודאי יוסיף על הזמן שלי.

ההסכם הזה ביסודו הוא הפרדה והשלמה בין שני העמים. הוא יותר הפרדה, אך אני מקווה שהוא גם השלמה. עדיין לא ברור לי אם הביטוי להשלמה בין שני העמים ואם מצהלות השמחה בערי הגדה הם אכן דבר כן ואמיתי. זהו המבחן האמיתי, קודם כול, של שני העמים, האם מצהלות השמחה ודגלי אש"ף הם אכן ביטוי כן ואמיתי לרצון לשלום. זהו המבחן הקשה והאמיתי של שני העמים: מצד אחד ההפרדה, מצד שני תחילת ההשלמה. זה תלוי בעיני בעיקר באווירה שתיווצר על-ידי שני העמים.

לחיצת היד של יצחק רבין, מצביא מלחמת ששת הימים, עם ערפאת היא בעיני האות למבחן הקשה ברמת המנהיגות בשני העמים. בלחיצה זו נתן יצחק רבין את האות למבחן האמיתי והקשה של המנהיגות הפלשתינית ושל המנהיגות הישראלית, כמעט הייתי מתפתה לומר היהודית.

והמבחן הקשה בעיני לממשלה שלי הוא בראש ובראשונה מבחן הביטחון. הדבר המרכזי, אחרי שההסכם הזה נחתם, הוא מה הם האמצעים הביטחוניים שאתם נצטרך להתמודד ולעמוד עליהם לכשיצא ההסכם הזה לדרך. והמבחן הקשה של המנהיגות הפלשתינית הוא מבחן ההתנערות מהטרור, הוא השיקום הכלכלי ויצירת השלטון העצמי כחלק וכבסיס לאותם יסודות, בעיני, להשלמה בין שני העמים ולאפשרות לחיות ביחד ובנפרד.

כל מי שבלבו פנימה, ולא רק בבטנו, קרקור ופחד, נשואות עיניו בעצם לממשלה הזאת, שצריכה וחייבת להיות אמונה על הצד הביטחוני. הדבר המרכזי הוא יישום וביצוע הסכם העקרונות, ונדמה לי שבבית הזה כולם מסכימים שזהו המבחן הקשה וזו המשימה היותר-קשה העומדת בפנינו.

אלה שני העמים, אלה שתי המנהיגויות, אבל גם בבית פנימה, ולזה שמענו ביטוי אתמול, בנאומים של ראש הממשלה ושל חבר הכנסת ביבי נתניהו. יצחק רבין, שאין צורך לעטור אותו בכל מה שהוא עשה בעברו, ואני בוודאי אמנע מכך; ומצד שני, חבר הכנסת ביבי נתניהו. בעוד רבין פתח שער לתקווה והציג פה את המחויבות גם ליישובים, גם לביטחון, לצערי הרב, חבר הכנסת ביבי נתניהו, בנאום הזברה שלו, הרחיק עד לווייטנאם, ונדמה לי שביטא בעצם את הפער בין שני האישים האלה. מצד אחד, איש הביטחון יצחק רבין, שרגליו במציאות ורואה באמת גם את הקשיים; ומצד שני, חבר הכנסת ביבי נתניהו, המנסה להלך אימים על העם ומרחיק עדותו עד לצפון-וייטנאם.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה מרשה לי לשאול אותו שאלה?

היו"ר ש' וייס:

אין לו זמן לענות. נשארה לו עוד דקה.

חנן פורת (מפד"ל):

זה חשוב.

היו"ר ש' וייס:

סלח לי, אל תפריע לו. יש לו דקה, אין לו זמן לענות.

שמואל אביטל (העבודה):

כל אימת שעליתי לדוכן הזה – אליך, חבר הכנסת פורת – – –

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

שמואל אביטל (העבודה):

אני אתייחס, בתקווה שידידי היושב-ראש יתחשב במה שהיה פה.

היו"ר ש' וייס:

הידיד שלך, היושב-ראש, לא מתחשב באיש היום ומתחשב בסדר-היום. אני מתנצל, כבר הסברתי את זה פעמיים ואתה בוודאי צריך להבין מה שאמרתי.

שמואל אביטל (העבודה):

כל אימת שעליתי לדוכן הזה, עליתי כאיש התיישבות וחקלאות, כחבר מושב בנגב, ובעיקר הבאתי את הנושאים האלה כל אימת שעליתי פה, ואני מחויב, אדוני היושב-ראש, להתייחס לנושא שלא רבים התייחסו אליו, זהו הנושא של ההתיישבות. לכן, אני כנציגם של המושבים, מהחלוצים של נהלל ועד החלוצים האלמונים של גלי העלייה של שנות ה-50, רוצה לומר גם לחברי שלא נזהרו בלשונם, בעיני, היום הזה צריך להיות גם יום של פיוס והשלמה פנימה, ותיכף אגיד על זה מלה, ברשותו של היושב-ראש. לכן, אני לא אדבר היום על התיישבות והתנחלות, על מה שעשו ממשלות הליכוד, ואתם, לרבות חבר הכנסת יהלום, בתנועה מפוארת שעמדתם בראשותה, איגוד המושבים של הפועל-המזרחי, מה קרה ליישובים שם, ומה קרה ליישובים אחרים, וממשלת הליכוד לא יכולה להתנקות ממה שקרה בבקעה. איש לא מנע מכם את חיזוק ההתיישבות בבקעה.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאול יהלום, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה.

שמואל אביטל (העבודה):

יש לי שני חברים, והם ודאי חברים גם של חנן פורת. אחד – צבי הנדל מחוף-עזה, שכן; מבין חברי הכנסת אני גר הכי קרוב לעזה. השני – אורי אריאל, שהייתי מג"ד שלו, הוא היה מ"מ אצלי בגדוד. אני יושב אתם הרבה. אני קורא להם ולאחרים: אינני רוצה לחדד, האם יש הבדל בין אורי אריאל ובין צבי הנדל לביני, כולנו אנשי התיישבות והתנחלות, אינני רוצה על זה לדבר. אבל, דבר אחד משותף לכולנו, והוא, בראש ובראשונה, כפי שההתיישבות מראשית הקמת המדינה עמדה כגשר לפיוס והשלמה, היתה חיל חלוץ בקביעת גבולות המדינה ובהגנה על ביטחונה, כך אני קורא לחברים האלה, יחד אתנו – והרבה שיחות ליליות אנחנו מקיימים בימים האלה – להיות גשר לפיוס והשלמה.

חנן פורת (מפד"ל):

אולי תשיב לי.

היו"ר ש' וייס:

לא, אל תענה על השאלה שלו. אתה צריך לסיים. חבר הכנסת חנן פורת, אני מבקש ממך לא להפריע. אני קורא אותך לסדר.

חנן פורת (מפד"ל):

האם פנית לאנשי בקעת-הירדן – – –

היו"ר ש' וייס:

סלח לי, זה לא ילך באלימות פה. תתרגלו לזה. זו כנסת.

חנן פורת (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה, ובפעם השלישית לא תהיה באולם. כל אחד חושב שיש לו חלקה פה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אסור לשאול אותו?

היו"ר ש' וייס:

מותר לשאול, לא 700,000 פעמים ביממה אחת.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

אני קראתי אותך לסדר פעם שנייה.

שמואל אביטל (העבודה):

היום פנה אלי האלוף במילואים, חבר הכנסת אריק שרון, שכני, ושאל אותי: האם יכול להיות שאתה, שמוליק אביטל ממושב תדהר, אומר למתיישבים שלך, כפי שהוא אמר, כי אכן הם שלי לפניו – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אביטל, אתה צריך לסיים. אתה לא יכול לענות.

שמואל אביטל (העבודה):

לא היה ולא נברא. אני רואה את עצמי ועוד חברים בתוך מפלגת העבודה עומדים על המשמר, על המשמר של הירדן, של בקעת-הירדן, ולא בקונטציה שנותן משמר-הירדן, מי שמכיר את ההיסטוריה. אבל זה אריק שרון, שאני מכיר גם מהימים שהייתי בסביבתו הקרובה כשפנו ונהרסו היישובים בחבל ההוא, וכפי שהוא עשה את זה, בהתנגדותנו, אני מקווה מאוד שלא הוא יעמוד לרשות ההגנה על יישובי בקעת-הירדן, כי הוא כבר הוכיח שכשהוא עוסק בהתיישבות זה רק נזק. אני רוצה להודות ליושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה, ואני מבקש עוד משהו מהחברים, לגלות קצת יחס חברי כלפי חברים שיצטרכו לדבר בשעה 24:00; זה לא חוכמה לכבוש את הדוכן חצי בכוח, ואחר כך להשאיר את זה ליושבים-ראש. אחד אומר: ירשה לי היושב-ראש, אחד אומר: חברי. אני חבר של כולכם, גם של אלה שיצטרכו לנאום אחרי השעה 24:00.

לימור לבנת (הליכוד):

אז ינאמו מחר בבוקר.

היו"ר ש' וייס:

לא, גם מחר בבוקר יש נואמים. חברים, הסדר נקבע בהשתתפות של הליכוד. נגמר, אין פה מיקוח. זה ממש מבייש. כל יושב-ראש צריך להתמקח פה. אני הסברתי, אני חשבתי שאני מובן לחלק מחברי הבית לפחות.

חברת הכנסת נעמי חזן, ואחריה – חבר הכנסת צחי הנגבי, עשר דקות.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה צריך לדבר עם היושבים-ראש האחרים.

היו"ר ש' וייס:

אני לא רק דיברתי עם היושבים-ראש האחרים, אני גם טלפנתי כל רגע למזכיר שיזכיר להם. אני מוכן לשבת פה עד הבוקר, לי אין בעיה. גברתי, בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במבוא להצהרת העקרונות, שנחתמה בוועידתנו לפני שבוע, קיימים שלושה יסודות, ולמעשה היסודות האלה קיימים כבר למעלה מ-50 שנה ככיוון לפתרון של הסכסוך הישראלי-הערבי בכללו, והסכסוך הישראלי-הפלשתיני בפרט.

העיקרון הראשון: הכרה ברורה, הדדית, שבארץ הזאת חיים שני עמים, ולשני העמים הללו זכויות לגיטימיות לחיות כאנשים בני חורין. העיקרון השני: שרק באמצעות פיוס היסטורי – כן, פיוס היסטורי – ישכון שקט באזורנו. ועיקרון שלישי: החיים של כל חברה וחברה יוכלו להתנהל כסדרם אך ורק אם יהיו דו-קיום ושיתוף פעולה.

שלושה עקרונות יסוד. הפעם הראשונה שבה נתקלנו בשלושת עקרונות היסוד הללו היתה ב-1947, עם הצבעת האו"ם לגבי החלוקה, הצבעה היסטורית שאפשרה את הקמתה של מדינת ישראל, הצבעה היסטורית שלא נענתה על-ידי הצד השני, ומאז הכיוון הזה של פתרון לסכסוך ידוע לכולנו. ב-1948 פנה דוד בן-גוריון למופתי והציע קונפדרציה ישראלית-פלשתינית ונדחה. ב-1967, אחרי מלחמת ששת הימים, פנתה ראש הממשלה גולדה מאיר והציעה נסיגה מיידית מכל השטחים שנכבשו, תמורת הסכם שלום המושתת על העקרונות הללו.

חיים אורון (מרצ):

אשכול.

נעמי חזן (מרצ):

סליחה, אשכול, תודה.

שאול יהלום (מפד"ל):

לימור לבנת (הליכוד):

נעמי חזן (מרצ):

על היסודות הללו, חברת הכנסת לבנת, השינוי ההיסטורי בא בסוף שנות ה-70, בתבונתו הרבה של ראש הממשלה מנחם בגין, זכרו לברכה, שקבע וטבע את העקרונות הללו, כל השלושה, בהסכמי קמפ-דייוויד, ובאמצעות שלושת העקרונות הללו הגענו גם לוועידת-מדריד. ובכל הזדמנות ב-50 השנים האחרונות, כשהתקרבונו לפתרון המבוסס על העקרונות של הכרה הדדית, של חלוקת הארץ, של חיים בכבוד זה לצד זה, צד זה או אחר לא היה מוכן, לא התכוון, או חשב שיש לו פתרון אחר.

חברי הכנסת, כל אלטרנטיבה אחרת ליישוב הסכסוך הישראלי-הפלשתיני כבר מוצתה, והיום, עכשיו, הגיע הזמן שאנחנו נלך בדרכך שידענו כל הזמן שהיא דרך הפתרון, וזו הדרך הזאת.

למעט מאוד עמים בהיסטוריה יש הזדמנות לתקן טעויות היסטוריות. לעם הישראלי ולעם הפלשתיני ניתנה ההזדמנות הזאת. הצהרת העקרונות הזאת היא ברכה ולא סכנה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

ברכה לבטלה.

נעמי חזן (מרצ):

היא נותנת תקווה, ולא מעידה על כניעה, ואף שיש חילוקי דעות רציניים מאוד בבית הזה על פרטי ההסכם, ההסכם הזה יצליח או לא יצליח לא בגלל פרט זה או אחר, אבל בגלל אימוץ רוח ההסכם, ההרגשה של הצורך בפיוס, שיתוף פעולה, חיים ביחד, במלים אחרות – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

שתי מדינות.

חיים אורון (מרצ):

במצע מרצ כתוב, שאחת האפשרויות היא שתי מדינות. מה אתה רוצה ממנה?

נעמי חזן (מרצ):

שאלו יהלום, הגדרה עצמית לפלשתינים נותנת אפשרות להגדרה עצמית אמיתית בישראל.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת חזן, אם את עונה בקול רם והם קוראים בקול רם – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאול יהלום.

נעמי חזן (מרצ):

אני חושבת שזה – – –

היו"ר ש' וייס:

סליחה, רק רגע.

חיים אורון (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה להציע טכניקה לנואמים; לא תמיד אני עומד בה. כשיש קריאות ביניים חזקות, אם גם הנואם צועק עליהם, אין שום אפשרות להתגבר. אז נעשה מה שעשה אתמול ראש הממשלה: הוא דיבר בשקט, לא הפסיק לרגע, ואז אולי זה יירגע. זו פשוט הצעה. את הרי מורה באוניברסיטה. טוב, שם מתנהגים יפה, בסדר.

נעמי חזן (מרצ):

נכון. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

ההסכם הזה יצליח לא בגלל ויכוח על פרט זה או אחר, אלא בגלל ביצועו המוצלח, ולעניות דעתי, יש שלושה מרכיבים מרכזיים שיאפשרו ביצוע ויישום מוצלח של ההסכם הזה. המרכיב הראשון: תמיכה בין-לאומית. התגובה של הקהילייה הבין-לאומית על ההסכמים הללו היא חיובית ביותר. ישראל זוכה היום ללגיטימציה שהיא לא ידעה כמותה מהיום הראשון לקיומה. יש התגייסות כללית של הקהילייה הבין-לאומית לגיוס כספים – –

לימור לבנת (הליכוד):

לפלשתינים.

נעמי חזן (מרצ):

— — למימוש ההסכם, על כל מרכיביו. ויש גם, וחשוב יותר — — —

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

רון נחמן (הליכוד):

הסוכנות כבר נותנת? הסוכנות היהודית כבר באה אלינו? כשאת מדברת על פרס שרץ להביא כסף לערבים — — —

שאול יהלום (מפד"ל):

מה עשתה הקהילייה הבין-לאומית בשואה, לדוגמה?

נעמי חזן (מרצ):

ויש גם גיבוי מוסרי מוצדק בעולם שלאחר המלחמה הקרה, פיוס היסטורי, ישראלי-ערבי.

בנימין טמקין (מרצ):

— — — חבר הכנסת שאול יהלום — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, לפני שאני קורא אותך לסדר בפעם השלישית, יש לי הצעה חברית. אולי תלך קצת להירגע ותחזור. אני מציע את זה באופן חברי, כי יהיה לי כל כך חבל להוציא אותך.

בנימין טמקין (מרצ):

מספיק.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

כן, אבל יש תקנון. אתה כבר שנה וחודשיים חבר הכנסת.

שאול יהלום (מפד"ל):

צריך להגיד את האמת.

היו"ר ש' וייס:

אתה צודק, אבל עם כל הצדק שלך אני עוד איאלץ להוציא אותך מן האולם. מה יהיה?

נעמי חזן (מרצ):

אגב, סליחה, אדוני היושב-ראש, אבל אני לא מסכימה — — —

היו"ר ש' וייס:

עכשיו תבקשי תוספת זמן. אתם יודעים מה? ברגע זה אני נותן תוספת זמן לכל החברים. בבקשה, כל מה שאתם רוצים.

נעמי חזן (מרצ):

אני לא מבקשת תוספת זמן. אני רק מבקשת אפשרות לבסס את טיעוני.

לימור לבנת (הליכוד):

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

אני יודע.

נעמי חזן (מרצ):

המרכיב הראשון שיאפשר את הביצוע המוצלח של ההסכם הזה הוא המרכיב הבין-לאומי, ולא היתה תקופה בהיסטוריה שלנו שהיתה לנו בה תמיכה בין-לאומית כה רחבה כדי לגבות את קיומנו ולחזק אותנו בעתיד.

המרכיב השני שיאפשר את הביצוע המוצלח של ההסכם הזה הוא המרכיב הפלשתיני, והאתגרים העומדים בפני אש"ף ובפני הקהילה הפלשתינית היום הם עצומים. בחודשים הקרובים הם חייבים להקים מנגנון מוסדי שלם, מערכת ביורוקרטית, מערכת מפלגתית, מערכת שיפוטית וגם מערכת משטרתית. האתגר המוסדי הוא עצום, וכל זאת הם צריכים לעשות תחת לחץ זמן גדול מאוד, תחת איום של אופוזיציה, שגם היא לא שלמה עם עיקרי ההסכם, ותוך ניסיון לשקם כלכלה שלמה. כן, ביצוע ההסכם הזה תלוי במידה לא מבוטלת במה שהפלשתינים ואש"ף מסוגלים לעשות. ואגב, מחובתנו גם לסייע בכך.

היו"ר ש' וייס:

זמנך תם.

נעמי חזן (מרצ):

והמרכיב השלישי הוא המרכיב הישראלי. יש לי אמון רב בנושאים ונותנים, ביכולת שלהם לפרט –

—

היו"ר ש' וייס:

אני הודעתי שהזמן תם.

נעמי חזן (מרצ):

כן, אני כבר מסיימת, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני הודעתי שהזמן תם.

נעמי חזן (מרצ):

אני באמת כבר מסיימת.

— — — ביכולת שלהם לגבש הסכם ששומר בקפידה רבה על האינטרסים של מדינת ישראל.

שאול יהלום (מפד"ל):

המצומצמת.

נעמי חזן (מרצ):

אבל ברמה של החברה הישראלית ביצוע ההסכם מותנה בכך, שנוכל אנחנו לפתח תרבות שלום, גם בפנים וגם כלפי חוץ. כי עומדת בפנינו היום, חברי הכנסת, הכרעה גורלית, והיא הכרעה שלנו: האם אנחנו נותנים הזדמנות ללכת בדרך אחרת, דרך שידועה לנו עשרות שנים כדרך של פתרון צודק ובטוח לקראת שלום, או האם נגזור גזר-דין לדורות הבאים, של המשך הסכסוך. לגבי ולגבי מרבית אזרחי מדינת ישראל, ההכרעה היא ברורה. אנחנו ניתן הזדמנות לשלום. תודה רבה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אז בואו לבחירות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת שאול יהלום, עוד קריאת ביניים אחת ואני איאלץ להוציא אותך. אולי תלך באמת קצת לנוח, כי אני מבין שקשה לך להתגבר על זה. באמת, עצה חברית, תמנע ממני את הצורך לעשות את זה.

חבר הכנסת צחי הנגבי. אני מזכיר, כל נואם עשר דקות, אם אפשר פחות – זה נפלא.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומרים שתמונה אחת עדיפה מאלף מלים. זה מה שהרגשתי כשראיתי את התמונה ביום השחור ההוא בבית הלבן, התמונה, ודאי אחת מן התמונות המצולמות ביותר בהיסטוריה המודרנית, של יצחק רבין, עד אז ראש ממשלתי, כשהוא ניגש אל – –

שאול יהלום (מפד"ל):

יש לי הפתעה בשבילך, גם היום הוא ראש ממשלתך.

צחי הנגבי (הליכוד):

– – יאסר ערפאת, או למעשה כשהוא מקבל את הג'סטה של יאסר ערפאת ולוחץ את ידו. בלחץ האירועים האלה ובתוך עוצמת הרגשות, אולי לא רבים ראו את מה שהתמונה הזאת שידרה, לפחות מה שאני ראיתי בתמונה הזאת. אגיד לכם מה ראיתי. ראיתי מנצח, יאסר ערפאת, ניגש בצעד בוטח, במבט של מי שידע שידו על העליונה, בחיוך של נדיבות המנצחים, הוא יכול להרשות לעצמו; ניגש אל המובס, ניגש אל המפסיד, מושיט את ידו, והמפסיד מסתכל בו בכמה שניות של הלם – אשר יגורתי בא לי, אבל אין ברירה; כולם מסתכלים והוא במבוכה, בתחושת חוסר האונים, תחושת התסכול – – –

אורי אור (העבודה):

– – –

צחי הנגבי (הליכוד):

אל תפריע לי.

אורי אור (העבודה):

כשבגין לחץ את ידו של סאדאת הרגשת אותו דבר.

צחי הנגבי (הליכוד):

אל תפריע לי.

אורי אור (העבודה):

אני אעשה מה שאני רוצה.

צחי הנגבי (הליכוד):

לא יעזור, אתה לא תפריע לי. לאורך כל הנאום הזה אני לא אתן להפריע לי ולו פעם אחת.

בתחושת הכישלון הצורב ששמורה – – –

חיים אורון (מרצ):

אתה אמרת את זה לבגין כשלחץ את ידו של סאדאת.

צחי הנגבי (הליכוד):

גם אתה לא תפריע. אני מבקש מאדוני להגן עלי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון. אתה מעוניין שאני אעזור לך?

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מעוניין שלא יפריעו לי.

היו"ר ש' וייס:

בסדר.

צחי הנגבי (הליכוד):

ושם ניצב יצחק רבין, מביט בערפאת שניגש אליו, ואתה רואה על פניו הליאות את הכישלון, את חוסר האונים, את התסכול הנורא ששמור רק לאלה שקורסים בפני החזקים מהם; לא חזקים בנשק, לא חזקים בעוצמה, חזקים בתחושת הצדק שמאפיינת תמיד את המנצח.

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, יש לנו בעיה של זמן.

צחי הנגבי (הליכוד):

יצחק רבין ידע במעמד שהוא המפסיד. הוא ידע שהוא לא הגיבור הראשי בהצגה הזאת.

חיים אורון (מרצ):

כמו בגין, לדעתך.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, אני אצטרך להעיר לך כפי שהעירותי לחבר הכנסת יהלום.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, מעתה והלאה לנהוג אותו מנהג שאתה נוהג בי כשאני חוזר על יותר מקריאת ביניים אחת. אני רוצה לראות את הפטיש המתנוסס שלך, כשאתה מסלק אותי מהאולם אחרי שתי קריאות ביניים.

היו"ר ש' וייס:

סלח לי, לו נהגתי כפי שנהגתי בכך לא הייתי עוד מתחיל להעיר לחבר הכנסת אורון. תמשיך.

צחי הנגבי (הליכוד):

זאת היתה הערת אגב.

היו"ר ש' וייס:

לא, זאת היתה אמת.

צחי הנגבי (הליכוד):

דיברתי שתי דקות והפריעו לי שש פעמים.

היו"ר ש' וייס:

אל תעיר לי. תלוי איך צועקים, באיזה קצב, באיזה קול. לא התוכן.

צחי הנגבי (הליכוד):

אם העניין הוא עניין של אוקטבות – – –

היו"ר ש' וייס:

כן, גם.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מבקש מאדוני להתייחס גם למרכיב הרצף של הנואם.

היו"ר ש' וייס:

טוב. נא להמשיך לנאום, למען הרצף.

צחי הנגבי (הליכוד):

יצחק רבין ידע שהוא בסך הכול סטטיסט בתצוגה על מדשאת הבית הלבן, וזה הפריע לו. הוא ידע שהוא לא כל כך מעוניין להיגרר בקולר, קולר של פודלים, אל המעמד הזה. הוא ידע שאת התסריט למחזה שהוא משתתף בו בתור סטטיסט לא הוא כתב. כתב אותו יוסי שריד. הוא כתב אותו במצע מרצ, עוד לפני הבחירות. הוא ידע שהאמרגן של ההצגה הזאת זה איננו רבין, האמרגן הוא שמעון פרס. הוא ידע שהמפיק של ההצגה הזאת איננו הוא, המפיק הוא יוסי ביילין וחבורת נעריו באוסלו. יצחק רבין שימש בסך הכול בתור עט. איך אמר שמעון פרס לפני כמה חודשים? הכול סגור, רק עט חסרה.

יהושע מצא (הליכוד):

פיילוט.

משה נסים (הליכוד):

עט לא חסרה אלא חסר.

צחי הנגבי (הליכוד):

ליצחק רבין היה תפקיד היסטורי בשנת 1967 – – –

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת נסים, זאת לא הטעות היחידה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, לנאום הזה נדמה לי שסיימת את מנת ההערות.

צחי הנגבי (הליכוד):

ליצחק רבין היה בשנת 1967 תפקיד היסטורי – להיות הרמטכ"ל, המנצח. יש כאלה שמאחר יותר הטילו ספק בדומיננטיות תפקידו בניצחון. אני לא אטיל ספק. זה היה תפקידו דאז. ב-1993 היה לו תפקיד אחר – עט. הוא היה העט של פרס, של ביילין, של שריד.

והיה לו עוד תפקיד במערכה הזאת, את התפקיד הזה יעדו לו עוד לפני הבחירות. אתם יודעים, כל פעם שיש מלאכת הונאה מתוכננת בקפידה, בתחכום, הנוכלים חושבים על הכול, הם חושבים גם על אליבי. הם חייבים אליבי. כי ברגע שתיחשף מזימתם ויעוטו עליהם עם ראיות, הם חייבים להוכיח את חפותם. זה מה שיעדו ליצחק רבין. עוד לפני הבחירות, הרבה זמן קודם לכן, בהתמודדות במפלגת העבודה אמרו, רבין בוודאי לא יהיה ראש ממשלה טוב כפי ששמעון פרס היה, כבר למדנו את טיבו בפעם הקודמת שהוא היה, הכושלת, אבל הוא האליבי שלנו, אנחנו צריכים מישהו שיכול לשדר אמינות, ביטחוניזם, אדם שפיו ולבו שווים, יצחק רבין המועמד הקלסי. נדיח את פרס, אחרי זה הוא יחזור בגדול. קודם כול צריך אליבי.

בנימין טמקין (מרצ):

בחרתם את נתניהו בגלל כישוריו.

צחי הנגבי (הליכוד):

מי שמוביל בראש המערכה, ככה החלה ההונאה הגדולה. עכשיו הם כבר לא צריכים את יצחק רבין. הוא חתם. הוא גם לא יכול לשמש עוד בתור אליבי, כיוון שאדם לא יכול לשמש אליבי פעמיים. אחרי שנחשפה הרמאות הגדולה, אחרי שיצחק רבין, שעמד שם בקצרים וזעק: "מי שיפקיר את קצרין יפקיר את ביטחון ישראל" – זה לא יעבוד פעמיים. זה שזעק על ריבונות ישראל בירושלים, שדחה על הסף כל רעיון להיפגש עם פייצל חוסייני, קל וחומר לתת לו להוביל את עגלת המשלחת הפלשתינית; זה שאמר: ניתן להם בירושלים לבחור, לא להיבחר; זה שדיבר אתנו כאן על אש"ף המוקצה – כאן, מעל הדוכן הזה, אני זוכר אותו עונה לי, כשדיברתי על אש"ף, והוא אמר: "אש"ף אחראי למרבית הפיגועים, אותו לא נדבר". האליבי הזה התנפץ, התפורר, תפקידו ההיסטורי של יצחק רבין תם, הכול רץ בלעדיו, רץ אל תהומות המדינה הפלשתינית.

אילו יצחק רבין היה יורד לדיראון עולם בפרק ההיסטוריה הנוכחי, לא הייתי מתרגש, זה לא עניין אישי; אכל מה שבישל. מה שקורה הוא שבעוד 10, 20 ואולי פחות שנים, כשההיסטוריה תסקר את

אירועי 1993, לא יאמרו: יצחק רבין קרס בפני יאסר ערפאת. לא ידעו מי זה רבין ולא ידעו מי זה ערפאת. יאמרו: התנועה הפלשתינית על כידוני הטרור הרצחני של אש"ף שברה את כוח העמידה של התנועה הציונית, של העם היהודי, שברה אותו כי היא שברה את תחושת הצדק שלו, את יכולת המאבק שלו, את האמונה שלו בזכותו. לא יזכרו את רבין, יזכרו את העם הזה, שבמשך אלפי שנים חלם על ריבונותו על ארצו השלמה, לחם כדי לחזור אל הרי השומרון ואל גבעות יהודה.

חיים אורון (מרצ):

אותך יזכרו רק על המגדל בימית.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, אני קורא אותך לסדר.

צחי הנגבי (הליכוד):

העם הזה, עקב רפיון, עקב תחושת ההתשה שהשמאל ליבה וליבה כל כך הרבה שנים, היום נשבר.

כאן אני רוצה לסיים, תוך הפניית קריאה אל אלה שמהם לא הייתי מצפה להישבר, אל אנשי התנועה הלאומית, אל אלה שחונכו על דגל "קיר הברזל" של ז'בוטינסקי – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

להחזרת סיני.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני רוצה להפנות קריאה אל שלושת המתנדנדים, כך קראו להם בתקשורת, אל חברי רוני מילוא, מאיר שטרית ואסעד אסעד. אני מפנה לא קריאה נרגשת, לא קריאת תחנונים דרמטית, אני מפנה אליהם קריאה זועמת, ואני קובע שאין לכם שום זכות, שום זכות להתלבט אפילו שנייה אחת. אתם לא נבחרתם ברשימה עצמאית, אתם לא רצתם אל הציבור ואמרתם לו: אנחנו פתוחים להצעות. אתם רצתם על מצע של תנועה לאומית שמחויבת, שמשועבדת לאמונה שלנו בזכות שלמות ארצנו.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מודה שאני הצבעתי בבחירות הפנימיות בעד כל השלושה מאחר ששמעתי מהם הצהרות שהם יהיו נאמנים לארץ-ישראל.

אורי אור (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אבל הבחירות היו חשאיות. מה יהיה?

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מגלה זאת על מנת לחזק את דברי ידידי צחי הנגבי.

חיים אורון (מרצ):

צחי הנגבי (הליכוד):

אני רוצה לסיים באותה קריאה לרוני מילוא, לאסעד אסעד ולמאיר שטרית. אם אתם שוקלים לשנות את תפיסת עולמכם, זה לגיטימי, זה קרה לרבים וטובים בכל גוני הקשת הפוליטית. אם אתם מאמינים שמישהו יעבור בשתיקה על כך שאתם תשבו על כיסאותיכם בסיעת הליכוד על בסיס תפיסת העולם שזכתה באמון הבוחר, על רקע תפיסת עולמנו הלאומית, פה תשבו בינינו ותצביעו בעד ההסכם – או תימנעו, דבר שכמוהו כהצבעה בעד – מלחמה לי אתכם, מלחמה פוליטית, עד אשר לא תהיו יותר בני התנועה שלנו. תעברו לכל מפלגה אחרת. המפלגה הלאומית צריכה אנשים שיש להם הכוח להתייצב גם מול התקשורת, גם מול בוחרים עיריית תל-אביב, גם מול ידידינו מהעדה הדרוזית ולומר: זו אמונתנו, נשלם עליה כל מחיר, כי אנחנו נאבקים למען שלמות המדינה, למען ביטחון אזרחיה.

אני קורא לכם ברגע האחרון, שלא תעזו להרים את ידכם אלא כנגד ההסכם הזה, שמביא עלינו אסונות כמו ה"קטיושה" הזאת, שריחפה היום מתוך נייר ההסכמות עם ה"חיזבאללה" ישר לפאתי קריית-שמונה. המסמך הזה של ההבנות עם ה"חיזבאללה" גורלו יהיה כגורלו של מסמך ההבנות עם ערפאת. דין אחד להם. ואני דורש מחברי להצביע היום נגד ההסכם של ערפאת עם יצחק רבין, הפודל של ביילין, שריד ופרס.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת צחי הנגבי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שפי, אחריו – לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו – לחבר הכנסת יוסי כץ.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רק לעתים נדירות ביותר מבשילים מספר רב של תהליכים מדיניים, פוליטיים וכלכליים בעת ובעונה אחת ויוצרים מציאות שונה, מציאות חדשה. בימים אלה ממש מגיעים לידי בשלות תהליכים כאלה, ואנו עדים לתחילתה של תקופה חדשה, תקופה שבה ניתנת הזדמנות לשלום, לפיוס ולפשרה.

אני בטוח שאין איש מאתנו שאיננו חפץ בשלום. אני מתאר לעצמי שאין בינינו כאלה השונאים את הערבים ואין כאלה שיתנגדו לחיות אתם בשכנות טובה ובשלום. אני בטוח שאין איש מאתנו רוצה להמשיך ולשלם בדם בנינו וחברינו. אני מרשה לעצמי להניח כי אין אחד מאתנו המתנגד לשים קץ לכאב, לשכול, לאבל וליתמות.

הוויכוח בינינו אחר: האם יש ואפשר להאמין לערפאת? האם חבל-עזה הוא בלתי נפרד מישראל? האם בכוונתנו לאמץ 2 מיליוני פלשתינים, שנלחמים להיפרד מאתנו? הוויכוח בינינו הוא: האם בעד שלום וביטחון אפשר לוותר על טריטוריה? ובאיזו דרך ניתן להשיג שלום וביטחון, שגשוג ופריחה, לעומת דרך המובילה להמשך הכאב והאכזבה, שפיכות הדמים, הדמעות, הסבל והיתמות?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עם ישראל עומד על מפתן ההיסטוריה ובלבו תקוות וחששות; תקוות לשלום ולפיוס, תקווה לפריחה, שגשוג ופיתוח כלכלי וחברתי.

במשך אלפיים שנה חלם העם היהודי לשוב למולדתו ולארצו. במשך אלפיים שנה מתפללים יהודי כל העולם לבורא עולם ומבקשים שלום על ישראל. במשך אלפיים שנה סבל העם היהודי מגירוש, מסבל, מהתעללויות ומרצח. במאה ה-19, עת רוב עמנו מפוזר בעולם כולו, קמה תנועת הלאומיות היהודית. הציונות נולדה ועל דגלה ובלבה היה חלום: לשוב למולדתנו, לבנות ולשקם מחדש את עמנו, להבטיח לכל יהודי הבוחר לחיות כאן ביטחון ושלום.

בשנים 1939-1945 היינו עדים לטרגדיה נוראה, רציחתם של שישה מיליוני יהודים על-ידי החיה הנאצית. לאחר אותה טרגדיה הצלחנו להקים את מדינתנו בארצנו המובטחת. לאחר אותה שואה נוראה נשבענו: לא ניתן ולא נאפשר לחזור ולפגוע בעמנו בצורה איומה כל כך. לא תהיה שואה נוספת לעם היהודי. מאז התש"ח בנינו את צה"ל כצבא חזק ומתוחכם. היום ברור לכול, כי לא ניתן להשמיד את העם היהודי ומי שינסה לעשות זאת יושמד.

החלום הציוני התגשם בחלקו, עם הקמת המדינה ובניית הצבא המגן עליה. אולם, מאז התש"ח ועד היום נאלצנו להילחם על קיומנו, שילמנו בחיי מיטב בנינו וחברינו, שילמנו בדם במשך 45 שנה.

לפני למעלה משנה הציעה מפלגת העבודה אלטרנטיבה לממשלת הליכוד, אלטרנטיבת השלום והביטחון. הבהרנו בצורה ברורה, כי אנו מתכוונים לשאוף לשלום ולביטחון. לא אנשים כרבין ופרס, מוטה גור וקהלני, אורי אור וסנה, יאנוש, פואד ואחרים יתפשרו על ביטחוננו. אמרנו אז ואומרים אנו היום: אנו בעד פשרה טריטוריאלית עם מדינות ערב. אנו בעד אוטונומיה לתקופת מעבר של חמש שנים. אנו בעד פשרה מדינית, אך לא נסכים בשום פנים ואופן לפשרה ביטחונית. לא הסכמנו ולא נסכים לעולם להתפשר ולוותר על אחדות ירושלים ועל היותה בירת ישראל תחת ריבונות ישראלית לעולמי עד.

ביוני 1992 הביע העם במפלגת העבודה ובמנהיגיה את אמונו וביטחונו כי נשיג שלום וביטחון. העם האמין במצענו ונתן לנו מנדט להוציאו לפועל. היום מבצעים הלכה למעשה את חזונו המדיני – שלום וביטחון לאזרחי ישראל ולמדינת ישראל.

במשך שנים אנו מתפללים ומחפשים שלום, אך העולם הערבי התנגד לקבל את עצם קיומנו ולחם למען חיסולנו. ב-1977 חל המפנה. סאדאת הכיר במדינת ישראל והסכים לחיות עמה בשלום. ממשלת ישראל בראשות מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, באומץ לב ובפיכחון מדיני, שילמה מחיר גבוה ויקר תמורת שלום וביטחון. הוסכם לוותר תמורת השלום על נכסיסם אסטרטגיים מהמעלה הראשונה, בשל שני שיקולים: השלום הוא נכס אסטרטגי עליון וכוחו ועוצמתו של צה"ל.

היום, מדינות ערב והעם הפלשתיני התפכחו מאשליותיהם כי ניתן לחסלנו. היום הם רואים במדינת ישראל עובדה קיימת שאין לערערה. היום העולם הערבי מבקש לכרות עמנו הסכם שלום. היום ניתן להגשים חלום בן אלפיים שנה. היום אפשר לממש את החזון הציוני, חלום השלום.

אדוני היושב-ראש, אנו עומדים בפתחו של עידן חדש, הטומן בחובו הזדמנויות ואפשרויות כלכליות וחברתיות. העולם יאפשר למדינת ישראל לנצל את משאביה הכלכליים ולממש את הפוטנציאל האדיר שבה. מערכת התקשורת המפותחת, הבנקאות, התחבורה הימית, האווירית והיבשתית, מיקומה הגיאופוליטי של ישראל וכוח העבודה המיומן, האינטליגנטי והמקצועי של ישראל פותחים בפנינו הזדמנויות לפיתוח, לשגשוג ולפריחה כלכלית וחברתית. אלו הן האפשרויות וההזדמנויות העומדות בפני ישראל, ועל כל ממשלה מוטלת חובה למצות את הניסיונות להשיג ולממש אותם.

עם זאת, חשוב להבהיר: אנו עדיין עומדים בפתחו של מבחן מימוש ההסכם. קיימים חששות שמא הצד הפלשתיני לא יהיה מסוגל לשלוט על עצמו. קיים החשש שנהיה עדים לאליומות, לטרור ולרצח מצד מתנגדי השלום והפשרה. קיים החשש שיהיו גורמים שיצליחו להחזיר את הגלגל לאחור. אין לי שום צל של ספק, כי ממשלת ישראל מודעת לחששות ולדאגה לביטחון אזרחי ישראל. אין לי שום צל של ספק כי צה"ל וכוחות הביטחון נערכים על מנת להבטיח את ביטחונם המרבי של האזרחים וההתנחלויות. אני סומך על צה"ל וכוחות הביטחון.

בד בבד עם התקווה והתפילה לשלום, יש צורך לחזק את מערך הביטחון של מדינת ישראל, ובתוך כך התעשיות הביטחוניות, שתפקידן יהיה לתת פתרונות חזקים וחכמים לחיזוק המערך הביטחוני. כמה חבל שאפילו בימים אלה ממשיכים גורמים מסוימים לערער את יציבותם של עובדי התעשיות הביטחוניות. אני קורא לראש הממשלה להפסיק את מסע ההשמצות נגד עובדים נאמנים שתרמו כה רבות ועוד יתרמו לביטחון מדינת ישראל.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה צריך תעשיות ביטחוניות? יהיה שלום.

היו"ר ס' טריף:

נא לא להפריע, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

יעקב שפי (העבודה):

חבר הכנסת איתן, מעולם לא הפרעתי לך. אני מבקש שלא להפריע לי.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, ביקשתי ממך שלא להפריע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד — — —

היו"ר ס' טריף:

ביקשתי ממך לא להפריע.

מיכאל איתן (הליכוד):

מי שמפריע לדיון הזה זה אתה.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך לשבת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש – – –

היו"ר ס' טריף:

אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

עם כל הכבוד – – –

היו"ר ס' טריף:

עם כל הכבוד לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

על קריאת ביניים אחת אתה כבר מעיר. מה קרה? אתה לא קורא קריאות ביניים כשאתה יושב באולם?

היו"ר ס' טריף:

שמעתי את קריאת הביניים וביקשתי ממך שלא להפריע עוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מפריע.

היו"ר ס' טריף:

תמיד אני אומר לך דברים ברוח טובה. קבל את זה כך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מקבל.

היו"ר ס' טריף:

גם הפעם תקבל. חבר הכנסת איתן, מה קרה לך?

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה צריך לכבד את הזכות לקריאות ביניים.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שפי, בבקשה.

יעקב שפי (העבודה):

תעשיות ביטחוניות, ובהן התעשייה האווירית, התעשייה הצבאית, רפא"ל, קמ"ג ועוד צריכים להמשיך ולהוות את חוט השדרה הביטחוני של ישראל, תוך תמיכה בלתי פוסקת ואפילו גוברת בצה"ל, שעם כינון תהליך השלום יהיו לו מטלות ומשימות מסובכות וחשובות נוספות. יש להפסיק את הנוהג שביטחון המדינה יימדד אך ורק דרך החור שבגרוש.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מיליוני זוגות עיניים צופות היום לעבר בית-הנבחרים הישראלי, לעבר כנסת ישראל. בימים אלה חובה על כולנו לנהוג בכבוד, בריסון עצמי ובאחריות. עלינו לשמור על כללי וחוקי הדמוקרטיה בישראל. מוטלת על כולנו חובה כבדת משקל, מוטלת עלינו האחריות להמשיך ולשמור על אחדות העם והמדינה. אסור לנו לקרוע קרע בעם. הבה נשמור כולנו על אחדות העם והמדינה.

שנה טובה וגמר חתימה טובה; שנת שלום וביטחון. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לחבר הכנסת שפי. אני מזמין את חבר הכנסת חנן פורת, אחריו – חבר הכנסת יוסי כץ.

אני מבקש מכל הדוברים לעמוד במסגרת הזמן, כי אני אקפיד על הזמן כדי שנוכל לתת אפשרות לכל החברים להתבטא, ועוד לפני יום כיפור. אדוני חבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני ילד טוב. אני יושב בשקט.

היו"ר ס' טריף:

פניתי אליך מפני שאתה מבין את העניין.

דב שילנסקי (הליכוד):

נדמה לי שכאשר חבר הכנסת חנן פורת ידבר, אני אסכים אתו בכול.

היו"ר ס' טריף:

אני אסכים אתו שיעמוד בזמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

משה קצב (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת. חבר הכנסת קצב. חבר הכנסת פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו עומדים בעיצומם של הימים הנוראים, ואני רוצה בראש ובראשונה, לאחר הכאב והצער והחרדה, לתבוע עלבון. קודם כול לתבוע את עלבונה של תפילת הימים הנוראים, שבה לא רק אני, לא רק אלה המכונים שומרי תורה ומצוות, אלא מרבית עם ישראל פנה וביקש מריבון העולמים: ובכן, תן כבוד השם לעמך, שמחה לארצך וששון לעירך.

כבוד לעמך לא היה בזמן שראש הממשלה שלנו לחץ את ידיו של רב-המרצחים יאסר ערפאת, ראש הארגון לשחרור פלשתיין, שהוא עצמו הבהיר כאן מעל במת הכנסת שידיו טבולות בדם. האם יש דין, האם יש דיין, האם יש משפט צדק, האם יש כבוד? כבוד לא היה כשנתנו במו-ידינו פרס לטרור, פרס לאינתיפאדה. היום אני קורא שהליגה הערבית בקהיר הודיעה שהאינתיפאדה תימשך עד לסיום השחרור של פלשתיין. זו החלטה ששותפות לה כל מדינות ערב. הליגה הערבית. לא כבוד; בושה, חרפה, ביזיון.

שמחה לארצך לא היתה בזמן שנחתם הסכם עקרונות שקורע את הארץ לגזרים ואת לבה של הארץ. כל אדם שמביט בעיניים פקוחות על הסכם העקרונות הזה יודע היטב לאן הוא מוביל.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לשלום ולביטחון.

חנן פורת (מפד"ל):

יודע היטב שהוא מוביל להקמתה של מדינה פלשתינית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לשלום ולביטחון.

חנן פורת (מפד"ל):

הרשה לי, אני אדבר על כך.

— — לקריעתה של ארץ-ישראל, להקמתה של מדינה פלשתינית, שמנסים לכסות עליה בהגדרה של קונפדרציה עם ירדן, כאילו נפקא מינה גדולה יש בדבר, ובסופו של דבר, לניווטם, לייבושם, ולסוף לעקירתם של כל היישובים האלה, שהוקמו בהרבה עמל, מתוך הרבה כיסופי דורות.

אנחנו, בני כפר-עציון, היישוב החלוץ לעלייה להתיישבות ביהודה ובשומרון, בשעה שעברנו בימים אלה לפני 26 שנה על פני קבר רחל וקראנו את הפסוקים המנחמים את רחל אמנו, כנסת ישראל, ואומרים לה: מנעי קולך מבכי ועינייך מדמעה, כי יש שכר לפעולתך נאום השם ושבנו בנים מארץ אויב; ויש תקווה לאחריתך נאום השם ושבנו בנים לגבולם.

ועתה אני חש את העלבון של אלה שנאמר להם: בסופו של דבר, בסופו של חשבון, גם אם יכוסו הדברים, יעקרו בנים מגבולם. שובי כנסת ישראל, שסברת ששבנו בנים לגבולם, ודמעתך על לחייך עוד אלפיים שנה.

ואני תובע את עלבונה של ירושלים – ששון לעירך – שבחוצותיה ועל חומותיה מונפים דגלי אש"ף; שעל הר-הבית, שמוטה גור, המח"ט שלנו, קרא "הר-הבית הוא בידינו" ועליו הונף דגל ישראל, היום מתנוסס דגל אש"ף. צאו וראו שם. וזוהי רק ההתחלה.

שאול יהלום (מפד"ל):

ערפאת עוד יגיד בסופו של דבר: הר-הבית בידנו.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זו הברקה של מישהו אחר, לא שלך.

חנן פורת (מפד"ל):

וזוהי רק ההתחלה. לא כבוד לעמך, לא שמחה לארצך ולא ששון לעירך; רק עלבון שמי שיש לו קשר כלשהו למורשתו של העם הזה, לייעודו, להווייה הציונית שלו, לבו צריך להיות שותת דם.

שלושת אלה מתאפיינים ביסוד שעליו בנוי ההסכם, הסכם העקרונות הזה, שעליו אני יכול לקרוא את הפסוק בישעיהו: "לכן שמעו דבר ה' אנשי לצון משלי העם הזה אשר בירושלם. כי אמרתם כרתנו ברית את מות ועם שאול עשינו חזה. שוט שוטף כי יעבר לא יבואנו, כי שמנו כזב מחסנו ובשקר נסתרנו". והסיום שם: "וכפר בריתכם את מות וחזותכם את שאול לא תקום. שוט שוטף כי יעבר והייתם לו למרמס. מדי עברו יקח אתכם, כי בבקר בבקר יעבר ביום, ובלילה והיה רק זועה הבין שמועה".

ויונתן בן עוזיאל מתרגם ברוח הקודש אשר עליו. "כי כרתנו ברית את מות ועם שאול עשינו חזה – עם שאול עשינו חוזה, הוא מתרגם: עשינו עבדנא שלמא, עשינו שלום עם מחבלא. עשינו עם מחבלים. לא ייאמן. אני בדרך כלל אינני דורש דרשות ונוטריקונים, אבל כן, זהו עתידו של חוזה עם נחש הצפע הזה.

החוזה הזה יסודו בשקר, יסודו בכזב, יסודו ברמייה, שאומרים "עזה ויריחו תחילה", ויודעים שבחוזה עצמו כבר מצוין מה יהיה בעוד תשעה חודשים, כשהצבא ייסוג מבית-לחם ומחברון ומשכם ומרמאללה.

משלים את המתיישבים ואומרים להם: שלום יהיה לכם, הצבא יגן עליכם. כאשר כל בר-דעת יודע מה משמעות המעבר בין גוש-עציון לירושלים, ומה משמעות הישיבה של המתיישבים בחברון, ב"בית רומנו" וב"בית הדסה"; כשיודעים שבתוך החודשים האלה תוקם משטרה פלשתינית, המבוססת על גדודיו של אש"ף; כשיודעים היטב מה מגמתם המוגדרת כבר בהסכם עצמו, וכבר בו מובנה כל מה שיביא להרס שלאחריו: ירושלים, ההתנחלויות, זכות השיבה. אותם שלושה נושאים שמובנים ומכוננים כדי לקרקע בסופו של דבר גם את הסכם הביניים הנורא הזה.

גם מפאת הזמן וגם מפני שכל בר-דעת אינו זקוק להסברים רבים כדי לראות לאן ההסכם הזה, שבכזב יסודו, מוביל, אני רוצה לעמוד רק על דבר אחד. ואני פונה כאן במיוחד אל אותם אנשים ספורים שיושבים בספסלי השמאל, וכפי שאני רואה אותם אני מכיר גם את הגינותם ואת יושרם.

עמנואל זיסמן (העבודה):

תסתכל גם לכיוון ההוא.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רואה את כולם. ודאי שהדברים מכוונים גם לספסלים האלה.

שאול יהלום (מפד"ל):

עמנואל זיסמן (העבודה):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זיסמן. חבר הכנסת יהלום.

דוד מנע (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, הרי אתה נגד ההסכם הזה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני בתוככי כמו עובדיה עלי.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת זיסמן, יהלום ומנע, אל תפריעו, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

שב פה אתנו, פה מקומך.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לפנות בבקשה כנה ומעומק הלב. אתם יודעים היטב, גם אלה שתומכים בהסכם, כמה סכנות הוא מקפל בקרב. אתם יודעים היטב שהוא יכול להיות הרה-גורל לעתידה של מדינת ישראל חרף האי-השוואה לשואה, אני מסכים, וחרף העובדה שיש לנו צה"ל חזק. אתם מקווים, אתם מצפים שההסכם הזה יביא לנו ולו שלום קמעא. יש מחלוקת קשה בינינו, אבל המחלוקת הזאת היא לא בינינו. היא חוצה את העם. היא קורעת את לבו של העם, היא דוחקת את חצי העם לפינה בלי שיש לו היכולת, פתחון-הפה להתמודד בכלים דמוקרטיים כלשהם על גורלו ועל עתידו.

בנימין טמקין (מרצ):

וכאשר אתם התנחלתם מסיבית, אתה דאגת – – –

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש לא להפריע.

בנימין טמקין (מרצ):

גם אז דרשתם משאל עם? האם דאגת אז? – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקש שלא תפריע.

בנימין טמקין (מרצ):

– – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טמקין, אני קורא אותך לסדר.

בנימין טמקין (מרצ):

– – –

היו"ר ס' טריף:

אני קורא אותך לסדר, חבר הכנסת טמקין. בבקשה, אדוני, לסיים. צריך להקפיד על לוח הזמנים. אני מבקש לסיים.

חנן פורת (מפד"ל):

אני משתדל מאוד.

אינני רוצה להזדקק כעת, בזמן הקצר ביותר שנותר לי, להשוות בין הדברים. אבל אני רוצה לומר, שזכותם של יהודים להתיישב בכל מקום, ובוודאי בארץ-ישראל, אינה נתונה בסימן שאלה ובספק. השאלה יכולה להיות רק לגבי עוצמת – – –

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

הוא כבר במשפטי הסיום שלו. אני אתן לו זמן נוסף אם תפריעו לו.

חנן פורת (מפד"ל):

מי שמבקש להגיע להסכם לעשות שלום עם אויבים, ואני מכבד אותו וגם אני הייתי רוצה להגיע אילו ידעתי שאפשר להגיע לשלום אמת עם אויבים; אבל מי שרוצה לעשות שלום עם אויב במחיר קרע נורא עם אחים, ובלי שהוא נותן את הכלים להתמודדות, לסובלימציה, לעידון של הקרע הזה, לא שלום בפיו.

הדבר הוא פשוט. אינני מבקש מכם לוותר על דעתכם כעת; הלוואי שהייתי יכול. אבל התביעה האלמנטרית הזאת, להביא החלטה כל כך גורלית להכרעתו של העם, במסגרת בחירות או אפילו במסגרת משאל עם, שיערך בתנאים הוגנים, להמתין עם המימוש של הדברים, שהם בלתי הפיכים –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת פורת.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מסיים ממש.

היו"ר ס' טריף:

אתה ממש מסיים עכשיו.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יהלום, אל תעזור לנו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אין להם רוב.

היו"ר ס' טריף:

תן לו לסיים.

חנן פורת (מפד"ל):

— — עד להבאת הדברים להכרעת העם. אני שומע שטוענים כאן האנשים: יש לנו רוב, יש לנו רוב בעם. אדרבה, "יבחנו הדברים האלה במסגרת בחירות או במסגרת משאל עם. התביעה הזאת לא צריכה להיות תביעה של ש"ס ולא של פלוגי אלמוני. זאת היתה צריכה להיות הסכמה הדדית של כולנו. כל הבית הזה צריך היה להתאחד סביב ההכרעה הזאת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מה היה — — —

היו"ר ס' טריף:

אל תפריע, בבקשה. אני מבקש ממך לסיים במשפט אחרון.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מסיים.

אני רוצה לומר לכם, אילו לפחות היה ניתן למי שחושב שההסכם הזה הוא הרה-אסון והוא קורע את הארץ ואת העם ומסכן את קיומו ללכת מבית לבית, משכונה לשכונה, מעיר לעיר ולהתמודד על דעתו. אני חושב שחייבת להינתן לו האפשרות הזאת. ואני מציע שזאת תהיה החלטה בתום שלושת ימי הדיונים האלה בכנסת. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. חבר הכנסת יוסי כץ.

שאול יהלום (מפד"ל):

אין להם רוב.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

תקראו את כל קריאות הביניים עכשיו, עד שחבר הכנסת כץ יתחיל לדבר.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת פורת לא קיבל את העמדה, שהרוב המכריע של הדברים ייקבע בהסכם.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

אני חושב כמוך. ניתן עוד קריאת ביניים אחת לחבר הכנסת שאול יהלום. ניתן לו עוד קריאת ביניים.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

עד כאן, חברים. תודה, חבר הכנסת טמקין. חבר הכנסת יוסי כץ, אבקש להקפיד על הזמן. בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, במלחמת ששת הימים יצאנו למלחמת מגן, מלחמה על עצם קיומנו. המלחמה הזאת הסתיימה בכיבוש שטחים מידי שכנינו.

קריאות:

בשחרור.

דב שילנסקי (הליכוד):

בשחרור שטחי ארץ-ישראל.

יוסי כץ (העבודה):

אתם תאמרו, בוודאי, שחרור. כולנו היינו אחוזי ריגוש, מלאי תחושת עוצמה וכוח. אחדות עם ישראל ותקומתו המריאו לקצה גבול הרקיע. מעטים מאוד בתוכנו הרהיבו עוז ושאלו את עצמם באותה עת, האם נצליח לתרגם את הניצחון הצבאי להשגת שלום של קבע עם המדינות השכנות. מטרת ישראל במערכה הצבאית – בכל מערכה צבאית שנוהלה על-ידי כל ממשלה מממשלותינו – היתה בראש ובראשונה להשיג שלום של קבע, שקט במערכת היחסים בינינו לבין שכנינו.

שאל ילום (מפד"ל):

לא נכון, להציל אותנו. המלחמה היתה להציל את נפשנו.

יוסי כץ (העבודה):

ואסור לנו, חס וחלילה, לנטוש את העיקרון, את המטרה הזאת או לשנות אותה. למעשה, הניצחון במלחמת ששת הימים יצר לראשונה מצב שבו רוב מניינו של העם הפלשתיני נמצא תחת שלטון ישראלי. נוצרה, זו הפעם הראשונה, הזדמנות להסדר מלא של הבעיה הארץ-ישראלית במגע ישיר בין העמים, בין שני העמים שנוגעים בדבר, בלי שגורמים חיצוניים יפריעו לכך או יתערבו.

שאל ילום (מפד"ל):

ערפאת הוא גורם חיצוני?

יוסי כץ (העבודה):

אגב, את הדברים האלה, את הדברים שאני אומר, כתב, בצורה כזאת או אחרת, ד"ר משה סנה, חמישה ימים לאחר מלחמת ששת הימים.

מה קרה בעצם בהיסטוריה שלנו, של האזור? – עצרת האו"ם החליטה ב-1947 על חלוקת הארץ.

מיכאל איתן (הליכוד):

נו, אתה בעד זה?

יוסי כץ (העבודה):

תתאזר בסבלנות. העם היהודי, לפחות רוב רובו של העם היהודי – – –

שאל ילום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יהלום, כמה קריאות ביניים אתה יכול לקרוא? באמת. תתאפק קצת, לא יכול להיות שכל הזמן תפריע. אתה מפריע כל הזמן באופן שיטתי. זה לא יכול להיות.

יוסי כץ (העבודה):

רוב רובו של העם היהודי באותה תקופה לא ערער על החלוקה ולא התנגד להגשמת מדינה ערבית בחלק השני של הארץ.

רחבעם זאבי (מולדת):

אבא אבן קרא לזה גבולות אושוויץ. אבא אבן הוא מהמפלגה שלך.

יוסי כץ (העבודה):

אילו השלימו אז הערבים עם קיומה של מדינת ישראל, המדינה היהודית, לא היתה לנו אז שום יכולת למנוע זאת. אבל הערבים דחו כל אפשרות של פשרה – –

מיכאל איתן (הליכוד):

ואז?

יוסי כץ (העבודה):

– – בטענה שליהודים אין כל זכות או נחלה בארץ הזאת.

אין ספק שהאחריות העיקרית להיווצרות הבעיה הפלשתינית מוטלת בראש ובראשונה על מדינות ערב. אפילו בהסכמי שביתת הנשק לא ציינו, ולו בדבר אחד, את זכויותיו של העם הפלשתיני, את קיומה של הבעיה או את האפשרות של הסדרי שלום. אדרבה, הן סיפחו את אדמותיו ודיכאו אותו ואת כבודו. הן ניצלו אותו לצורכיהן ולצורכי מלחמתן במדינת ישראל.

עכשיו אנחנו באים אל העם הפלשתיני, עם שזכויותיו הלגיטימיות הוכרו עוד בהסכמי קמפ-דיוויד, ואומרים לו: הגיעה שעתכם להגשים את זכותכם להגדרה עצמית, תבחרו לכם נציגות דמוקרטית, שבפעם הראשונה אולי תייצג אתכם באופן מוחשי ונאמן.

שאול יהלום (מפד"ל):

ומה עם זכות השיבה?

יוסי כץ (העבודה):

אנחנו ננהל בבוא העת, עם הנציגות הנבחרת הזאת, משא-ומתן רציני על הסדרי הקבע, על גבולות הקבע ועל מכלול היחסים בין שני העמים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אתה פשוט מטעה. תהיה אז מדינה פלשתינית, ולא תוכל למנוע זאת.

יוסי כץ (העבודה):

מה שקרה למעשה הוא, שאחרי 25 שנים, אחרי שנות דור מאז מלחמת ששת הימים, שעברנו בהן מעשי טרור, פעולות תגמול, מלחמות שנמשכו ימים מספר, מבצעים שנמשכו שנים מספר, מכות אש נוראיות על מקורות הירי, מעשי רצח נתעבים של אזרחים יהודים, זקנים, נשים וטף, הרג של ילדים, קשישים ואמהות בצד הפלשתיני, אחרי איבה רוויה בדם שני העמים, שני העמים שנגזר עליהם לחיות לנצח זה לצד זה, הגיעו למסקנה בלתי נמנעת, שאין מוצא אחר, אין לנו אלא מסלול אחד ויחיד, אין לנו אלא דרך אחת: זו הדרך שתוביל לשלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

לא שני העמים, אלא רק חצי מהכנסת הזאת. לא שני העמים.

יוסי כץ (העבודה):

לכל מי שמותח ביקורת על ההיבט הביטחוני של ההסכם אנחנו נאמר – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יהלום, אני קורא אותך לסדר. זו הפעם השנייה. בבקשה, תמשיך. אבל הפעם השלישית קרבה.

יוסי כץ (העבודה):

לכל מי שמותח ביקורת על ההיבט הביטחוני של ההסכמים אנחנו אומרים: של נעליך מעל רגליך, כי אלה שעיצבו את ההסכם – יצחק רבין, ראש ממשלת ישראל, מנצח ובונה צה"ל במלחמת ששת הימים, ושמעון פרס, שבנה את התעשייה הביטחונית – שני אלה אינם זקוקים לחותמת כשרות לא שלכם ולא של מישהו אחר.

אברהם הירשזון (הליכוד):

זו הבעיה, אתה חושב שהם יודעים הכול.

קריאות:

רחבעם זאבי (מולדת):

גנרל פטן היה גנרל במלחמת העולם השנייה – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, חבר הכנסת הירשזון, עד כאן. נא לא להפריע.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקש, אל תאלץ אותי.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא לא יכול להשוות את פטן לרבין.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. אני מבקש לשבת.

קריאות:

— — —

רפאל אלול (העבודה):

שיחזור בו.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זיסמן, אני קורא אותך לסדר. פעם שנייה אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת שאול יהלום, אני מבקש ממך.

יוסי כץ (העבודה):

הם ואחרים, מפקדים, לוחמים — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש. אתם לא יכולים להפריע כל הזמן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

תשמע מה הוא אמר. הוא השווה את ראש הממשלה לפטן, למשתף פעולה עם הנאצים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מה זה?

היו"ר ס' טריף:

אני לא שמעתי אותו, ואם הוא אמר את הדברים האלה – – –

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת לבנת, אני קורא אותך לסדר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא לא יכול.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זיסמן, אוציא אותך מהאולם אם תדבר שוב. כשאני מדבר, אתה תשתוק. אני פונה אליו.
אני לא שמעתי את זה. אני גם הזדעזעתי לשמוע ואשאל אותו.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, עכשיו תקשיב לי. חבר הכנסת זאבי, אם אמרת את הדברים האלה – חזור בך. אלה דברים קשים שלא יישמעו בבית הזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה רוצה לדעת מה אמרתי? – הוא אמר שיש לנו היום ראש ממשלה שהיה גנרל גדול. אמרתי לו שגם פטן היה גנרל גדול במלחמת העולם הראשונה והוא סרח במלחמת העולם השנייה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא היה משתף פעולה עם הנאצים.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, שמענו אותך. יש להצטער על הביטויים ועל ההשוואות האלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אין מה להצטער.

היו"ר ס' טריף:

אתה לא תענה לי עכשיו. אני מבקש מכם לשבת.

דוד צוקר (מרצ):

יש גנרלים שלא היו טובים מעולם. אחד מהם יושב פה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת צוקר, עכשיו אתה צריך לדבר?

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, פעם שנייה – לסדר. מספיק.

דוד צוקר (מרצ):

זה גידול זר לעם היהודי.

יהושע מצא (הליכוד):

יש משתף פעולה – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת מצא, די, מספיק.

דוד צוקר (מרצ):

אתה חושב שאני לוקח אותך ברצינות?

יהושע מצא (הליכוד):

יש משתף פעולה – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת מצא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני מבקש מהנאם להמשיך. חבר הכנסת כץ, בבקשה. נא להירגע שם.

יוסי כץ (העבודה):

אני חושב שחבר הכנסת זאבי היה כן וישר ואמר את מה שהוא חושב. צריך להצטער על כך. צריך להצטער על ההשוואה הזאת ועל ההערות שהייתי אומר שהן גזעניות, על משתפי פעולה שיושבים כאן.

יהושע מצא (הליכוד):

משתף פעולה – זה לא גזעני.

יוסי כץ (העבודה):

אנחנו נמצאים בבית-המחוקקים, בבית-הנבחרים שלנו.

יהושע מצא (הליכוד):

הוא משתף פעולה עם ממשלות זרות ועם אש"ף.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת מצא, אני קורא אותך בפעם השנייה לסדר, בצער רב.

יוסי כץ (העבודה):

זאת תעודת עניות לך ולמפלגתך על הביטויים שאתה מטיח כאן. אבל ביצחק רבין ובשמעון פרס, ובמנהיגות שלהם, גם אחרים, מפקדים, לוחמים וסתם אזרחים תומכים בהסכם, מאמינים בו – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

איפה שמעון פרס לחם?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, אתה רוצה שאוציא אותך מהאולם?

יוסי כץ (העבודה):

– – – מאמינים בו ורואים בו מרכיב חיוני לביטחון של מדינת ישראל; בראש ובראשונה לביטחונה ולקיומה.

ומלה אחרונה לבני העם הפלשתיני.

רחבעם זאבי (מולדת):

עייפים ומפוחדים שניהם.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, קראתי אותך לסדר פעם שנייה. תזכור.

רחבעם זאבי (מולדת):

אסור לקרוא קריאת ביניים?

היו"ר ס' טריף:

אנא ממך, אל תאלץ אותי.

רחבעם זאבי (מולדת):

קריאת ביניים היא לגיטימית. אני יושב כאן בשקט מבוקר עד ערב.

היו"ר ס' טריף:

אבל לא כל הזמן; מאוד בשקט. עכשיו אתה יושב בשקט.

יוסי כץ (העבודה):

מלה אחרונה לבני העם הפלשתיני, שהם צופים בנו והם צופים בכם, וגורלם תלוי בדיון הזה יותר מאשר כל גורלו של אדם אחר. הדרך שבה בחרתם היא דרך זרועת מוקשים, דרך רצופת מכשולים, רוויה במהמורות. ההסכם איננו מקנה לכם זכות למדינה עצמאית. אבל לי באופן אישי, וגם אם אני מבטא דעת מיעוט בשלב הזה, אין לי ספק, שאם תעמדו במבחנים הקשים שעוד נכוננו לכם, זכותכם להגדרה עצמית תוכר על-ידי מדינת ישראל ועל-ידי כל אומות העולם. אין פתרון אחר מלבד מתן זכות לעם הפלשתיני להקים מדינה עצמאית, מדינה ככל המדינות החברות במשפחת העמים. לא אנחנו נקבע אם הפלשתינים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הרי שיבחת את פרס – – –

היו"ר ס' טריף:

הוא במשפטי הסיום שלו. אני מבין שזה מקומם אתכם, אבל תתאפקו ותנו לו לסיים.

יוסי כץ (העבודה):

לא אנחנו נקבע אם הפלשתינים יתארגנו במסגרת של קונפדרציה כזו או אחרת, עם ירדן או עם ישראל. זהו עניינם של הפלשתינים, והם יהיו אלה שיחרצו את גורלם, את עתידם. אני משוכנע שהם יעמדו במבחן.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אתה תחתום על זה?

היו"ר ס' טריף:

הוא מסיים עכשיו.

יוסי כץ (העבודה):

כאשר נתייצב כולנו לפני בורא עולם ונתפלל את תפילות יום הכיפורים, נוכל לומר לעצמנו בסיפוק: בשנה זו עשינו מעשה. גם אם חטאנו פה ושם, גם אם פשענו, איש לא יוכל ליטול מן הכנסת – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יוסי כץ, משפט סיום, אני מבקש. כך אני נוהג עם כולם, כך אני אנהג אתך. הוספתי לך דקה-וחצי לקריאות ביניים. אני מבקש לסיים.

יוסי כץ (העבודה):

בשנה זו עשינו מעשה. גם אם חטאנו פה ושם, גם אם פשענו, איש לא יוכל ליטול מן הכנסת הזו את המעשה הגדול שעשתה: הצבת בסיס מוצק, בסיס אמיתי ליצירת שלום מלא, שלום אמיתי באזור כולו, למען בנינו, למען בנותינו, למען עם ישראל בדורות הבאים. שנה טובה.

רחבעם זאבי (מולדת):

ונאמר קדיש.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת גולדשמידט, מה קרה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מבקש לפנות פעם נוספת לחבר הכנסת זאבי, שיחזור בו מהשוואה שעשה בין ראש הממשלה לבין גנרל ששיתף פעולה עם הנאצים.

היו"ר ס' טריף:

אתה פנית והוא שמע.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אחרי זה חבר הכנסת מצא התחיל לצעוק "משתף פעולה". הבית הזה מתדרדר לרמה שלא היתה אף פעם.

יהושע מצא (הליכוד):

אין לי מנוס, הוא מזכיר אותי. אני מודיע לך בצורה הכי ברורה ואחראית, חבר הכנסת דדי צוקר נהג כמשתף פעולה; העביר ידיעות לארצות-הברית כנגד הבנייה ביהודה ובשומרון.

רן כהן (מרצ):

דברי בלע.

יהושע מצא (הליכוד):

הוא היה בארגון "בצלם" והוא משתף פעולה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת מצא, תודה. חברי הכנסת רן כהן ומצא, אני מבקש לשבת. חבר הכנסת זאבי, משפט קצר מהמקום.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, לא הזכרתי את הנאצי ולא הזכרתי שיתוף פעולה עם הנאצים. כאשר אמרו פה שיצחק רבין היה מפקד גדול במלחמת ששת הימים, אני הראשון שיכול לאשר את זה, כי יצקתי מים על ידיו. אגב, למדתי ממנו את הדבר הכי חשוב – – –

היו"ר ס' טריף:

לא ביקשתי לשמוע את זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

– – – את חשיבותה של יהודה ושומרון להגנת ארץ-ישראל.

היו"ר ס' טריף:

אתה רוצה לחזור בך, כן או לא?

רחבעם זאבי (מולדת):

אני גומר. אבל כאשר הנואם הקודם אמר, איך אפשר – – –

היו"ר ס' טריף:

שמענו את הטיעון הזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

איך אפשר שגנרל גדול ממלחמת ששת הימים לא מבין היום, אמרתי שהיה לצרפתים גנרל גדול במלחמת העולם הראשונה, והוא סרח במלחמת העולם השנייה. וזה הצית את חבר הכנסת גולדשמידט.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקש לשבת. זהו. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן. אני מודיע לכם, אני לא אנהג באורך רוח.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נדמה לי שבשבוע האחרון ההיסטוריה היהודית קיבלה סטירת לחי מצלצלת גם משמאל וגם מימין. מה אומרים לנו היום דוברי השמאל, כאשר הם מצדיקים את ההסכם שהמשמעות שלו מסירת שטחי מולדת לשלטון זר? הם אומרים: יש לנו בעיות של ביטחון, יהיה לנו ביטחון אישי טוב יותר. הם אומרים: יש לנו בעיות כלכליות, כל אחד ירוויח מהשלום. אתה תרוויח, אומרים לאנשים.

ואני שואל, האם בשביל להשיג ביטחון אישי ובשביל להשיג כלכלה טובה יותר, בעיקרון אני מדבר, מוצדק שיחזירו שטחי מולדת? אני מבין שאין על זה חילוקי דעות. בסופו של דבר בית-לחם, חברון ושכם הם שטח מהמולדת שלנו.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

היו"ר ס' טריף:

אני לא אתן זמן לקריאות ביניים. אני מבקש לא להפריע.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, על מנת שתנסה רגע אחד לרדת מהעניין הפולמוסי, אני אומר מייד, לא רק השמאל, גם הימין אומר בנימוקים המרכזיים שלו: התוכנית הזאת היא מסוכנת, היא תפגע בביטחון האישי, היא עלולה להוביל למלחמה וכו' וכו' וכו', דווקא התוכנית הזאת.

אני שואל שאלה פשוטה. נגיד שאין סיכון ביטחוני במסירת שטחי מולדת, אז סתם ככה עם נותן שטחי מולדת בלי שנשקפת לו בעצם סכנה? כי אין אויב בשערינו ואין סכנה שהאוכלוסייה תלך לגלות או לגולה.

עמיר פרץ (העבודה):

עזה זו מולדת?

מיכאל איתן (הליכוד):

גם סח'נין זה לא מולדת, לפי שיטתך.

חיים דיין (צומת):

עזה זו מולדת.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת עמיר פרץ ודיין.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה לשאול שאלה ברמה העקרונית. אולי היום אנחנו, שכל הזמן משתמשים רק בטיעון הביטחוני, שמאל וימין, צריכים לבקש סליחה מדורות של יהודים. אולי גם הם היו זכאים לבקש מעט ביטחון. למה היו צריכים למרוד בגמלא? למה היו צריכים ללכת להגן על מצדה? למה היו צריכים להיות ביודפת? למה האנוסים היו צריכים להמשיך ולשמור על שרידי היהדות והיו אומרים "לשנה הבאה בירושלים", נלך לקידוש השם רק בשביל הזכות להעביר מדור לדור את הכמיהה לארץ-ישראל, לא לתל-אביב, לא לנתניה, לא לאשדוד?

מה אנחנו, היהודים, אומרים לדורות של יהודים, שהיו יכולים לבחור להם את הביטחון, את הכלכלה? בגלל טיעונים של כלכלה ושל נוחות מסוימת אנחנו אומרים להם: חבר'ה, אתם טעיתם. עשיתם מעשים שלא הייתם צריכים לעשות. יצאתם פראירים. הלכתם על קידוש השם, הלכתם לגלות. פגעתם בפרנסה שלכם, פגעתם בביטחון האישי ונלחמתם למען משהו. ואילו אנחנו משופעים בפרנסה, עם צבא אדיר, עם יכולת אדירה, אנחנו מחזירים אותם כלאחר יד. ולא סתם מחזירים, חבר הכנסת דדי צוקר, לא סתם מחזירים – – –

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טמקין.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת טמקין – – –

בנימין טמקין (מרצ):

– – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טמקין, תודה.

בנימין טמקין (מרצ):

– – –

היו"ר ס' טריף:

עד כאן, חבר הכנסת טמקין.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אני יכול לעשות, חבר הכנסת טמקין, מה אני יכול לעשות?

בנימין טמקין (מרצ):

– – –

היו"ר ס' טריף:

אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני עוד לא מכיר, אולי אנחנו נהיה הדוגמה ההיסטורית הראשונה של עם, שביום שמודיעים לו שיש תוכנית שהמשמעות שלה היא, כנראה, פרידה לנצח מחלקי מולדת; ואני לא מדבר כרגע על עניין התמורה, יכול להיות, אתה תבוא לפי שיטתך ותגיד: יש לעניין הזה תמורה. אבל עם שמקבל הודעה שיש תוכנית שבמסגרתה הוא חייב לוותר על חלקי מולדת, שדורות נלחמו עליה, הולך לברכה בכיכר מלכי-ישראל ושמח וצוהל – אני לא מבין את זה.

דוד צוקר (מרצ):

מיכאל איתן (הליכוד):

תחגרו, תלבשו שק, תשבו ותקוננו ותגידו: לפי שיטתנו אין ברירה.

רן כהן (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רן כהן.

מיכאל איתן (הליכוד):

מכאן אני עובר – – –

דוד צוקר (מרצ):

זו לא הכרעה חדשה – – –

היו"ר ס' טריף:

תמשיך, בבקשה.

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת דוד צוקר — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אני מבקש להאזין לנואם.

מיכאל איתן (הליכוד):

לעניין התמורה. מה אתם באים — — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רן כהן, זה מפריע. אני מבקש ממך.

רן כהן (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

אבל אתה מפריע. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתם באים לפי שיטתכם ואתם אומרים לעם: תראו, אנחנו לא יכולים להשיג את כל המטרות, כנראה, לפי שיטתכם, לא יכולנו לעניין הפלשתיני, לא רק שלא יכולנו לעניין הפלשתיני, אלא על-פי רבין גם לא יכולנו לעמוד במה שרבין הבטיח לציבור ערב הבחירות, שהוא לא ייפגש עם אש"ף, לא יכיר באש"ף, לא יכיר במשמעויות של הזכויות הפלשתיניות של כל הפלשתינים בכל העולם בארץ-ישראל, והיינו צריכים להתקפל. רבין אמר: שיניתי את דעתי, לא מאמין עוד במה שהאמנתי ערב הבחירות, לא מאמין שאני מסוגל לבצע את מה שהבטחתי לבוחר, ואני הגעתי למסקנה שאני צריך לשנות את דעתי. מילא. אז אני שואל את רבין: למה שיניתי את דעתך? והוא אומר: על מנת שאני אוכל למנוע מדינה פלשתינית. הוא אומר את זה היום, על מנת שאני אוכל למנוע את חלוקתה של ירושלים, על מנת שאני אוכל למנוע את יישום זכות השיבה, על מנת שאני אוכל לגרום לכך שצה"ל יהיה הגורם הביטחוני והוא ישמור על גבולות ארץ-ישראל המערבית מבקעת-הירדן.

ואני אומר לכם היום: אתם מרמים כאשר אתם מכריזים הכרזות כאלה. שמעתי את חבר הכנסת כץ, מהמפלגה של רבין, שאומר: אני בעד מדינה פלשתינית. הוא אומר את האמת. רבין יודע שהדרך שלו היא דרך לא מוסרית, כי הוא יודע שהוא מוביל למדינה פלשתינית, אבל הוא מיידי מרמה את העם ואומר: אני נגד מדינה פלשתינית, אני איאבק נגד. שיבוא לכאן רבין ויגיד איך הוא מונע הקמת מדינה פלשתינית.

אני שומע אתכם אומרים, שיש סיכונים. יקום כאן חבר כנסת אחד ויגיד שהוא שמע את מישהו מצמרת המפלגה שמנהלת את הממשלה עומד ומסביר לעם מה הם הסיכונים. אזרחי ישראל נבוכים; לא אומרים לנו מה הסיכונים. למה הם לא אומרים לנו מה הסיכונים? הם אומרים: יש סיכונים, אנחנו נוטלים סיכונים – – –

דוד צוקר (מרצ):

נניח – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אדרבה – – –

דוד צוקר (מרצ):

מה אתה מציע לעשות?

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת צוקר. חבר הכנסת צוקר, אתה מפריע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מייד אגיד. בוא נגיד כך – – –

היו"ר ס' טריף:

הכול על חשבון הזמן שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

הבית הזה מאוחד בכמה דברים. כולנו, ללא יוצא מן הכלל, אומרים שעם ישראל נוטל סיכונים; חלק אומרים סיכונים גדולים, חלק אומרים סיכונים לא כל-כך גדולים, כדאיים. אדרבה, תלכו לעם ישראל, שיופיע יצחק רבין, שיופיע פרס, ויגיד לעם ישראל: הסיכונים שאנחנו לוקחים הם: א', ב', ג', ד'.

יורם לס (העבודה):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

למה הוא לא אומר אותם? למה הוא לא מספר לעם מה הם הסיכונים? אני אומר לכם מדוע. כי יש תהליך, באמת מעציב אותי מאוד, תהליך מסוכן מאוד, שהעם הזה מולך כרגע רק על הצד של ההבטחות. רק שוטפים לו את המוח עם הבטחות, ואני אביא לכם דוגמה פשוטה. עשרות רבות של אלופים, קצינים בכירים, אלופי משנה, תת-אלופים, חתמו, והם אומרים: אנחנו אומרים שאין בעיות ביטחוניות, או שאפשר ללכת לעניין. אף אחד מהם לא קיבל הסבר ולא יודע מה הם בדיוק סידורי הביטחון, משום שהם עדיין לא נקבעו – – –

יורם לס (העבודה):

הם יודעים.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — עדיין לא נקבעו — — —

היו"ר ס' טריף:

אל תפריעו, בבקשה. הוא הנואם, לא אתם. אל תפריעו עכשיו.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — אף אחד מהם — — —

יורם לס (העבודה):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת יורם לס, אל תפריע.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — האנשים האלה הביעו דעה, זכותם להביע דעה — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

אל תפריעו, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל כאשר הם מצרפים ליד חתימותיהם את דרגת – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת חיים דיין, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת חיים דיין, קראתי אותך לסדר.

חיים דיין (צומת):

למה?

היו"ר ס' טריף:

ככה. אני מבקש – – –

חיים דיין (צומת):

– – –

היו"ר ס' טריף:

אדוני, הזמן תם. אני מבקש ממך לארגן משפטי סיום.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מייד מסיים.

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דוד צוקר, אני קורא אותך לסדר, כי אתה מפריע לו בזמן שלו. הוא הנואם, לא אתה. אין זמן, מוכרחים לסיים. אתה לא מבין את זה?

רן כהן (מרצ):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רן כהן, אולי תסביר לחבר הכנסת דוד צוקר מה העניין?

מיכאל איתן (הליכוד):

שמעתי את סגן שר הביטחון מוטה גור בקולו, בריאיון לרדיו בשבת, והוא אמר: יש בעיות ביטחוניות בהסכם הזה, היו טעויות, נקווה שנתקן את הדברים בהמשך; נקווה שנתקן בהמשך. הוא, לפחות, יודע במה מדובר. כל אלה חתמו רק בגלל עמדה פוליטית, לא מקצועית. זכותם. הם יכולים להפעיל את האינטואיציה, אבל הם לא בדקו את הבעיה הביטחונית. למה הם מוליכים את העם שולל?

אני רוצה לסיים ולומר, שמבחינת היעדים שלכם, מבחינת הממשלה הזאת, שמצהירה שיעדיה הם מניעת הקמתה של מדינה פלשתינית, שיעדיה שמירה על אחדות ירושלים, שיעדיה מניעת הבאת מאות אלפי פליטים לארץ, אתם, תראו על מה חתמתם? חתמתם על מסמך וכתוב בו – בשלב הקבע, כתוב כאן במסמך ואני מצטט – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, תגמור.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים. מובן שמשא-ומתן זה יכסה את הנושאים הבאים: ירושלים, פליטים, גבולות, התיישבות, ואני אומר לכם דבר אחד – – –

דוד צוקר (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

אל תפריעו, בבקשה. הוא מסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים. אם אתם רוצים שתוכלו במשא-ומתן למנוע את הבעיה של ירושלים, את הנושא של הפליטים, את החזרת הפליטים לגבולות 1947, אל תוותרו על הכול. מה אתם עושים? עם מה עוד תעמדו שם?

היו"ר ס' טריף:

תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתם לא מקבלים שום תמורה. אתם מוסרים, הם מקבלים, והם מודיעים לכם: אנחנו, אחרי שנקבל את עזה ויריחו, את יהודה ושומרון, אחרי שתיתנו לנו צבא, תיתנו לנו את כל האפשרויות, אנחנו נבוא אליכם, ואנחנו מודיעים לכם – –

היו"ר ס' טריף:

תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — שלא תתלוננו אחר כך שלא אמרנו מראש. אנחנו נתבע מכם ירושלים, פליטים, מדינה פלשתינית
— — —

היו"ר ס' טריף:

תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — אבל אחרי — — —

היו"ר ס' טריף:

תודה, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אחרי שנתתם הכול, עם מה תתווכחו אתם? מה יהיה לכם עוד לתת להם?

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואז תהיה שעה מאוחרת מדי להגיד: עשינו ניסיון, סליחה, לא הצליח — — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — טעינו.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

יותר טוב שתעמדו על הדברים האלה ותקבלו מאתנו סיוע נגד מדינה פלשתינית — —

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

לא להפריע. חבר הכנסת מיכאל איתן, תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — נגד החזרת פליטים — — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן.

רן כהן (מרצ):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — בעד ביטחון אך ורק בידי צה"ל.

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת רפאל אלול, בבקשה, אחריו — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ס' טריף:

קריאות הביניים רק בין דובר אחד לאחר, לא אחר כך. חברי הכנסת, שיהיה ברור. זהו.

קריאות:

— — —

דוד צוקר (מרצ):

— — —

היו"ר ס' טריף:

מי שרוצה קריאות ביניים – עכשיו. נגמרו קריאות הביניים, חבר הכנסת צוקר. עכשיו חבר הכנסת רפאל אלול מדבר, ואף אחד אחר לא. בבקשה, אדוני.

דוד צוקר (מרצ):

בלחש אני יכול?

היו"ר ס' טריף:

בלחש תמיד.

רפאל אלול (העבודה):

אני מרשה לך להפריע לי, חבר הכנסת דוד צוקר.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, זה כמה שבועות האופוזיציה ממקדת את המאבק בשלום, בטענה כי ראש הממשלה הולך שולל את העם. היא מדברת על "ממשלת פרס בראשות רבין", וחוזרת על ססמאות נוספות, שרובן ככולן דמגוגיות במהותן וריקות מכל תוכן.

לאמיתו של דבר, האופוזיציה היא אשר משלה את העם. אתם מדברים על חזית מאוחדת, וכבר חודש שלם ביבי נתניהו מפזר הבטחות שהימין יגדוש את הרחובות בכל יישוב, בכל כיכר ובכל עיר. והנה, להפתעתנו, או שלא להפתעתנו, אין אופוזיציה אמיתית בעם להסכם ההיסטורי הזה; בעיקר רק מס שפתיים באמצעי התקשורת. רק מתנחלים ואנשי חב"ד מצאו לנכון לצאת לרחוב ולהפגין, ולצערי הרב הם אינם מייצגים את דעת הרוב בעם.

גדעון שגיא (העבודה):

למה לצערך? על מה אתה מצטער?

היו"ר ס' טריף:

אנא, אל תפריע.

רפאל אלול (העבודה):

גם ביבי לא מייצג את דעת הרוב.

סילבן שלום (הליכוד):

חבר הכנסת נתניהו.

רפאל אלול (העבודה):

מקבל את התיקון. חבר הכנסת בנימין נתניהו – הוא מתיימר לייצג את הליכוד, כאשר בעצם הוא מייצג את המלכוד, אותו מלכוד שבו שריו היום הימין הקיצוני הסרבני, החרד כי כל הישג לקראת שלום מצד ממשלת רבין יעמיד אותם במצב של חוסר אונים פוליטי, של פשיטת רגל אידיאולוגית.

קווי ההסכם הזה דומים מאוד לתוכניות ממשלת בגין ושמיר לאוטונומיה. אך המחשבה שמא הסכם מעין זה יתממש בעת משמרתה של ממשלת העבודה מוציאה את האופוזיציה השאפתנית מהכלים.

מנהיגי הימין מציגים תמונת מצב מעוותת של הרחוב הישראלי. המציאות שונה בהרבה. אתמול בערב היינו עדים לשני אירועים מעניינים. בתהלכות הימין בירושלים נכחו 20,000 מפגינים. בהופעה של מייקל ג'קסון בפארק הירקון – – –

חנן פורת (מפד"ל):

כמה אתה אומר שהיו בירושלים?

רפאל אלול (העבודה):

20,000 מפגינים.

חנן פורת (מפד"ל):

אתה היית שם? איך אתה יודע?

רפאל אלול (העבודה):

אמרו ברדיו.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אה, ברדיו. האמן לי, היו פי עשרה.

רפאל אלול (העבודה):

בהופעה של מייקל ג'קסון בפארק הירקון היו 100,000, פי חמישה. כנראה רוב העם מעדיף לחגוג עם ההסכם החיוני הזה, ולא להתנגד לו.

היו"ר ס' טריף:

העם אוהב מוסיקה, לא הפגנות.

דוד מנע (הליכוד):

להופעה של מייקל ג'קסון קוראים "מסוכן" – – –

חנן פורת (מפד"ל):

אילו הבת שלך היתה צריכה להחליט האם ללכת להפגנה או למייקל ג'קסון, לאן היית מייעץ לה ללכת?

רפאל אלול (העבודה):

לא לזה ולא לזה.

סילבן שלום (הליכוד):

אני היחיד שהייתי בשני האירועים, גם בהפגנה וגם בהופעה של מייקל ג'קסון, ואני יכול להגיד לך שהקהל הזה שהיה כאן אתמול, עשרות האלפים שהיו אתמול, עולים עשרות מונים על ההופעה של ג'קסון.

היו"ר ס' טריף:

הם שרו יותר טוב.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני חייב לומר לך, שבהופעה של מייקל ג'קסון, מספר הנגנים על הבמה היה גדול יותר ממספר האנשים באוהל השלום מול ההפגנה של הימין. האמן לי.

רפאל אלול (העבודה):

אני הייתי שם, והיה מלא. תאמין לי.

אני משוכנע כעת, כי המנהיגות החדשה בליכוד אינה אלא ממשיכת דרכה של המנהיגות הישנה, הסרבנית וחסרת החזון. לא מדובר ב"ממשלת רבין בראשות פרס", אלא במקרה טרגי של "אפוזיציה ביבי בראשות שמיר ושרון".

כבוד היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, הגענו להסכם היסטורי המביא בשורה של שלום ושל עתיד טוב יותר לילדינו. הימין נתפס עם המכנסיים למטה. כל שנותר לאותם ראשי אפוזיציה לעשות כעת הוא להתכחש להישג, מפני שאין לכם אומץ להכיר בפריצת דרך חשובה מעין זו.

רציתי להראות לכם שאנחנו גם עדים לתופעה שמשתמשים במתנ"סים, שהם של ממשלת ישראל, גוף ממלכתי, כדי להוציא "סטיקרים". לדוגמה, "זעקי ארץ אהובה", שהוציא מתנ"ס קרני-שומרון. פניתי ליועץ המשפטי לממשלה. מעבר לוויכוחים הפוליטיים, את מערכת החינוך ואת המתנ"סים צריך לשים בצד. וטוב נעשה כולנו אם נפעל כך. טוב להפגין, אבל לא צריך להשתמש בכלים ממלכתיים להפגנות.

חיים דיין (צומת):

אני יכול להוציא "סטיקר" כזה ולכתוב שזה של ההסתדרות.

דוד מנע (הליכוד):

וכש"נעמת" מפגינה למען השלום?

רפאל אלול (העבודה):

זה לא גוף ממשלתי.

דוד מנע (הליכוד):

אז מה? "נעמת" לא מקבלת תקציב מהממשלה?

רפאל אלול (העבודה):

לא. "נעמת" לא מקבלת תקציב ממשלתי. אתה מדבר על מועדוניות?

דוד מנע (הליכוד):

"נעמת" לא מקבלת סיוע ממשלתי?

לימור לבנת (הליכוד):

רפאל אלול (העבודה):

עוד אציין, כי אני מתפלל על חוסר הרגישות שמגלה הליכוד כלפי האוכלוסייה הערבית הישראלית. הליכוד נשען, כנראה מתוך מצוקה פוליטית קשה, על הטענה כי לא ייתכן אישור ההסכם עם רוב התלוי בחברי הכנסת הערבים. בכך מזלזלת הסיעה זלזול מוחלט בעשרות אלפים מבוחריה, אשר תרמו לה מנדטים חשובים. אתם משדרים כאן מסר כפול, ויותר לכם לקוות כי אוכלוסייה זו תשכח את הזלזול שלכם עד הבחירות הבאות.

לאותם ספקנים, לאותם ישראלים אשר רוצים להאמין בסיכוי השלום, ואשר חוששים, למרות היותם רודפי שלום, אזכיר כמה עובדות. אין דוגמה בהיסטוריה המודרנית שבה מעצמה כלשהי הצליחה

לכפות לאורך זמן את שלטונה על אוכלוסייה זרה. כל התקוממות עממית לובשת עם הזמן צורה של אלימות ההולכת וגוברת, עד שהמחיר גדול מנשוא, לשני הצדדים גם יחד. עלינו לברך על כי ראש הממשלה ושר החוץ הצליחו לעצור את המירוץ המטורף של אלימות, לאחר שנים של חוסר התקדמות ושל דריכה מסוכנת במקום.

בכל מצב פוליטי, מדיני, כלכלי, או צבאי, אין ביכולתם של אש"ף והעם הפלשתיני לסכן את קיומה של מדינת ישראל. יתירה מזו, ככל שמעמדם של הפלשתינים יהיה מוסדר יותר, כך ייאלצו להתנער מגילויים של אלימות וטרור ולהתנהג על-פי כללים בין-לאומיים, כעם ככל העמים. גם במקרה הגרוע ביותר, הגבולות וכללי המשחק יהיו ברורים יותר, ולא ניאלץ לגדל דור נוסף של בנים המפטרלים ימים ולילות בתוך אוכלוסייה אחוזת שנאה כלפיהם.

אין ספק כי ההידברות עם אש"ף היא הידברות כואבת ומלאת משקעים. אך אני סבור כי חתימה על הסכם עם כל גורם אחר מלבד ערפאת ואש"ף היתה אשליה מרה והתכחשות למציאות. אילו היה ראש הממשלה מודיע כי הגיע להסכם עם גורמים פלשתיניים מתונים שאינם מזוהים עם אש"ף, דווקא אז הייתי חש כי ההסכם הינו נאיבי וחסר אחיזה במציאות.

לסיום, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להדגיש כי בעיני הסכם זה ותהליך שלום זה הם בבחינת חובה כלפי ילדינו. חשוב לי, וחשוב עוד יותר לזהותה ולמצפונה של מדינת ישראל, שהדורות הבאים ידעו, כי עשינו כל שביכולתנו למנוע את המלחמה הבאה, וכי נלחמנו וזכינו במלחמה הקשה על השלום.

מחר, בהצבעה על השלום, ידי תורם בגאווה.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת רון נחמן, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת חיים קופמן, ואחריו – השר חיים רמון.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מהו ההסכם? בעברית פשוטה: 1. חזרה לגבולות 1967 – לבית-ברל, לעפולה, לחדרה, לגבעת הסלעים בראש-העין, למיתר ולבאר-שבע. כביש חוצה-ישראל, חבר הכנסת גדליה גל, יהיה כביש הספר.

2. הוקמה המדינה האש"פית בשלבים. הרצל הקים בבזל את מדינת היהודים, רבין ופרס הקימו היום את מדינת ערפאת.

3. ניתנה זכות לבחור ולהיבחר לערבים מירושלים. המשמעות: חיסול ירושלים כבירה יהודית.

4. זכות השיבה ל-800,000 פליטים, פלוס 1.7 מיליון ערבים הנמצאים היום ביהודה ובשומרון. הפירוש הוא: המסע מביירות לירושלים דרך תוניס הוא באישור ראש הממשלה היהודי.

5. לבנוניזציה של השטחים: 15-20 קילומטרים מרמת-אביב תהיה לבנון מספר שתיים.

6. הפקרת 130,000 עד 150,000 אזרחים, נשים וטף, לחסדים של 30,000 מרצחים אש"פ. 15,000 מהשוטרים ברחו מביירות כאשר ישראל גירשה אותם, והם יחזרו ויגיעו לירושלים באישור ראש ממשלת ישראל. המשטרה הפלשתינית גדולה ב-150% מכל משטרת ישראל, המונה 20,000 איש. 30,000 איש, בשביל מה? בשביל שטח יהודה, שומרון ועזה? זה צבא לכל הסכם ולכל מלה.

7. לצערי, ההסכם הזה הוא הסכם של חולשה. באנגלית קראתי לכך WEAKNESS – כוחה של החולשה. ממשלה חלשה מבפנים, עושה הסכם לאחר שלא הצליחה להביא לציבור את כל מה שהבטיחה, עם יאסר ערפאת שנחלש מהמלחמה במפרץ. ערפאת מציל את רבין ואת פרס, פרס מציל את ערפאת, ביילין מחזיק בזנב והכלב מכשכש בו.

מי מבקש מהציבור לתת את האמון בו? – ראש הממשלה. בואו נראה את האמינות של ראש הממשלה. מה הוא אמר לפני הבחירות? לא נרד מרמת-הגולן. הוא לא יורד? יורד. לא תקום מדינה פלשתינית. לא תקום? הקים. אנחנו לא רוצים שליטה על 1.7 מיליון ערבים. מה הוא עושה? הוא מוסיף עליהם עוד 800,000. ירושלים תישאר מאוחדת בריבונות ישראל. מה הוא עושה? הוא מאמץ את התוכנית של יוסי ביילין, להעביר את השכונות והרובע לערבים.

מה הוא אמר לחיילי צה"ל ולי אישית בפגישה סגורה? נתתי להם הוראה לשבור את הידיים והרגליים. מה קרה אחר כך, במשפט חיילי "גבעתי" ובמשפט אלוף-משנה יהודה מאיר? – אני? אני לא נתתי את ההוראה הזו.

על אש"ף-תוניס הוא אמר לנו בפגישות סגורות: הכוונה שלי – אני לא יכול לחקות אותו, כי אני צרוד – להפריד בין אש"ף-תוניס לאש"ף-שטחים. ועם מי דיברת? עם מי חתמת את ההסכם? עם ערפאת.

אתם זוכרים מה הוא אמר על פרויקט ה"לביא"? הוא דיבר על חלופות ה"לביא". עכשיו מחפשים חלופות לתעשייה הצבאית ולתעשייה האווירית.

נשמור על ביטחון המתיישבים, אמר ראש הממשלה. אדוני ראש הממשלה, כמי שגר באריאל, ביהודה ובשומרון, אני לא מאמין לך. הנה מכתב שיצא מהמשרד שלך. כותב יועץ ראש הממשלה ומנהל הלשכה איתן הבר, בתשובה על פנייתו להקמת משמר אזרחי, ב-20 באוגוסט 1993, באמצעות מכתבו של נח כינרתי, עוזר שר הביטחון להתיישבות, המופנה לרכז הביטחון ביש"ע: נתבקשתי להשיב על מכתבך למנכ"ל משרד ראש הממשלה. אכן כידוע נעשו בעניין זה בעבר פעולות שונות בכיוון הקמתו של משמר אזרחי, בכלל זה צו. ואולם לפני חודשים מספר נבחן עניין זה פעם נוספת, והמסקנה היתה – שימו לב, חברי הכנסת – כי פעילות צה"ל והמשטרה ביחד עם קיומם של שמירה ביישובים ומערך הגנה מרחבית מפחיתים את החיוניות שבהקמת משא"ז. מכיוון שכך, אין עניין הקמתו של המשא"ז עומד על הפרק. איתן הבר כותב לי ב-20 באוגוסט: לפנייתך בעניין הקמת

משא"ז, מצורף העתק מכתבו של כינרתי ליוסי קולר. זאת – עשרה ימים לפני חתימת ההסכם בווינגטון.

אני לא מאמין לך, ראש הממשלה. 30,000 שוטרים פלשתינים יצטרכו לשמור עלינו, כאשר אתה נותן משמר אזרחי של 10.5 איש. אדוני ראש הממשלה, שיהיה דבר אחד ברור לך: אני לא מדבר כאן על פוליטיקה, אלא מביע חרדות של ציבור אשר גר באזורים שאתה הולך להפקירם. אתה הולך להפקיר 150,000 איש, נשים ילדים וטף.

אני פונה מכאן לרב עובדיה יוסף ולאנשי ש"ס: אתם דיברתם על קדושת החיים. מה שעומד היום להצבעה עלול להביא לחיסול פיסי של האנשים האלה.

אתה רוצה דוגמה, אדוני ראש הממשלה? אביא לך דוגמה: בערב ראש השנה הצטרפו 40,000 איש לעצרת ענקית עם פייצל חוסייני בסלפית. אתה, כשר ביטחון, נתת ערב ראש השנה אישור להפגנה ולעצרת. 500 כבשים נשחטו, כביש חוצה-שומרון היה סתום. ערב ראש השנה, ילדים לא יכלו לבוא להורים, הורים לא יכלו לבוא לילדים. כביש מרכזי בישראל היה חסום. עיר עם 12,000 איש היתה נצורה. התקשרתי לאלוף הפיקוד, דיברתי עם הצבא. אף אחד לא יכול היה לעשות דבר. על הכביש עמדו שוטרים פלשתינים עם מדי אש"ף מנומרים וכיוונו את התנועה. אין צבא, אין משטרה. כאן עמדו אנשים על הדוכן ודיברו על ביטחון היישובים. אתם ראיתם ילדים בוכים בתוך המכוניות.

לימור לבנת (הליכוד):

זה לא מזיז לו.

רון נחמן (הליכוד):

אתם ראיתם נשים סגורות במכוניות ונכנסות להיסטריה? הכול בסדר, אנחנו אחראים לביטחון. אתם ראיתם את החרדה? לא ראיתם, אני ראיתי אחר כך את האבנים, שמעתי אחר כך את היריות, אבל אף מלה לא נאמרה על כך בתקשורת, כי הטלוויזיה שממול לא מצלמת את זה, הטלוויזיה שממול לא באה לשם, כי התקשורת היא תחת הדיקטטורה של הפרולטריון. היא כלי שרת, ואני אומר זאת כמי ששירת ברשות השידור. התקשורת הזו לא צילמה ולא הביאה את זה כל ימי החג. בוש וחרפה שהכול הולך לכיוון של האופוריה.

אתה רוצה דוגמה נוספת, אביא לך: ביום ראשון בא אריק שרון לאספה. קיבלתי טלפון שהוא תקוע על כביש חוצה-שומרון. טלפנתי למפקד האוגדה ושאלתי מדוע, אמרו לי שיש יריות בסלפית. ומה יהיה מחר, כאשר צה"ל יהיה בחוץ?

יושב כאן השר חיים רמון, ואני רוצה לשאול אותו: מה יקרה מחר אם בדרך לבית-הספר של המועצה האזורית יעיפו בקבוק תבערה על אוטובוס של תלמידים, והאוטובוס יעלה באש? כבר קרה מקרה כזה. מה יגיד אז רבין? – אנחנו משלמים את מחיר השלום. מה יגיד פרס? – אנחנו נגדע את יד

הטור, וערפאת יגיד: זה ה"חמאס", זה "חיזבאללה", זה לא אני. אני שואל אתכם: מה אגיד להורים השכולים? האם יש לכם תשובה?

במקום לחזק את התושבים – אולי ההסכם ייכשל? תחזקו אותם – מסיתים נגדם כאילו אנחנו, אלה שגרים שם, אויבי השלום. האומנם? הרי כבר הסכמתם שהיישובים יישארו וגם הגעתם להסכם תוך כדי כך. המסקנה המתבקשת, שהיישובים אינם מכשול לשלום. נכון, אבל הם הגורם היחיד שימנע מדינה אש"פיסטית. היישובים הם הגורם היחיד שימנע מדינה אש"פיסטית. לכן לא פלא שמרצ מבקשת לחסלם. כדי להגיע לחיסולם הפיסי מבצעים קודם כול רצח אופי, דה-לגיטימציה.

האם כדי לרכוש את אמונם של הערבים מותר לסכן את חייהם של הישראלים? מדוע, מר רבין, יצרת ברית בלתי קדושה עם יאסר ערפאת, נגד האויב המשותף שלכם, מתיישיב י"ש"ע? מדוע, מר רבין, הברית הבלתי מקודשת הזאת? מדוע אתה לקחת על עצמך את התפקיד של המסית הראשי נגד תושבי י"ש"ע? מדוע אתה, שלחצת את היד של רב-המרצחים ערפאת, ממשיך להסית נגד יהודים? מדוע אתה פולט: "העירקים לא רצו לבזבז 'סקאד' על תושבי י"ש"ע"; "אריאל, עמנואל, שלומיאל"; "לא מזיזים לי"; "אין ערך להתנחלויות"?

אני שואל את רחל אחותך, שגרה בקיבוץ מנרה, האם מה שהוא אמר עלינו: אתם 3% מהתושבים של מדינת ישראל, ואני צריך לדאוג ל-97% – לו אמר זאת ראש הממשלה עליכם במנרה, בקיבוצים, הייתם יושבים בשקט, רחל? אני שואל אותך. תעני לאחריך יצחק.

מתי ביקרת, ראש הממשלה מר רבין, ביישוב יהודי ביהודה ובשומרון? לפני עשר שנים, פעם אחת, בלוויה של קורבנות הטרור באת. מה אנחנו, אזרחים סוג ב'? אתה לא ראש ממשלה שלנו?

אלי גולדשמידט (העבודה):

בכמה לוויית ביקר מר שמיר?

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו בעד הפרדת עמים, אמר השר צור. מה ההבדל בין, השר צור, לבין מולדת? מה ההבדל בין לבין כהנא? לטרנספר ערבים זה פסול וגזעני, לטרנספר יהודים זה חיובי, כי זה למען השלום. ואם אי-אפשר לטרנספר אותם, אזי נייבש אותם, נפגע בהם, ניצור דה-מורליזציה אצלם, כדי שיעזבו מרצון. זה מוסרי, מר רבין, מר צור, מר שריד? האם זה אינו גזעני, מר רבין, מר צור, מר שריד? מדוע, מר פרס, אתה רץ בעולם לגייס כסף לערבים, ובה בשעה ממשיך החרם היהודי של הסוכנות היהודית והמגבית על תושבי י"ש"ע?

מי החליט על הסכם הבושה? פרס, פליט של מלחמת יום הכיפורים, של הממשלה ההיא, רבין, שהתמוטט ב-1967, ושניהם – איך אמר פרס? – לא היו צריכים להתייעץ עם צה"ל ועם משטרת ישראל, כי שניהם, רבין ופרס, הרי יודעים כידוע הכול.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת רון נחמן – – –

רון נחמן (הליכוד):

אני כבר מסיים. מותר לי, בתור מי שהחבל תלוי על צווארו, לקבל עוד שתי דקות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

ייתנו לך להשלים את הסיגריה.

רון נחמן (הליכוד):

אם תיתן לי גם לעשן סיגריה, אז אני אודה לך.

אברהם בורג (העבודה):

רון נחמן (הליכוד):

חבר הכנסת בורג, אני שמח שאתה מוכן להדק את החבל.

אילו כוחות זרים יבואו לשטח לשמור על ההסכם, אמריקנים? קלינטון יכול להעביר את זה? זה הסכם ללא חזרה. כיום צה"ל בפנים, אבל מה יקרה כאשר הוא יהיה בחוץ? מה יקרה אם ההסכם לא יצליח? ראש הממשלה אומר: נעשה ניסיון. מה זה, מר רבין, זה מעבדה לכימיה, קזינו? אפשר להמר על כסף, אבל לא מהמרים על חיי אומה.

כל המשא-ומתן שניהלתם היה פארסה גדולה אחת. מה נתתם, אנחנו יודעים. מה קיבלתם? ביטול זכות השיבה של הפליטים? ביטול האמנה הפלשתינית? ביטול החרם הערבי? הפסקת האינתיפאדה? כבר דיברו על זה בהחלטת הליגה הערבית.

אדוני שר הביטחון, האם תקצץ את תקציב הביטחון? האם ישרתו פחות במילואים? ספר זאת לעם בבית-שאן, בעפולה, בתענכים, בחדרה, בנתניה ובכפר-סבא, שידעו.

ואחרונים חביבים, חברים שלי מההתיישבות. המאבק איננו שלנו בלבד, הוא של מיליונים תומכי המחנה הלאומי בארץ-ישראל. אנחנו רק חוד החנית וראש הגשר לשלום אמיתי עם ביטחון לישראל. נכונים לנו מאבקים קשים. אל תיתנו לפתות אתכם. אם תתפתו, נפסיד אנו, ואתנו כל עם ישראל, את היקר לנו מכול – את ארצנו.

אפילו ממשלת רשע זו מבינה את משמעות כוחנו ועוצמתנו. היא גם מבינה שהיישובים הם מנוף לשלום ולא למלחמה. גם היא מבינה, שאנחנו בגופנו נמנע קיומה של המדינה האש"פיסטית שהקימו רבין ופרס, ותודת האומה לא תבושש לבוא. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת רון נחמן. אני מזמין את חבר הכנסת חיים קופמן, ואחריו – השר חיים רמון.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, במשך יום אתמול והיום הועלו הרבה נימוקים חשובים ומחרידים מבחינת אופיו וחולשתו של ההסכם האומלל, השטחי והחפוז עם אש"ף. אבל אפשר גם לבחון את ההסכם מהבחינה הפורמלית. רוסיה, שהיתה אחד משני השושבינים לשיחות עם הפלשתינים, נמצאת במצב הרה סכנות לעצמה ולעולם, וזה מוכיח עד כמה צריכים להיות זהירים בהסכמים פוליטיים במצב המעורער והבלתי יציב.

לעצם העניין. עם מי עושה ממשלת רבין-פרס את ההסכם? עם אש"ף, ארגון טרור ששם לו למטרה לרצוח נשים, ילדים וטף; ארגון שבראשו עומדים אנשים מושחתים, שבאיומי רצח סחטו את שליטי ערב, שחלק גדול ממיליארדי הדולרים שהם סחטו נעלמו לכיסיהם הפרטיים; ארגון מרושע שראשיו עסקו בסחר בסמים ובעסקים שחורים אחרים; ארגון שקיפח את הפלשתינים בחלוקת המשאבים, שבקושי דאג למשפחות השכולות שלהם ולנכיהם. האם עם חבורה כזו מושחתת עושים הסכם מדיני רציני?

ארגון שלא הסתפק ברצח יהודים, אלא רצח מאות ערבים; ארגון שבגד במיטיביו בין ארצות ערב והעביר תמיכתו לרודן סדאם חוסיין; ארגון שמכריז מפורשות שהוא יקים את המדינה הפלשתינית שבריתה תהיה ירושלים; ארגון ששליחיו מסבירים באלה הימים במחנות הפליטים בלבנון שההסכם הוא רק צעד בחיסול מדינת ישראל תקראו את ה"ארגון שעד היום מנע התארגנות של אנשי רוח ערבים – פה אני פונה דווקא לחבר הכנסת אברהם בורג, ידידי – ארגון שמנע עד היום התארגנות של אנשי רוח ערבים להקמת תנועה כמו "שלום עכשיו". ובהקשר זה כדאי שתקראו את מאמרו של סבר פלוצקר ב"ידיעות אחרונות". בהקשר זה ראו מה קרה לעורך-הדין מוחמד אבו-שעבאן, שרצחו אותו לפני יומיים בעזה, על רקע התמיכה שלו בהסדרים עם ישראל.

אנשי הרוח של הפלשתינים וגם אנשי הרוח בעולם הערבי מחרישים, אינם נותנים תמיכה מוסרית לטענות הפשטניות של רבין ופרס, שסוף סוף לאחר מאה שנות מאבק יש סולחה עם אש"ף. הפלשתינים בעולם הערבי, איפה הם המשוררים הערבים ושירי השלום? איפה הסופרים, אנשי התקשורת והטלוויזיה בארצות ערביות, שיעלו על נס את הסולחה, ה"סאלאם" עם המדינה היהודית, עם העם היהודי? כל המראות בטלוויזיה, המאמרים בעיתונות הערבית מדברים על ניצחון אש"ף, על ההצלחה להחזיר בשלב זה – אני מדגיש: בשלב זה – את האדמות הערביות. אין זכר לפשרה עם ישראל, עם היהודים. אני הייתי במשלחת עם חייקה גרוסמן וארנס בזמננו במצרים. בקושי הם רצו לדבר אתנו, העיתונאים, הסופרים, כל הגורמים. כנ"ל גם כשהיינו שם לאחרונה, לפני שנה וחצי, אצל בוטרוס ראלי. הם למעשה לא רוצים לשמוע, גם אנשי הרוח אצל ערביי ישראל די שקטים. אבל נעזוב את הקטע הזה. אין סולחה, אין סלאם. אני יודע את ההבדלים בין שניהם.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מה אתה מציע?

חיים קופמן (הליכוד):

אני מראה שלהסכם הזה אין רגליים ואין ידיים.

אם כן, נשאלת השאלה, מה קרה לרבין, מדוע הוא מהמר על ביטחון מדינת ישראל. כולנו קראנו את התבטאותו של הנרי קיסינג'ר, המכיר מקרוב את הנפשות הפועלות. קיסינג'ר טוען, שיש כאן "חולשה פסיכולוגית". חבר הכנסת דן מרידור אמר היום: "תשישות פסיכולוגית". אני אינני מומחה לדיאגנוזות כאלה, ואני טוען שיש כאן אופורטוניזם של רבין-פרס ורוב חברי הממשלה, בגלל החשש והפחד לאבד את השלטון, החשש של רבין לפרוש ולעסוק בכתיבת זיכרונות, פרק ב', על חברו החתן הבלתי נלאה. הפעם הזוג רבין-פרס חתרו ביחד תחת אושיות המדינה, אושיות הציונות, אושיות התורה של ברל כצנלסון, יצחק טבנקין ודוד בן-גוריון.

הסיבה לחתירתם להסכם עם אש"ף בכל מחיר היא הניסיון למכור את "השלום" לאזרחי המדינה ככסות לכישלונות הפוליטיים של מפלגת העבודה, שעמדה בימים אלה בסכנת משבר.

יש כאן ספר של אחד מהוגי הדעות של מפלגת העבודה. שמו רבין, אבל חיים, ואני אקרא רק קטע: "העם רוצה בשקט. 'השלום' אינו שקט. המלה שלום היא כלי בידי דמוגים ההולכים לרמות את העם בנקודה החלשה שלו. השלום יש בו ודאות אחת, והיא, איבוד שטחים וצמצום שטח המחיה והביטחון שלנו. ובכך הוא מעודד את המלחמות ומגרה תאבון משנאינו, כי מה שלא יכולים להשיג אצלנו במלחמה מפחד גבורתנו, גבורת בנינו, הם פתאום משיגים זאת בעזרת 'מנהיגינו' המזויפים, עייפי ופוחדי המלחמה. אל נפתח פה לשטן. השלום הוא פתח לשטן. אל ניתן לשרים שלנו" – את המלים האלה הוא כתב לפני שש שנים – "לגרור אותנו לקרייזם שלהם. הם זקוקים לביצור הקריירה שלהם בעם עייף, המוסר ההגיוני לשקרנים. כל מי שגורר אותנו להתעסקות בשלום אינו אלא מתעתע בנו, מוליד בנו אשליות כשל היטלר בגטאות. אנו זקוקים להתכונן למלחמות, ואז הן לא תבואנה! והשלום יבוצר באזורנו לעדי עד. כתמורת שקר השלום, בו שרינו רוצים לרמות את העם ולבצר שררותם, הם משלמים בשטחים. במהלך השלום" – תראו איך הוא חוזה את זה – "ישותף אש"ף, ויונח יסוד למדינה עוינת ומתנכלת לנו. בעוד שכיום יש לנו בתוכנו ערבים לויאליים לנו, מחר, עם 'השלום', הם

יתחברו למדינת אש"ף וכל 'הדמוגרפיה' תשתנה לרעתנו". את זה כותב לא רבין יצחק, אלא רבין חיים.

העיתוי אינו מקרי, ולכן בגלל לוח זמנים מוגבל עשו קיצורי דרך, עקפו את השושבין אמריקני, את ראשי צה"ל, את מערכת היועצים המשפטיים, והביאו הסכם ששום משפטן אחד בישראל לא היה מעז להביאו, ודומני שגם משפטנים מבית-מדרשה של מרצ היו מביאים הסכם הרבה יותר רציני.

מה הן, לדעתי, הסיבות שהולידו את ההסכם הגרוע הזה ולמעשה מנעו – וזה חשוב לזכור – חתימת הסכם הרבה יותר רציני ומבטיח לישראל?

הסיבה הראשונה – עיתוי, זאת אומרת, לבוא עם בשורת "שלום" לציבור בדיוק כאשר היה צפוי משבר ממשלתי עם ש"ס, שאומנם הגיע והוא יגיע לעיצומו בימים אלה. זכורות לנו ההתבטאויות וההתנהגות החמורה של רבין כלפי שלטון החוק, היועץ המשפטי חריש וההתנהגות המחפירה שלו כלפי שר המשפטים דוד ליבאי. עם זאת הבין ראשו האנליטי שהוא לא יוכל לכופף את בית-הדין הגבוה לצדק.

הסיבה השנייה – החזית הרחבה נגד הנסיגה מהגולן, ההפגנות, השלטים "העם עם הגולן", "לרבין אין מנדט", קונסנסוס של ימין ושמאל, שפגע קשות בממשלה וברבין ומנע באופן זמני את הוויתור על הגולן.

הסיבה השלישית – הביצועים העלובים של הממשלה, צמיחה כלכלית רופסת, בעיות חברה, אבטלה, המצב בגבול הצפון, הקליטה הכושלת של העולים וההפגנות שלהם נגדה.

הסיבה הרביעית – ופה אני אומר אולי דבר שמחדש: לנסות ולמנוע כישלון בבחירות בירושלים בעוד כחודש, כי היום אפשר לבקש פיצוי מבעלי הברית, מהידידים של אש"ף, שעשרות אלפי ערבים תושבי ירושלים המזרחית יצביעו בעד רשימת העבודה ב-2 בנובמבר 1993. וזה יהיה כדאי להם, כי הם מדברים גם על ירושלים כעל בירתם.

הסיבה החמישית – אם יתקיימו בחירות בעתיד הקרוב, למרות הפיצול באוכלוסייה הערבית-הישראלית, הם יתלכדו לתמיכה בראשות הממשלה, ברבין, על רקע ההסכם עם אש"ף.

אני חוזר ומדגיש: אם איש תנועת העבודה, חיים רבין, יכול היה להזהיר מפורשות מפני השימוש הדמגוגי ב"שלום", אני רק יכול להצטרף לחוות דעתו.

יש ויכוח על הלגיטימציה והדה-לגיטימציה של חברי הכנסת הערבים בהכרעתם בנושא חיוני זה, והייתי רוצה שתשמע אותי, חבר הכנסת מחאמיד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני שומע.

חיים קופמן (הליכוד):

רצוני להעיר, שכאשר מדובר במפלגת העבודה ובלגיטימציה, תראו לי שר ערבי אחד שמיניתם, ששרי מרצ יקומו ויראו לי מנכ"ל אחד במשרדים שלהם.

קריאה:

חיים קופמן (הליכוד):

אולי. לא, אצלו יש.

איפה? מה הם מדברים? על דמוקרטיה? כשזה מגיע לגיבוי לממשלה, לפעולותיה, אז נזקקים לדמוקרטיה, אבל כשזה מגיע לכך שהזרוע הביצועית תיתן משהו לנציג ערביי ישראל, הס מלהזכיר.

קריאה:

חיים קופמן (הליכוד):

הצביעות של השמאל משתקפת גם בעמדה הבאה: יש לעזוב את יש"ע כדי לשמור על האופי היהודי של מדינת ישראל; ואני רוצה להבין: את זה מבצעים בתמיכת הקולות של חברי הכנסת הערבים, ואתם רוצים לשמור על האופי היהודי של מדינת ישראל. זו צביעות מוסרית וסתירה פנימית שגם מרצ שותפה לה.

לסיום, כולנו רוצים בשלום. אין עם בעולם שמחנך את ילדיו הקטנים לברך בשלום כל מכר וידיד. זה מושרש מדורי דורות בכל יהודי באשר הוא יהודי. אבל מגיע לעם הזה ביטחון, מגיעה לו מדינה רצינית ששם יחיה בביטחון לאחר הגלות, השואה, אלפי הנופלים שנפלו על עצמאות ישראל וביטחונה; למשפחות השכולות, לעשרות אלפי הנכים. מגיע לנו שלום של אמת, שלום עם ביטחון.

מגיע לעם שהנהגה לאומית אחראית תוביל את המהלכים לשלום, ולא אופורטוניסטים רודפי שררה שאחיזה ברסן השלטון מעניינת אותם יותר מכל ערכי הציונות, ולהוכחה: בין מה שהבטיחו ערב הבחירות לבין מה שהם מבצעים בפועל יש סטייה של 180 מעלות.

אני תקווה שביום הכיפורים, הבא עלינו לטובה, מישהו יכה על חטא ואולי גם יבטל את הנדר האנטי-ציוני, האנטי-שלום שחתם עליו.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת חיים קופמן. רשות הדיבור לשר חיים רמון, ואחריו – לחבר הכנסת רפאל פנחסי.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במשך יומיים אנחנו שומעים, בעיקר מצד ספסלי האופוזיציה, הרבה מאוד תחזיות על מה שיקרה, ואני מוכרח לומר, שחלק מהתחזיות האלה נאמרות בטוב טעם, בהיגיון אפילו, והנבואות השחורות הללו נראות סבירות אפילו. נבואות של מומחים; חלק מומחים בזכות ותק, חלק מומחים בזכות ניסיונם הצבאי, חלק מומחים בזכות אבות, אבל כולם מומחים.

אמרתי: מה מאפיין מומחה? מומחה מתאפיין בכך שתחזיותיו בעבר הוכחו כנכונות, ומשום מה – חבר הכנסת מחאמיד, אתה מפריע לי, אנא ממך – ומה קורה? מכל ההסכמים שנחתמו בתקופת קיומה של מדינת ישראל, הדוגמה היחידה, או כמעט היחידה, שאני שמעתי פה היא הסכם וייטנאם וקמבודיה. אלה הפכו ללהיטי הליכוד: תראו מה קרה בקמבודיה, תראו מה קרה בווייטנאם. ואז אני הבנתי את הביטוי – הרוצה לשקר ירחיק עדותו, כי כאן כל תחזיותיכם התבדו מהיום הראשון לקיומה של מדינת ישראל.

ונניח, ידידי מהאופוזיציה, שהדיון הזה היה מתקיים ב-1947. מה אמרתם אז? הקמת מדינה, החלטה גורלית, מה אמרתם אתם, למעשה מה אמרו אלה שקדמו לכם ואתם מזדהים אתם? איך אמרתם על תוכנית החלוקה שהקימה את מדינת ישראל? – "אין סמכות לדור הזה לוותר בשם הדורות הבאים על רובה של המולדת שהיא שייכת לעם"; "החלוקה מפקירה את רובו של העם העברי"; "אחת היא מולדת, אין סוחרים באדמתה"; "צהלת כסילים ומחריבים"; "דמיונו של בן-גוריון השיאו להציע לפקידי האויב"; "מתנכלים לעצם קיומנו" ו"ממשלת פושעים פחדנים".

משה נסים (הליכוד):

אמרו "השיאו", לא "השיאו".

שר הבריאות ח' רמון:

עכשיו תקשיב. גם מה שאתה כרגע אמרת: "החלוקה היא פתרון מלא בשביל אנשי הכת השואפת לשלטון". אותו סגנון, לא שיניתם תג.

קריאה:

שר הבריאות ח' רמון:

כל זה עיתון "מעש", הוצאת הלח", עיתון חרות. זה נזרק לפח האשפה של ההיסטוריה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אז איפה מצאת את זה?

שר הבריאות ח' רמון:

מצאתי את זה בפח האשפה של ההיסטוריה.

ואם היינו שומעים לכם, חס וחלילה, לא היתה מדינה, לא היתה קמה מדינה. אבל בדרככם המשכתם, בכל שלב של ההיסטוריה. ואחרי מלחמת יום הכיפורים היה הסכם הפרדת כוחות. זה לא הסכם הפרדת כוחות, הסכם קטן להפסקת אש. נסוגו 10 קילומטרים מהתעלה, והמומחה הביטחוני, ההולך היום ומפיץ את הפחדים והולך לרבנים ואומר להם: תשמעו, בזכות ניסיוני הביטחוני, תקשיבו לדעתי; אריאל שרון הודיע, שבהסכם הקטן הזה, של 10 קילומטרים, הדרך לתל אביב נפתחה, אי-אפשר להגן על תל-אביב מפני שנסוגו 10 קילומטרים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אין לו שום ניסיון ביטחוני.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, אני רק אומר מה היה, אני מצטט אותו.

לאחר מכן בא הסכם הפרדת הכוחות, ומה אמרתם על הסכם הפרדת הכוחות? – "הצעת הממשלה איננה הפרדת כוחות אלא נסיגה חד-צדדית, הנושאת בחובה סכנות חמורות לביטחון האומה ולשלום חייליה. אם הממשלה תמשיך בכניעה כלפי חוץ ובהתנשאות והטעיה כלפי פנים, לא נשלים עם הדיפלומטיה החשאית של הממשלה, זאת שהמיטה על העם אסונות". אמרתם.

שוב התברר שדבריכם היו דברי הבל. לא היה בסיס לכל מה שאמרתם. התבדיתם בכל התחזית הזאת. ההסכם הזה סלל את הדרך להסכם השלום, לדברי סאדאת. אז מי יכול להאמין לכם היום?

איך אמר יגאל הורביץ? – "ריצת אמוק של הממשלה ושל קיסינג'ר, פיסת נייר לא תביא את השלום". קיסינג'ר היום הפך יקירכם. אז הוא היה JEW BOY, יהודון. פתאום הוא הפך להיות האורים והתומים שלכם. הסכם הפרדת הכוחות.

אחר כך הלכנו להסכם הפרדת כוחות בין ישראל לסוריה, ופה, רבותי חברי הכנסת, אני באמת רוצה שתקשיבו מה אומר שוב המומחה הביטחוני, אריאל שרון, על הסכם הפרדת הכוחות דאז. תאמינו לי, כאילו הוא מדבר על מה שקיים היום. הסכם הפרדת הכוחות, שהביא 20 שנות שקט בינינו לבין סוריה. והוא מתחיל: הוא בעד הסכם הפרדה, ודאי. אבל לא הסכם ההפרדה שאנחנו הבאנו. כי זה איננו הסכם הפרדה. והוא אומר על הממשלה: ויתרנו על רעיון ההפרדה, ויתרנו על דילול הכוחות, ויתרנו על אזור חיץ ממשי ומינימלי. לסיכום, על מה לא ויתרתם, אומר אותו אריאל שרון. הרי ויתרתם על הכול. מה קיבלנו? קיבלנו הרבה פחות. ומה קרה? 20 שנות שקט. הגבול הכי שקט בינינו לבין מדינות ערב.

אז מי יכול לקנות היום מאריאל שרון אפילו הערכה ביטחונית אחת משומשת? זה הרקורד של האיש. אבל המשכתם בדרככם. גם את זה ראוי היה לזרוק, כי בוודאי מתביישים, בפח האשפה של ההיסטוריה.

ואז התחילו בהתקפות מחץ נגד מי? נגד סאדאת. איך אומר שמיר, מנהיג התנועה, שכמובן גם היום מדבר, אני מצטט מדבריו בכנסת ב-3 במרס 1976: "סאדאת נשיא מצרים לא שינה את טעמו מאז פעל בשירות הנאצים" – אותו מוטיב – "ועד היותו היוזם והמצביא של התקפת הפתע ביום כיפור. נכון, הוא נוקט תכסיסים חדשים, הוא מופיע בכסות של רודף שלום, אך הוא נאמן ועקבי בנאמנותו ליעד הערבי הדומיננטי שהוא מגדירו כך בלשונו. כולנו דבקים בשני העקרונות השוללים ויתור על שעל אדמה כלשהו ומיקוח על זכויות העם הפלשתיני ומצדדים בזכות ההגדרה העצמית. ומה צריך לעשות נגדו? להילחם במדיניות הזו, ללחום בו בזירה האמריקנית, לחשוף את פרצופו הנאצי". נו? אני מקווה שגם את הנאום הזה רוצה שמיר לשכוח, וגם אותו הוא רוצה לזרוק לפח האשפה של ההיסטוריה.

כך במשך שלוש שנים דיברתם על סאדאת. כשהגיע סאדאת לכאן, שוב תנועת החרות, רובה, היתה נגד ההסכם; תנועת החרות, לא הליכוד.

משה נסים (הליכוד):

למה אתה מסלף סתם?

שר הבריאות ח' רמון:

תנועת החרות, אתה היית בליברלים. למה לך להתערב?

משה נסים (הליכוד):

אתה רוצה שנגיב על כל סילוף?

שר הבריאות ח' רמון:

אל תגיב, אני רק קובע עובדות. מתוך חברי סיעת חרות של אותה עת – – –

משה נסים (הליכוד):

בודדים.

שר הבריאות ח' רמון:

רובה נמנעה או הצביעה נגד ההסכם.

משה נסים (הליכוד):

לא נכון. בודדים.

שר הבריאות ח' רמון:

לא. רוב חברי סיעת חרות, לא הליכוד. בליכוד היו הליברלים, והליברלים רובם הצביעו בעד. זה נכון. אבל חרות רובה הצביעה נגד.

חיים אורון (מרצ):

אני מוכן ללכת לספרייה לבדוק.

שר הבריאות ח' רמון:

והיתה נגד ההסכם.

שאל יהלום (מפד"ל):

לך לבדוק בזמן ההצבעה.

שר הבריאות ח' רמון:

גם שם דיברתם אותו דבר. גם שם טעיתם.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לסיים את הדו-שיח, חברי הכנסת. אני רוצה להזכיר לכם, מי שנאם זה השר חיים רמון.

חיים אורון (מרצ):

אני בטוח שהוא מוכן לשלוח אותי לספרייה.

היו"ר ר' אדרי:

אתה יכול ללכת, יש לך רשות.

שר הבריאות ח' רמון:

לאחר מכן, אותה ממשלה, אותם גאונים, אותם אלה שמטילים אימה, מתנגדים למה? ליציאה מלבנון. איך אומר שמיר בעקבות החלטת הממשלה על נסיגה מלבנון? – "החלטת הממשלה איננה כוללת מינימום של הסדרי ביטחון ליישובי הגליל. הוחלט לסגת מלבנון בלי שיהיו הסדרים או סידורים מתוכננים להבטחת הגליל. נסיגה חפוזה וחד-צדדית מלבנון תהיה בחינת מתנה לברית-המועצות". הכול אותו גאון, אותו שמיר, אותה תנועה שמטילה אימה, שרצתה ש-15,000 חיילים ישראלים ישפכו את דמם בחבל השוף, ורצתה להמשיך להיות שם.

משה נסים (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, איזה דיבורים אלה? רצתה ש-15,000 חיילים ישפכו את דמם?

שר הבריאות ח' רמון:

אלה הדיבורים, זו האמת.

משה נסים (הליכוד):

הסתה פרועה שלא נשמעה כמוה מעל בימת הכנסת. בוש והיכלם. חזור בך.

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא חוזר בי משום מלה. כי תמיד התנגדתם; לכל הסדר, לכל הסכם. מנעתם, ניסיתם למנוע כל הסדר. לא יעזור לך, אתה לא תצליח. תמיד הייתם נגד הסדר, והסדר הביא שלום, הסדר מנע שפיכות דמים.

משה נסים (הליכוד):

מלחמת יום הכיפורים. אל תדברו על דמים. 3,000 חיילים הלכו במלחמת יום הכיפורים. של נעליך.

שר הבריאות ח' רמון:

תיכף אני אגיע ליום הכיפורים ולחלקכם.

שאול יהלום (מפד"ל):

חלקנו?

שר הבריאות ח' רמון:

כן. חלקכם. אל תדאג.

משה נסים (הליכוד):

צריך לפרסם את החלטות ועדת-אגרנט, שהציבור ידע פעם מה שעוללתם.

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה לבוא ולומר לציבור, זה הרקורד של האנשים האלה, שהיום מטילים עליכם אימה. אף אחת מהתחזיות שלהם לא התממשה. אף הסכם שהם דיברו נגדו, פעלו נגדו, אף תחזית אחת לא התממשה. אפילו לא מקצתה. עם ישראל מעולם לא הצטער אף על אחד מההסכמים שחתמו, למרות הליכוד לדורותיו, מיום הקמת המדינה. או לנו אם היינו שומעים להם. או למדינה, או לעם האומלל הזה, אילו הקשיב לחלום הבלהות, לאימה ולפחד שמטילים האנשים האלה.

לעומת זאת, פעמיים לפחות נמנענו מללכת בדרך השלום; נמנענו. פעם אחת ב-1970, בממשלה שתנועתי ניהלה, ולמדיניות שלה היה גיבוי מלא. להיפך, דרשו שתהיה עוד יותר קיצונית. ב-1970 פרש הליכוד על רקע הפסקת האש עם מצרים בתעלה, כי רצו שיהיה עוד דבר.

משה נסים (הליכוד):

— — — מלחמת יום הכיפורים.

שר הבריאות ח' רמון:

תיכף. ואותה קונצפציה של "אף שעל", של לא שלום ולא מלחמה, של לא לקחת אף ויתור, הביאה למלחמת יום הכיפורים.

משה נסים (הליכוד):

ההיסטוריה הוכיחה את זה.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת נסים, לא אותו מחדל טכני צבאי, אלא מחדל מדיני, שלא היינו מוכנים — בתמיכתכם, בדעתכם, אתם שאפילו להסכם הפסקת האש התנגדתם.

שאל ילום (מפד"ל):

לפי זה אלי זעירא הוא ממש צדיק.

שר הבריות ח' רמון:

אפילו להסכם הפסקת האש התנגדתם. אמרתם: אם נקבל את 242 ב-1970 – הפסקת האש במלחמת ההתשה, שיום יום נהרגים בה בחורים, והפסקנו אותה עם ההסכם הזה – אתם אמרתם: לא. יצאתם מהמשלה.

משה נסים (הליכוד):

אינך יודע על מה אתה מדבר. אתה מערבב פרשיות. אינך מבין על מה אתה מדבר.

שר הבריות ח' רמון:

חבר הכנסת נסים, תירגע, אני יודע.

משה נסים (הליכוד):

אתה מסלף.

שר הבריות ח' רמון:

כל מלה מתועדת בנאומים. אחרי שעיינתי ב"דברי הכנסת" – אתם ודאי הייתם צריכים לרצות לשרוף אותם.

תאמינו לי, אסטרולוג חובב צדק יותר פעמים מכם בתחזיות שלכם, ואתם עוד מוכרים אותן. ודאי, אני מאמין שעם ישראל לא יקנה את התחזיות שלכם, כשאפילו חוזים בכוכבים צודקים יותר מכם.

ופעם שנייה, כשאתה כבר היית שר, אפשר היה לקיים ועידה בין-לאומית באותה מתכונת שהלכתם אליה למדריד בסופו של דבר, ושמיר סיכל אותה ב-1987. הוא אמר: מי צריך? מה בוער? מצבנו טוב. חצי שנה לאחר מכן פרצה האינתיפאדה.

משה נסים (הליכוד):

שוב אתה מסלף. שוב מסלף.

שר הבריאות ח' רמון:

חצי שנה לאחר מכן. אלה הלקחים, שבכל פעם שלא לקחנו סיכונים לשלום הקרבנו מחיר דמים במלחמה. ואתם תמיד הייתם בכך.

אני אגיד לכם למה אתם עושים את זה – כי אתם נושאים את שם הביטחון לשווא. לא הביטחון מטריד אתכם אלא חזון תעתועי השווא של סיפוח כל השטחים והפיכתנו כאן למדינה דו-לאומית, בכך שאתם רוצים שאנחנו נחיה בתוכם והם בתוכנו, ואנחנו רוצים להתנתק.

שאול יהלום (מפד"ל):

אם אתה צודק, למה – – –

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא שומע את הקשקוש שלך. תעשה לי טובה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אתה רוצה שהוא יסיים? אז תסייע לי.

שאול יהלום (מפד"ל):

הוא מדבר שטויות.

שר הבריאות ח' רמון:

אתה לא קיים בשבילי, תעזוב אותי. זה נשמע כמו – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

אנחנו גם לא מזיזים לכם בכלום.

שר הבריאות ח' רמון:

דברי הגסות שלך גורמים לכך שאתה לא קיים בשבילי. גסות הרוח שלך גורמת לכך שאתה לא קיים בשבילי.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום. אדוני השר, אני מבקש להמשיך וגם לסיים.

שר הבריאות ח' רמון:

לא השקפתיך אלא גסותך.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקש שתסייע לי, על מנת שהשר יסיים את נאומו. אני מבקש ממך. אתה מפריע לשר לסיים את נאומו. אני מבקש ממך.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אני מפריע בגסות רוח? הוא אמר "קשקוש".

היו"ר ר' אדרי:

אדוני חבר הכנסת יהלום, אי-אפשר שאתה תפריע לכל נואם שעולה לבמה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש ממך להירגע. תירגע. אתה צריך להקשיב גם כן.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אסור לשר להגיד "קשקוש". -- גסות רוח.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אני מבקש, אם יש לך הערה, תעיר אותה בצורה מנומסת, ואני אעיר על כך.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אני אומר את זה בצורה מנומסת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך, אדוני. אני מודה לך. אדוני השר, צריך לסיים.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מייד מסיים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

הוא לא חוזר בו מדבריו, אדוני היושב-ראש?

האשם מחאמיד (חד"ש):

— — — הוא מזיז לך.

שר הבריאות ח' רמון:

הוא לא מזיז לי, הוא לא קיים אצלי, הוא פשוט לא קיים בשבילי.

היו"ר ר' אדרי:

זה לא על חשבוננו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אם שר בממשלה אומר על חבר כנסת, ואני מוחל על כבודי האישי, שחבר הכנסת לא קיים בשבילי; נציג הממשלה שמוכר את ארץ-ישראל — — —

היו"ר ר' אדרי:

תרשה לי, אדוני. אני מבקש ממך. אם אתה היית גם כן עושה את זה בצורה אחרת, אולי הייתי מבקש למחוק את זה מהפרוטוקול. תן לי גם קרדיט, לאחר שהשר יסיים את דבריו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני ממתין.

שר הבריאות ח' רמון:

וכל זאת כי אין לכם אומץ לבוא אל הציבור ולומר: מה שאנחנו רוצים זה לספח 2 מיליוני פלשתינים בשטחים. ואתם יודעים שלא יקנו את זה מכס. את הרעיון הזה, שנדחה על-ידי רוב הציבור, אתם עוטפים במעטפת ביטחונית, שאין לה ידיים ואין לה רגליים, לפי כל ההיסטוריה של מדינת ישראל. לכן גם המצאת, בעיקר אתה, את העניין: מה שלא יקרה אסור לדבר עם אש"ף; גם אם אש"ף יצטרף לקונגרס הציוני, אסור לדבר אתו, כי אם ידברו אתו, יעמידו בספק את חזונכם לסיפוח עזה והפיכתה לחלק בלתי נפרד ממדינת ישראל.

משה נסים (הליכוד):

שוב מסלף. האם ייתכן ששר יעמוד ויסלף בכל דקה מנאומו?

היו"ר ר' אדרי:

אני רוצה שהוא יסיים, ואתם לא עוזרים לי.

שר הבריאות ח' רמון:

זו האמת. איך אתם אומרים? מה שהוא לא יעשה, אנחנו לא נדבר אתו. למה? כי אם נדבר אתו – –

משה נסים (הליכוד):

עד לפני חודש אמר רבין את זה, כל הימים, שאסור לדבר עם אש"ף. הוא אמר את זה בממשלה, הוא אמר את זה בקבינט, הוא אמר את זה לארצות-הברית, שמשא-ומתן עם אש"ף – ציטטתי אותו היום – משמעו הקמת מדינה פלשתינית, זכות השיבה, ואסור לעשות את זה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני חבר הכנסת נסים, אפשרתי לך כמה קריאות ביניים. אני מבקש ממך.

שר הבריאות ח' רמון:

אני רק יכול להגיד לך, שמצע מפלגת העבודה אמר, שאם אש"ף – – –

היו"ר ר' אדרי:

אדוני השר, אני מאוד מבקש.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת נסים, עם אש"ף, לפי מצע מפלגת העבודה, לא מדברים, כי הוא דוגל בטרור ורוצה להביא לחיסולה של מדינת ישראל. זו ההגדרה במצע העבודה. במצע העבודה נאמר, שאם יהיה ארגון כלשהו שלא ידגול בכך, נדבר אתו. כך נהגה הממשלה על-פי מצע מפלגת העבודה.

לסיום, הנושא של הרוב היהודי.

גדעון שגיא (העבודה):

למה אתה מבלבל אותו עם העובדות?

שר הבריאות ח' רמון:

מה זה חשוב? אין להם טיעונים. הטיעון היחיד הוא שהם מתביישים ללכת. אני לא יודע למה אתם מתביישים. לכו לציבור ותגידו שאתם רוצים לספח את השטחים, 2 מיליוני ערבים, להפוך אותנו למדינה אחת, דו-לאומית.

דבר שני, אני רוצה לסיים בהפגנה שתנועתך, חבר הכנסת נסים, השתתפה בה בשם הרוב היהודי. אין דבר נורא מהשימוש בססמה הזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

איך אתה לא מתבייש להגיד את זה? ביום שישי פרס אמר ב"ידיעות אחרונות" – – –

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת איתן, שלום לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה צודק שזה לא בסדר, אבל פרס ורבין אמרו מעל הבמה הזאת. תראה ביום שישי בעיתון, שחור על גבי לבן.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת איתן, אתה לא מסייע לי. שלום לך. אתה לא הקשבת, לא היית פה. אני מבקש.

משה נסים (הליכוד):

הוא אומר את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא לא קורא עיתונים. שחור על גבי לבן.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת איתן, אני מבקש להפסיק ולאפשר לשר לסיים.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת יהלום יושב כאן על מנדט של האוכלוסייה הערבית. חבר הכנסת סילבן שלום, שהוא האחרון שנכנס בתנועת הליכוד, יושב כאן על מנדט של האוכלוסייה הערבית.

דוד מנע (הליכוד):

כי האוכלוסייה הערבית מאמינה בנו ולא בכם.

שר הבריאות ח' רמון:

האם הם יצביעו מחר לפי ההפגנה שהלכתם אליה, או לא יצביעו? הם חלק מהמיעוט היהודי או מהרוב היהודי? איך לספור בדיוק את חבר הכנסת יהלום ואת חבר הכנסת סילבן שלום?

שאול יהלום (מפד"ל):

אני לא קיים.

שר הבריאות ח' רמון:

הם לפי מה? מה הם בדיוק? מה הם מצביעים? אתם, במסווה הזה, רוצים לקעקע את ישראל כמדינה דמוקרטית.

קריאות:

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, אדוני השר. חברי הכנסת, אני מבקש.

מיכאל איתן (הליכוד):

רבין ופרס, ביום שישי בעיתון. שחור על גבי לבן.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת איתן, אני מבקש שתקשיב כשמדברים אליך. כשאתה פונה אלי, אני מקשיב לך. כשאתה נואם מקשיבים לך, ואני לא נותן להפריע לך. אני מבקש מאדוני השר לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מתנצל.

שר הבריאות ח' רמון:

משפט אחרון. אנחנו הדגמנו במשפט הזה ובדוגמה של שני חברי הכנסת הללו את האבסורד, את הגזענות שיש בעצם הססמה הזאת, מדינת ישראל הדמוקרטית.

דוד מנע (הליכוד):

אני יכול להגיד משפט אחד?

היו"ר ר' אדרי:

לא, אני מבקש מכם, הוא צריך לסיים. אתה תשאל והוא יענה לך עוד עשר דקות. לא, אני מצטער, לא עכשיו.

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא רוצה לענות.

כשם שכל נבואותיכם, כל תחזיותיכם נזרקו לפח האשפה של העם היהודי, לפח האשפה של הציונות
--

דוד מנע (הליכוד):

כולל השלום עם מצרים. אתם תלכו לפח האשפה של ההיסטוריה.

שר הבריאות ח' רמון:

-- כך יקרה עם כל מה שאמרתם היום, ובהסכם הבא יהיה לנו הרבה חומר לצטט על דברי ההבל והאיוולת ועל דברי ההפחדה שהפחדתם את עם ישראל לשווא.

מיכאל איתן (הליכוד):

הלוואי שתהיה צודק.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני השר, ברשותך, הייתי מבקש למחוק מהפרוטוקול את המשפט: "חבר הכנסת יהלום לא קיים".

שר הבריאות ח' רמון:

אני רוצה להסביר. אם תבדוק את הפרוטוקול, חבר הכנסת יהלום מתבטא בגסות רוח ביחס לדברים שאני אומר בנאומי. כאשר הוא יחזור בו, אני אחזור בי מדברי. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך. אני מזמין את חבר הכנסת יוסף עזרן, ואחריו – חברת הכנסת יעל דיין.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, עוד לא נעלו את הישיבה, והפרוטוקול עדיין לא נמסר להדפסה. אני מבקש ממך, תן לי את הקרדיט הזה.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת עזרן לא הפריע לאיש, הוא הקשיב לכולם. אני מבקש מכולנו להקשיב לו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לאפשר לי למסור הודעה אישית.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יהלום, לא השר חיים רמון עומד כאן על הבמה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, בדרך שאתה נוהג, אתה לא מאפשר לי לא לאפשר הודעה אישית ולא להתערב לטובתך. אפשר למחוק, אבל אתה לא נותן את ההזדמנות הזאת, אתה כל הזמן מפריע לי.

חבר הכנסת יוסף עזרן, בבקשה.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, חברי הבית, בתפילה שיהודים אומרים שלושה פעמים ביום – – –

קריאה:

שלוש.

יוסף עזרן (ש"ס):

נכון. אני מודה לך על התיקון. אני פשוט נרגש בפני המעמד והאחריות. אף שאני לא טירון, אני די ותיק פה, האחריות היא כל כך כבדה, הלבטים הם כל כך קשים, שאני אשתדל קצת להבהיר את הפנים השונים לכאן ולכאן, ולמה יש באמת התלבטות קשה מאוד. אני לא רוצה לזלזל בשום צד, כי מדובר ביהודים, מדובר בשלום, מדובר בעתיד של עם ישראל.

האמת היא, שאני לא פוחד כלל מה יעשו היהודים לערבים. אני לא חושש, מפני שלא נגענו לרעה מעולם במי שהושיט יד לשלום וביקש את שלומנו ואת טובתנו. כך דרכו של העם היהודי וכך נהגנו. אני קצת מודאג, ואולי קצת יותר ממודאג, ממה שיעשו אלה שיקבלו את האוטונומיה לידיהם ליהודים שאמורים אולי להתגורר ביניהם. אבל אני מאוד מאוד פוחד מה יעשו היהודים ליהודים. זה מטריד אותי מאוד. זה מטריד את מנוחתי ואת שלוות נפשי.

אנחנו אומרים שלוש פעמים ביום, בסוף תפילת שמונה-עשרה: המברך את עמו בשלום. רבותינו אמרו: למה נתקנה הברכה הזאת, שהיא הברכה התשע-עשרה, לבסוף? מפני שלא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום.

רבתי, שימו לב, מה ההגדרה של היהדות בעניין השלום. שלום זה לא מהות, שלום זה כלי, מסגרת, כלי שמחזיק.

גדעון שגיא (העבודה):

משאת נפש.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני, אני אומר לך קודם כול את ההגדרה של היהדות. כלי מחזיק ברכה. מה הכוונה? הכלי היפה ביותר, הטוב ביותר, המקושט ביותר, החזק ביותר, אם לא מילאו אותו בתכנים – יכולים לשים במקום זה אבנים. זאת השאלה.

לפעמים חייבים לבנות את השלום, חייבים להקים את השלום על הרגליים. שלום זה רק כלי, אומנם מחזיק ברכה גדולה, ובלעדיו כל מה שתאגור, כל מה שתאסוף – ילך לאיבוד, יתנדף, יתפרק, יתבטל, ולא יהיה לו שום ערך קיומי. מה אנחנו נשים בכלי הזה? זאת השאלה. מה שמנו בכלי הזה? דבר אחד ברור לי, אסור לשבור את הכלים. את המסגרת הזאת לא נשבור. איך למלא אותה בתכנים אמיתיים, שיהיו טובים, שיהיו אמיתיים לעם היהודי וגם לאלה שחפצים לשכון בקרבנו, בשכנותנו – זאת שאלת השאלות.

רבתי, מדינת ישראל, בעזרת אלוהי מערכות ישראל, ניצחה בכל מלחמותיה לבד. במלחמות של העם היהודי, הוא היה בבדידות מזהירה. לא ביקשנו מהחילים האמריקנים לבוא להילחם בשבילנו, וגם לא מהאירופים, וודאי לא מהאז"ם. אם כן, מדינת ישראל יכלה לבד, בכל מלחמותיה, בעזרת השם. אבל במאבק ובמלחמה על השלום היא אינה יכולה לבדה, כי זו מערכה מאוד קשה, מורכבת ומסובכת, והיא זקוקה לעזרתם של כל האנשים בעלי הרצון הטוב, אנשים שמוכנים להושיט יד מחזקת ומסייעת.

רבתי, עם כל הכבוד לדברים הקשים שנשמעו – והם נשמעו – נגד הסכם העקרונות, ויש דברים הגיוניים מאוד, שמקשים את ההחלטה ומביאים את האדם בסבך של שרעפים שתופסים אותו ואת כל המהות שלו, אי-אפשר לזלזל בדברים ולסלק אותם במחי יד. אני יודע להבחין בין צעקה פוליטית ובין צעקה אמיתית הנובעת מעומק הלב. אני משוכנע שכל אחד פה, למרות כל חילוקי הדעות, למרות כל הפילוגים הקשים, בסופו של דבר, במהות, הוא מתייחס לרתיעה, הוא מתייחס ברצינות לחששות של הצד השני, באמת ובתמים, עם כל הנוסחאות המלאכותיות שעוטפות את הוויכוח הזה.

אבל עוד לא קיבלתי תשובה, תשובה נכונה – וצודק חבר הכנסת אורי אור – מה לעשות עם עזה? נעזוב לרגע אחד את הנושא של יריחו. מה עושים? להמשיך את הסגר – האם זה אפשרי? לשחרר את הסגר – הרי אנחנו משחררים גרזינאים וסכינאים בתוכנו. זו בעיה אמיתית. נכון שאיש לא רצה לקבל ממנו את "הסוכרייה המורעלת" הזאת, והיינו חייבים לעטוף אותה בצימוקים, כדי לפתות משהו. איך קרא לזה ראש הממשלה? צ'ופצ'יק. אבל אתם יודעים, רבתי, מה מדאיג אותי בצ'ופצ'יק? מה עושה צ'ופצ'יק, חבר הכנסת חיים רמון, מצ'ופצ'יק אפשר – – –

היו"ר ר' אדרי:

השר חיים רמון.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני השר, סליחה, אני מצטער. הוא ישב בכיסאות חברי הכנסת.

שר הבריאות ח' רמון:

אני יושב פה, כי אני נהנה להיות חבר כנסת.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

תגיד את זה פעמיים ו...!

יוסף עזרן (ש"ס):

אל תגיד את זה פעמיים. זה לא בריא לשר הבריאות לחזור על זה פעמיים.

רבותי, מהצ'ופצ'יק אפשר לנפח – אפשר לנפח גלגל הצלה, אפשר לנפח גלגל של טרקטור, או אפילו גלגל של "ג'מבו". אילו היתה המשאבה בידי, הייתי מנפח רק גלגל הצלה לעם ישראל. אבל, לצערי הרב, המשאבה לא בידי. ואלה שמנפחים מהצ'ופצ'יק הזה, יכולים לנפח גלגל של טרקטור, שיכול להתגלגל לאטו, אבל לרמוס הרבה דברים. או חס וחלילה גרוע עוד יותר, גלגל של "ג'מבו", שהרי כבר עכשיו מדברים על PALESTINIAN AIRWAYS, וזה יכול לטוס כל כך מהר, שאנחנו נהיה בבחינת – הטס העף עיניך בו ואיננו, ולא נדע מה קורה אתנו. כאן שאלת השאלות: מה עושים, איפה המעצורים?

מה מדאיג אותי?

נואף מסאלחה (העבודה):

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

— — — אתה עוד תיסע אתם ותמצא שזה נוח עוד יותר ב"אל על".

יוסף עזרן (ש"ס):

אבל סידורי הביטחון של "אל על" הם כאלה, שאין להם תחליף. אני אומר לך זאת, גברתי השרה.

שר הבריאות ח' רמון:

— — — טסים ב-"AIR EGYPT", וזה כל כך נוח. אילו היו אומרים לי לפני 20 שנה — — —

יוסף עזרן (ש"ס):

אני רוצה לחזור לעניינים כבדי משקל הרבה יותר.

ובכן, רבותי, מה מדאיג אותי בראש ובראשונה בהסכם העקרונות הזה?

משה קצב (הליכוד):

חזון אחרית הימים.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, היו כמה קריאות ביניים בטעם, עכשיו אני מבקש לאפשר לו להמשיך.

יוסף עזרן (ש"ס):

רבותי, מה מדאיג אותי בהסכם העקרונות הזה? בראש ובראשונה מדאיג אותי עניין שהוא יסודי, מהותי, בסיס לכל הקיום שלנו כאן כעם, כלאום, כיהודים — עניין השבות. רבותי, תארו לעצמכם רומאי מלפני 2,000 שנה, מזמן כיבוש בריטניה על-ידי יוליוס קיסר, נוחת כעת בבריטניה ואומר: אבותי היו פה לפני 2,000 שנה, אז אני כאן אזרח בריטי. היו מאשפזים אותו במקום מסוים, לאחר כבוד.

איך קורה שאני, צאצא של אותם יהודים, שנכון שנזרקו מפה בכוח הזרוע, אבל במשך 2,000 שנה לא דרכה כאן כף רגלי ואף לא כף רגלם של אבותי, מייד כשאני מגיע לנמל חיפה או לשדה התעופה בלוד יש לי אזרחות ישראלית? איך דבר כזה אפשרי? אין תקדים כזה. שווייצרי או הולנדי שאבותיו היגרו לארצות-הברית רק לפני 250 שנה, אין דבר כזה לגביו. יכול להיות שיקלו עליו קבלת האזרחות, אבל בשום פנים ואופן זה לא יהיה אוטומטי, זה לא יהיה מייד.

מה קורה? מה הזכות הזאת אומרת? אתם יודעים מה הזכות הזאת אומרת? היא אומרת דבר אחד, פשוט ביותר: יש עם, שכאשר איבד את הגבולות הגיאוגרפיים שלו ואת הממלכתיות העצמאית שלו, הוא חדל להתקיים כעם. אבל העם היהודי מעולם לא היה קשור רק בגבולות גיאוגרפיים. והראיה, הוא התהווה כעם במדבר, בטרם היו לו בכלל גבולות גיאוגרפיים, כאשר קיבל את התורה. ולכן, גם כאשר הוא נדחף ונזרק ממדינתו בכוח הזרוע, הוא נשאר עם יהודי, אף שפוזר בין ארבע רוחות העולם. למה? כי לעם היהודי יש פטנט בלעדי, מדינה מיטלטלת, פורטטיבית, "סניו", זה ספר התנ"ך, שהוא מוביל אותו לארבע רוחות העולם, לכל מקום שהוא הולך אליו. המדינה היהודית פיסית אולי חדלה להתקיים, אבל מעולם לא חדלה להתקיים רוחנית. זאת הזכות של השיבה. זה פירוש השיבה, שאתה חוזר למקום שאתה שייך אליו, שהוא שייך לך בכוח ההבטחה העילאית.

כאשר אתם מדברים על עקורים, אולי. אבל הבה אגיד לכם מה אמר אתמול ערפאת בגרמניה. אני תרגמתי את הדברים שאמר שם, מגרמנית לעברית פשוטה, והוא אמר: רבותי, תדעו שהמטרה היא לחזור לגבולות 1967, ואחר כך לגבולות 1947, הוא הולך פה עם קטעים של 20 שנה. ואחר כך מה יהיה? אחר כך 1937? האינתיפאדה הראשונה של מאורעות התרפ"ט, 1937-1939. באותה תקופה קראו לזה בשם "מאורעות", ועכשיו קוראים לזה בשם אינתיפאדה. לכן, רבותי, הנושא הזה של זכות השיבה הוא בנפשונו. אנחנו, חס ושלום, כורתים את הענף שאנחנו יושבים עליו.

רבותי, עוד דבר קטן אחד ואני מסיים. תדעו שאני מאוד מודאג מצוות הנושאים ונותנים. מצד אחד, אנשים שנפשם יוצאת לשלום, שכך חונכו, וזו זכותם, לאהבת השלום, להושטת יד בהתאם לאידיאולוגיה שלהם. ונגד מי הם עומדים? נגד אנשים ערמוניים ביותר, שחשלו במשך שנות טרור ומלחמה אכזרית. יש לי הרגשה, שבבזר המזרח-תיכוני הזה, במשא-ומתן הזה, אין הכוחות שווים. ואני מאוד מודאג מזה.

אני רוצה לסיים בעניין קטן. מדוע מגיעה שוועתם של המתיישבים, של החלוצים האלה, אל אוזני, ואינה נופלת על אוזן ערלה? אתם יודעים למה, רבותי? מפני שבעוד יומיים יהיה יום הכיפורים, וליום הכיפורים יש הלכה יהודית מעניינת. אם אדם חולה, וכל הפרופסורים אומרים שהוא חייב לאכול ביום הכיפורים, הוא מצווה לאכול, והוא עבריין אם אינו אוכל. אבל אם כל הפרופסורים אומרים שאין צורך שיאכל ביום הכיפורים, אבל הוא אומר: זקוק אני, אני חש שאני חייב לאכול, שומעים לו, כי לב יודע מרת נפשו.

רבותי, החולה המסוכן, או שיכול להיות מסוכן, ואני לא בטוח, ולכן אני לא רוצה להגזים לא לצד ולא לצד זה, כי אינני יודע, ואין זו בושה להגיד אינני יודע; הרי רבי יהושע אמר: למד לשונך לומר איני יודע.

רבותי, סיפרה לי אם אחת, שהיא צריכה לשלוח כל בוקר את ששת ילדיה, מגיל הפעוטון, שנתיים, עד גיל 11, כיתה ו', באוטובוסים בכבישים האלה. אני מבקש מעצמנו שלא נזלזל בדברים האלה. ואני

דוחה בשתי ידיים, אם נאשים, חלילה, את חברי לקואליציה, בינתיים, כאילו הם מזלזלים בביטחונם של יהודים. אבל, בבקשה, תהיו ערים מספיק, ואינני רואה כאן עירנות. כל מלה וכל הושטת אצבע אל האנשים הגיבורים האלה, שמסרו נפשם על יישוב ארץ-ישראל, שאם אתם מזלזלים בהם, תדעו שחס וחלילה אתם מפקירים את דמם. ולא זאת הכוונה שלנו או שלכם.

משה קצב (הליכוד):

וכל זה תלוי בהצבעה שלכם.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת יוסף עזרן. רשות הדיבור לחברת הכנסת יעל דיין, ואחריה – לסגן השר מיכה גולדמן.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרבה נאמר כאן ביומיים האחרונים, דברים מרחיבים את הלב, מעלים לחלוחית בעיניים, דברי תקווה שטופי אור על עתיד טוב ואחר, על שמש עולה. נאמרו גם דברים קשים, מסיתים, מאיימים, שחצניים וגזעניים של ליקוי מאורות ושל פלגנות.

מנבכי הזיכרון הקולקטיבי, ממחוזות הפסיכואנליטיקה הדטרמיניסטית נעשה שימוש מסוכן ונואל ביצרים קמאיים. במחיי-יד נמחקו שנות התקומה ושנות הניצחון, שנות הבנייה והיצירה, והוחזרו לטראומות העבר, להווייתנו כקורבן, לתחושת הגטו, הבידוד והשנאה, לקוצר ידנו להושיע, לנבואת השקר של האסון, לתסביכי הרדיפה, לבידוד, לבכיינות, לייאוש ולחוסר הביטחון.

ההסכמים שלפנינו עדיין אינם שלום, אך הם גשר אליו; גשר שנבנה ביצירתיות ועם חזון, בקפדנות ובזהירות, על-ידי שר החוץ שמעון פרס, סגנו יוסי ביילין, מנכ"ל משרדו, סביר, ואנשי צוות אוסלו, יאיר הירשפלד ורון פונדק, שהשכילו לעשות מלאכת מחשבת שיש בה גם מבט קדימה וגם יסודות עמוקים.

על הגשר הזה, באומץ ובמשוכנעות, עם קרקורי בטן כיאות, עברו ראש הממשלה וממשלת ישראל, ואתם כולנו, אל ההכרה, אל ההסכנה, אל ההשלמה ואל הפשרה, שבלעדיהן לא ייתכנו לא שלום ולא ביטחון. מהגדה המאיימת והמאוימת, מגדות הצל והפסיעה במקום, גשר לגדה המוארת, גדת החיים של ילדינו.

הגשר הזה, שנבנה ונחתם, הוא אולי גשר צר מאוד, אבל הוא איננו גשר של נייר, ואנחנו איננו מפחדים כלל. גשר הסכמי אוסלו מושתת על יסודות תפיסת עולם ויצוק בהיסטוריה הטרגית של העם היהודי עד התקומה. נמצאים ביסודותיו אלפי הקורבנות מאז התקומה, שלא זכו ליום הזה. הגשר

הזה בנוי על מוסר הנביאים, וטמונות בו אושיות הצדק האנושיות ומאבק תנועות ובודדים להכרה באחר ובזכויותיו השוות.

דובר כאן הרבה על הביטחון שבהסכמים, דובר כאן על יעדים כלכליים, על מזרח תיכון חדש, משתף פעולה לרווחת כל יושביו. אני רוצה להדגיש אולי את הדבר האחר, את הדבר היסודי ביותר שהגשר הזה מוליך אליו, את יעד השלום הזה כהוצאה לפועל של צדק ושל מוסר, לא לפרטי סעיפיו, לא בעניין עזה ויריחו תחילה, ונאבלוס וחברון אחר כך, וכל מה שבאמצע, אלא בהיקף העמוק ביותר – עשיית צדק לבני האדם. מעבר להיותנו יהודים וישראלים, פלשתינים וערבים, מעבר לגבולות ולטווח התוחמים ולתנודות הבורסה ולהפרחת המדבר ולתחכום הטיילים, אנחנו בני אדם. ומותר האדם הוא סדר חברתי המושתת על צדק, על מוסר, על זכויות ועל כבוד אנושי. והשלום העתידי לנו, מעבר לביטחון, לשגשוג ולרווחה, הוא שלום מושתת על צדק; לא צדק אלוהי ולא צדק היסטורי, אלא צדק אנושי מוחלט, הצדק המבטיח את החירויות ואת המוסר, את היות האדם בן-חורין, כל בני האדם, את היות האדם זכאי לביטחון חייו, כל בני האדם. בלי חירות לפלשתינים ובלי ביטחון לישראל לא תהיה חירות לישראל ולא לפלשתינים ביטחון.

ההסכמים האלה הם גשר לזכות לחיים, לעצמאות, לשוויון, לשליטה על גורל, לחירויות האדם ולכבודו. והם מפגש בין זכות לזכות, גורל וגורל, עצמאות ועצמאות, חופש וחופש, טריטוריה וטריטוריה, דגל ודגל. כל אחד וחירותו המלאה וזכויותיו המלאות לביטוי לאומי, לדגל שלו, להמנון, לישות עצמאית של מדינה, גם אם לא פיסת הקרקע המלאה שזכותו ההיסטורית מקנה לו.

יאסר ערפאת אמר, שזהו שלום של אמיצים. אני מוסיפה: שלום של צודקים. האומץ לפתרון של צדק ומוסר הוא הערובה הביטחונית, הכלכלית, העתידית של שני העמים. כך החירות שלנו תושג סוף סוף, כשתינתן החירות לאחר; וביטחוננו – עם הביטחון לאחר; ורווחתנו והתשתית המוסרית של חיינו – כשהאחר יחיה ברווחה ובצדק.

דברים שנשמעו בבית הזה, מחבר הכנסת נתניהו, המייצג את האופוזיציה, היו לא רק פתטיים וחוצפניים, אלא גם נעדרו צדק ומוסר. הראו לך, מומחה לזואולוגיה, זאב וכבש, תאנה וגפן, ואתה רואה פסים פסיכולוגיים, סוסים וזברות. כל דבריו היו לקיחת מונופול, מונפול על הביטחון, מונפול על הדמוקרטיה, מונפול על השכול ועל הסבל היהודי. איזה זלזול בצה"ל ובמפקדיו, בגיבורי ישראל, החיים והמתים. מי שמך, חבר הכנסת נתניהו – מטעם הידע? מטעם הניסיון? מטעם השראת האל? או הדמגוגיה הזולה – לקבוע שצה"ל ומפקדיו מפקירים, לא מודעים די, לא שוקלים נכון, לא רואים את הסיכונים לביטחון ישראל? מי שמך מונפוליסט על השכול? על המבט בעיני הורים שכולים? על קברי אחינו וביטחון ילדינו? כמה חוצפה צריך כדי לקרוע קריעה בעם בין אלה המקריבים קורבן ובין אלה המפקירים את הביטחון. ואתה נוטל לך ולמחנך את מלוא הקורבן, ואצלנו יושבים המפקירים? לא ידענו שכול? לא ידענו קרב? לא ידענו דם? לא שילמנו מחיר?

מונפול על הדמוקרטיה נטל לעצמו יושב-ראש האופוזיציה. אתה מדבר בשם העם, שלא בחר בך? תובע חידוש מנדט ממי ששלל ממך את המנדט? בשם מה? זכות אל, או עורמת שליט? שלילת זכות הרוב לבחור בין הצודק והמעוות, החיים והמוות? אם חבר הכנסת בנימין נתניהו רואה עצמו כמנהיג האופוזיציה, ומנהיג ומחנך העם, ומונפול הדמוקרטיה בידו – יקום בבית הזה, עוד לפני ההצבעה, בשם האופוזיציה, וימחה את הכתם האנטי-דמוקרטי, הזועק בגזענותו, שהוטל על הבית הזה, כשחברי כנסת, שנשבעו לקיים את חוקי ישראל, האמונים על מגילת העצמאות, מעזים באי-מוסריותם לשלול זכות שווה מחבר כנסת ישראלי ערבי, או פלשתיני או דרוזי – על גורלם וגורל ילדיהם.

אדוני הדמוקרטי, הרוצה בבחירות, המדבר על מנדט, יקום וימחה את המלים "רוב יהודי" שנשמעו ונרמזו כאן, כי ההישרדות שלנו כדמוקרטיה בסכנה כל עוד יש חבר כנסת אחד שווה יותר או שווה פחות.

חורה לי גם שאחד מחברי האופוזיציה הטוענת למנדט בבית הזה בייש את מגילת העצמאות, כשהלך הבוקר נגדה לבג"ץ וביקש לעתור נגד זכות חברי כנסת לא יהודים להצביע.

מונופול אחד כן רכשת לך – על ההפחדה ועל החלשתנו. לא נביא זעם, לא איצטגנין רואה שחורות, לא אביר יגון, אלא דמגוג יהיר הסוחר בפחדים. קצת כבוד לזיכרון של העם הזה. קצת כבוד לחוסנו, לעוצמתו, לנחישותו, לפני שמשתמשים במלים כמו טבח, אסון, שואה. לקסיקון של פחדנים היה כאן, המחזק את הטרור, המחזק את הקיצוניות, כשהוא שם את ביטחוננו בידיהם של בריוני ג'באליה ומשדר למתאבדי ה"חמאס" שצה"ל, אם הוא לא ישב על גגות הבתים בקסבה של שכם, יובל על-ידם לטבח.

אין לכם מונופול על הציונות, כי בין גאולת הארץ וגאולת העם וגאולת האדם, אני חונכתי על ציונות של גאולת האדם וגאולת העם. ובהסכם שנחתם ממומש מיטב האגואיזם הציוני שלי.

ב-1931 כתב בן-גוריון: "יש לעם הערבי בארץ-ישראל הזכות להגדרה עצמית"; "כשם שאנחנו רוצים שהעם היהודי יהיה אדון לעצמו, כך אנחנו חייבים לבקש גם לגבי הערבים".

עליכם, הפחדנים, המתמהמהים, הספקנים, כבר אמר המשורר ביאליק ב"ראיתיכם שוב בקצר ידכם": "איכה דלתם פתאם, איכה חדלתם ישע! איכה נעזבתם בדד, אבדי עצה ונתיבה, / ללא מחונן ומשיב נפש וללא מכונן צעד." "אנה נפוצו נקבציכם ומדוע בושש מאספכם? / איפה נחבא קול המצוה, מדוע לא ישיג אזן?" "איכה דלתם פתאם, איכה חדלתם ישע! איכה נעזבתם בדד, אבדי עצה ונתיבה! / ראיתיכם שוב בקצר ידכם".

היו"ר י' עזרן:

מי כתב את זה?

יעל דיין (העבודה):

חיים נחמן ביאליק, חבר הכנסת עזרן.

גשר הסכמי אוסלו, גשר ההכרה באש"ף והסכם העקרונות, הוא גם קריאת כיוון, כי משעברנו עליו פתוחה לנו הדרך לא רק לביטחון ולשלום ולצדק, אלא גם לישראל אחרת, מוסרית יותר, צודקת יותר, ולפיכך חזקה יותר, שכשם שאינה מפחדת מאש"ף לא תפחד ממדינה פלשתינית לצדה.

אבי, זיכרוננו לברכה, משה דיין, ציטט ושאל: "הלנצח תאכל חרב?" הוא נתן לי, לילדי, את התשובה, כאשר הוא הגיע וזכה להסכמי קמפ-דייוויד ולהסכם השלום עם מצרים. אני את ילדי לא שואלת: "הלנצח תאכל חרב?" אני אומרת להם, אני מבטיחה להם: לא לנצח תאכל חרב.

היו"ר י' עזרן:

תודה. סגן השר מיכה גולדמן, בבקשה. אני גם מודה לחברת הכנסת שהקפידה על הזמן במדויק.

קריאה:

מי אחריו?

יוסף עזרן (ש"ס):

חבר הכנסת אריה גמליאל, אחריו – חבר הכנסת דוד מנע, ואחריו – סגן השר יוסי ביילין. הרשימה ארוכה.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפני 26 שנה הוצגה לראשונה לממשלת ישראל ולציבור בישראל "תוכנית אלון", אשר במסגרתה נכלל אף רעיון "עזה ויריחו תחילה".

יגאל אלון, זיכרוננו לברכה, הוגה הרעיון, הבין כבר עם סיום מלחמת ששת הימים, כי על מדינת ישראל למצוא פתרון קבע, אשר מחד גיסא ייתן ביטחון למדינת ישראל, ומאידך גיסא, מדינת ישראל לא תיאלץ להמשיך ולשלוט על אוכלוסייה ערבית גדולה לאורך ימים.

בשנת 1970 קרא יגאל אלון, כי אפשר להכיר באש"ף ולראות בו בר-שיח לנושא השלום, לו השכיל אש"ף לשנות את מטרותיו ולקבל את רעיון הדו-קיום כבסיס למדיניותו; במלים אחרות, לו חדל להיות מה שהוא, קרי ארגון טרור.

אדוני היושב-ראש, ההסכם אשר נחתם בוועינגטון בשבוע שעבר הינו הסכם אשר הגיע באיחור של שנים רבות. אולם כמאמר הממרה "מוטב מאוחר מאשר אף פעם", כך גם במקרה זה.

מפלגת העבודה, בראשות יצחק רבין, הבטיחה לאזרחי ישראל, לפני 23 ביוני 1992, כי תביא את השלום. מחנה הימין לא האמין שהדבר ניתן, וטען כי "המערך מרמה את הציבור" ו"הציבור אינו מטומטם" ועוד כהנה וכהנה ססמאות. היום אנו רואים מי אמין וניתן לסמוך עליו ומי מסנוור את הציבור בססמאות מרוקנות מכל תוכן וחסרות כל בסיס ושחר.

חברי הכנסת, אנו רואים את הפגנות הימין. אנו רואים מי מופיע בהן, מי הם המפגינים: בני-עקיבא, חב"ד, בני ישיבות ההסדר. ואני שואל: היכן הם מצביעי הליכוד? מדוע אינם באים להפגנות? אותם 50% מאזרחי ישראל שהינכם טוענים שאתם מייצגים, היכן הם? מדוע לא נשמע קולם? מדוע מתלבט חבר הכנסת רוני מילוא? מדוע מתלבט חבר הכנסת מאיר שטרית? מדוע חבר הכנסת אסעד עדיין מתלבט? הלוא אם ידעו השלושה כי מצביעי הליכוד, כדברי מנהיגי הימין, מתנגדים להסכם, היו מתנגדים אף הם. ואני שואל: מדוע האלוף יוסי פלד לא הופיע להפגנה? אני אגיד לכם מדוע הוא לא הופיע – משום שהוא לא רצה להעמיד אתכם במבוכה, משום שהוא מאמין בתהליך השלום.

אולם, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת רוני מילוא יודע מה חושבים תושבי תל-אביב, חבר הכנסת אסעד יודע מה חושבים שולחיו הדרוזים, וחבר הכנסת שטרית יודע שתושבי ערי הפיתוח תומכים בהסכם וכמו כולנו משתוקקים להגיע לשלום.

הסכם השלום עם מצרים, הסכם שזכה באמון הכנסת בקולותיהם של חברי הכנסת ממפלגת העבודה, הסכם שלום זה מחזיק מעמד עד היום. כשהחלו הדיבורים על ההסכם, עלו חששות, היו פחדים, אך ידענו להתגבר ולתת הזדמנות לשלום, עשינו הכול שלא לפספס את ההזדמנות להשלים עם הגדולה באיכותינו. אינני חושב שמישהו מכאן או בעם מצטער על הצעד שנעשה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, העולם השתנה, ברית-המועצות התפרקה לרסיסים, החומות במזרח-אירופה נפלו, עירק מלקקת פצעי מלחמה ואירופה מתאחדת לגוש אחד. מדינת ישראל ושכנותיה, החל בממלכה הירדנית וכלה בסורים, מבינות את הצורך להתאים עצמן למציאות החדשה שנוצרה. איננו יכולים לעצום עינינו, או לדחוף ראשינו לחול כבת-יענה, ולומר: לא ראינו, לא שמענו ולא ידענו. לא רק אנו הבנו זאת, גם מדינות ערב והפלשתינים הבינו זאת. הסכם זה שנחתם השבוע הינו הסכם שעלינו לאמץ אל לבנו.

מהי האלטרנטיבה העומדת בפנינו? להמשיך ולהיאבק, להמשיך לשלוח את חיילינו לרדוף אחרי ילדים בסמטאות עזה? כל אלטרנטיבה אחרת תביא בסופה לאסון לאומי, אסון שיעמיד בסכנה את עתידה הרוחני והקיומי של מדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, הסכם זה שהונח לפנינו שם דגש מיוחד בנושא הביטחון. כפי שחזר ואמר והדגיש ראש הממשלה ושר הביטחון, לא תהיה שום פגיעה במתיישבים וביישובים היהודיים. אנחנו נשלט על הכבישים, יהודי לא ייעצר על-ידי המשטרה הפלשתינית, האחריות לביטחון היהודים תהיה אך ורק על מדינת ישראל. לא יהיה שום שינוי בסטטוס של המקומות הקדושים. נוכל להמשיך ולבקר, לקיים את דתנו ומנהגינו.

לגבי ירושלים – כל מלה נוספת מיותרת. ירושלים תישאר בירת ישראל המאוחדת לנצח –

יהושע מצא (הליכוד):

הורא, מחיאות כפיים.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, אדוני, חמם את הכיסא.

מיכה גולדמן (העבודה):

– וכל הניסיונות של הימין להכריז אחרת הם שקר מוחלט, הם ניסיון להטעיית הציבור, להסתרת האמת.

מאז חתימת ההסכם, אדוני היושב-ראש, אש"ף לא ביצע שום פיגוע כנגד מטרות יהודיות או ישראליות. אומנם היו פיגועים, אך עלינו להבחין בין הזרמים השונים, בין התנועות השונות.

תנועת ה"חמאס" שמה לנגד עיניה להשמיד את מדינת ישראל, וככזו תעשה הכול למנוע קיום ההסכם.

ואתם, הימין, בקריאותיכם השונות, מעודדים את הגורמים הקיצוניים הנ"ל לפעול ולפגוע.

אלמנט נוסף שעלינו לזכור הוא, שהסיכון עם הפלשתינים אינו ומעולם לא היה סיכון קיומי למדינת ישראל, אלא זהו סיכון לביטחון האיש, זהו הסיכון המינימלי, הקטן ביותר, שמדינת ישראל יכולה לקחת על עצמה.

צה"ל, אותו צה"ל שידע לשמור ולהגן על מדינת ישראל בקשות שבמלחמותיה, ברגעים הקשים לקיומה, יהיה אתנו גם בעתיד, להגן עלינו, על קווי הגבול שלנו בעת שלום. צה"ל אינו צריך לשמש כשוטר בשטחים, וזאת הסכם השלום משיג.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשבוע שעבר, בבית-הקברות בקריית-שאול, במהלך האזכרה השנתית ל"א חללי אולימפיאדת מינכן, ציינתי כי במהלך האזכרה שנה קודם לכן, ב-1992, אמרתי כי אני מקווה שנזכה בקרוב לעידן חדש, עידן של שלום. אז נראה הדבר רחוק כמזרח ממערב. השנה ציינתי את הסמליות בדבר, שבאותו שבוע שאנו מציינים 21 שנה לרצח המתועב, מודיע אש"ף על התנתקותו מדרך הטרור ועלייתו על האוטוסטרדה המובילה לשלום. השנה השלום נראה קרוב מאי-פעם.

עידן זה, שאנו נמצאים בפתחו, פותח בפני מדינת ישראל הזדמנויות אשר מעולם לא עמדנו בפניהן. המחשבה על מספר התיירים אשר יגיעו, על הפיתוח המואץ, על היצוא הרב לשכנותינו, על עורקי תחבורה לביירות הסביבה, על טיול לפטרה באור יום וללא צורך לחזור בסיוע האו"ם, אינם עוד חלום, ואינם עוד הזיות של תימהונים, כל אלו הופכים למציאות שלתוכה נכנסת ישראל בימים אלו.

אדוני היושב-ראש, תוכנית "עזה ויריחו תחילה" היא פתרון טוב למדינת ישראל. עלינו לזכור, כי על מדינת ישראל לקבוע את עמדתה הברורה לגבי שאלת השטחים. אי-קביעת עמדות כאלה אין פירושה שהן לא נקבעות במרכזי כוח אחרים, ידידותיים או עוינים. חשוב ביותר שבארצות-הברית, הגדולה בידידותינו, ידעו היטב את כוונתנו, כי אם לא כן במוקדם או במאוחר יהיה שם מי שירצה לקבל במקומנו החלטות, שלא תמיד תשרתנה את מטרות ישראל, אלא אם כן נשכיל לקבוע קודם לכן עמדה ולהראות התקדמות לקראת משא-ומתן.

אדוני היושב-ראש, ממשלת השלום הודיעה קבל עם ועולם על ויתור על השליטה על מאות אלפי פלשתינים בשטחים צפופי אוכלוסין, בשטחים אשר משליטה עליהם לא יכולה לצמוח לעם ישראל שום תועלת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרשו לי להזכיר לכם, כי בהיסטוריה של מדינת ישראל נעשו שלוש נסיגות יעילות שתרמו ליציבות ולביטחון: 1. בן-גוריון נסוג מסיני אחרי מלחמת קדש; 2. מנחם בגין ויתר על חצי האי סיני ולא השאיר אף סנטימטר; 3. רבין הוביל את הנסיגה מלבנון לקו הביטחון לתושבי הגליל.

ניתן להוסיף גם את החלטותיו של בן-גוריון שלא לכבוש שטחים נוספים במלחמת העצמאות, לוותר על רצועת-עזה אחרי מלחמת קדש, והצעתו להחזיר שטחים לאחר מלחמת ששת הימים. אז אמרו שהוא סנילי, היום הדבר נשמע הגיוני.

אולם עלינו לזכור, כי המאבק יהיה קשה, וטועה מי שחושב כי לא נכונות לנו עדיין אכזבות או שלא יהיו רגעים שנפקפק בהצלחת ההסכם, אולם אלו יהיו קלקולים של התחלה, קלקולי הסתגלות אשר על שני הצדדים לעבור.

אנו נפסע בזהירות, ננהג מנהג כבדהו וחושדהו. אין בונים אמון ביום, בחודש, ואף לא בשנה. אין אנו יכולים להתעלם מהעבר, מהמשקעים הכבדים שיש לצדדים, אולם נשוב ונזכור כי אמון אינו נבנה ברגע, אלא יש לעבוד ולהשקיע בבנייתו.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בספרו "כלים שלובים" כותב יגאל אלון: "דור שיחדל להאמין בשלום, יחדל להאמין בפתרונות מדיניים, ועל כן גם יחדל מלחתור לשלום, וישליך את יהבו על המלחמה המתמדת כדרך קיום יחידה; דור שיחדל להאמין בשלום, הן כערך אנושי-מוסרי והן כיעד מדיני שראוי להיאבק עליו וללכת לקראתו הלכה למעשה, דור כזה עלול להיהפך, חלילה, לבעל מום רוחני, כשסולם ערכיו מעוות ושבור. יתירה מזו, דור כזה עלול להחמיץ את השלום כשהסיטואציה ההיסטורית תזמן אותו. אילו חששתי שהדבקות בשלום יש בה כדי להחליש את עירנותנו הביטחונית

--

היו"ר י' עזרן:

אדוני סגן השר, אבקשך לסיים.

מיכה גולדמן (העבודה):

כן, כן.

" – ואת כוננותנו הצבאית, כי אז אפשר שהייתי מגיע למסקנה שאין מנוס מלהקריב קורבן אנושי מוסרי זה למול צורכי הביטחון, אבל סתירה כזאת אינה קיימת במציאות."

אינני רוצה להאמין שאנו דור שאינו רוצה בשלום, אינני רוצה להאמין שיש אדם במדינה שאינו רוצה ואינו חושק בשלום, אולם טועים אותם אנשים החושבים כי יוכלו להגיע לשלום ללא פתרון מדיני, אשר יכלול בתוכו ויתורים טריטוריאליים מסוימים. ממשלת רבין מצאה את הדרך, הדרך לשלום ולביטחון, דרך אשר משלבת שלום וביטחון. שנה טובה וגמר חתימה טובה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לסגן השר. אני מזמין את חבר הכנסת הרב אריה גמליאל – איננו נוכח; דוחים. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לומר מלים מספר על הטלות דופי מבחינה היסטורית, בחזקת הסתת דיון מהעיקר אל דברים שקריים, שלפיהם אין הליכוד רוצה שלום או הליכוד הוא נגד המיעוט הערבי, שהרי נאמר: צריך רוב יהודי.

הליכוד הביא שלום, ועל בסיס הסכם קמפ-דיוויד הוצעה לערביי ארץ-ישראל אוטונומיה. על בסיס "הקשיחות" של שמיר, לטענתכם, הגיעו כולם למדריד – סוריה וירדן, הפלשתינים ומצרים. פנים מול פנים הם ישבו מול הישראלים, כשממשלת ישראל לא ויתרה בנושא הצבעתם של ערביי מזרח-ירושלים ודחתה כל צירוף של נציגי הפזורה הפלשתינית. למרות זאת הם הגיעו למדריד, פנים אל פנים עם נציגי ממשלת הליכוד, שהיתה ממשלה קשוחה שלא ויתרה לערבים.

אתם באים וטוענים נגד החזרת כל סיני ופינוי היישובים. אתם משווים את פינוי סיני ליהודה ושומרון. בין ישראל לבין מצרים מפריד מדבר סיני – עומק אסטרטגי מוגן ובטוח, ובשביל שלום עם הגדולה במדינות ערב ופריצת דרך ראשונית אל העולם הערבי, בשביל זה הורדו יישובים. לוותר בסיני, אך בשום פנים ואופן לא ביהודה ושומרון.

לכם אין רוב בעם. בשל כמה מאות קולות בלבד זכיתם במנדט עודף, ובספירת הקולות של הימין, שהיה מפוצל, לצערי, בבחירות, עלינו במספר הקולות על השמאל.

אתם מנצלים את הבמה וטוענים שאנו נגד הערבים. אני פונה כאן אל האוכלוסייה היהודית והערבית. זאב ז'בוטינסקי אמר: "שם ירווה לו בשפע ואושר בן ערב בן נצרת ובני, כי דגלי דגל טוהר ויושר יטהר שתי גדות ירדני".

לא היתה מפלגה שפעלה למען שוויון הזכויות יותר מהליכוד, ולא היה שר שפעל לשוויון יותר משר הביטחון לשעבר, מר מישה ארנס. לליכוד יש דעות מדיניות מוצקות וישרות, בעוד אתם יודעים, האוכלוסייה הערבית, שבשמאל רק מתעתעים בכם, כפי שעשו כל השנים. בבחירות האחרונות הכפיל הליכוד את כוחו במגזר הערבי, והוא ילך ויגבר, וכל הסתה שלכם לא תעזור. אנו מגנים את שיתוף הפעולה עם מפלגתו של חבר הכנסת דראושה או עם רק"ח וחיבוקם את רבין וממשלתו. אותם, את המפלגות שלהם ואת רעיונותיהם אנו מגנים, אך לא את האוכלוסייה הערבית.

מסע התענועים נמשך. רק לפני חודשיים אמר ראש הממשלה יצחק רבין, שהוא רואה את אש"ף בעתיד במתכונת של גוף חיצוני, והוא השתמש גם בהגדרה של "ההסתדרות הציונית", ויאסר ערפאת אף הושווה לנחום גולדמן. מה אמר רבין למפלגת העבודה, לפני הבחירות, על אש"ף, על רמת-הגולן, על האוטונומיה? האם לשם כך בחרו בכם אותם אנשים שאותם הטעיתם ואמרתם שהעבודה בראשות רבין, תחת הסטיקרים של הכחול-לבן, שהחליפו את הצבע האדום? מה תאמרו לאנשים הללו? האם אתם, בציבור, שתמכתם ברבין, האמנתם שנגיע ללחיצת יד עם יאסר ערפאת?

אני מרחם על ראש ממשלה, שמתחבק עם דראושה וזוכה לשבחים מהקומוניסטים פושטי הרגל מסוגם של חבר הכנסת תופיק זיאד והאשם מחאמיד. איך תחזרו בכם אחרי שתכניסו את יאסר ערפאת לתחומי ישראל? איך תחזרו בכם אחרי שפתחתם לרוצחי אש"ף את הדלתות בווינגטון ובני-יורק?

אני פונה מעל דוכן זה לתנועת ש"ס ולמצביעי תנועת ש"ס: אתם, מצביעי ש"ס, התתמכו בהקמת מדינה פלשתינית בתחום ארץ-ישראל? התתמכו בלחיצת היד עם רב-המרצחים שידיו מגואלות בדם של מאות הרוגים יהודים? עם האיש שטבח בספורטאי ישראל במינכן? שטבח בילדי אביבים וסכינאיו פשטו וטבחו אבות ואמהות, ילדות וילדים, זקנים, נשים, וטף? הלשם כך שלחתם, אתם מצביעי ש"ס, את נציגיכם לכנסת? האם לשם כך נתתם להם מנדט?

אני קורא לתנועת ש"ס להתנגד להסכם תענועים זה ולא לתת יד לערפאת ולחבר מרעיו; אל תומרצו, כי ציבור בוחריכם אינו רוצה בהסכם זה. שנה טובה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, ש"ס לא יכולה לענות, ולכן אני מסתפק בכך.

אדוני סגן השר יוסי ביילין, בבקשה.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

הרשות נתונה. כתוב שרבן גמליאל אביהם של יתומים. כאשר אדם לא יכול לענות, יש בית-הדין.

יוסף ביילין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני קראתי, לקראת הדיון הזה, מחדש, את הפרוטוקול של הדיון בעקבות הסכם קמפ-דיוויד, שהתקיים כאן בספטמבר 1978, ואני מציע לחברי כנסת נוספים ללכת בעקבותי – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

--- זה כמעט ---

יוסף ביילין (העבודה):

זה כמעט הרבה זמן, כן. כמה דוברים שדיברו שם היו מוכנים לשלם הרבה כדי למחוק מה שהם אמרו. נפגשתי היום עם אחד מהם, והוא אמר לי: אני באמת עשיתי שטות. אמרתי לו: מחר תצביע שוב, ותצביע נגד, כפי שהצבעת נגד ב-1978, והיית אז, כפי שאתה עכשיו, אדם פרגמטי, מבין, מתון, נחשב בעיני רבים, והוא אמר לי: כן, אני באמת אצביע גם מחר נגד, אבל ביד יותר מהססת. זה לא מספיק.

שמעתי את הנימוקים שהועלו כאן ביומיים האחרונים, ואני חושב על הנימוקים שהועלו בעניין קמפ-דיוויד, ואלה אותם נימוקים עצמם. הנימוק העיקרי היה אז, גם על-ידי אנשי ליכוד שדיברו נגד, גם על-ידי אנשי מפלגת העבודה שדיברו נגד – היו כאלה, אם כי מעטים מאוד – הם אמרו שהאוטונומיה מביאה למדינה פלשתינית, הם אמרו שהיא מביאה לחלוקת ירושלים, ובחוץ היו אנשי חב"ד שאמרו שבגין מביא כליה על ישראל.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

השלטים היו גם כן דומים?

יוסף ביילין (העבודה):

לא כל כך. בחב"ד היה שיפור גדול מאוד בשלטים בתקופה האחרונה. הם התאמנו הרבה מאוד על המשיח ועכשיו יש אצלם שיפור.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הרבה כסף אמריקני.

יוסף ביילין (העבודה):

אתה רואה שהכול חוזר על עצמו, לרבות האנשים עצמם, וההתעקשות הזאת שלא ללמוד מההיסטוריה בשום פנים ואופן, להגיד: לא, זה משהו אחר, זה משהו שונה לחלוטין. והרי באמת, מי שהוא ישר עם עצמו צריך להודות, שכל אותן טענות שיש היום כלפי עזה ויריחו צריכות להיות הרבה יותר חמורות, אילו היה יישום מלא של האוטונומיה לפי אותו הסכם קמפ-דיוויד, שהרי עזה ויריחו על-פי ההגדרה הן רק עזה ויריחו, ואילו האוטונומיה היא כל האוטונומיה על כל השטח.

שמואל אביטל (העבודה):

יש עכשיו ישיבה של סיעת הליכוד. אני מציע ליוסי ביילין להמשיך כשהם יחזרו.

יוסף ביילין (העבודה):

אני משוכנע שהם יקראו את הפרוטוקול מלה במלה.

היו"ר י' עזרן:

הם שומעים בחדרים שלהם. קשה מאוד להתעלם מהקול השקט והשקול.

יוסף ביילין (העבודה):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

אני אומר, יכול להיות שזה הסדר ממש לא טוב. אבל, בכל זאת, למשל העובדה שהוא לא כולל את ירושלים באוטונומיה. עם כל הכבוד – אני יודע שאני קצת חוזר על דברי אחרים, אבל זה היה אחד הדברים הקשים ביותר לנו – זה היה דבר שעד לפני שבועיים אמרו הפלשתינים: לא יעזור, מכל מיני סיבות, בגלל הסגר, בגלל דבר זה וזה, אנחנו לא נוותר על כך שירושלים תהיה חלק מהאוטונומיה.

ועובדה היא שהוצאנו את זה, כאשר בהסכם קמפ-דיוויד אין אזכור של עניין ירושלים באוטונומיה, לא לכאן ולא לכאן. כלומר, פשוט לא הגיעו אז, ובצדק, להכרעה. העובדה שאנחנו הצלחנו להוציא את ירושלים מהאוטונומיה היא אחת ההוכחות לכך שההסכם המכונה הסכם אוסלו הוא הרבה יותר נוח מההסכם של האוטונומיה, שהיה פתוח.

אבל המבקרים בעצם רואים את ההתפתחות הצפויה כדבר שהוא לגמרי דטרמיניסטי. וזה אחד הדברים שגורמים לאנשים דומים לי לבוא בטענה אל מתנגדי ההסכם, בעיקר אלה שבליכוד, טענה על חולשה ועל חוסר ביטחון עצמי. זאת לא איזו התנצחות אתם. אבל התחושה כאילו אין כאן מדינה, אין כאן ממשלה, אין כאן צבא, אלא יש קו ישר שמוביל מא' לב'. והקו הזה אומר שהנה יש כאן הסכם, וההסכם הזה כבר מוביל מייד למדינה פלשתינית ולחלוקת ירושלים ולכל הדברים הרעים.

אני רוצה לומר דבר מאוד פשוט: ירושלים לא תחולק, אלא אם כן תהיה בישראל ממשלה שתחליט על כך. אני לא רואה את הממשלה הזאת. אני מקווה שהיא גם לא תקום. מדינה פלשתינית לא תקום, אלא אם כן תהיה ממשלה בישראל שתחליט שמדינה פלשתינית היא דבר טוב יותר מפתרון אחר.

יש חוסר אמון כזה בימין לגבי היכולת שלנו למנוע התפתחויות מהסוג הזה. ואני מזמין את הימין, שלא יושב כאן כרגע, לחשוב על כך, שכאשר היתה בישראל ממשלה שלא רצתה אוטונומיה, והרי בגין באמת לא רצה אוטונומיה, הוא הצליח למנוע את האוטונומיה. ולא היתה אוטונומיה. וכשהיתה ממשלה שלא רצתה שלום – לא היה שלום. וכשהיתה ממשלה שלא הסכימה למשא-ומתן עם אש"ף, אם ממשלת מערך ואם ממשלת ליכוד, לא היה משא-ומתן עם אש"ף. כשהיתה ממשלה שהחליטה על משא-ומתן עם אש"ף, היה משא-ומתן עם אש"ף. אמור מעתה: העניין תלוי לחלוטין בגורם החזק ביותר במזרח התיכון, וזאת מדינת ישראל, ממשלתה, הכנסת שלה. זאת ההחלטה שלנו.

ובדיוק כמו שיגאל אלון טעה ב-1978, כשהוא חשב שהאוטונומיה מסוכנת – מישהו זוכר את הבדיחה שלו אז, שאוכלים את הדגים הסרוחים ומגורשים מהעיר – משום שהיא מובילה באופן אוטומטי למדינה פלשתינית, כך טועה כל מי שאומר שההסדר הזה הוא עצמו מוביל למדינה פלשתינית. כי אין כאן דטרמיניזם.

אני חושד, אני מקווה שאני לא חושד בכשרים, שההתנגדות העיקרית של חלק ניכר מחברי הליכוד, בוודאי לא כולם – – –

בנימין טמקין (מרצ):

לא הבוחרים. אתה מתכוון לחברי הכנסת.

יוסף ביילין (העבודה):

ההתנגדות של חלק ניכר מחברי הכנסת להסכם הזה שאנחנו הבאנו נובעת ממה שאמר לי שר מאוד מכובד בליכוד באפריל 1987, כאשר אני באתי אליו עם הסכם לונדון ואמרתי לו: אני לא מעלה בדעתי שאתה תתנגד בקבינט להסכם כזה. הוא אמר לי: יוסי, תראה, ההסכם די סביר, הוועידה הבין-

לאומית היא רק טקס, אחר כך יש משא-ומתן בילטרלי, אבל אני לא אוכל להסכים להסכם שלכם. השר הזה קיים, הוא יושב עכשיו בישיבת הסיעה של הליכוד. הוא אמר לי את המלים האלו בשיחה שהיתה בינינו: להסכם שלכם אני לא יכול להסכים, כי זה הסכם שלכם.

ואני מסתכל על ההסכם הזה שאנחנו הבאנו. אני מקווה שנזכה ונביא לכאן הסכמים של פשרה טריטוריאלית והסדרים אחרים שהם באמת בניגוד למצע של הליכוד. אבל הסכם שהוא בעצם יישום האוטונומיה? יש לי רק הסבר אחד: זה ההסכם שלכם, זה לא ההסכם שלנו.

בעוד חמש שנים, בעוד עשר שנים, הרי מישהו יקרא את הפרוטוקול של מה שדיברנו ביומיים האלה. אנחנו כבר יודעים שאלה לא דברים שאובדים ברוח; שכיוון שמישהו עומד כאן כמעט בפני כנסת ריקה הוא כאילו לא אמר אותם. הדברים האלה חקוקים. עושים מזה אחר כך עבודות סמינריות; מישהו אפילו מפרז ועושה מזה דוקטורט. ויסתכלו על כל אחד מאתנו וישאלו: מה באמת הוא חשב אז? ואיך זה עומד מול מה שקרה אחר כך? והרי איש מאתנו לא יודע באמת מה יקרה אחר כך. אני יכול לטעות, חברי יכולים לטעות, מתנגדי יכולים לטעות, אנחנו בוודאי לא יכולים כולנו לצדוק.

אנחנו ניבחנו בפני ההיסטוריה, או בפני בורא עולם, או בפני בית-דין כזה או אחר, כאנשים נפרדים, לא כנציגי מפלגות. ולכן, ב-1978, כאשר היה אצלנו דיון במרכז מפלגת העבודה, בבית ה"אוהל" הישן והטוב, קיבלנו החלטה על חופש הצבעה. כי אמרנו: ברגע כזה אתה בעצם עומד מול עצמך ואתה צריך להחליט החלטה שיש בה הרבה מאוד משמעות. זו לא יכולה להיות איזו החלטה סיעתית. ההחלטה על חופש הצבעה גרמה לכך שרובנו הצבענו בעד, מיעוטנו נגד, וקבוצה קטנה נמנעה.

היום אנחנו עומדים לקבל החלטה שתשפיע על כל בית בישראל, על עצמנו, על ילדינו ועל אותם חיילי מילואים שלא יצטרכו לשרת עוד בעזה. זהו, והם לא ישרתו שם עוד. זה דבר די משפיע.

זו החלטה שיש בה סיכויים גדולים. זאת החלטה ששום בר-דעת לא יכול להגיד שהיא נטולת סיכונים. אין דבר כזה בכלל. אין דבר כזה. בהחלט יש בה גם סיכונים. אנחנו חושבים שהסיכונים שבקבלתה קטנים הרבה יותר מהסיכון שבהמשך הסטטוס-קוו. ולגיטימי לחשוב שהמצב הקיים הוא טוב יותר, בטוח יותר מהמצב שעלול לקרות כתוצאה מההסכם הזה.

וכיוון שההחלטה הזאת היא החלטה שמתקבלת אחת לכמה שנים – אני מקווה שהקצב יגבר בעתיד הקרוב, אבל זה לא קורה כל יום; וכיוון שההכרעה הזאת יש בה משמעות הרבה מעבר למשמעות שיש לרבות מההחלטות של הבית הזה, אני חושב שטוב יעשה הליכוד אם יתיר לחברי הכנסת שלו להצביע לפי דעתם.

בנימין טמקין (מרצ):

גם לצומת.

אליעזר זנדברג (צומת):

אז למה אתם הודעתם שמדובר בהבעת אמון בממשלה? אם לא הייתם עושים את זה, הייתם יכולים להחליט על חופש הצבעה גם לסיעות הקואליציה. למה שם לא עשיתם את זה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מפני שבעוד שבוע הייתם מציעים הצעת אי-אמון, וכל הנושא היה חוזר לכאן.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה, אדוני סגן השר.

אליעזר זנדברג (צומת):

— — —

היו"ר י' עזרן:

מה אתה רוצה להציע? הצבעה חשאית?

אליעזר זנדברג (צומת):

אני לא רוצה להציע הצבעה חשאית.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת טמקין, בבקשה. אחריו – סגן השר מסאלחה. עד עכשיו היה כאן רגוע מאוד, כמו אוטוסטרדה בכיוון אחד. עכשיו, אדוני, חבר הכנסת זנדברג יושב. זו זכותו, ואני שמח על כך. נקווה שכך יהיה גם בהמשך.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני יודע שבדרך כלל אני מקשיב, מה גם שחבר הכנסת טמקין – — — במסגרת השירות הצבאי.

היו"ר י' עזרן:

כמו שנאמר: אתמחי גברא ואתמחי קמיע.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מחר, כאשר אלחץ על הכפתור המתאים להביע אמון בממשלה ובהסכמים שהושגו בינינו לבין הפלשתינים, בינינו לבין אש"ף, אלחץ על הכפתור הזה לא רק בשמי, אלא גם בשם כמה חברים שאינם עוד, ואני רוצה ברגע זה לנקוב בשמותיהם למען ההיסטוריה; אנשים שחלקם ניהלו יחד אתי את המאבק הזה למען הגדרה עצמית לשני העמים והכרה הדדית ביניהם במשך שנים רבות.

אלכס גולדפרב (צומת):

הם אזרחי מדינת ישראל?

בנימין טמקין (מרצ):

צביקה דויטש, זיכרונו לברכה; אמיל גרינצווייג, זיכרונו לברכה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הם אזרחי מדינת ישראל, לדעתך?

בנימין טמקין (מרצ):

נחום גולדמן, זיכרונו לברכה; משה סנה, זיכרונו לברכה. ואני גם רוצה להזכיר היום בנושא זה את עיסאם סרטאווי, אשר נתן את חייו למען השלום; אני רוצה להזכיר את אנואר סאדאת. אני רוצה להזכיר במסגרת דיון זה אנשים שייבדלו לחיים ארוכים: את מאיר פעיל חברי, את לובה אליאב, את אורי אבנרי, את אייבי נתן, את ויקטור שם-טוב, את אלעזר גרנות והרבה הרבה אחרים שאיני זוכר ברגע זה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

את אהר'לה יריב.

בנימין טמקין (מרצ):

אהר'לה יריב והרבה אחרים שנלחמו למען הרגע הזה. אלחץ על הכפתור הנכון בשם הפעילים הרבים של תנועות השלום בעבר ובהווה, בשם אנשי שי"ח – שמאל ישראלי חדש, בשם אנשי מוקד, בשם אנשי של"י ובשם אנשי "שלום עכשיו"; בשם הסופרים והאינטלקטואלים, האמנים ואנשי האקדמיה.

נעמי חזן (מרצ):

בשם תנועות הנשים לשלום.

בנימין טמקין (מרצ):

בשם תנועות הנשים לשלום ותנועות המזרח לשלום.

היו"ר י' עזרן:

עם כל העוצמה הזו, אדוני לא יצטרך ללחוץ אלא רק לנגוע בכפתור.

בנימין טמקין (מרצ):

אבל בעיקר אלחץ על הכפתור הנכון בשם רבבות הפעילים והמצביעים של מרצ, אשר יכולים היום להרגיש גאווה על כך שנתנו לנו גיבוי לקיים את הממשלה הזו, להגן על שלמותה, למנוע את כניסתן של המפד"ל וצומת לתוכה, אשר היו מונעות את קיומו של רגע זה.

אליעזר זנדברג (צומת):

לממשלה כזו לא היינו רוצים להיכנס.

בנימין טמקין (מרצ):

אלחץ על הכפתור הנכון בידיעה שבכך אני גורם שמחה וגאווה לרבבות, למאות אלפי יהודים בחוץ-לארץ, אשר יכולים היום, סוף סוף, אחרי הרבה זמן של המתנה, להרגיש הזדהות מלאה וגאווה במדינת ישראל החותרת לשלום, המחפשת שלום, הרודפת שלום.

בהקשר של יהודי התפוצות, אני רוצה להזכיר עובדה שלא צוינה עד עכשיו בדיון הזה: במשך שנים רבות אמרו לנו אנשים מן הצד הזה של האולם – שאינו נוכח כאן עכשיו – כיצד אתם מעזים לעורר ויכוח בחוץ-לארץ, בין יהודי התפוצות, לגבי נושאים הקשורים למדינת ישראל ולביטחונה. אמרו לנו שאסור לפלג את העם היהודי בתפוצות, אמרו לנו שאסור לערב את יהודי חוץ-לארץ בוויכוח הפנימי בישראל, כאילו אין להם מניה בעניין הזה. והנה, בפעם הראשונה שממשלת ישראל נוקטת צעד משמעותי שאיננו מקובל על המחנה הימני הזה, ביבי נתניהו עצמו כותב ב"ניו-יורק טיימס" מאמר הקורא תיגר על מדיניות ממשלת ישראל, ומסתובבים היום שליחים של הימין בתפוצות העם היהודי, מפלגים אותו וגורמים לוויכוח בו.

אני אומר: ברוכים הבאים, טוב שיש ויכוח, טוב שסוף סוף מתייחסים ליהודי הגולה כאל מבוגרים, כאל אנשים שיש להם שותפות אתנו, ולא רק כאל כאלה הצריכים לתמוך בשקט בכל מדיניות ספציפית של ממשלת ישראל בכל רגע ורגע. היום אנו רואים סוף סוף אישור מן הצד הזה לזכות שהיתה לנו כל הזמן לקיים את הדיון הפתוח בינינו לבין יהדות הגולה.

אנחנו שומעים את מחנה הימין קורא למשאל עם או לבחירות. למה? כי עכשיו מתקבלות החלטות גורליות לעם ולמדינת ישראל.

אליעזר זנדברג (צומת):

חבר הכנסת טמקין, המחנה הימני, כמו שאתה קורא לו, בסך הכול חוזר על עיקרון של אנשי השמאל מלפני עשר שנים. מה אמרתם? אמרתם שלמלחמה צריך ללכת עם קונסנסוס. צריך הסכמה כללית. המחנה הלאומי אומר היום, שגם לשלום, כמו למלחמה, צריך קונסנסוס.

נעמי חזן (מרצ):

— — —

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת זנדברג — — —

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת נעמי חזן. חבר הכנסת זנדברג, אני מתכבד לקרוא לך להפסיק.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת זנדברג, ידוע לך שאנחנו חשבנו שמלחמת לבנון היתה מלחמת ברירה, חשבנו שממשלת ישראל צריכה להימנע ממלחמה זו ולהפסיק אותה. מעולם לא אמרנו שאין לגיטימיות דמוקרטית להחלטות של ממשלת ישראל. לא אמרנו זאת, ואם תמצא ציטוט כזה, תביא אותו מייד אלינו. השתתפתי בכל ההפגנות נגד מלחמת לבנון, לא נאמר כדבר הזה.

אליעזר זנדברג (צומת):

— — —

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

איזה קשקוש.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זנדברג, אל תנהל כאן סימפוזיון. זה בלתי אפשרי. אם תבקש את רשותי, אולי אשקול לתת לך אפשרות לדבר.

בנימין טמקין (מרצ):

אנחנו שומעים ממחנה הימין את הקריאה למשאל עם או לבחירות. האם כאשר יצאו למלחמת לבנון וגרמו למה שגרמו מבחינת אבדות לצדנו וגם לצדם, האם גם אז יצאו למשאל עם או לבחירות? וכאשר התנחלו באופן מסיבי בשטחים וניסו לשנות את כל מהות קיומנו פה, האם יצאו למשאל עם או לבחירות? האם חנן פורת ו"גוש אמונים", כאשר דחפו בצורה חוקית ולפעמים בלתי חוקית להתנחלות מסיבית בשטחים, האם הם יצאו למשאל עם או לבחירות?

שאול יהלום (מפד"ל):

חבר הכנסת טמקין, אין לי טענה לסיעת מרצ. הרעיון הוא שמפלגת העבודה לא — — — היא עושה את המהפכה, היא צריכה ללכת למשאל עם.

נעמי חזן (מרצ):

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת נעמי חזן, אני חייב לך תשובה, אבל לא עכשיו. הרי בגלל זה יוצאים קצת החוצה, שואפים אוויר וחוזרים.

בנימין טמקין (מרצ):

כאשר יצרתם את המציאות המפלצתית בשטחים, היוצרת מצב של קיום דו-לאומי בלתי אפשרי, את סרייבו שלנו ניסיתם לבנות שם – לא יצאתם לא למשאל עם ולא לבחירות. כאשר חתמנו על הסכם השלום עם מצרים, שהיה בוודאי בניגוד למצע הליכוד בבחירות של 1977, גם אז לא היו לא משאל עם ולא בחירות.

שאול יהלום (מפד"ל):

בנימין טמקין (מרצ):

אתה המקהלה שלי? זו מקהלה מתמדת.

כאשר הרסו את היישובים בעקבות הסכם קמפ-דיוויד, כאשר הבולדוזרים של שרון הרסו את היישובים אחרי הסכם קמפ-דיוויד, האם יצאתם למשאל עם ולבחירות? כאשר החלנו את החוק והמשפט הישראלי על רמת-הגולן, האם אז יצאנו למשאל עם או לבחירות? אני אומר לך, במבוא למדעי המדינה, שנה א', יש משטר פרלמנטרי של נציגים. משטר פרלמנטרי של נציגים מקבל החלטות במסגרת החוק. כל עוד הוא מקיים את החוק ומקבל את ההחלטות במסגרת הדמוקרטיה הפרלמנטרית המקובלת, זו החלטה דמוקרטית שכל אזרח מחויב לה. מי שלא לומד את זה ומי שלא מבין את זה, הוא גם לא עובר את הבחינה במדעי המדינה שנה א'.

כנסת נכבדה, גברתי היושבת-ראש, הימין בישראל, והליכוד במיוחד, כועסים היום. הם כועסים על ממשלת ישראל, שמקדמת את השלום ופותחת שער של תקווה לעם ישראל, לא יותר מזה אבל גם

לא פחות מזה. הימין בישראל, הליכוד, כועסים על מרצ על כי היא הגנה על קיום הממשלה הזאת, על שלמותה, על נוכחותה, ועל כך שמודי זנדברג לא שייך לקואליציה ולא יכול לחבל בסיכויי השלום.

אליעזר זנדברג (צומת):

מודי זנדברג לא רוצה להיות שייך לקואליציה הזאת.

שמואל אביטל (העבודה):

אתה אולי לא רוצה, אבל רפול מת להיות שייך לקואליציה.

עמיר פרץ (העבודה):

תפסיקו כבר לעשות לחבר הכנסת זנדברג כאבים מיותרים. הוא לא רוצה להיות בקואליציה ואנחנו מסתדרים.

בנימין טמקין (מרצ):

הליכוד כועס על בוחריו. הוא יודע שרוב בוחריו, שהם רוב רובו ומניינו של הימין בישראל, היום הם או תומכים בהסכם או מתלבטים לגביו, והליכוד כועס על בוחריו.

אליעזר זנדברג (צומת):

למה אתה לא הולך למשאל עם?

בנימין טמקין (מרצ):

תסלח לי, חבר הכנסת זנדברג, אפשר ללכת למשאל עם כל שבוע – על מלחמת לבנון כעל הסכם עם אש"ף, על הסכם קמפ-דיוויד כעל ההתנחלויות.

אליעזר זנדברג (צומת):

אבל זה לא קורה כל שבוע.

בנימין טמקין (מרצ):

אבל הימין כועס, חבר הכנסת עמיר פרץ, הימין כועס קודם כול על הערבים. הוא כועס על הערבים, הוא כועס על הפלשתינים כי נמצאו ביניהם כאלה שרוצים לדבר שלום עם ישראל ומוכנים להגיע לפשרה אתה. על זה הוא כועס יותר מכול.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת שאול יהלום, אני מבקשת להפסיק ולאפשר לו לסיים.

שאול יהלום (מפד"ל):

הוא כבר מדבר 20 דקות.

בנימין טמקין (מרצ):

תן לי לסיים את המשפט הזה, או שהרופא אסר עליך לחשוב.

שאול יהלום (מפד"ל):

בלי התנשאות. הרי אתם ממשיכים בהתנשאות שלכם. תמשיך, תמשיך. רק מלים.

בנימין טמקין (מרצ):

אבל לא יכול להיות שאתה לא נותן לבן-אדם להגיד משפט אחד שלם. כל זמן שאני לא אסיים את המשפט הזה אני לא יורד מפה.

שמואל אביטל (העבודה):

יש לך הגנה מהיושבת-ראש.

בנימין טמקין (מרצ):

הימין כועס על הערבים, כי נמצאו ביניהם כאלה המוכנים לעשות פשרה עם ישראל. כי אילו יכול היה הימין לבחור את הערבים הרצויים לו, הוא רוצה רק כאלה שאי-אפשר לדבר אתם, מכיוון שאם אי-אפשר לדבר אתם לא צריך להחזיר להם שום דבר ולא צריך להתפשר אתם על שום דבר. ומכיוון שנמצא ערבי ומכיוון שבכל פעם שנמצא כזה, כאשר היה חוסיין אמרתם לא חוסיין; כאשר נמצא אש"ף, עכשיו אתם אומרים לא אש"ף; אחר כך תגידו על ה"חמאס". אין לכם גבול בכלל.

אני חוזר ואומר לחבר הכנסת יהלום ולימין בישראל: אתם כועסים על הערבים שמוכנים לעשות שלום אתנו, כי כאשר מוצאים עם מי לדבר צריך גם לומר על מה מדברים. ומכיוון שאין לכם על מה לדבר, מכיוון שאתם לא מוכנים לוותר על אף שער, אתם כועסים היום על הערבים. ואני אומר לכם: תומכי השלום משני צדי המתרס הזה, תומכי השלום עם האויבים, יגיעו לשלום על אפם ועל חמתם של מתנגדי תהליך השלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה לא שלום, זה אסון.

בנימין טמקין (מרצ):

אני אומר לבוחרי הליכוד: הסתכלו על המנהיגים שלכם, איך הם הולכים בכיוון ההפוך לתחושות הכי עמוקות שלכם, תחושות של תקווה, תחושות של השלמה, תחושות של שלום. תודה ושנה טובה לכולם.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את סגן השר חבר הכנסת נואף מסאלחה; אחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

נואף מסאלחה (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, גברתי השרה אורה נמיר, חברי הכנסת, יכולתי לוותר על הנאום, לא משום שלא חשוב מה שאני אומר, אלא משום שהרבה אנשים, ובראשם ראש הממשלה, השרים וחברי כנסת אחרים, דיברו בשמי, אבל אני גאה. אמרתי לפני כמה ימים, שאולי בגלל רגע כזה היה כדאי לי להיות חבר כנסת. סוף סוף עמי רוצה בשלום עם מדינתי, עמי, שהיה האויב של מדינת ישראל, העם הפלשתיני ומנהיגותו – – –

אלכס גולדפרב (צומת):

אני לא מבין אותך.

נואף מסאלחה (העבודה):

חבר הכנסת ידידי, הפשרה היא היסטורית. אתם לא רוצים להבין את זה, זו זכותכם. הפשרה היא לא טריטוריאלי, הפשרה היא היסטורית. סוף סוף הכירו הפלשתינים במדינת ישראל. מדינת ישראל התקיימה כשלחמו בה גם צבאות ערב וגם הפלשתינים, אבל יש הבדל כשהיא מקבלת הכרה מאותו עם שהיא נלחמה בו והיה הרוב בארץ הזאת עד שנת 1947/48. זו החשיבות ההיסטורית. ועדיין זה הסכם עקרונות. יהיה כאב הרבה יותר קשה, אני בטוח, כי זה לא הסכם השלום. זו התחלת עידן חדש.

אני לא רוצה להיות אוטופיסט. כערבי ישראלי אני מודע לקשיים הרבים העומדים בפני הרוב היהודי כאן, ובוודאי בפני האופוזיציה.

אני בא גם לנאום ולתבוע את עלבוני האישי ואת עלבונם של אזרחי מדינת ישראל הערבים. אנחנו אזרחים במדינה הזאת, אנחנו חופשיים לקבוע כאן בכנסת לפי מצפוננו והצבעתנו, ואוי ואבוי לאותם חברי כנסת, לאותן סיעות, שהיו עדים לרדיפתו של העם היהודי כמיעוט באירופה ובכל העולם ובאים ואומרים: רבין, אין לך רוב. פעם אומרים לו שאין לו רוב, כי אין לו רוב ציוני, כי גם החרדים הם לא ציונים ולא משרתים בצה"ל וגם הערבים. ופעם אומרים: חכה רגע, יש בעיה עם ש"ס מסיבה זו או אחרת, ואחר כך אומרים: אתה מסתמך על רוב ערבי.

הרוב הוא רוב, והרוב אינו מקרי, וערביי ישראל הם מיעוט של 800,000 תושבים אזרחי מדינת ישראל. הם רוצים לחיות בשלום, בכבוד ובשוויון. שעתם היפה היא השעה הזאת. אנחנו לא היינו בדיוק ישראלים, לא לפי הרגשתנו, כי הרוב לא האמין לנו, כל הרוב, מהימין ומהשמאל, אני אומר זאת ככלל. אתם לא יכולים להיות במקומות רגישים, כך אמרו לנו.

הדוגמה האחרונה היתה כשנשיא המדינה עזר ויצמן רצה לקבל שלישי, אלוף משנה דרוזי, ואמרו לו בביטחון-שדה: אל תיקח אותו, וזאת אף שהוא היה מפקד ג'נין עכשיו, באינתיפאדה. אז הם לא בדיוק ישראלים, ומצד אחר, הם לא בדיוק פלשתינים. הם לא לקחו חלק באינתיפאדה, הם לא לקחו חלק במלחמות ישראל, ולא בגלל פחד, ומי שחושב שערביי ישראל פחדו – טועה. הם לא פחדו, ועובדה היא שילדים פלשתינים ונשים פלשתיניות הקריבו את עצמם מול חיילים – אני לא בא להצדיק זאת, אבל זו עובדה – כשחשבו שזו דרכם לעצמאות. אז ערביי ישראל, כיוון שהאמינו שזו מדינתם, על אף הקיפוח ואף שלא היו מרוצים, לא הלכו בדרך זו.

אני חייב להעיר עוד הערה. שום חבר כנסת ערבי שהוא בגוש החוסם אחרי תוצאות הבחירות, בין שהוא בתוך מפלגת העבודה, בתוך מרצ, בתוך המפלגה הדמוקרטית או בתוך חד"ש – איש מאתנו לא קם ואמר לראש הממשלה בשעת משבר, במלחמת לבנון האחרונה, בנושא המגורשים, בזמן

הסגר על השטחים, במצבים הקשים לנו, איש מאתנו לא בא ואמר לרבין: או שתקבל את המצעים שלנו, את המחשבות שלנו, או שאנחנו עוזבים את הממשלה.

אנחנו אמרנו: יש ממשלה. כל שרי הממשלה הם יהודים, ואני לא אומר את זה, חלילה, בגלל רגשי נחיתות, ומי שהחליט להתפשר היסטורית זה יצחק רבין.

שאול יהלום (מפד"ל):

גם על המפלגות הערביות?

נואף מסאלחה (העבודה):

מה על המפלגות?

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

שאול יהלום (מפד"ל):

למה לא הגישו הצעת אי-אמון לגבי המגורשים?

נואף מסאלחה (העבודה):

לא משנה, אבל רק רגע. אני אומר — — —

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נואף מסאלחה (העבודה):

סליחה, לא במגורשים, במלחמה. היא תיקנה את דברִיך.

שאול יהלום (מפד"ל):

נואף מסאלחה (העבודה):

לא, אני אומר שלא אמרנו שאנחנו נפיל את הממשלה אם לא יקבלו את המצעים שלנו.

שאול יהלום (מפד"ל):

נואף מסאלחה (העבודה):

לא נכון, אי-אמון בקונסטלציה ההיא. אני גם חשבתי להתפטר, אבל לא לעזוב. אני רציתי רק שתבין אותי. כשיש מלחמה בין עמי למדינתי, אני קרוע, וכשיש מצב שיש זיק של תקווה, התחלה של שלום – תפסיקו לדבר על ההיסטוריה. נלחמנו מאה שנה, כי לפי ההיסטוריה הערבים אומרים: כל ארץ-ישראל, פלשתינ, שלנו; והיהודים אומרים: ארץ-ישראל שלנו. יותר ממאה שנה הם אומרים זאת, ואנחנו חייבים ליצור מזרח תיכון חדש עם ביטחון.

אני לא איש ביטחון, אבל יש מספיק אנשי ביטחון, גם בממשלה וגם בצבא, ומקבלים את דעתם, גם אנחנו הערבים. לא יפקירו את הביטחון. אם משהו אומר את זה, זה סתם קשקוש, אבל יש זיק של תקווה שיהיה שוק משותף במזרח התיכון; המרכזיות של ישראל, התרומה הסגולית והייחודית של ישראל, שיש בה יהודים וערבים, כל העדות, המקומות הקדושים לכולנו.

אנחנו מאמינים שבהתחלת השלום הזה אנחנו נגיע – אני לא אומר שאלה יהיו ימים קלים, אני לא אומר שמחר יהיה שגשוג כלכלי – למצב שלא יהיו רציחות. רק אתמול נרצח עורך-הדין מוחמד שעבאן. היה לי הכבוד להיות החבר שלו.

שאל ילום (מפד"ל):

מי רצח אותו?

נואף מסאלחה (העבודה):

רק רגע. אז הוא שילם את המחיר. קיצונים ערבים שלא רוצים שלום אתך. תעזוב.

שאל ילום (מפד"ל):

אש"ף, אש"ף.

נואף מסאלחה (העבודה):

לא נכון, קיצונים ערבים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נואף מסאלחה (העבודה):

חבר הכנסת ילום, זו רק דוגמה. הבחור או עורך-הדין הצעיר הזה, אני פגשתי אותו בעזה ופגשתי אותו גם בנגב. האיש הזה דיבר כל הזמן עם יהודים ועם ישראלים ציונים, דיבר שלום. באותו יום הוא סיים את ההפגנה למען השלום, באותו יום לקח את הרכב שלו ונסע הביתה, חסמו אותו שתי מכוניות ורצחו אותו. זאת אומרת שזאת לא דרך. אני גם נגד רצח של האחרים, זאת לא דרך. צריך דמוקרטיה וסובלנות. ולכן אני מבין את הימין, שהוא מתקומם נגד ההסכם. זו זכותכם, אפילו אידיאולוגית, אבל רדו מהנושא הזה של ערבים.

אני בעד משאל עם; אני אומר לכם: אני, נואף מסאלחה. וגם דיברתי על כך בריאיון השנה. אתם יודעים למה? כי אנחנו הערבים נהיה 12% במשאל העם, ועכשיו אנחנו 6% מהכנסת. ואז מה תגידו,

כמו שאומר אריאל שרון? הערבים לא יצביעו? אנחנו נצביע. מדינת ישראל, זכות קיומה היא בכך שהיא מדינה דמוקרטית, זכות קיומה לא בכוח. תראה את רוסיה; ואני לא משווה. 300,000 טילים בליסטיים, לך תראה מה עשה שם הנשיא נגד ראש הפרלמנט ונגד סגן הנשיא, היום ואתמול, טנקים. כאן זה לא יהיה, כאן דמוקרטיה. אנחנו אזרחי מדינת ישראל, ותאמין לי, לו היה רבין שומע לי, היינו הולכים מחר למשאל עם. תאמין לי, אני לא מפחד מזה, אבל תדעו לכם שאנחנו הערבים נצרף את קולותינו לאותם יהודים הרוצים שלום עם העם שלנו, וזו גאוה לעם שלכם.

שאל ילום (מפד"ל):

רק תסכימו.

נואף מסאלחה (העבודה):

אני מקווה שזה באמת פתח תקווה ופתח לשלום בין מדינתי לבין כל עמי ערב. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואחריו – אליעזר זנדברג.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לפני כ-20 שנה עמד היישוב היהודי במדינת ישראל בפני סכנה אולי הקשה ביותר לעצם המשך קיומו בארץ הזאת. בממשלה דאז ישבו אנשים, שמעו דיווחים של אנשי מקצוע, שהתריעו על מה שעלול לקרות, שמעו דיווחים יום יום וידעו את הדברים, וראה זה פלא, למרות הכול, איך אומר ראש הממשלה, לא הזיז להם. היה ממש ליקוי מאורות בממשלה הזאת, וליקוי המאורות הזה לפני 20 שנה היה עלול להביא, חלילה, לחורבן בית שלישי.

אז מה, בממשלה ההיא לא ישבו אנשים רציניים? ישבו אנשים רציניים. לא ישבו אנשים שמבינים בענייני ביטחון? ישבו אנשים שמבינים בענייני ביטחון. לא ישבו אנשים שהם אוהבי הארץ הזאת? אוהבי הארץ, מקימיה ובונה, טובים כמו כל אחד שיושב פה היום בכנסת הזאת. ולמרות הכול, היה ליקוי מאורות כללי ומדינת ישראל יכלה להפסיק להתקיים בתקופה ההיא.

אני אומר את הדברים האלה משום שכיום קמים אנשי הקואליציה ומטיפים לנו מוסר ואומרים לנו, רבין לא מבין? רבין לא יודע? הוא לא היה רמטכ"ל? הוא לא מבין בביטחון? אני אומר, ודאי שהוא מבין, ודאי שהוא יודע. אני, אגב, מתקומם נגד כל כינוי, נגד הכינוי "רבין בוגד"; זו לא דרכי, ואני מתקומם, עם אנשי ליכוד רבים, נגד האמירות האלה. אבל גם רבין יכול לטעות. ומותר וחייב כל אזרח במדינת ישראל לשמוע את הדברים, לחשוב עליהם ולהביע את דעתו. משום שראינו בהיסטוריה הרחוקה והקרובה שגם מומחים גדולים עשו טעויות גדולות, ולפעמים האדם הקטן יש לו שכל חד לא פחות מאותו מומחה או מאותו אדם שיושב בממשלה. הרי כולנו בני אנוש.

והנה היום, אחרי 20 שנה, לדעתי, אוחז את הממשל הזה ליקוי מאורות נוסף, שיכול, לצערי, להמיט בעתיד אסון כבד על מדינת ישראל. ההסכם שחתמה עליו הממשלה והביאה אותו לידיעת הכנסת הזאת יוביל ומוביל למדינה פלשתינית לצדה של מדינת ישראל, וחבל לעטוף את הדברים בעטיפות אלה ואחרות. אין דרך נסיגה מההסכם הזה. אתם יודעים היטב, שההסכם הזה מוביל בסופו של דבר למדינה פלשתינית, שיהיו לה גבולות בסופו של דבר עם אירן ועירק במזרח, ו-15 ק"מ מהים במערב ליד נתניה, והיא תשמש ראש גשר למתקפה של המדינות המרוחקות ממדינת ישראל. אינני מדבר על תהליך של שלוש-ארבע שנים, אבל אנחנו, שבנינו את מדינת ישראל אחרי אלפיים שנה, יש לנו מחויבות היסטורית גם למה שיהיה במזרח התיכון בעוד 20, 30 ו-40 שנה.

גברתי היושבת-ראש, אמר ראש הממשלה, זה ניצחון הציונות. זה לא ניצחון הציונות, זה עייפות של חלק מהאנשים שדוגלים בציונות. הטקס בבית הלבן התאפשר באורח פרדוקסלי בגלל תשישותם של הצדדים – תשישותו החומרית של אש"ף, מצד אחד, ותשישות פסיכולוגית בצד הישראלי; כלומר, ממשלת ישראל. את הדברים האלה לא אני אומר אלא אותם הנרי קיסינג'ר במאמר שהוא פרסם לפני יומיים. והנרי קיסינג'ר לא חשוד, חלילה, שהוא איש הליכוד או דובר הליכוד. אבל יש לו ניסיון רב במזרח התיכון. איך אומרים? הוא צבר שעות מזרח תיכון רבות במגעיו עם הצדדים. זוהי האשמה חמורה, חמורה ביותר, והיא באה מפי אדם שמכיר באמת את המזרח התיכון כאת כף ידו. כלומר, בתקופה הזאת שעה ישראל צריך לגייס את מיטב הכוחות הציוניים, אנו עומדים ובראשו ממשלה תשושה ועייפה.

הממשלה הזאת הזריקה סם חיים בארגון שעמד לקרוס, שבראשו עומד ארכי-מרצח שידין מגאולות בדם נשים וילדים. היום הוא פורח שוב. הוא פורח שוב והוא מצהיר הצהרות, ואני מציע לכולנו להאזין לו בקשב רב. הוא מדבר על מדינה פלשתינית, הוא מדבר על ירושלים בירתה, הוא לא מסתיר את הדברים, הוא אומר אותם, תצאו ותשמעו את הדברים. ואתם ממשיכים לומר: לא תהיה מדינה פלשתינית.

מה יהיה עם המתישבים? מה יהיה עם המתיישבים ביהודה ובשומרון? באמת, עם היד על הלב, האם אתם משאירים אותם שם לחסדי צבא פלשתיני, שיהיה בעקבות המשטרה הפלשתינית שתקום? שמעתם, עמד פה רון נחמן, ראש העיר אריאל, ותיאר מה שקרה בחג כשצה"ל עדיין נמצא שם. איך יוכלו היישובים האלה להתקיים? איך יוכלו התושבים האלה להתקיים? הרי את התושבים האלה שלחה לשם ממשלת ישראל החוקית, ואתם חייבים לתת להם את הביטחון, ולא תוכלו לעשות זאת.

מה שברור, לאחר שערפאת התקבל בבית הלבן כשווה ליצחק רבין, ולאחר שייערכו הבחירות בשטחים בעוד תשעה חודשים, מדינה פלשתינית תהיה בלתי נמנעת. ההכרה הישראלית בישות הפלשתינית תהיה בלתי הפיכה. כמוה גם נסיגת הכוחות הישראליים. מי שמשלה את עצמו שאפשר יהיה לכבוש מחדש את השטחים שפוננו אם תהיה איזו תקלה בהסכם, כפי שאמרו שרי הממשלה שעלו ודיברו פה – הקהילה הבין-לאומית לא תיתן למדינת ישראל לחזור בה, וההסכם הזה הוא הסכם בלתי הפיך. נהיה צפויים, אם אכן נעשה צעדים כאלה, לבידוד בין-לאומי בלתי נסבל, שמדינת ישראל לא תוכל לעמוד בו לטווח ארוך.

הציבור במדינת ישראל צריך להיות ער לכך ולקבל הסברים גם אם הם קשים, ולא מיאסר ערפאת. הוא חייב לקבל את ההסברים האלה מממשלת ישראל ומחברי הכנסת. עולים שרי הממשלה. לא שמעתי את כולם, לצערי, אבל עלה אתמול השר שחל, ובמשך רוב הזמן שהוא דיבר הוא הטיף לנו,

חברי האופוזיציה, וסיפר לנו עד כמה אנחנו עב"מים היסטוריים, ושבחיים לא עשינו שום דבר שיש לו איזה קשר עם המציאות. בסדר. אנחנו הבעיה? חשבתי שהשר שחל יבוא ויסביר לעם ישראל, שצופה מעל גלי האתר ושומע את הדברים, שיבוא ויסביר אחד לאחד את הסכנות והפתרונות הטמונים בהסכם הזה, כי הרי אף אחד לא הולך עם לב קל להסכם, גם לא אתם; שיסביר מה יהיה גורלם של תושבי השטחים, שיסביר מה יהיה עם המגורשים שחוזרים, שיסביר מה זה מועצה מחוקקת – שיסביר את הדברים. שיאמר מה יהיה ברצועת-עזה אם תהיה מחר שפיכות דמים, מה יהיה אם יהיו "קטיושות"; שיסביר את הדברים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אתה חושב שהוא יודע?

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מצפה ששר בממשלה יסביר לנו את הדברים. ולא כך היה. כנ"ל חיים רמון היום.

עלה אחר כך יוסי שריד, ובנאום בנוי לדוגמה אמר עד כמה קשה, עד כמה הוא מתייסר מהרעיון של לחיצת ידו של יאסר ערפאת, אבל אין לו ברירה. הוא לא שמח, הוא לא עולץ. יוסי שריד, אולי אתה לא עולץ, אבל במחנה שאתה שייך לו עולצים ושמחים ולוחצים את ידיו של יאסר ערפאת בריצת אמוק. יש לי הרושם שעוד מעט יתחילו לכתוב משהו כמו "אצל יאסר על הדשא", מין מקאמה כזאת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת הירשזון, עליך לסיים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

שתי דקות.

אגב, אני גדלתי בתפר הזה של 15 הק"מ שבין הגבול לנתניה, ביישוב תל-מונד. אני עדיין נושא את הצלקת על גופי, מאז שמעתי את הפצצות במלחמת השחרור ומאז היו הורי צריכים לפנות אותי יחד אתם מהיישוב תל-מונד, ואינני רוצה שזה יקרה לילדי, ואני חרד. העם צריך לשפוט בנושא הזה.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת ממפלגת העבודה שמצביעים מחר – אתם מצביעים מחר גם עבור נסיגה מרמת-הגולן. כבר היום אנחנו שומעים שאסד מתמרן את הדברים שם כדי שברגע מסוים הוא יגיד, שהוא לא יעשה שלום, אם לא תהיה ריבונות סורית מלאה על הגולן. הם צריכים לדעת את זה, אלה שהגולן חשוב להם.

לכן, גברתי היושבת-ראש, על-פי הכרתי ועל-פי תפיסתי, העם הזה צריך להחליט על גורלו, ולא הכנסת הזאת. ונכון, ראש הממשלה לא חייב להביא את הדברים לכנסת, יש לו מנדט. מבחינת החוק הוא צודק. אבל זה לא נראה, זה לא נראה אפילו שהוא צודק. צריך ללכת לבחירות מחודשות ולתת לעם, בצורה דמוקרטית, שיאמר את דברו, יצביע, וכפי שהוא יצביע, גורלו בידו. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לחבר הכנסת הירשזון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר זנדברג, אחריו – לשרה אורה נמיר, ואחריה – לחברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, גברתי השרה, רבותי חברי הכנסת הבודדים, אני רוצה לפתוח בדבר שאני סבור שהוא משותף לכל חברי הבית. כולנו רוצים שלום. גם אנשי המחנה הלאומי רוצים שלום, גם צומת רוצה שלום, אני אישית רוצה שלום. כולנו רוצים לחיות בשלום, אבל לנו, ה"לחיות" חשוב לא פחות מהשלום.

נדמה לי שציר הוויכוח בין הימין לשמאל, המחנה הלאומי והיתר, עובר בשאלת הסיכוי מול הסיכון, או במלים אחרות – השאלה שנשאלת בעצם היא מהו מחיר הטעות, איזה מחיר אנו עלולים לשלם אם יתברר אחרי חתימת ההסכם הזה, או המשך הדרך המסוכנת הזאת, שטעינו. והמחיר עלול, ללא ספק, להיות כבד, כבד מאוד אפילו.

לכן אני חושב שזה סביר ביותר והגיוני לבוא ולבחון ולבדוק היטב את כל הסכנות הטמונות בצעד הזה ובמסלול שהצעד הזה מוביל אותנו אליו, לא בשם ההפחדה, אלא למען הזהירות; לא בשם האימה, אלא בשם התקווה ובשם התבונה, ולא כדי לטרוק דלת סתם, אלא כדי שלא נחריב את הבית כולו.

אני יכול לעמוד כאן ולמנות שורה ארוכה ביותר של סכנות שהתהליך המסוכן הזה מוביל אותנו לעברן. אני חושב שמרביתן כבר פורטו על-ידי נואמים קודמים במסגרת שני ימי הדיונים, ואני מניח שעד תום הדיון כולו ישובו ויעלו הדברים. לכן אני אתייחס נקודתית לחלק מהם.

אחד מהדברים החמורים שאני רואה בהסכם הזה, בנייר הזה, הוא אותה הסכמה, למשל, על הקמת ועדה משותפת, בשיתוף ישראל ופלשתיין, איזו אוטונומיה, אולי פעם זו תהיה גם מדינה, מדינה ערבית, ירדן ומצרים; ירדן, שעוד לא חתמו אתה הסכם שלום, ומצרים. זה הפורום שאמור ללבן ולהכריע בבעיות, בקשיים שעלולים להיווצר תוך כדי ביצועו של ההסכם הזה או תוך כדי הצורך לקבל החלטות הנובעות מביצועו. מישו יכול להעלות על הדעת ולנחש מה תהיה התוצאה כאשר יצטרכו להרים שם יד, מה יהיו שם יחסי הכוחות, מה יהיה הלך הרוח בדיונים האלה? אני חושב שהדיונים האלה, הלך הרוח שם יהיה דומה מאוד להלך הרוח שעלול להיות בבורריות דומות.

סעיף אחר בהסכם הזה – אני חושב שהמכניזם הזה, הכיוון הזה הוא מסוכן מראש וידוע מראש. זהו מנגנון שאסור היה להשתמש בו, לדעתי, ובוודאי לא להגיע בו להסכמה עכשיו, ולפני שאנחנו עוסקים בשאלות מרכזיות ביותר, ולא פותרים אותן, כמו למשל שאלת הפליטים, כמו למשל שאלת מזרח-ירושלים, ויש עוד שאלות רבות נוספות. אתה לא פתרת את השאלות האלה.

שאל יהלום (מפד"ל):

כל סעיף בהסכם הוא בעיה.

אליעזר זנדברג (צומת):

כמעט כל סעיף. יש סעיף אחד, של שיתוף פעולה, שהייתי מסכים אתו. זה יפה, טוב שעשו גם אותו. אבל אני אומר שכל דבר אחר, אם נגיע לבוררות או לאיזה פורום שמורכב ממצרים, ירדן, אנחנו, הפלשתינים הערבים – התוצאות ידועות מראש. בשביל מה? לשם מה צריך להגיע לדבר הזה?

סכנה אחרת שנדמה לי שלא עלו עליה כאן, במסגרת הדיון לא דיברו עליה, היא הסוגיה של נמל עזה. עד היום יש דרך, יש נהלים של חיל הים לאתר ספינות חשודות ולפגוע בהן. מה נעשה מחר בבוקר? איך נוודא שאזור החוף של עזה יהיה סגור בפני העברת אמצעי לחימה, בפני החדרת מחבלים? מה, אנחנו נקים להם גם צי, נוסף על משטרה? זאת הדרך שנלך בה? אין פתרון לדבר הזה.

מה יקרה אם מחר בבוקר, בגלל סכסוך פנימי בתוך השטח של האוטונומיה המצומצמת או המורחבת יותר, חלילה, יהיה מצב שבו ה"חמאס", ה"חיזבאללה", ארגונים כלשהם יקראו לעזרה כוחות אחרים, למשל את האירנים? הרי למצרים אנחנו כבר נותנים להיכנס. יש אפשרות שהם ייכנסו במסגרת ההסכם. מה יקרה אם יבואו לכאן כל מיני יחידות של צבאות אחרים? מתי נעצור את זה? מתי נתערב? עד איפה נוכל להיכנס כדי שנוכל להגן על עצמנו במידת הצורך? איפה עובר קו הגבול של הדברים האלה? זה לא כתוב בהסכם. וכשהדברים האלה לא כתובים בהסכם, השאלה נותרת פתוחה. ואם היא תלך לבוררות או לוועדה ההיא, התשובה ברורה כבר מעכשיו. בכל אלה יש סכנות. כל אלה סכנות חמורות ביותר.

שאלה אחרת – מה קורה אם מחר ירדן, בעקבות חיסול משטרו של המלך חוסיין בדרך הטבע או שלא בדרך הטבע, תהפוך מדינה פלשתינית. הלוא ירדן היא פלשתינ. זאת המדינה היחידה בעולם ש-70% מהאוכלוסייה בה הם ערבים פלשתינים. מחר בבוקר תהיה שם מדינה. מה היחס בינה לבין אותה ישות שקוראים לה אוטונומיה? תהיינה שתי מדינות ערביות פלשתיניות בשטח של פלשתינ?

שאל יהלום (מפד"ל):

ודאי.

אליעזר זנדברג (צומת):

אולי איזה איחוד ביניהם? אולי מחר בבוקר נראה את הכוחות הירדניים נכנסים במסגרת האיחוד. צריכים לחשוב על הדברים האלה. התהליך הזה של הכרה עלול להיות תהליך בלתי הפיך ועל כל השאלות האלה צריך לתת את הדעת מראש.

וכשאני שואל: האם יש תשובה, וכשאני קורא בעיתון שסגן הרמטכ"ל אומר שאין תשובה, וכשאני לא שומע פה מעל הדוכן הזה תשובה או תשובות על הבעיות האלה, אני מוטרד מאוד, כי אני אומר אולי אין פה תשובה.

ואז אני אומר: אולי מזה כל הזמן פחדתי, הסכם חפוז, מעשה ידיו של שמעון פרס. אבל שמעון פרס איננו בעל החזון. זה לא איזו נבואה וחזון שאנחנו עומדים פה להגשים. אני חושש ששיקול הדעת כאן היה מוטעה, ממש כמו ששמעון פרס טעה בנושא הפצצת הכור בעירק, עמדתו בעניין הזה. אני חושש מאוד שבמקום חזון, יתברר לנו שאנחנו עוסקים בחלום פרטי, שעלול להיות חלום בלהות קולקטיבי עבורנו בבוא היום.

מה אנחנו נתנו לאש"ף בהסכם הזה? נתנו לו הכרה, נתנו לו במה ושמנו אותו במעמד שווה למעמד של מנהיגי מדינות ערב. מה אנחנו קיבלנו? פיסת נייר וכמעט שום דבר. קיבלנו הכרה, אבל אש"ף היה מוכן לתת את ההכרה הזאת מזמן. לא אנחנו זקוקים להכרה של אש"ף, אש"ף היה זקוק כל השנים להכרה שלנו. קיבלנו הצהרה על ביטול דרך הטרור, אבל ביטול דרך הטרור זו הצהרה שאש"ף כבר השמיע. ואם נזכור את ההצהרה שהוא השמיע, ואם ניקח את ההצהרה שהוא השמיע לאחרונה, ונראה את הדרך שבה הוא מסביר את העניין במדינות ערב לפליטים, והתבטאויות שונות, נראה שמה שהיה הוא שנתר ומה שהיה הוא שיהיה, פעם אחת הצהרה חיובית וכבר לאחריה הצהרות אחרות חמורות יותר.

הבטיחו לנו שינוי אמנה. אבל זה בעתיד, עוד לא. אין ליאסר ערפאת הכוח לעשות את הדבר הזה. אין הוא מסוגל לספק את הסחורה הזאת.

רבותי, נכון, שלום עושים עם האויבים, שלום עושים עם הערבים. שלום לא עושים לא עם הנורבגים ולא עם הנורבגיות. אבל יאסר ערפאת הוא לא סאדאת, הוא איננו ראש מדינה, הוא אפילו איננו מנהיג של עם שלם או של תנועה. בארגון שלו הוא לא יכול לגייס את הרוב הנדרש על מנת לשנות את המסמך הבסיסי של הארגון, האמנה הפלשתינית. וללא הפטרונים הישראלים דהיום שיש לו, הוא היה מחוסל מעצמו, בקרוב.

ערפאת איננו מספק את הסחורה כולה. אבל אנחנו כבר מסרנו עקרונית את הכול. למעשה אנחנו להוטים, יש איזה להט לתת עוד ועוד ועוד, את מה שרק אפשר. כמה שיותר, מהר, בלי לחשוב, בלי לבדוק, בלי לבנות את מסכת ההגנה שצריך אותה, את הסעיפים הנכונים שאנחנו נדרשים להם לצורכי ההגנה העתידית – רק לתת.

ומה הפתרון? שמעתי כאן את חבר הכנסת גולדשמידט, שמעתי את כל אנשי הימין מדברים, אף אחד לא הציע פתרון.

פעם שאלו: הלנצח תאכל חרב? ואני אומר, שאם זה יבטיח את הנצח, אז אולי כן.

אבל הדבר החשוב ביותר, לפי דעתי, הוא, ששלום זה לא רק פיסת נייר, ולהגיע לחתימת הסכם שלום זה לא היעד. היעד הוא לחיות בשלום, היעד הוא החיים לאחר הסכם השלום, וכדי שהחיים האלה יהיו חיים של שלום, אנחנו צריכים וחייבים לוודא שלשני הצדדים יהיה מה להפסיד מאובדן השלום הזה, ששני הצדדים יאבדו משהו.

אם אנחנו רוצים להגיע לזה, אנחנו צריכים להגיע לזה תוך אמון הדדי. מה לעשות, אחרי מאה שנים שבהן הצד הערבי מנסה לחסל אותנו, לפגוע בנו, להשמיד אותנו, יש לנו קצת חששות שאולי ההצהרות האחרונות שלהם הן סתם מלים מן השפה ולחוץ, שאולי ההצהרות האחרונות שלהם הן רק שינוי הטקטיקה. צריך לבדוק, צריך לראות, צריך לבנות את האמון הזה.

איך נבנה את האמון? – על-ידי פרויקטים משותפים בתחומים שלא נוגעים בבעיות הקריטיות ביותר. בהתחלה לא נדבר על שטח, נדבר קודם על שיתוף פעולה בענייני מים, חקלאות, כלכלה, תרבות. יש מה לעשות במזרח התיכון. וכשנראה אחר כך שבאמת כוונתם לשלום, אז זה דבר אחר. אבל קודם לתת את האדמה ולא לקבל שום דבר תמורת זה – אני חושב שזה מעשה מסוכן ביותר.

ראש הממשלה בחר במהלך מסוכן ושנוי במחלוקת. כשממשלת בגין החליטה על מבצע של"ג, באו אנשי שמאל ואמרו שאין הסכמה לאומית לעניין הזה. אנשי השמאל באו ואמרו שזאת מלחמת "יש ברירה", מלחמה יזומה על-ידי הממשלה, והצד האחר לא מסכים לה, מתנגד לה. הם טבעו את הביטוי: צריך קונסנסוס בשביל לצאת למלחמה. ואני אומר לכם, אנשי הקואליציה – גם בשביל שלום צריך קונסנסוס. במלחמה ובשלום צריך הסכמה, כי פה מדובר בשלום שמוותרים בו על האדמה, שמוותרים בו על שטח שמחצית מהציבור חושב שהוא חיוני למדינה.

אך אם באמת ראש הממשלה רוצה לקבל גיבוי, שילך אל העם, כי העם מעולם לא נתן לו את המנדט לעשות את הצעדים שהוא עשה בהסכם הזה ובחודשים האחרונים. ראש הממשלה נבחר כנץ של מפלגת העבודה. "העבודה בראשות רבין", כך קראו למפלגה שהתמודדה בבחירות האלה. אף אחד לא ראה את שמעון פרס בתקופה הזאת. אנשי מפלגת העבודה הסתירו אותו, כי הם ידעו, שאם הציבור יזכור מי עומד מאחורי רבין ברשימה של מפלגת העבודה, לא יצביעו בעד הרשימה הזאת. היתה תחושה בציבור, היתה תחושה לאנשים, שהליכוד – בגלל בעיות פנימיות, אולי בגלל תחושה שיש שחיתות בשלטון שלו, בגלל תחושה של פורקן, בגלל תחושה שהליכוד היה זמן רב מדי בשלטון – צריך ללכת. אנשים אמרו שיצביעו בעד רבין, כי לרבין, פוליטית, יש השקפת העולם הכי קרובה למחנה הלאומי. הם עשו את זה והיו להם גם חיזוקים, ההצהרות של ראש הממשלה רבין, לפני שנבחר, על הגולן ועל אש"ף. והנה פתאום הוא עושה דבר הפוך ב-180 מעלות, הוא מנהל מדיניות של מרצ. כשהוא עושה את הדבר הזה הוא צריך גיבוי מהעם.

היות שמעולם לא נתן לו העם את הגיבוי לעשות את זה, והיות שאני שומע פה את דוברי הקואליציה כל כך בטוחים שהעם אתם, עשו את המעשה המתבקש: קומו ולכו אל הציבור וקבלו ממנו אמון, או שלא תקבלו את האמון.

ראש הממשלה מציג את הדברים כאילו למחנה שלו יש מונופול על השלום. אני אומר לך, אדוני ראש הממשלה, גם אנחנו רוצים לתת לשמש לעלות, והבוקר עוד יאיר, אבל בזהירות ובאחריות, אחרת גם הזכה שבתפילות את הגלגל אחורה לא תחזיר.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את השרה אורה נמיר, אחריה – חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, ואחריה – חברת הכנסת לימור לבנת.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כמשתייכת למחנה היוני שבמפלגת העבודה לא התקשיתי לקבל את המסגרת לשלום במזרח התיכון, שהוסכם עליה בקמפ-דייוויד; לא צריכה הייתי להעמיק כדי להבין, כי אילולא היה המערך האופוזיציה של מנחם בגין, לא היה כל סיכוי לאשר את התוכנית בכנסת. לגבי דידי, הכאב הגדול האחד הכרוך בתוכנית זו הוא הורדתם של היישובים בפתחת-רפיח.

כבת להורים חלוצים, מייבשי ביצות, שנאבקו שנים בטיפוס ובקדחת, שעלו להתיישבות למושב בוואדי חווארת, בעיצומם של מאורעות 1937, שם חיינו בצל התקפותיהם הרצחניות של ערביי טול-כרם וקלקיליה, יודעת אני מהי התיישבות, מהי חלוציות, ומהם חיים בספר. דומני, חברי הכנסת, כי לכן קל לי להבין מה משמעותה הכואבת של הורדת יישוב.

נולדתי בארץ הזאת. מעשי ההתיישבות המוכרים לי יותר מ-40 שנה, היו תמיד תולדה של תכנון ביטחוני ומדיני.

אצביע בעד מסגרת השלום המוצעת היום, משום שבאנו לארץ הזאת כדי להקים בה מדינה יהודית; כדי ליצור בה הייררכיה חברתית, שבה ימלאו את כל התפקידים ואת כל העבודות אזרחיה היהודים; כדי לקיים בה חברה שווה לכל אזרחיה; כדי שאנו, היהודים, שסווגנו כאזרחים מדרגה שנייה ושלישית במדינות רבות בגולה, לא ננהג כך במדינתנו עם הזולת החי עמנו.

אצביע בעד מסגרת השלום המוצעת, כדי שרובה המוחץ של המדינה יהיה יהודי; כדי שעובדי המוסכים, רוחצי הכלים במסעדות, עובדי הבניין ומגדלי הפרחים לא יהיו ערבים בלבד; כדי שעובדים אלה לא ילוננו בבקתות עלובות, במחסנים, בסככות, במוסכים ובחדרי מדרגות; כדי שכל העובדים ישתכרו ויתקיימו בכבוד; כדי שהחינוך שיוענק לערבים אזרחי המדינה יהיה זהה לזה המוענק ליהודים; כדי שתשקוטנה המתיחויות בקמפוסים של המוסדות להשכלה גבוהה; כדי שנחנך את ילדינו שהערבים אינם אזרחים מדרגה שנייה, ונעמיד מחסום לתהליך השנאה אליהם, ההולך וגובר.

מאז 1967 מקננת בי ההרגשה, כי לולא הכיבושים הגדולים והניצחונות המזהירים, שהרחיקו את הגבול ממקומות היישוב, לא היינו שאננים כל כך, בטוחים כל כך ומרוצים כל כך, ולא היה קורה מה שקרה עם פרוץ מלחמת יום הכיפורים.

אני מאמינה, כי עשיית חוזה שלום עם יתר מדינות ערב, במחיר של ויתורי שטח גדולים, תמחק את האימה ההולכת וגוברת מפני מלחמות, תגביר את העלייה ותקטין את הירידה.

נכון את כל מאמצינו ליישוב הגליל והנגב. מיליוני יהודים יוכלו להיקלט בהם ולהוות את חומת הביטחון האמיתית של מדינת ישראל. אמהות ישראליות תוכלנה ללדת את ילדיהן בשמחה, בתקווה ובאמונה; לא עוד תבאנה ילדים לעולם של הרג ומלחמה.

חברי הכנסת, דומני שמלבד חבר הכנסת פרוש, אני היחידה עכשיו במליאה שהייתי כאן בשעה שהגיע אנור סאדאת למשכן הכנסת לחתימה על הסכם השלום. הדברים שהשמעתי לכם נאמרו מעל הבמה הזאת על-ידי ב-27 בספטמבר 1978, בעת הדיון על סיכום ואישור הסכמי קמפ-דייוויד.

קראתי את הדיון שהיה אז, אני זכרתי אותו ואני זוכרת אותו עד היום. אני ישבתי בכיסאות שמאחורי, חבר הכנסת זנדברג, בפינה. האולם היה צפוף. אני רוצה שלא נשכח, שאז היתה מצרים האויב המסוכן ביותר, הקשה ביותר והמאיים ביותר על מדינת ישראל. אני זוכרת שישבנו שלושה ביחד, יצחק בן-אהרון, יוסי שריד ואנוכי. הרגשתי פתאום את ידו של יצחק בן-אהרון – אני בת מושב חוגלה והוא חבר קיבוץ גבעת-חיים, רק גדר קטנה ונמוכה הפרידה בין שני היישובים הללו – והוא פתאום צבט את הכתף שלי וצבט את הכתף של יוסי שריד. אנחנו היינו כל כך נדהמים. הוא אמר לנו: אני לא מאמין שאנחנו כאן וזה קורה.

אני לא אטיף כאן מוסר, ולא אשתמש באמירות כמו "אמרתם כך", "עשינו כך", "עשינו אחרת". אבל אני מספרת לכם מה קרה אז, וזה היה כל כך דומה.

חבר הכנסת זנדברג, מנחם בגין, זיכרוננו לברכה – ואני הוקרתי והערכתי אותו שנים רבות לפני היותו ראש ממשלה, וודאי שאני מאוד מכבדת את זכרו – הלך לבחירות וניצח, בראשות הליכוד, עם הססמה "אף שעל". הוא לא הלך למשאל עם. יש בחירות. אם העם יחשוב ששגינו, כשתהיינה בחירות הוא יוריד אותנו מן השלטון.

התיקונים של אז שונים, הם אחרים, הם גם במציאות אחרת. אבל בימים של אז החרדה והדאגה היו קשות לא פחות מהחרדה והדאגה שיש היום. והוא היה אז ראש לראשונים, שלקח את מלוא הסיכונים.

הממשלה הזאת, שעם הקמתה הציבה לה כיעד מרכזי לעשות את כל הדרוש והאפשרי לקידום השלום ולסיומו של הסכסוך הישראלי-הערבי למען הביטחון, השלום ומניעת המלחמה, הגיעה למסקנה הברורה והחד-משמעית, שאת השלום לא ניתן להשיג בלי הכרה בעם הפלשתיני ובזכויותיו.

לראשונה אומרת ממשלה בישראל את האמת לעם. כדי להגשים את הכמיהה לשלום, אין שום דרך אלא זו המבוססת על הכרה בפלשתינים ובהנהגה שהם רוצים בה.

בכל הסכם המבוסס על פשרה, שום צד אינו משיג את הגשמתו של כל שאיפותיו. אך אין שום דרך אחרת. זאת מלמדת ההיסטוריה וזאת מלמד הניסיון.

אנחנו יודעים שכישלוננו של ההסכם טומן בחובו סכנות לכל האזור, ובמיוחד לנו. העם בישראל והעם הפלשתיני איבדו בנים ובנות יקרים במאבק רווי הדמים על הארץ הזאת. וכעת, משהחליטו ממשלת ישראל והנהגת העם הפלשתיני על הכרה הדדית והשגת הסדר שלום, אנו עומדים בפני עידן המציין את ראשית קצו של הכאב, הסבל, השכול, הצלקות. העוונות, החששות והחשדות לא יימחו בהינף חתימה על ההסכם. זאת יודעים כל אחד ואחת מאתנו. אך הוא עשוי, במידת סבירות גבוהה, לצמצמם.

יש סיכוי, רבתי, שבעקבות ההסכם והסדרי השלום ישנו סוף סוף סדרי העדיפויות ויונף ברמה ובראש התורן הדגל החברתי. אין לבטל זמן, יש להתחיל, ומיד, להתמודד עם בעיות החברה האמיתיות; ליצור מקורות תעסוקה ששכר הוגן בצדן, להגדיל את משאבי ההון האנושי בחינוך, בבריאות וברוחה, למען ילדי ישראל, שהם ורק הם גבולות הביטחון וההגנה האמיתיים של ישראל; לעשות את המירב ליצירת מבנה חברתי חדש שעליו חלמו המייסדים, והחלום הזה עדיין לא פג תוקפו.

היסוד המנחה בהסכם הוא להשתחרר ממצב של שליטה באוכלוסייה של למעלה ממיליון וחצי נפש, שאינה רוצה בשלטוננו, ורואה בו כובש זר, ולשחרר את עצמנו מהיותנו כובש הכופה את עצמו על מי שאינו רוצה בו, וחלקים גדולים מאתנו גם אינם רוצים להיות הכובשים הללו.

רבתי, בהסכם מדובר בהכרה בזכות קיומה של מדינת ישראל לחיות בשלום ובביטחון; ביישוב מחלוקות העתיד בדרכי שלום ובמשא-ומתן; בגינוי ובהפסקת הטרור והאלימות בישראל, בשטחים ובכל מקום אחר. ירושלים המאוחדת כבירת ישראל נשארת בשלטון ישראל, ואין לגוף שינהל את חיי הפלשתינים כל סמכות לגביה. היישובים הישראליים ביש"ע יישארו תחת שלטון ישראל, ללא כל שינוי במעמדם.

היו"ר ע' מאור:

כבוד השרה – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני אבקש עוד כמה דקות, גברתי.

צה"ל ימשיך לשאת באחריות הכוללת לביטחון היישובים הישראליים ויגן על קווי העימות הנוכחיים. כל הנושאים הקשורים לפתרון הקבע יישארו למשא-ומתן, תוך שמירת החופש לממשלת ישראל לקבוע את עמדותיה בקשר לדמות פתרון הקבע.

לנוכח הסכם זה, מדוע מהלך עלינו הימין אימים? במה מסכנים צעדים אלה את קיומה של מדינת ישראל? מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, אמר מעל במה זו בדצמבר 1977, כי במסגרת האוטונומיה

יבוטל הממשל הצבאי בשטחים, ואני מצטטת: ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה תוקם אוטונומיה מינהלית של התושבים הערבים באזורים אלה – –

שאל ילום (מפד"ל):

מינהלית, לא מחוקקת.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

– – על-ידי תושביהם ובשבילם. תושבי יהודה, שומרון ועזה יבחרו במועצה מינהלית, שתמנה 11 חברים. המועצה המינהלית תיבחר בבחירות כלליות, אישיות, ישירות, שוות וחשאיות.

שאל ילום (מפד"ל):

מינהלית זה לא מחוקקת.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בעיית הריבונות באזורים אלה פתוחה. לאמור לערביי ארץ-ישראל אוטונומיה מינהלית, וליהודי ארץ-ישראל – ביטחון אמת.

רבותי חברי הכנסת, אנו תמכנו כאופוזיציה בהסכם האמיץ שעשה מנחם בגין, זיכרונו לברכה, כשהחזיר את כל סיני תמורת שלום. אני קוראת לאמיצים שביניכם באופוזיציה להצביע בעד ההסכם. כפי שהפגנו בעבר ואנו מפגינים בהווה אומץ משותף בהגנה על המולדת, כך נהיה מאוחדים ואמיצים מול אתגרי השלום ולמען המחר.

למען האמהות החרדות לשמע כל מהדורת חדשות, כל צלצול בטלפון וכל נקישה על הדלת, למען הבנים והבנות – מיטב הנוער – שהפכו למשאת חיהם את השירות ביחידות המובחרות והמסוכנות ביותר בצה"ל, למען זכרם של הנפלים במלחמות ישראל, שבמותם – וכך אנו אומרים בכל הזדמנות – העניקו לנו את החיים, למען נכי צה"ל ששילמו בבריאותם למען בריאותנו – –

שאל ילום (מפד"ל):

השאלה היא למה זה יביא.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

– – למען חיים במדינה שמלחמות אינן לחם חוקה – אין בלבי שום שמץ של ספק בהכרחיותו של הסכם זה.

שאול יהלום (מפד"ל):

הסכם של אסון.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום, ברשותך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

עזבי, אני אבקש. לא צריך להתייחס, ואז זה נגמר.

שאול יהלום (מפד"ל):

לא צריך – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני מבקשת. אני מסרבת להשיב על קריאות הביניים שלך; פשוט מסרבת.

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להפסיק.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני מסרבת, כי אני רוצה גם לסיים. זו לא שיטה. אצלך זו שיטה רק לקרוא קריאות ביניים.

הסיכונים רבים, הדרך – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

– – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

נותנים כמה שנותנים. כשיבואו לקבל את אישורך, יקבלו את אישורך. במקום שאתה אחראי, תיתן את האישור. אני אבקש ממך להפסיק להפריע.

שמואל אביטל (העבודה):

והיו עיניך רואות את מוריך, ובשקט.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

החלטות קשות וכואבות נעשות רק על-ידי אנשים אמיצים. אני שמחה להשתייך למחנה אמיץ זה.

רבותי חברי הכנסת, גברתי היושבת-ראש, אני מאחלת לחיילי ישראל באשר הם, כי יסיימו את שירותם בלי מלחמות ופעולות איבה; לילדי ישראל – שישרתו בצה"ל שירות קצר ימים ללא סיכון של מלחמות; לאמהות ישראל – שתבאנה ילדים לעולם בארץ שאין בה מלחמות; ולכל עם ישראל – שנה טובה ובטוחה, וגמר חתימה טובה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את חברת הכנסת אסתר סלמוביץ; אחריה – את חברת הכנסת לימור לבנת; אחריה – סגן השר, אלי בן-מנחם.

אסתר סלמוביץ (צומת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מוצאת לנכון להתייחס בפתח דברי דווקא לעובדה שהנוסח המתקן של הצהרת העקרונות בדבר הסדרי ביניים של ממשל עצמי לפלשתינים הוגש לנו, לעיונו ולהתייחסותנו, רק ביום 21 בספטמבר, דהיינו אתמול. אני מוכרחה להודות, שהתחושה היא, שהדבר נעשה במתכוון, וכי אין זו אלא חוליה נוספת בחתירתה הבלתי-נלאית של ממשלת ישראל למנוע בכל

מחיר, ואפילו תוך רמיסת עקרונות דמוקרטיים מקובלים והסתרת מידע, הצבת מכשולים מצדנו בדרכה של הממשלה להקמתה ולכינונה של המדינה הפלשתינית על אדמת ארץ-ישראל.

הצהרת העקרונות פותחת ביעדי המשא-ומתן ומדברת על כינון רשות פלשתינית לממשל עצמי לשלב הביניים, שיימשך כחמש שנים. הסדרי הקבע, נאמר בהצהרה, יושתתו על החלטות האו"ם 242 ו-338. אין בהצהרה כל הגבלה או כל התוויית קווים ברורים המתייחסים לתחומים הטריטוריאליים שיועלו על שולחן המשא-ומתן לקביעת הסדרי קבע. לא מוגדר התחום המוחלט הבא בחשבון לעניין הסדר הקבע. תחום הגדה המערבית ורצועת-עזה נקבע לצורכי הסדר הביניים בלבד.

יתירה מזאת, איש גם לא טרח להבהיר ולפרש את המונח הגדה המערבית בהצהרת העקרונות, כך שהפרשנות פתוחה לכל צד, על-פי תפיסתו ועל-פי כוונותיו.

הצהרתנו של ערפאת משנת 1989, שלפיה הקמת מדינה פלשתינית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה אינה סותרת את האסטרטגיה של הקמת מדינה פלשתינית בכל שטחי ארץ-ישראל, והיא רק מלמדת על פרשנותו של ערפאת למונח הגדה המערבית; ולפי דבריו – זו משתרעת לה מן הירדן ועד לחופי הים התיכון.

הצהרת העקרונות מכריזה גם על מתן זכויות חקיקה וממשל עצמי לפלשתינים. עובדה זו הופכת את הניסיון לקבוע האם מדובר במדינה עצמאית או שמא מדובר בזכות לאוטונומיה, לזיכוי סמנטי חסר חשיבות ונטול תוכן ממשי, שהרי כל בר-בי-רב מבין, שמדובר בהקמתה ובכינונה של מדינה פלשתינית עצמאית.

גם ביטחונה של ממשלת ישראל ביכולתה להחזיר את הגלגל לאחור בכל עת שתמצא לנכון, כפי שהוא ניכר בהצהרת העקרונות הזאת, אינו אלא פרי של תמימות או התקפלות מכוונת. מי שחושב שכך יהיה – אינו אלא טועה; ומי שמנסה לשכנע את הציבור שכך יהיה – אינו אלא מטעה. עם חתימת הצהרת העקרונות על-ידי ממשלת ישראל ואש"ף ניתנה, הלכה למעשה, הדחיפה הראשונה לכדור השלג, ושוב לא ניתן יהיה לעוצרו. הכדור הזה ילך, יתדרדר ויגדל, ואנו, לא זו בלבד שלא נוכל לעוצרו בטרם יקבור אותנו תחתיו, אלא אף ניאלץ לעמוד מן הצד ולחזות במו עינינו כיצד הולך ונסתם הגולל על חזון מדינת היהודים.

הנושאים הרבים שנשארו מעורפלים מתוך מחשבה שזהו צעד נכון בניהול משא-ומתן, כגון ירושלים, התחום הטריטוריאלי המוחלט להסדרי הקבע, זכות השיבה, היקפה של המשטרה הפלשתינית ומגבלות חימושה, ועוד כהנה וכהנה נושאים, הם אלה שיהפכו את אוירת ה"שבת אחים" גם יחד של הממשלה הזאת ושל אש"ף לאסון בלתי נמנע וודאי.

מה תגידו לעם ישראל לכשיועלו במשא-ומתן להסדרי הקבע תביעות טריטוריאליות נוספות, שיקראו לחלוקת ארץ-ישראל על-פי תוכנית החלוקה של האו"ם? כיצד תתמודדו עם חקיקה שתתקבל על-ידי המועצה הפלשתינית, שתחוקק חוק שבות עבור הפלשתינים? מה תעשו לכשיסתבר לכם, שהמשטרה הפלשתינית הולכת והופכת לצבא? כיצד תתמודדו עם הקמתם של מפעלי נשק ותחמושת בתחום המדינה הפלשתינית הטרייה, שהקמתם במו ידיכם? כיצד תתמודדו עם משטר בלתי יציב במדינה השוכנת בתוכנו?

מי שמשלה את עצמו, שניתן יהיה בכל עת לשוב ולהתערב בנעשה במדינה הפלשתינית, טועה ומטעה. הממשלה הזאת במו ידיה יוצרת את לבנון השנייה, והפעם בתוך תוכנו ממש. חתימת ממשלת ישראל על הצהרת העקרונות הזאת היא בבחינת מעשה פזיז וחסר אחריות שאין כדוגמתו. הניסיון למחוק עשרות שנות איבה במחי יד, ומתוך כוונה לייצר היסטוריה, הוא ניסיון שיתבע מאתנו תשלום כבד.

למרות ההאשמות המוטחות בימין, גם הימין רוצה בשלום, אלא שבניגוד לממשלה ולשמאל המכתיב לה את דרכיה, כוונתנו שלנו, המכונים הימין, היתה לשלום בטוח ומבוסס, לשלום שיבטיח גם את זכויותינו שלנו וגם את זכויותיהם ועתידם של ילדינו, ולא למכירה כללית של ביטחון המדינה ועתידה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

ומה עם ילדיהם של אחרים?

אסתר סלמוביץ (צומת):

אני מדברת על ילדינו, אדוני; ילדינו. ילדינו זה גם הילדים שלך וגם הילדים שלי.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

ומה עם האחרים? לאחרים אין ילדים?

אסתר סלמוביץ (צומת):

מיצית את עצמך.

גם אילו היו שיחות השלום נמשכות עוד שנה, לא היה קורה ולא כלום. איבה ארוכת שנים שכזאת אינה ניתנת לפתרון ברגע, ובוודאי לא לפתרון מיידי ומאולתר, שיחזיק מעמד לטווח ארוך.

אתם שואלים אותנו, כיצד היינו אנו מישירים מבט אל עיני ילדינו ומסבירים להם את ההחמצה הנוראה של עשיית שלום עם שכנינו. ואני שואלת: כיצד תישירו אתם מבטכם אל עיני ילדיכם ותצדיקו בפניהם את העובדה שהם יידרשו להשליך נפשם מנגד ולהילחם בגופם מעמדה אסטרטגית נחותה ובלתי אפשרית?

אצה לכם הדרך לעשות היסטוריה. הרי את ההצעה ואת המתנה שהגשתם לפלשתינים ניתן היה להגיש להם בכל עת. מדוע נחפזתם? מדוע לא נתתם למשא-ומתן למצות את עצמו? מדוע לא ניסיתם לדבוק במשא-ומתן, כדי לגבש הסכם טוב יותר, בטוח יותר, הסכם שיביא בחשבון גם אותנו,

את אזרחי ישראל, את ילדינו, את עתידנו? התשובה על כך פשוטה בתכלית, פשוט אצה לכם הדרך לעשות היסטוריה.

אתם אומרים לנו שלא תקום מדינה פלשתינית, ובה בשעה ממש ערפאת עצמו, במו פיו, מודיע בריש גלי על כינונה של ממשלה זמנית. ממשלה זמנית של מה אם לא של מדינה פלשתינית?

אתם מתוחכמים, שומרים את שאלת ירושלים לסוף. וערפאת מה הוא אומר? הוא מצדו כבר הכריז על ירושלים כעל בירת פלשתיין. אבל לכם אצה הדרך, אתם כבר סופרים כסף, משקיעים, מייסדים מוסדות כלכליים שיתמכו במדינה הפלשתינית. וכל זאת עוד בטרם נוכחתם לדעת שההסכם הזה יחזיק מעמד, שהפלשתינים יעמדו בו ויקיימו אותו. אתם כבר על הגשר. העובדה שהגשר הזה, על-פי הכרזות ערפאת עצמו, עומד להתמוטט, אינה משנה כהוא זה את גישתכם, והעיקר שאתם כבר על הגשר. התוצאות העתידיות הן לגביכם עניין משני וחסר חשיבות לחלוטין.

במקום לצאת לפעולת הסברה בקרב הפלשתינים תוך הצגת העובדות שאתם, שרי ממשלת ישראל, מאמינים שהן העובדות המוסכמות ביניכם לבין הפלשתינים, אנשיו של ערפאת מרגיעים את אנשיהם בהודיעם שאין זה אלא הסכם זמני, שיביא בסופו של דבר לכינונה של מדינה פלשתינית בכל שטחי ארץ-ישראל ולחיסולה של מדינת ישראל עצמה. הרי גם אתם קראתם זאת בעיתונות, אבל אני משוכנעת שאתם תמימים די כדי להאמין שאתם מסוגלים בכל עת שתחפצו לעצור את כדור השלג המתגלגל ולגלגל אותו בחזרה אל נקודת המוצא שלו אי-שם במרומי ההר.

היו"ר ע' מאור:

עלייך לסיים.

אסתר סלמוביץ (צומת):

לסיכום רוצה אני לומר, שאין אני מצירה על כך שאתם עסוקים בלעשות היסטוריה. מצירה אני על כך, שאת מחיר כניסתכם להיסטוריה יאלץ לשלם העם היהודי כולו, גברים נשים וטף, ובתוכם גם כל אלה המשוכנעים שפעלתם נכונה. פשוט חבל, חבל מאוד. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת לימור לבנת; אחריה – לסגן השר אלי בן-מנחם, ואחריו – לחבר הכנסת אסעד אסעד.

לימור לבנת (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, האם אין כאן שר המייצג את הממשלה בדיון?

בנימין טמקין (מרצ):

יש סגן שר.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה מייצג את הממשלה, אדוני סגן השר? אני שואלת במלוא הרצינות. זו שאלה רצינית לחלוטין.

היו"ר ע' מאור:

חברת הכנסת לבנת, תתחילי. נבקש מהמזכירות לבדוק מי השר התורן.

לימור לבנת (הליכוד):

עם כל הכבוד, חברתי היושבת-ראש, אני שואלת שאלה פורמלית לגמרי.

היו"ר ע' מאור:

השאלה שלך פורמלית. אני מבקשת להתחיל בדברים.

לימור לבנת (הליכוד):

אני שאלתי שאלה ולא קיבלתי תשובה – האם יש מישהו שמייצג את הממשלה?

היו"ר ע' מאור:

אני עונה לך.

לימור לבנת (הליכוד):

אני אמתין עד שיגיע מי שמייצג את הממשלה.

היו"ר ע' מאור:

לא, אני מבקשת להתחיל בזמן. זמן כבר נספר ואנחנו במקביל נטפל בהזמנת שר.

לימור לבנת (הליכוד):

בכל הכבוד לך, צריך להיות כאן שר המייצג את הממשלה; או שהממשלה הזאת עושה צחוק גם מהכנסת, לא רק מהציבור ולא רק מהבטחות הבחירות שלה, אלא מהכנסת הזאת. היא לא שולחת שר שייצג אותה. אז נמתין, נחכה עד שיגיע שר.

בנימין טמקין (מרצ):

תתייחסי אלי כאל שר זמני.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מסכימה, אבל זו לא המציאות.

או, הנה השרה. חיכינו לשרה. לא סתם שר אלא שרה. עכשיו אני יכולה להתחיל.

בנימין טמקין (מרצ):

לבנת, תפתיעי אותנו.

לימור לבנת (הליכוד):

תיכף תראה, אני אפתיע אותך.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני נוסעת ברחובות תל-אביב, אני פותחת עיתונים ואני רואה שלטים, שישאל מחכה לשלום, שצריך אומץ לשלום, שהעם רוצה שלום, והם צודקים. כי מדינת ישראל באמת רוצה שלום; כי היא מדינה שוחרת שלום; כי עם ישראל רוצה שלום; כי כל יהודי וכל יהודייה רוצים שלום. האם יש פה חבר כנסת אחד בבית או אדם אחד או אזרח אחד שאינו רוצה שלום?

אבל ההסכם שמונח לפנינו היום הוא לא הסכם שלום, הוא הצהרת עקרונות, שאינה הסכם שלום, בניגוד למה שהיה בשעתו בימי קמפ-דיוויד, שהיו הסכמי שלום לכל דבר.

בכל זאת יש לנו כאן בכנסת ויש לנו ברחוב, בחלקים מסוימים בתוכו, צהלה, שמחה ואופוריה, כאילו הנה הנה השלום כבר בפתח. צריך לקחת אותו, להושיט את היד ולקטוף את השלום הזה. איזו עליזות ואיזו שמחה. על מה השמחה ועל מה האופוריה, גם לשיטתם של אלה שמצדדים בהסכם העקרונות הזה, ואני אינני נמנית עמם.

אני רוצה לשאול, איך יכול חבר הכנסת אברהם בורג להזיל דמעה, דמעות אושר, כשנחתם הסכם השלום הזה? זו תופעה הגיונית? איך יכולה חברת כנסת, חבל שהיא יצאה מהאולם, להתעטף בדגל אש"ף – חברת הכנסת ענת מאור. אני הייתי בסיור הזה; היא התעטפה ביריחו בדגל אש"ף. איך יכולה חברת כנסת, שאפילו יום כיפור לא קדוש בעיניה, לעמוד דום כאשר שרים את המנון פלשתיין ביריחו – חברת הכנסת יעל דיין. איך יכול חבר כנסת, שמעולם לא פתח בקבוק יין לכבוד הקמת יישוב יהודי בארץ-ישראל, נניח, לפתוח בקבוק שמפניה – חבר הכנסת דדי צוקר. ואיך מעז חבר הכנסת חגי מירום לתבוע תביעה בולשביקית להפסיק את ההקצבות לחב"ד ולא להזכיר לציבור במלה אחת שהקיבוצים מימנו במשך שנים את כל הפגנות "שלום עכשיו", והקיבוצים האלה ממומנים גם הם מכספי המדינה?

ואיך, ואיך, ואיך? איך יכולה להיות אופוריה עיוורת כזאת.

בנימין טמקין (מרצ):

את לא מתביישת להשוות.

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא מתביישת. אתם תתביישו. אני לא מתביישת.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בני טמקין, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה.

בנימין טמקין (מרצ):

איך את לא מתביישת?

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא מתביישת.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני קוראת אותך לסדר בפעם השנייה.

לימור לבנת (הליכוד):

אני לא מתביישת, אתם תתביישו. אתם מנהלים מדינה בצורה בולשביקית, שבה אתם סותמים פיות. מי שלא חושב כמוכם, אתם רוצים לחסל אותו מייד. ככה אתם נוהגים. כאשר "נעמת" פרסמה מודעות גדולות בעיתונים והיתה כאן הפגנה, 800,000 חברות "נעמת" בעד השלום, את חב"ד רוצים להוציא, מאיפה? מבתי-הספר? גם את "הנוער העובד" אתם רוצים להוציא מבתי-הספר? לא. הוא מפגין בעד הממשלה. זה בסדר, זה תקין.

מה האופוריה והעליזות הזאת? על מה אנחנו מדברים? על איזה סכנות? ואני לא רוצה לחזור כאן, נאמרו דברים חשובים במשך היום; נאמרו כאן דברים רבים. כבר נאמר, שמדובר כאן בעצם בהקמת מדינה פלשתינית, שמדובר בעצם בזכות השיבה, שמדובר בעצם בחזרה לגבולות 1967 בתנאי 1947, עם מדינה פלשתינית נוספת לידנו.

כבר דובר כאן הרבה על כך שבעצם, בסופו של דבר – וכדאי, ואמרו את זה חברי לפני, לראות מה אומר בעניין הזה חוג "משוב", מה אומרות בעניין הזה המפלגות השמאליות, שהן אלה שמוליכות את המהלך בסופו של דבר וממריצות את ראש הממשלה ואת הממשלה הזאת – מדובר על חלוקתה מחדש של ירושלים.

נכון שבסקרים העם תומך, אבל הוא כבר מתחיל להתפכח. אתם לא פרסמתם את ההסכמים האלה. הממשלה הזאת לא פרסמה אותם, וכל מי שקורא את הסעיפים וכל מי שקורא את ההסכם מתחיל להבין שיש כאן מעשה הונאה גדול.

אני רוצה לקרוא קטע מנאום של אורי צבי גרינברג, בכנסת הראשונה, ב-9 במרס 1949, וכך הוא אמר: "יש ואומה נמצאת בין המצרים עקב מפלה בשדה קרב או התרפות פנימית, שהביאו לידי משברים, ואז נאלצת האומה לויתור שבאונס, ובין יתר כל מיני ויתורים גם לויתור טריטוריאלי. ויתור כזה הוא תמיד רק בכל מה שנוגע לחבל-ארץ בשטח הספר של המדינה. אך מעולם לא ויתרה אומה מרצונה ואף לא מאונס, בדרך המשא-ומתן, על בירת האומה. מאין הגענו", שואל אורי צבי גרינברג, אז ב-1949, "אפילו לאפשרות של דיבור על ויתורנו לגבי ירושלים שבין החומות? לא היה אף רגע בדברי ימי האומה שיהודים יאמרו בפירוש שהם מוותרים. זוהי אשמת שומרון מחודשת בשרון, כביום אשמת שומרון הקדומה. מימות העגל אינני יודע שום רגע אחר מאחד את כל בית ישראל כמו באותו ליל-המחולות בתל-אביב סביב בשורת ביתורה של הארץ והויתור על ירושלים". ומחול העגל הזה נמשך גם עכשיו. הריקודים האלה, השמחה הזאת, השמפניה הזאת.

שמעתי היטב את דבריו של שר החוץ שמעון פרס בנאומו כאן לפני שבוע בדיון המדיני, והוא אמר לנו, למתנגדים, לאופוזיציה, הוא אמר: אתם מיושנים, אתם אנשי האתמול. והוא אמר עוד משפט. הוא אמר: האדם הראשון בשבילי לא היה יהודי. הוא היה בן-אדם. אני יודעת ששמעון פרס, כמו כל מפלגת העבודה, כמו השמאל, דוגלים בהחרבת העולם הישן, וב"אינטרנציונל" הם כותבים: עולם ישן עד היסוד נחריבה, כדי להקים עולם חדש. אנחנו רוצים להקים עולם חדש? אנחנו רוצים להתבסס על העם היהודי, על הציונות, על מה שהיה כל השנים, ולא להחריב אותו ולבנות איזה מין עולם חדש ומזויף שישנו.

יורם לס (העבודה):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת לס.

לימור לבנת (הליכוד):

אנחנו לא ישנים ואנחנו לא מיושנים -- --

יורם לס (העבודה):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת לס.

לימור לבנת (הליכוד):

-- -- אתם עייפים -- --

יורם לס (העבודה):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת לס, אל תפריע.

לימור לבנת (הליכוד):

כשל כוחכם. אתם עייפים — — —

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום.

יורם לס (העבודה):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת לס.

לימור לבנת (הליכוד):

אני רוצה לסיים בקריאת שיר — — —

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

לימור לבנת (הליכוד):

חבר הכנסת טמקין, אני לא מבינה מדוע אתה מפריע לי. תישאר עוד שנייה ותשמע שיר יפה שכתבה נעמי שמר על אנשים מיושנים, על אנשי האתמול, שיר ששמו: "איש מוזר".

"בדרך לכאן פגשתי איש מאוד מוזר/ שהלך כמו סהרורי, מלמל לעצמו בשקט, ואמר:/ על משכבי בלילות אני שומע קול פעמון גדול מצלצל/ ארץ-ישראל שייכת לעם ישראל/ ובקומי בבוקר אני חוזר ואומר וכמו מתפלל/ ארץ-ישראל שייכת לעם ישראל/ והד עונה לי מן הגאיות והזריחה בהרים היא יפה להלל/ וארץ-ישראל שייכת לעם ישראל/ וכך בקול ענות וכך בקול ילל וכך יומם וליל –/ ארץ-ישראל שייכת לעם ישראל/ והיא שייכת לו – לא כדי להחזיק בה חיל-כיבוש או חיל-מצב/ היא שייכת לו כדי לבנות בה את בית חלומותיו/ וכך בהקיץ ובחלום ומדור-דור ומתוך הרגל/ ארץ-ישראל שייכת לעם ישראל..."

"איש מוזר אמרתי – תתבייש, ססמה כל-כך ישנה/ הרי אתה מחוץ לתחום ומחוץ לקו ובעיקר מחוץ לאופנה –/ אבל האיש המוזר לא ענה לי – הוא לא ענה.../ ואז ראיתי מסביב את העשרות ואת המאות ואת האלפים/ אנשים כל-כך מוזרים, אנשים כל-כך יפים/ וקולם במקהלה גדולה כרעם הרחוק מתגלגל –/ ארץ-ישראל שייכת לעם ישראל/ ואז – מיושנת ללא תקנה וסנטימנטלית ללא רחם –/ אמרתי – אנשים מוזרים, לו יהיה חלקי עמכם!"

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת לבנת. אני מזמינה את חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אחריו חבר הכנסת – —

קריאה:

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, סגן השר אלי בן-מנחם, אחריו – חבר הכנסת אסעד אסעד, ואחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להודות לראש הממשלה יצחק רבין ולשר החוץ שמעון פרס על נחישותם ואומץ לבם בפריצת הדרך לשלום עם שכנינו. מדוע אמרתי אומץ לב? כי כל הממשלות הקודמות רצו לעשות שלום, אולם תמיד דאגו מה יאמר העם. למרות זאת, לשני מנהיגים בעבר היה האומץ והעוז לפרוץ את מעגל האיבה והשנאה ולפתוח פתח לדו-קיום של שלום. למי ששכח, אני מדבר על אנואר סאדאת ומנחם בגין, זיכרונם לברכה. מאז ועד היום, במשך 15 שנים, נוצר קיפאון למרות הסכמי קמפ-דייוויד. הקיפאון נוצר בגלל חוסר האומץ וחוסר הפתיחות של ממשלות הליכוד בראשות יצחק שמיר, שעשה ופעל במהלך סרק, מהלך ניוטרל למי שלא מבין. שמיר לא הסתיר את דעתו ואמר בכל מקום: לא, לא, לא; לא לשלום, לא ליציאה מלבנון, לא לפתרון בעיות העוני בתוך מדינת ישראל, כן לשקיעה חברתית, כן לקיפאון מדיני.

בקדנציה הקודמת, כחבר כנסת מהאופוזיציה, חזרתי וטענתי מעל במה זו, כי יש לנו עם חכם, כי אי-אפשר להטעות ולרמות את העם כל הזמן, כי אסור לתת וילות בחינם וחינוך חנם למתנחלים קיצונים בשטחים, אשר מספרם הכולל קטן ממספר היהודים החיים במוסררה, בכפר-שלם ובשכונת התקווה – שלוש שכונות מצוקה מתוך מאות במדינת ישראל.

בתקופת שלטון הליכוד אלפי תושבי שכונות, הורים עם ילדים, התדרדרו לאוהלים. עשרות אלפים נוספים הפכו מובטלים, ובהתנחלויות המשיכו לחגוג. מתנחלים הפכו פיאודלים, העסיקו פלשתינים שעות רבות ביום בשקלים בודדים, ומה שהיה צמוד להם בצד היה אקדח או "עוזי" – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

דברך אינם אמת.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הפסיקו להיות עובדים – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקשת.

שאלו יהלום (מפד"ל):

ממלא את הזמן.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני חוזר, אני רוצה שישמעו את זה שוב. מתנחלים הפכו פיאודלים, העסיקו פלשתינים שעות רבות ביום בשקלים בודדים, הפסיקו להיות עובדים, והעבודה היחידה שידעו היא "עבודה בעיניים" על עם ישראל וממשלת ישראל. התרומה היחידה שהמתנחלים תרמו: הגברת השנאה והטינה מצד הפלשתינים לעם ישראל, בגלל ניצולם והשפלתם בידי מיעוט יהודי קיצוני, פנאטי, אינטרסנטי ואגואיסטי. בשכונות המצוקה בכו, ובשטחים חגגו.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר א' סלמוביץ:

גברתי, אם לא אכפת לך.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

סליחה. גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ממשלת הליכוד המשיכה לבוז לבחוריה האמיתיים ולהתעלם מהם, עד הגיע יום הדין, יום הבחירות לכנסת, ואת אשר צפיתי – קרה. הליכוד קיבל סטירת לחי מצלצלת, איבד 25% מכוחו בארץ ואחוז גבוה יותר בשכונות המצוקה. מפלגת המתנחלים, התחיה, נעלמה מהמפה הפוליטית. הקיצונים הימנים.

לעומת הימין המובס, מפלגת העבודה, בראשות יצחק רבין, הגבירה כוחה בצורה אדירה, בעיקר בשכונות המצוקה. שלושה מנדטים שלמים, נוספים, מקרב מצביעי השכונות הצביעו בניגוד לעבר ועברו מהימין למפלגת העבודה. אפשר לבדוק את התוצאות בשטח.

בל נשכח כי הכוח האלקטורלי של תושבי השכונות בארץ הוא כ-25% מכוח המצביעים במדינה, כוח אלקטורלי אדיר, שהצביע ברובו הגדול בעבר לליכוד, שהוזנח והופקר על-ידי ממשלת הליכוד והימין. המרכז והשמאל קיבלו רוב מוחלט בקלפי. סוף סוף לאחר שנים רבות, בשכונות החלו לחגוג והמתנחלים החלו לצעוק.

הממשלה בראשות יצחק רבין החלה ליישם מייד לאחר המהפך את הבטחותיה לציבור. תקציב שיקום השכונות, כתקציב שר הבינוי והשיכון, בנימין בן-אליעזר, שיושב כאן היום כתורן, התקציב שולש, כאשר בעשור האחרון קיבל התקציב 70% מערכו. שילשנו את התקציב – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

את ההון הגדלתם?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

התקציב לחינוך גדל, והוגדלו קצבאות הילדים למשפחות הקטנות. מספר המובטלים ירד משמעותית, והדבר החשוב – עזה הוצאה מתל-אביב.

אפרים גור (הליכוד):

איך זה מתיישב עם העובדה שיש הרחבת העוני?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני רוצה למדוד אתך את הטבלה, איך יש הרחבת עוני. אני רואה וקורא.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — — "ידיעות אחרונות".

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

התהליך המדיני קיבל תאוצה — — —

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני לא יודע; אני יכול ללמד אותך.

היו"ר א' סלמוביץ:

— — — אני מבקשת ממך. אתה לא יכול להתערב כל הזמן.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

והחשוב מכול – נפרצה דרך לשלום אמת, תוך כבוד הדדי בינינו לבין כל שכנינו, מהלך שיביא, אני מקווה מאוד, קץ לשפיכות הדמים בין הצדדים, קץ לפצועים ולהרוגים, קץ לשלטון על עם אחר, קץ לאיבה. לא צריך אומץ לצאת למלחמה. צריך הרבה מאוד אומץ לעשות שלום. שלום עושים עם אויבים, לא עם ידידים — — —

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

שלום עושים עם פלשתיני ערבי ולא עם פלשתיני ישראלי, כפי שהימין רצה.

לא ויתרנו על שטחים. לא פינינו יישובים יהודיים. לא נפקיר את ירושלים המאוחדת בירת ישראל — — —

אפרים גור (הליכוד):

מה זה "לא ויתרנו על שטחים"?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — — נהר הירדן — — —

אפרים גור (הליכוד):

מה זה "לא ויתרנו על שטחים"?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

ויתרת על שטחים? על איזה שטח ויתרת?

אפרים גור (הליכוד):

ויתרת על כל שטח יהודה ושומרון.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

ידידי חבר הכנסת אפרים גור, אנא ממך. אתה יודע שלא הפקרנו מטר. ואתה יודע מה זה אוטונומיה. אם לא, נביא לך את – – –

אפרים גור (הליכוד):

ואתה יודע שנתת להם מדינה פלשתינית.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני יודע? את זה אתה אומר, לא אני. אנחנו הודענו ואמרנו, שלא תקום מדינה נוספת בין הים לירדן. אמרנו את זה. יש עוד דברים שאתה שומע. נכון, הפלשתינים אומרים כל מיני דברים. הם אמרו במשך כל השנים. מישהו מתייחס למה שהם אומרים?

אפרים גור (הליכוד):

לא פלשתינים. חבריך לקואליציה אומרים את זה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

חברי לקואליציה. יש חלק שרוצים, כמו שיש גם חלק אצלכם שתומכים. אז מה?

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, למרות כל אלה, הליכוד, המתנחלים, ואחרונים החב"דניקים ה"פייטרים", שחלקם יושב פה ביציע, הרואים פצועים והרוגים רק דרך הטלוויזיה – כל אלה הפכו לנושאי הדגל הציוני. בשם מי אתם מדברים? אנשי חב"ד, כמה מכם שירתו בצה"ל? כמה מכם

נלחמו? מי הרשה לכם להיות האפוטרופוס על דם ילדינו, אחינו ואחיותינו? אני מציע לכם להפסיק לעסוק בביטחון. חזרו לכור מחצבתכם, החינוך לתורה בדרכי נועם, ושננו היטב את הפסוק "פיקוח נפש דוחה שבת". פיקוח נפש דוחה שטחים. ההבדל הבסיסי ביניכם לבינינו הוא, שאתם מתפללים לשלום, אנחנו עושים ונמשיך לעשות שלום.

הימין בישראל שכח מהר מאוד את תוצאות הבחירות האחרונות לכנסת. מי שמכם לדבר בשם העם, כל חברי המימין? האם אתם יותר עם מאתנו? אנחנו לא עם? אני חי יותר מכם בקרב העם, ומשוחח יום יום עם התושבים שחיים באזורי המצוקה, ולשמחתי הרבה הרוב המכריע של העם היקר שלנו רוצה שלום, רוצה שקט ושלווה, רוצה ביטחון. הרוב המכריע של העם מאמין בממשלה בראשות יצחק רבין. תבדקו מה קורה בשטח. אל תדברו בשם השטח.

בהפגנותיכם הפראיות לא ראיתי תושבי שכונות, לא ראיתי תושבי ערי פיתוח, לא ראיתי מצביעי ליכוד. ראיתי הרבה מאוד ילדים, ראיתי מתנחלים קיצונים וראיתי חב"דניקים. ה"שלאגר" בהפגנותיכם היה השיר על ביאת המשיח. הפסיקו להיות משיחיים. היו מציאותיים. לא ניתן לכם להמשיך להפחיד את העם.

כבר אמרתי כי העם שלנו הוא עם חכם. הוא הוכיח לכם את זה ב-23 ביוני בשנה שעברה. העם רוצה שלום וביטחון. העם מאס במלחמות. העם מאס בכם. ביבי נתניהו קיבל את האמון של חלק ממצביעי הליכוד. יצחק רבין, ראש הממשלה, קיבל ומקבל אמון של רוב העם. ואתם יודעים זאת היטב.

עת השלום הגיעה. השם עוז לעמו ייתן, השם יברך את עמו בשלום – תהילים פרק כ"ט, פסוק י"א.

אני מאחל לכולם חג שמח, שנה טובה, גמר חתימה טובה, שנת ביטחון ושלום אמת עם כל שכנינו. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן השר אלי בן-מנחם. אני מזמינה את חבר הכנסת אסעד אסעד, אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – חבר הכנסת האשם מחאמיד.

אסעד אסעד (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מלות הקסם הרווחות היום במדינת ישראל הן סיכונים מול סיכויים. הציבור בישראל מלווה את האירועים ההיסטוריים של הימים האחרונים ברגשות מעורבים של שמחה והתרוממות רוח, מחד גיסא, ושל חרדה, חשש ופחד, מאידך גיסא.

כאזרח ישראלי שבילה את מיטב שנותיו בצה"ל אני מודע לסיכונים, אך בו בזמן איני מתעלם מהסיכויים. בלבי מקנן חשש, אך מפעמות בו תקוות, תקוות של עתיד טוב יותר לילדי ישראל, לעם בישראל ולעמי האזור.

ראש הממשלה הראשון, בן-גוריון, אמר: "גורלה של מדינת ישראל תלוי בכוחה ובצדקת דרכה". אני משוכנע שמדינת ישראל ומנהיגיה ימצאו את הדרך, מחד גיסא, לשמור על כוחו ועוצמתו של צה"ל, שבזכות עמידתו האיתנה על ביטחונה של המדינה הגענו עד הלום, ומאידך גיסא, להוכיח לעולם, לעמי האזור, את צדקת דרכה של המדינה בחיפושיה הבלתי נלאים אחר השלום עם שכניה.

אני בן לעדה קטנה, העדה הדרוזית, שבמשך אלף שנות קיומה במזרח התיכון חייה רצופים מאבקים ומלחמות למען קיומה והישרדותה, למען אמונתה וייחודה. העדה הזאת הצליחה להתקיים בעולם, במזרח תיכון גם עוין, ולשמור על ייחודה וקיומה.

קיימת עובדה גיאוגרפית-משמעותית: העדה הדרוזית חיה מפוזרת במדינות הגובלות בשכנות לישראל, סוריה ולבנון, ובישראל עצמה.

העדה הדרוזית בישראל קשרה את גורלה לגורלו של העם היהודי במדינת ישראל עוד ב-1948. בניה משרתים שירות חובה בצה"ל וממלאים את חובותיהם למען המדינה ומגינים על גבולותיה. מנהיגיה מאז קיבלו החלטות קשות, אמיצות. אז לא שאלו שאלות, לא ביקשו טובות הנאה. הלכו בראש מורם עם העם היהודי במדינת ישראל, כי האמינו בעם הזה ובמדינה הזאת.

למעלה מ-20 שנה שירתתי בצה"ל בתפקידי פיקוד שונים, עד רמה של מפקד חטיבה. נלחמתי בכל מלחמות ישראל מאז 1967. ראיתי הרבה סבל, דם ושכול, של אחים לוחמים, יהודים, דרוזים, צ'רקסים, בדואים ואחרים. אולי יש מן הסמליות בכך שביום חתימת ההסכם על מדשאות הבית הלבן, בין מדינת ישראל לפלשתינים, נפלו שלושה חיילים דרוזים בעזה, על-ידי קבוצת מרצחים מה"חמאס". מי ייתן שקורבנות אלה יהיו אחרוני הנופלים של צה"ל ומדינת ישראל.

לאותם טרוריסטים מרצחים אומר, שמאה שנות אלימות, רצח, טרור ומלחמות, שבהן נפלו אלפי קורבנות, לא הביאו לפתרון הסכסוך הישראלי-הערבי והישראלי-הפלשתיני.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מונח היום לפנינו הסכם שיש בו סיכונים וסיכויים. הסכם זה הינו גורלי לעם היהודי ולתושבי מדינת ישראל באשר הם. אין זה סוד שלהסכם הזה אין קונסנסוס בעם, במדינת ישראל; אפילו מותר לומר שהסכם זה מפלג את העם. יש חילוקי דעות קשים, מרים וכנים. יש מטען רגשי כבד בין המצדדים ובין המתנגדים. יש ניפוץ חלומות ואמונות של תושבים, של אנשים.

חברי הכנסת, אני חושב שבנושא גורלי זה לעם היהודי, למרות היותי אזרח ישראלי, כי שירתתי שנים רבות בצה"ל, אין לי זכות כאזרח דרוזי להיות מעורב בהכרעה שבה העם בישראל חצוי וקרוע, כשמחד גיסא מחציתו, ובה חברי למפלגה וחלקים רבים אחרים, אומרים שהסכם זה מהווה סכנה קיומית למדינת ישראל ומביא ליתר שפיכות דמים, אלימות וטרור, ומאידך גיסא הממשלה חתמה על ההסכם הזה, והיא אומרת שיש סיכוי, שנפתח צוהר חדש ויש סיכוי לשלום אמיתי במזרח התיכון.

כבן המיעוט הדרוזי וכאזרח ישראלי, ניצב אני כאן באחת השעות הקשות והגורליות מבחינתי, כנציגם של רבים מאחי ואחיותי בני העדה הדרוזית ואזרחי ישראל הלא-יהודים בגליל, בכרמל ובמשולש. אני חש כאותו שליח ציבור העומד בהתרגשות, בחרדה ובתחושת שליחות, נקרע בין נאמנותי למפלגתי,

לחברי בכנסת ולא לפי חברי, חברי מרכז הליכוד, שנתנו בי את אמונם, הקוראים לי שעה שעה להתנגד להסכם, לבין צו מצפוני לבני עדתי ולמצביעי הליכוד מקרב הלא-יהודים אזרחי מדינת ישראל.

במצב גורלי זה עמדתי פעם אחת בחיי, במלחמת לבנון, כאשר צה"ל הכניס את הפלנגות ללב הרי השוף, לב היישוב הדרוזי בלבנון, והן גרמו להרס ולקורבנות שווא. כאז גם היום עמדתי על זכותי להביע את דעתי ולעמוד על עקרונותי וצו מצפוני בנושאים שבעיני הם גורליים. גם אז עמדתי ונלחמתי למען השינוי בתוך לבנון, עמדתי והתנגדתי למה שנעשה שם. היום אני עומד כאן. אולי דעותי נוגדות את עמדת הרוב, את עמדת חברי.

מאז חתימת ההסכם באו אלי הביתה בצפון משלחות רבות של תומכי הליכוד. אני אישית הסתובבתי בכפרים ושוחחתי עם משפחות אשר שכלו את יקיריהן למען ביטחונה וקיומה של המדינה. חלקן נפגעו מאנשי אש"ף, אך למרות הכאב והרצון הטבעי לנקום את דם יקיריהן, רובן, להוציא בודדות, העדיפו את הסיכוי המסתמן לשלום על פני הסיכוי של המשך המלחמה. שוחחתי עם חכמי דת מבני העדה, הם גוזרים על עצמם אי-מעורבות בפוליטיקה, אך הם אמרו שהשלום ניצב בעיניהם מעל לפוליטיקה.

מלה לחברי ביבי נתניהו: אני אוהב ומעריך אותך, מוכן ללכת למענך באש ובמים. קשה לי מאוד להצביע נגדך, בהתחשב בעבר המשותף שלנו, אבל תסלח לי על שאני מוכרח להימנע הפעם, כי זהו צו מצפוני וצו עדתי. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אסעד אסעד. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם רביץ, אחריו – חבר הכנסת האשם מחאמיד.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הבודדים, אבל לעומתם אלפי אזרחי מדינת ישראל אשר יושבים בבתיהם קשובים לדיון החשוב הזה, תרשי לי לפתוח את דברי בתפילה, תפילה של שליח ציבור: היה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל, הורם מה שיאמרו, הבינם מה שידברו, השיבם מה שישאלו, ידעם איך יפארו, שלא ייכשלו בלשונם ולא יינקשו בשינונם ולא יבושו במשענם ולא ייכלמו במ שאונם, ואל יאמר פי דבר שלא כרצונך.

גברתי היושבת-ראש, דומני כי מרוב דברים, ביניהם דברים חשובים, גם דברי מלל, שכחנו, חברי הכנסת, מה בעצם אנו נדרשים לעשות ועל מה עלינו להצביע. דבר אחד ברור, שאינו נדרשים להצביע על הסכם העקרונות שנחתם – משתי סיבות: האחת, יען כי ההסכם כבר נחתם ואינו דורש את הסכמתנו. הסיבה השנייה והעיקרית – לא יעלה על הדעת שנתבקש לאשר את הנייר הזה כאשר רב בו הסתם על המפורש, כאשר הסודות שבו מכסים על הגלוי וכאשר כל הרוצה לדרוש בו יכול לדרוש כאוות נפשו.

ואין אני מדבר בדברים שוליים, אשר מטבעם חייבים להיות נדונים בהמשך התהליך בוועדות משותפות, אלא בנושאים עיקריים ביותר, במחלוקת הבסיסית והיסודית אולי בין ישראל לפלשתינים, כמו למשל שאלה מאוד זעירה, האם מדובר במדינה פלשתינית כן או לא? הפרשנות במסמך הזה חוצה לא רק בין ישראל לאש"ף אלא אף בתוך הקואליציה והממשלה. יש שם בנושא הזה חילוקי דעות קוטביים גם בפרשנות וגם בכוונות. או, למשל, דבר פעוט נוסף כמו עזה ויריחו תחילה, וכן הגבולות של כל שטחי האוטונומיה, ובעיקר הגבולות העתידיים של המדינה הפלשתינית, לדעת הגורסים זאת בממשלה.

מה באמת אתם מציגים לפנינו? על מה מדובר? עניין כה עקרוני איננו מופיע בהסכם הזה. הדעות חלוקות לגבי הסוגיה הזו גם בין ישראל לאש"ף וגם בתוך ישראל. הדברים אמורים גם ביחס לזכות השיבה. לא לחינם נזרקו לחלל האוויר מספרים אסטרונומיים שונים מכל הכיוונים.

רבותי חברי הכנסת, זה לא עניין רציני, ולכן אין אנו מתבקשים להצביע על הסכם העקרונות. מדברים עמנו על ביצה שנולדה בין השמשות, בחשכה, ובלי להשתתף בחבלי הלידה ובלי לדעת למה וכיצד עלינו להצביע אם האפרוח הוא תרנגול או תרנגולת. כל שעלינו, חברי הכנסת, לעשות הוא לקרוא את קריאת השכווי לאחר מעשה.

מה אומרת לנו הממשלה? אל תצביעו עבור הנייר – כך אמר ראש הממשלה – הצביעו עבורנו; תסמכו על הממשלה שהיא תדע בעתיד לכלכל את מעשיה, תנו לממשלה "קרט בלנש" לנהל את המשא-ומתן ולהחליט בשאלות החשובות, ותסמכו על הממשלה שתנהג כפי שנהגה היום, היא תביא שוב לפני הכנסת את הנושא, כדי שנענה אמן על מעשיה שיהיו שוב נחלת העבר.

למה? מה קרה? מדוע שנאמין לממשלה? וכי הממשלה עצמה מדברת בשפה אחת בעניינים העיקריים כמו מדינה פלשתינית, גבולות, זכות השיבה, ירושלים, התנחלויות ועוד? מי מדבר באמת בשם הממשלה? אותו חבר כנסת המתייסר רוחנית, ערכית ואידיאולוגית על כל פיסת קרקע מארץ-ישראל שעליה יהיה עליו לוותר, וזה עבורו ככריתת איבר מגוף חי, או חבר הכנסת הרוקד על גגות יריחו עטוף דגל אש"ף, או אחרת הרואה בשמחה את חתימת ההסכם כשמחת כ"ט בנובמבר או יום העצמאות? מי מדבר בשם הממשלה ומי ינהל את המשא-ומתן העתידי? על מי לסמוך ולמה לסמוך? למה לא תבוא הממשלה ותאמר כי היא תשתף את כל חלקי העם באחריות העתידיה?

בכלל אני שואל את ראש הממשלה, מדוע הוא עושה כל-כך הרבה מאמצים להגדיל את הרוב שלו, ושולח שליחים לכל הכיוונים? האם לא כדאי לו להגיע למשא-ומתן כזה עם רוב יותר מצומק, עם הרוב המינימלי, ולבוא אל הפרטנרים ולנהל אתם משא-ומתן מעמדה קשוחה?

אבל, גברתי היושבת-ראש, בעיקר אני מבקש לומר לממשלה המבקשת את אמונו, נכון, בסולם הערכים שלנו נמצאים ערכים שונים, כמו ארץ-ישראל, חיי אדם, שלום. לפעמים יש סתירות בין ערכים, ועלינו להחליט את מה להעדיף ומה לדחות.

מה אנו, כיהודים מאמינים, עושים? אנו חיים לפי הערך העליון ביותר, זה ערך התורה, שעל-פיה אנו חיים והיא אכן עבורנו תורת חיים. ומשום כך, חברי הכנסת, יש לנו ויכוח קשה עם הממשלה הזאת. הממשלה המורכבת הזאת אינה מומרצת רק בעניינים המדיניים. היא מומרצת ותהיה מובלת בעניינים שהם חשובים בעיני בדרגה הראשונה, אף לפני העניינים המדיניים. כי אם לא יאמר "למען

הקים אותך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלוקים", אם לא נהיה לעם, מה לנו מדינה. אצלנו זה סדר העדיפויות הנכון. לפי דעתי, היינו חייבים בראשונה להחליט ולהסכים בינינו על הסכמה לאומית בקשר לזהותנו היהודית ולדברים הבסיסיים המוסכמים ביחס לביטוי הכללי הציבורי לזהותנו היהודית.

אני יודע כי חלקים חשובים בממשלה הזאת מובילים את הממשלה ואת העם למציאות חדשה, פלורליסטית, דמוקרטית, חברה חדשה, מתקדמת לדבריהם, חברה ללא זהות ובוודאי ללא זהות יהודית. מה לנו ולהסכמים כאלה או אחרים אם אין לנו דואגים לעצם קיומנו העתידי כעם יהודי? נגיד שהשלוש יצליח, אבל גם תוכניות אחרות לשינוי פני החברה הישראלית עלולות חס ושלום להצליח. מה יהיה על העם המסכן הזה, הנרדף, המעט, הנאבק על קיומו הרוחני אלפי שנים? מה יקיים אותו בתוך המרחב השמי הפתוח שיווצר? מה יהיה בעוד 5, 10 או 15 שנים? מהיכן הוא ישאב את תעצומות הנפש להמשיך ולהתקיים? מה יקרה לנו אם נהיה חברה דמוקרטית חופשית, כאשר האלילים שלנו יהיו ג'קסונים ואלטונים למיניהם, קמצוץ של תרבות ושלטון הבג"צים? הרי אנו דוהרים לטשטוש הווייתנו הרוחנית, וממילא גם לסכנת קיומנו הפיסי בכך שנאבד את ענייננו להיות מה שאנו.

הנה אסיים בתמצית האידאולוגיה שלנו, בקריאת שני פסוקים מפרשת ניצבים: "העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך לאהבה את השם אלוקיך, לשמוע בקלו ולדבקה בו, כי הוא חיך וארך ימך לשבת על האדמה אשר נשבע השם לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם". החיים, התורה, האדמה כרוכים זה בזה. כפי שהתורה נמסרה לחיים, לא בשמים היא, כך אין חיים ללא תורה וודאי שאין אדמה ללא שניהם.

בערב יום הכיפורים אני פונה לכל בית ישראל, דתיים וחילונים מכל המחנות, הבה ונעשה בינינו פיוס לאומי, כאשר יקראו כולם בשם השם ונכבד זה את זה ונקבע מסמרות, שיהוו בסיס לקיומנו הרוחני, היהודי המשותף, כמו שבת, כיבוד התורה ולומדיה, ולהשם הישועה.

ותרשו לי לסיים בשיר השלום מזמירות מוצאי שבת. "אשרי מי שראה פניו בחלום, אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום, השם יברך את עמו בשלום". אנו בעד שלום אמיתי, אנו רוצים ממשלה אחרת או לפחות שתנהג אחרת, ובכך נוכל לדון בדברים אחרת, אבל לממשלה כזאת לא נוכל לתת אמון. גמר חתימה טובה לכל בית ישראל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רביץ. אני מזמינה את חבר הכנסת האשם מחאמיד. אחריו – כבוד השר בנימין בן-אליעזר.

האשם מחאמיד (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אין לי ההיסוסים והקונפליקטים של חברי אסעד אסעד. אני שמח בחלקי, שאין לי הדילמות האלה, משום ששנים רבות חיכינו לרגע שבו נוכל לברך על ההכרה ההדדית בין ישראל לאש"ף, נציגו של העם הפלשתיני.

והנה הגיע הרגע החשוב הזה, שבו כל צד מכיר באויבו משכבר הימים ואומר די למלחמות, די לשפיכות הדמים, די למשחקי המחבואים, די להכחות, די לדם ולדמעות, ושני העמים, הישראלי והפלשתיני, חיכו לרגע הזה. כל מי שיוצא לרחובות ישראל ומדבר עם האנשים יכול לראות את ברק התקווה שניצת בעיני אזרחי המדינה מכל שכבות האוכלוסייה. אני גאה שהדברים שנאמרו על-ידינו, על-ידי חד"ש, במשך שנים רבות מהווים היום את אבן היסוד של המציאות הפוליטית החדשה.

אנחנו רואים היום שיצחק רבין ושמעון פרס, יאסר ערפאת ואבו מאזן ומחמוד עבאס לוחצים ידיים. ישראל מכירה באש"ף ובזכויות הלאומיות והפוליטיות של העם הפלשתיני. זוהי התחלה, ומימוש השלום היציב נעוץ בהכרה בזכויותיו של העם הפלשתיני בצורה חד-משמעית להגדרה עצמית ולמדינה עצמאית לצדה של מדינת ישראל.

אני חייב, גברתי היושבת-ראש, בהזדמנות חגיגת זו לברך את תנועות השלום בישראל, שנשכחו משום-מה במשך היומיים האחרונים ולא נזכרו, אשר תרמו להזזת מחוגי השעון קדימה ברצון לחסוך דם, אש ושנאה. הפגנות "שלום עכשיו", "נשים בשחור", "יש גבול" וקבוצות שלום אחרות נקראות לעמוד על המשמר גם היום, כי המלאכה עדיין לא הסתיימה, כי תהליך השלום אינו מובטח מפני סכנות, מכשולים, הכשלות וניסיונות הכשלה.

גברתי היושבת-ראש, אתמול נשמעו דברים איומים של הסתה פרועה כנגד חברי כנסת ערבים. חבר הכנסת שגב, ולצערי גם ידידי חבר הכנסת שילנסקי דיברו במליאה וביקשו, דרשו ופסקו שחברי, כנסת ערבים לא ישתתפו בהצבעה. שמעתי את חבר הכנסת שגב בהפגנה מול הכנסת מדבר ואומר, שיש חמישה חברי כנסת ערבים שעליהם נשענת הקואליציה הזאת או ההסכם הזה, שהם נציגי אש"ף בכנסת. שמעתי אותו כשעברתי, וכעבור כמה דקות, בשעה 21:30, הייתי בכביש, ברחוב המוביל ל"רמדה", האנשים ראו על הגג או על החלונות של המכונית שלי את המלים: שלום, סלאם, PEACE, וקהל פתאום התחיל להצטופף מסביב למכונית ואנשים אמרו: אה, זה הערבי ה – – – ואני לא אגיד את המלה, כי זה לא נאה לבית הזה, האשם מחאמיד, וכולם קפצו, אספסוף של אנשים, ואני הייתי חייב להימלט משם. כי מה קורה פה? למה מצפים כאשר אנשים מסיתים הסתה כזאת?

ואני חייב לומר, לצערי הרב, שאני חושב שהכנסת ביום כמו אתמול היתה צריכה לעשות משהו כדי לאבטח חברי כנסת במצב שכזה כנגד הסתה המתנהלת נגד חברי כנסת כאלה, לפחות ביציאתם מן הכנסת.

כפי שאמרתי קודם, רבים מחברי הכנסת של הימין ביקשו ודרשו בצורה חד-משמעית, על-פי התיאוריות הגזעניות שלהם, שלא תהיה לנו זכות להצביע בנושא הנדון בגלל היותנו לא יהודים, וחשבתי וקיוויתי שרק חבר הכנסת מצא חושב כך, והנה אני מוצא שיש לו שותפים רבים בימין, אשר באים לפסול אותנו.

לכן אני בא ואומר: בואו נראה בעצם מה הכותרת של ההסכם. כתוב שם שההסכם הוא ישראלי-פלשתיני, ולא כתוב שהוא הסכם יהודי-פלשתיני. אילו הוא היה יהודי-פלשתיני, הייתי מבין את זה, הייתי אפילו יוצא מהאולם. אבל כשכתוב שההסכם הוא ישראלי-פלשתיני – אני כן ישראלי, ושום חבר כנסת אינו יכול לפסוק על-פי ההלכה הגזענית שלו שאני לא ישראלי.

גברתי היושבת-ראש, עוד דבר אני חייב לומר. דרך אגב, גם חברי אסעד אסעד לא יהודי, אבל לחצו שהוא לא יימנע, אלא יצביע עם מפלגתו. כשהוא אתם, הוא כשר. כאשר הוא לא אתם, הוא פסול והוא טרף והוא לא בסדר?

יש כאלה שמדברים על בחירות ועל משאל עם, ואני אומר: עכשיו רואים שבקרב האוכלוסייה היהודית לפחות 65% תומכים בהסכם השלום הזה, בהכרה באש"ף, ואילו בקרב האוכלוסייה הערבית לפחות 99% תומכים בהסכם. ואם רוצים משאל עם, האם הכוונה היא שאנחנו לא נשתתף בו?

אלכס גולדפרב (צומת):

אם אתם כל כך בטוחים, בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

רגע, אז אנחנו לא נשתתף במשאל עם? מישהו רוצה להגיד לנו: אתם מחוץ לגדר?

אלכס גולדפרב (צומת):

תשתתפו, תשתתפו.

האשם מחאמיד (חד"ש):

נשתתף, אז יש כבר רוב.

אלכס גולדפרב (צומת):

נראה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, בימים אלה, יותר מאשר בכל עת אחרת, יש מקום, ואף יותר – יש דרישה וצורך ביוזמות של רצון טוב, ביצירת גשר של אמון. כפי שנאמר כל הזמן, הרי שלב הביניים, כוונתו לבנות אמון, אך גם מצד ישראל יש מקום, אדוני השר בן-אליעזר, שהיא תתרום לכך על-ידי מחוות של רצון טוב: כיבוד זכויות האדם בשטחים; הפסקת הרג אנשים; החזרת המגורשים בעת האינתיפאדה ולפני האינתיפאדה; הפסקת מדיניות אטימת בתיים; שחרור האסירים הפלשתינים,

ובמיוחד אסירים חולים, קשישים, אשר שהו שנים ארוכות בבתי-כלא; שחרור ילדים במגידו ובשרון ובדמון, לא פחות מכ-150 ילדים שצריכים היו לשבת על ספסל הלימודים, בכיתות ז', ח' וט'; שחרור אסירות, נשים שהורחקו מילדיהן וממשפחותיהן, המפגנות בימים אלה למען השלום; שחרור אסירים מינהליים. שחרור אסירים ייתן בכלל תחושה אחרת לכלל בני העם הפלשתיני.

ועוד דבר, גברתי היושבת-ראש. קיימים צווים והוראות ביטחון, שהוציאו אל מחוץ לחוק ארגונים והתארגנויות אשר הם חלק מאש"ף. היום, אחרי הסכם ההכרה ההדדית בין ישראל לאש"ף, יש מקום לביטול הוראות אלה, אשר בגינן יושבים אלפים בבתי-הכלא: הרמת דגל, המנון פלשתיני, חברות בארגון – כך שהביטול יקבל תחולה רטרואקטיבית, וכך להתחיל בשחרור של חלק מהאסירים, כי ההיגיון אומר, גברתי היושבת-ראש, שההכרה באב או בהורה פירושה גם הכרה בחוקיותם של הבנים, אלה היושבים בבתי-הכלא. לא ייתכן מצב שבו ישראל מכירה באש"ף, בהורה, באם ובאב, בעוד הבנים עדיין מוחזקים כבלתי חוקיים.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חברי הכנסת, אני בטוח שבסופו של דבר תהיה נסיגה כוללת מכל השטחים הפלשתיניים הכבושים. אני גם בטוח ששלב הביניים אינו יכול להיות אלא שלב ההכנה למדינה עצמאית. ואין בלבי ובראשי ספק בכך שהמדינה הפלשתינית היא אכן בדרך, כי זו הדרך היחידה, זה המוצא היחיד לשלום יציב בין שני העמים, משום שאני בטוח ששני העמים, הישראלי והפלשתיני, הגיעו עם הגב אל הקיר. שניהם שפכו מספיק דם ודמעות, ואין להם מנוס אלא אופציה אחת, אין להם אופציה אחרת, אין להם אלטרנטיבה אחרת אלא רק להתקדם על דרך השלום. אין אופציה ואין אפשרות לחזרה אחורנית, כי שני העמים כבר מבינים ששלום אינו מעשה חסד מצד זה לאחר, אלא השלום הוא אינטרס לאומי ואנושי מדרגה ראשונה.

ולכן חייבים לתת הזדמנות לשלום, חבר הכנסת רביץ, כדי שתתגשם הנבואה: "לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". צריך רק לבחור גם את הפסוקים הנכונים בזמן הנכון. לא אומר שלום וגם לא אומר להתראות למלחמות, לשנאה, לדם ולדמעות.

מי ייתן ויבוא היום וראש הממשלה ונשיא המדינה ינאמו בפני המועצה הלאומית הפלשתינית הנבחרת ונשיא פלשתינ ינאם כאן בכנסת ישראל. אני בטוח שגם היום הזה יבוא במהרה.

שנה טובה, גמר חתימה טובה וגמר חתימות טובות. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, יש לי שאלת הבהרה אליך. האם אדוני מתכוון גם לשחרורם של רוצחי ילדים, נשים ואזרחים?

האשם מחאמיד (חד"ש):

תראי, יש פה שר מאוד מכובד, שמייצג את הממשלה. אני חושב שהממשלה תצטרך לבחון. אני מדבר פה באופן כללי על כך שצריך לבחון את הוצאת אותם 150 ילדים. אותם 150 ילדים, בטוח שלא רצחו. אותן 90 או 80 נשים בבתי-הכלא – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

שאלתי על רוצחי ילדים, נשים ואזרחים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

צריך גם לבדוק כל דבר לגופו של עניין. אני בטוח שיש פה גם ממשלה שיכולה לבדוק ולהחליט. אני, כמובן, לא אתחיל להביא כאן רשימות את מי לשחרר ואת מי לא לשחרר, אבל כמדיניות כוללת, למשל, מי שנכנס לבית-כלא בגלל הרמת דגל – הרי היום מרימים דגל; מי שנכנס לכלא בגלל שייכותו לאש"ף – הרי היום אש"ף מוכר. למה הוא נמצא בבית-הכלא? למה הוא צריך לשבת שם? הוא נמק בבית-הכלא. למה? לדברים כגון אלה אני מתכוון.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. אני מזמינה את כבוד השר בנימין בן-אליעזר, אחריו – חבר הכנסת רוני מילוא, ואחריו – חבר הכנסת אפרים גור. בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה כאן, אני לא בין הרוקדים, לא בין העליזים והעולזים, אני לא בין אלה שקופצים מעורם. כן, אני שבע רצון. אני בין אלה שבצד שביעות הרצון ובצד התקווה חושבים שקיימת גם התפילה וקיים גם החשש. לא קל. לא קל.

אני אומר אף יותר מזה: אני יודע שיש ציבור גדול שיושב בשטחים והוא ציבור מאמין, הוא ציבור כואב, הוא ציבור שאסור לזלזל ברגשותיו. דרך אגב, זה גם ציבור שהנהגת "גוש אמונים" איננה מייצגת אותו. הוא אף מקיא מסגנונה, הוא אף מקיא מדרך מאבקה.

לימור לבנת (הליכוד):

בשם מי אתה מדבר?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני מכיר אותם, חברת הכנסת לימור לבנת.

לימור לבנת (הליכוד):

מי נתן לך רשות לדבר בשמם?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני מכיר אותם.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

את בעלת הבית שלהם?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

בניגוד לאלו שיושבים כאן, חברת הכנסת לימור לבנת, אני הייתי שותף להקמתן של 80 התנחלויות; כדאי שתדעי. שש שנים ישבתי בשטחים. אני מכיר אותם, לכן הם גם ראויים לכל הכבוד. אני גם יודע, למרות הכאב והדמעות, הם לא ילכו וייתנו שיובילו אותם, כפי שהנהגת "גוש אמונים" חושבת להוביל אותם. שנינו יודעים מי עמד כאן והפגין. שנינו ראינו מי עמד כאן והפגין.

לימור לבנת (הליכוד):

מי?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לא ההמונים שיושבים שם. הם כואבים, הם נשארו בבית.

לימור לבנת (הליכוד):

זה שטויות.

שר הבינוני והשיכון ב' בן-אליעזר:

האמיני לי דבר אחד, זו האמת, עם כל הכאב, וצריך בשביל זה גם לכבד אותם. הם לא יפירו חוק.

לימור לבנת (הליכוד):

זו אמת כמו שאתם דוברים אמת.

שר הבינוני והשיכון ב' בן-אליעזר:

הם לא יפירו חוק. 27-28 שנים שירתי בצה"ל. מעולם לא היתה לי שאלה על צדקת הדרך. מעולם גם לא שאלתי – וגם היום אומר את זה כאן, מעל במה זו, גם בגילי, אם יהיה צורך מחר ללכת ולהילחם, אני אלך ואלחם, כנהג. אבל אסור ברגע היסטורי כזה, אסור להחמיץ את ההזדמנות. את זה אנחנו חייבים ללוחמים, את זה אנחנו חייבים לילדים שלנו, את זה אנחנו חייבים כממשלה לאלה שלקחנו על עצמנו את הזכות לשלוח אותם לשדות הקרב. זכות זו מחייבת אותנו גם לא לשכוח אותם לדקה, אבל גם לא לפספס כל סיכוי כדי למנוע מהם מלחמות.

כל חיינו נלחמנו, כי לא היתה אלטרנטיבה אחרת. כל חיינו נלחמנו, כי לא ידענו אחרת, ידענו שצריכים רק להגן על הבית. והנה היום, אני מודה, לא מאהבת ציון, ולא יושבים לפנינו ארגונים חובבי ציון, לא. אבל אני מודה שהיום נשתנה משהו. נשתנתה המציאות. נשתנתה המציאות, ואולי אחד המשתנים היותר חשובים, וכדאי שהבית הזה ידע זאת, הוא כוחו ועוצמתו של צה"ל, כוחו ועוצמתו של העם היושב כאן בציון. חאפז אל-אסד ידע שהוא לא יגיע לעולם לאיזון אסטרטגי עם ישראל.

מישהו חלם שארגון הטרור הזה, שעסק כל כך הרבה בשפיכות דמים, יהיה מוכן ללכת ולהתייצב היום ולומר אני מפסיק להיות ארגון טרור?

שאול יהלום (מפד"ל):

הוא לא אמר את זה. הוא אומר שהדרך תביא לחיסול ישראל.

שר הבינוני והשיכון ב' בן-אליעזר:

היום בשעה 21:00 שמע כל בית ישראל על מכתב שהופקד בידי שר החוץ הנורבגי מטעמו של יאסר ערפאת. אני לא קראתי את המכתב הזה, חבר הכנסת יהלום. אני יכול רק להתרשם ממה ששמעתי, וגם זה לא מספיק לי. אבל אני אומר לך דבר אחר – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

מה כתוב שם?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

מה שנאמר בחדשות הוא, שבעצם ערפאת קורא להפסיק את האלימות, להפסיק את הטרור ולחזור לחיים נורמליים. אני לא קראתי את המכתב. כך הודיעו בחדשות. אם אומנם זה נכון, אני חושב שאנחנו עומדים ומסתכלים על חזיון שבחיים לא האמנתי שהוא יהיה. ארגון אש"ף חדל בזה להיות ארגון טרור. שמתם לב מה קרה היום? את מי רצחו בשטחים? שימו לב מה קורה היום. בעיני אולי הפסקה היותר-חשובה מהכול היא לא שהוא מצהיר שהוא מתנגד לטרור והוא ייאבק בטרור, ולא זה שהוא קם ואומר: אני אוריד את אותם סעיפים באמנה הפלשתינית שמדברים על השמדת הבית היהודי, ולא זה שכל מה שיקרה בעתיד שואב את כוחו מ-242 ו-338, ולא שום דבר אחר.

לימור לבנת (הליכוד):

ו-195.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

ולא זה שכל אשר יתרחש בעתיד, ויהיו חילוקי דעות, יובא בדרכים של שלום לידי ועדה משותפת. דבר יותר חשוב בעיני זה עצם זכותה של ישראל, מדינת היהודים, לחיות בשלום ובביטחון. חברים, מי שמכיר – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

בלי ירושלים.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

חבר הכנסת יהלום, שמע ממני עצה פעם אחת כחבר: "גוש אמונים" הביא את האסון הכי גדול על השטחים. עומד לפניך אדם שכאשר היה במדים התחנן: אתם מביאים אסון ואתם יוצרים את "הקו הירוק" במו ידיכם.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה ממשיך עם הדמוניזציה הזאת.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

הם שיצרו את האווירה בעם, שכל מי שחוצה את "הקו הירוק" הולך להתאבד, סכנה, מוות, רצח, הורגים אותם. היום הם עושים אותה שגיאה בדיוק.

לימור לבנת (הליכוד):

הם המציאו את כל זה. לא היתה אינתיפאדה, לא היה רצח. למה הדד-לגיטימציה הזאת לחלק מהיהודים?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

היום הם חוזרים על אותה שגיאה.

לימור לבנת (הליכוד):

אבל פואד, למה אתה עושה את זה?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

שים לב, חבר הכנסת יהלום, הרי אתה איש דתי, שים לב איזו מהפכה מוסרית, רוחנית – זכות העם היהודי להתקיים בשלום ובביטחון. ממה אנחנו מפחדים?

שמעתי פה את ביבי נתניהו, המנהיג הדגול. האזנתי לו בקשר רב, חיפשתי רק דבר אחד: אלטרנטיבה, מה הוא מציע. טוב, תציע לנו משהו, גם בהנחה שכל מסע ההפחדות והאיומים שלך הוא נכון, ישבתי ורעדתי. מה אתה מציע? כן הציע את עמדות התצפית, את השכפ"צים, את כובעי הפלדה, את הפאוצ'ים.

לימור לבנת (הליכוד):

אתם מציעים גדר אלקטרונית.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

זה מה שהוא הציע. אבל, מה שמפחיד אותי יותר מכול, חברת הכנסת לבנת, אני חש שכאן, בבית הזה, חלק מהאנשים מפחדים להיפרד מהיגון, חלק מהאנשים מפחדים להיפרד מהשכול, מפחדים להיפרד מהכאב, מהמצוקה, מהנכות.

לימור לבנת (הליכוד):

למה אתה מדבר כך?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

כי זה כך.

לימור לבנת (הליכוד):

למה אתה מדבר כך?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

כי זה כך.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה יודע שזה – אני לא רוצה לחטוא בלשוני.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

כי זה כך. מה אתם מציעים?

לימור לבנת (הליכוד):

זאת האשמה שהיא אפילו לא חכמה, לא רק שהיא לא נכונה. להגיד שלא רוצים להיפרד מהשכול? באמת, תחזור בכך מזה.

אני מבקשת ממך, אדוני היושב-ראש, תבקש מהשר שיחזור בו מהדברים שאמר, שאנחנו לא רוצים להיפרד מהשכול.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לא אמרתי עלייך.

לימור לבנת (הליכוד):

אין לנו משפחה? אין לנו ילדים? אנחנו לא רוצים להיפרד מהשכול? איזה מין צורת דיבור זאת?

היו"ר ש' וייס:

את רוצה שאני אעביר את זה לשר, או שאת סומכת על כך שהוא שמע את בקשתך?

לימור לבנת (הליכוד):

אני סומכת על השר שהוא שמע את בקשתי.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני השר, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, אתה בשלב השאלה הזוהי כבר יומיים. מה יהיה?

שאלו יהלום (מפד"ל):

לא, שאלה אמיתית.

היו"ר ש' וייס:

אם השר יסכים, אני מסכים.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לא, אני לא מסכים עכשיו. כשאני אגמור.

שאלו יהלום (מפד"ל):

שאלה טובה.

היו"ר ש' וייס:

התאמנת יומיים על זה.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אדוני היושב-ראש, אנחנו חייבים את ההחלטה של מחר לילדינו. אנחנו חייבים להם את זה, משום שהרושם שלי הוא, שבפעם הראשונה אנחנו עומדים לסגור דלת ולפתוח דלת חדשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אולי תענה מה עם מדינה פלשתינית, ולא בסמאות? הכול שקר.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני לא נמנה עם מי שאומרים שסגרנו מאה שנות טרור או מאה שנות מלחמות.

דוד מנע (הליכוד):

זה שמעון פרס.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני לא בקרב אלה. אני חושב שלנו יש כוח להילחם עוד מאה שנה. אין לנו בעיה. השאלה – האם צריך.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתם התעייפתם?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אנחנו התעייפנו.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה הגורם לכל ההסכם.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

האמן לי דבר אחד, מה שאנחנו עשינו בשנה, חבר הכנסת יהלום, ראשי ממשלות שלכם אפילו לא חשבו על זה. תקשיב היטב.

שאול יהלום (מפד"ל):

איפה, במחלפים?

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לא. אגב, המחלפים לא רעים, תאמין לי. גם שם אני חוסך חיי אדם. אבל את הסגר לא אתה עשית. את הסגרים לא הממשלה שלך לשעבר עשתה, גם לא את הגירוש וגם לא את הפעולה בלבנון. את זה אנחנו עשינו, משום שאמרנו שלא נוותר על קיום הביטחון – לא ויתרנו עליו עד היום הזה. אבל כאשר יש הזדמנות שאש"ף מפסיק להיות ארגון טרור ומתייצב כארגון מדיני, זו צריכה להיות מדינה וצריכה להיות ממשלה מטורפת כדי שלא לקחת על עצמה את הסיכון הזה ולהתיישב מולם ולדבר.

לימור לבנת (הליכוד):

ממשלה מטורפת, זה נכון.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

נשבר הקיר הפסיכולוגי, התמוטט, ואני מקווה שאנחנו יוצאים לדרך, לדרך ארוכה, לדרך שבסיומה נוכל לומר לילדינו: כפי שאמרנו לכם לצאת למלחמות, אנחנו אומרים לכם היום די במלחמות.

לי אין צל של ספק, אדוני היושב-ראש, שלא רחוק היום וכל אשר התרחש כאן, ואני רואה את אשר התרחש, זו תהיה לא שירה אלא עשייה למען הילדים שלנו – –

שאול יהלום (מפד"ל):

בכייה לדורות.

שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

– – בתחום הכלכלי, בתחום חברתי, לא רק לנו אלא לכל המרחב הסובב אותנו.

כן, אני רואה את האלטרנטיבה שמנסה הגוש הזה להוביל אליה. אני רואה אותה. אני רואה אותה דרך ההתעצמות של הגוש הפונדמנטליסטי. זו הגדרתי. זו אלטרנטיבה לכל אלו שלקחו חלק במשא-ומתן. הם יודעים שהאלטרנטיבה היא, שמחר אנחנו מתעסקים עם "חמאס" בטווח המידי, ובגדול מחזקים את הגוש הפונדמנטליסטי.

תודה לאל שזכינו כפי שזכינו לתת הוראות ולקבל החלטות בתחום הביטחון. גם נקבל את ההחלטה, שיש בה מידה מסוימת של סיכון, אבל יש בה הרבה סיכוי והיא פותחת פתח של סיכוי למחר טוב יותר לכל הילדים שלנו.

בהזדמנות זו אני רוצה לברך את כל הבית בברכת גמר חתימה טובה. אני מודה לכם.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר. רשות הדיבור לחבר הכנסת רוני מילוא, ואחריו – לחבר הכנסת אפרים גור.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאשר נחתמו הסכמי קמפ-דיוויד הייתי אני חבר כנסת צעיר והתלבטתי קשות לפני שהצבעתי בכנסת. היו לילות ללא שינה, מחשבה, התלבטות. בסופם של אותם לבטים החלטתי אז להצביע בעד הסכם השלום שעשה מנחם בגין יחד עם הנשיא סאדאת, ואינני מצטער היום על כך שתמכתי אז בהסכמים האלה. וגם אז היו רבים, גם בתנועתי וגם מחוצה לה, שראו רק שחורות. התברר שהשלום קיים, לא נופלים חיילים בגבולנו עם מצרים, וגם אם השלום הוא לא כפי שהיינו רוצים אותו, וגם אם השלום הוא קצת קר יחסית למה שרצינו, עדיין זה הסכם שלום.

לפני כשנתיים ישבתי בישיבה עם חברים טובים שלי בממשלה דאז, ביניהם היה ראש הממשלה ושר הביטחון, שר המשפטים ואחרים, והצעתי להם אז לעשות צעד חד-צדדי של יציאה מעזה והחלת אוטונומיה חד-צדדית בעזה. ההצעה לא התקבלה אז, לפני כשנתיים.

אחרי הבחירות האחרונות העליתי שוב את ההצעה בוועידת הליכוד ונימקתי אותה בפני מליאת הוועידה. הייתי מבקש לקרוא בפניכם את הדברים שהבאתי שם, שהם נכונים גם היום.

אני מוכרח לומר לך, ידידי השר בן-אליעזר, שאני מקנא במידה רבה באלה שכל כך בטוחים בהחלטה ובהסכם הזה שאנחנו מדברים בו עכשיו. אני גם מקנא באלה שבטוחים כל כך שזה אסון. זו לא סיבה לריקודים ולשמחות וזו גם לא סיבה לאבל ולתחושה של אסון. יש פה בהחלט מקום להרבה שאלות. יש פה הר של סיכונים מול גבעונת של סיכויים. ולכן ההתלבטות גם בנושא הזה מבחינתי היתה כל כך קשה.

בוועידת הליכוד, ויושבים פה חברי, ויסלחו לי אם אני אומר דברים שהם אינם שותפים להם, אמרתי אז, שראוי שהליכוד יתאים את עמדותיו למציאות המשתנה של המזרח התיכון. על הליכוד לבחון ולרענן את התוכנית המדינית בהתאם למתרחש בעולם ובישראל. הליכוד חייב להוות אופוזיציה לוחמת ומאוחדת, אך חייב גם לשמור על עצמו כאלטרנטיבה ראויה ומוכנה לשלטון, כמפלגה אשר העם מתייחס ברצינות לתוכניותיה ומעריך שהיא יכולה במהירות ובאחריות להיכנס לעמדות השלטון ולנהל את המדינה באופן אשר יקדם את הביטחון והשלום, יחזק את ישראל וישמור על מעמדה בין העמים.

הליכוד הוביל לחתימת הסכם השלום עם מצרים, ואסור שהליכוד ייראה כאומר "לא" לכל הצעה כתנועה אשר מסרבת לכל דיון אמיתי על שלום. עלינו להציג ולהציע גם תוכנית מדינית, אשר תיטע בלב העם את הביטחון, שפנינו לפתרון הבעיות עם הצד הערבי ולא למצב של "לנצח תאכל חרב".

השאיפה, הכמיהה של העם, ותומכי הליכוד בתוכו, היא קודם כול לביטחון אישי וכללי לבית, ליישוב ולמדינה, אך בה בעת כמה כל ישראלי גם להפסיק את המלחמות ולמצוא פתרון הוגן שבו יניחו הצדדים את נשקם.

על רקע זה הצעתי אז בדברי את ההצעה הבאה: "הליכוד יפעל ליישום מיידי של תוכנית האוטונומיה בחבל-עזה, ובכך יאפשר לערביי עזה לנהל את חייהם בכל תחומי החיים, למעט חוץ וביטחון. צה"ל יצא מאזורים מיושבים ויתייצב במוקדים המרכזיים והחשובים של חבל-עזה, לרבות הבטחת צירי התנועה ליישובים היהודיים. בכך תעשה ישראל צעד דרמטי לקידום השלום במזרח התיכון ותוכל לבחון ולבדוק את יישום האוטונומיה בחבל-עזה לפני נטילת סיכונים גדולים באזורי יהודה ושומרון. לאחר הניסיון העזתי, נוכל לגשת ביתר הצלחה ליישום האוטונומיה ביהודה ושומרון. בינתיים תקטין מדינת ישראל את הסיכונים לאזרחי ישראל ולחיילי צה"ל, ותיהנה מיתרונות הסברתיים בין-לאומיים רבים".

אמרתי את הדברים האלה בוועידת הליכוד, כשם שאמרתי אותם בלשון דומה לפני כשנתיים. לא קיבלתי החלטה בוועידת הליכוד, מפני שזה לא הובא להצבעה. היו כאלה שצעקו "בוז", היו כאלה שהנהנו בהסכמה.

אבל עמדתי בנושא של "עזה תחילה" היא עמדה שהאמנתי בה שנים. והאמנתי בה קודם כול בגלל השיקול, שכל חייל שנפל בעזה, וכל אזרח ששילם בחייו בעזה, קשה יהיה לי לעמוד מול משפחתו ולהסביר מה בעצם אנחנו צריכים לעשות שם, בשביל מה צריך לשבת שם. אני מכיר את דעת חברי, חלקם, לגבי העובדה שעזה היא חלק מארץ-ישראל, ואני מכיר את התפיסה האומרת, שהשהייה בה חשובה להגנת אזור הדרום. אבל אני חושב, שאנחנו יכולים להגן על אזור הדרום גם בלי להיות בעזה. אני חושב שהשהייה שלנו בעזה לא הועילה לנו מעולם, רק גרמה כאב, גרמה לקורבנות ולא הביאה תועלת. לכן הצעתי אז את הצעתי וחשבתי שהיא נכונה מבחינה מדינית והיא נכונה גם מבחינת התפיסה הביטחונית.

אני גם הודעתי לפני הדיון שהיה כאן, שאילו הביאו לכנסת הצעה בדבר אוטונומיה בעזה, "עזה תחילה", אני הייתי מצביע בעדה גם אם לא היו סיעתי וחברי מאושרים מעמדתי. לבי אתם, אני מבין אותם היטב. אבל זאת היתה עמדתי ונשארה עמדתי.

לצערי, ההצעה שמובאת לנו היא הצעה הכורכת בעזה גם את יריחו וגם שלבים נוספים, הצעה שיש בה הרבה מאוד סימני שאלה, הרבה מאוד סיכונים שלא שמענו לגביהם תשובות ברורות. יש עוד דרך ארוכה לפנינו, ונצטרך לבדוק ולראות בדיוק כיצד הדברים מתפתחים. ייתכן מאוד שבשלבים מסוימים נצטרך לבוא ולהגיד גם לציבור וגם לעצמנו: עד כאן, לא עוד סיכונים בעניין זה. וזאת העמדה האחראית שהיינו צריכים לשמוע אותה גם מצד הממשלה היום, כי זאת המציאות באמת. לא שמענו כאן תשובות על כל השאלות שיש לכל אחד מאתנו בבעיות קשות ומורכבות הקשורות בהסכם הזה.

לכן אני גם הודעתי שאני אינני מתכוון לתמוך בהסכם הזה, כי לא מדובר פה רק בעזה תחילה, אבל אני גם לא יכול, כמי שהציע את "עזה תחילה" כבר לפני שנים, להצביע נגד ההצעה הזאת. לכן הודעתי שאמנע מהצבעה בעניין זה, אף שאני יודע שבדבר הזה אני פוגע גם בחברים טובים שלי, שמאמינים בלב שלם שאסור להצביע בעד זה ואסור להימנע מהצבעה, צריך להצביע נגד. אבל תחושתי הפנימית בנושא של עזה כל כך חזקה, שאני לא חושב שיכולתי שלא להימנע מהצבעה זו.

אני יודע שאין זה פשוט מבחינתי לעמוד בניגוד לעמדת סיעתי ולהימנע מהצבעה. אני הודעתי לחברי והודעתי בפומבי לציבור כולו, שאילו היתה ההצבעה הזאת על חודו של קול, אילו נפלו הדברים על חודו של קולי, הייתי מתפטר מהכנסת ונותן לחבר ליכוד אחר לבוא ולהצביע בהתאם לעמדת רוב חברי הסיעה. דיברתי על כך גם עם יושב-ראש תנועתי בתחילת השבוע. אמרתי לו, שאם אכן יש סיכוי כלשהו שזה יקרה, אני אתפטר.

אלכס גולדפרב (צומת):

אתה פחדן. להימנע – זו פחדנות. או שאתה הולך עם העמדה עד הסוף או שאתה לא עושה כלום.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני מבקש מכל חברי הכנסת האמיצים לברור מלים. בבקשה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

חברת הכנסת לימור לבנת, אין לך מה להעיר לחבר שלך מהליכוד?

לימור לבנת (הליכוד):

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אילולא היה מועמד – – – את שותקת כמו דג קטן. תגידי למה את שותקת?

לימור לבנת (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, קריאות ביניים זה טוב, אבל – – –

רוני מילוא (הליכוד):

סגן השר בן-מנחם – – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

לימור ילדה טובה, מה קרה?

לימור לבנת (הליכוד):

– – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

דו-פרצופי זה אתם.

יעל דיין (העבודה):

אתה מדבר על חברת הכנסת לימור לבנת, היא לא ילדה טובה או לא טובה.

בנימין טמקין (מרצ):

זה יפה שהיא מכבדת את החלטתו של חבר כנסת מסיעתה. הלוואי שאצלנו יהיה יחס כזה כשיהיה מצב דומה.

רוני מילוא (הליכוד):

אבל את זה סגן השר בן-מנחם לא מבין. הוא לא מסוגל להבין את זה. בכל ראשו יש רק דבר אחד.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתה מועמד – – –

רוני מילוא (הליכוד):

אתה לא מבין על מה אתה מדבר. לפני שנתיים הצעתי את "עזה תחילה". על מה אתה מדבר? הרי אתה מוגבל, אתה לא מבין על מה מדבר.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא – – –

רוני מילוא (הליכוד):

איזו רמה יש לך.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם.

לימור לבנת (הליכוד):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת לימור לבנת. אני הייתי מבקש משהו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

– – –

דוד מנע (הליכוד):

מה כואב לך?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

זה לא כואב לי, אני רק מתפלל על חברת הכנסת לימור לבנת.

בנימין טמקין (מרצ):

זאת התנהגות מכובדת – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טמקין, חברת הכנסת לימור לבנת וחבר הכנסת דוד מנע. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני רוצה להציע הצעה. בלי להתערב עכשיו בשאלה איזו קריאת ביניים היתה נבונה מבחינה פוליטית, אני רוצה להציע לכל החברים שהשמיעו כמה הערות אישיות קשות, החל מהפחדן והלאה, בשעה חסודה זו, בשבוע סליחות, לוותר על כל הביטויים האלה. מוכנים? תודה רבה.

רוני מילוא (הליכוד):

אני רק רוצה להרגיע את סגן השר בן-מנחם, שלפני שנתיים, כשהצעתי את ההצעה הזאת, לא חלמתי אפילו שאני אתמודד על ראשות עיריית תל-אביב. וגם כשבאתי עם זה לוועידת הליכוד לא חלמתי שאתמודד על עיריית תל-אביב. על מה אתה חושב? למה אתה צריך לחשוב על דברים במסגרת הזאת? פה מדברים על עתיד המדינה הזאת, על עתיד הילדים שלנו, על שלום, על הקיום שלנו כאן. על מה אתה מדבר? למה אתה מתייחס בכלל? איזה הבלים הם אלה. חבל, חבל להתווכח אתך בכלל.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

למה אתה לא תומך? אם אתה כל כך מאמין, תתמוך.

רוני מילוא (הליכוד):

חבל להתווכח אתך. אני הסברתי את זה בדיוק. אילו הביאו כאן רק את עזה, אני הייתי תומך.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, תעשה לי טובה. אני אפילו לא רוצה לשאול אותך אם אתה כועס עליו שהוא נמנע. אני מבקש שלא תפריע.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני לא כועס. אני רק מתפלא שחברת הכנסת לימור לבנת שותקת פתאום.

היו"ר ש' וייס:

אולי מישהו ייגש וירגיע את חברי הכנסת?

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת הערה אחת לחבר הכנסת אלי בן-מנחם.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, רשות הדיבור, ובזה נסיים.

לימור לבנת (הליכוד):

כואב לי מאוד, אני לא צריכה לומר זאת, לשמוע את הדברים שאומר חברי הטוב רוני מילוא. עמדתי איננה כעמדתי. עמדתי מנוגדת לעמדתי. הוא פועל בניגוד להחלטת הסיעה. אני באתי לכאן לשמוע את הדברים דווקא משום שהם כואבים, כי אדם הוא בן תרבות, גם כשיש לי ויכוח קשה מאוד אתו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע.

לימור לבנת (הליכוד):

תשתוק עכשיו, שיהיה לך כבוד.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני קורא אותך לסדר.

לימור לבנת (הליכוד):

אתה כנראה לא מבין איך נוהג בן תרבות. אפילו חבריך צוחקים ממך.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת לימור לבנת, אנא, תירגעי.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

לימור לבנת (הליכוד):

אתה כלום, אתה אפס.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת לימור לבנת, מספיק.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

אני אוציא את שניכם. חבר הכנסת בן-מנחם, מספיק.

דוד מנע (הליכוד):

איזו רמה? מה זה ג'וק?

היו"ר ש' וייס:

רבותי, מספיק. אילולא הייתי יושב-ראש הישיבה ויושב-ראש הכנסת, אלא סגן יושב-ראש הכנסת, הייתי אומר שמישהו פה מתאמץ לשנות את עמדתו של חבר הכנסת רוני מילוא, ולא דווקא מן האופוזיציה.

לימור לבנת (הליכוד):

זה לא אני.

היו"ר ש' וייס:

לא דווקא מן האופוזיציה. אבל לא אמרתי כלום.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני רק רוצה לבקש מידידי רוני מילוא – –

היו"ר ש' וייס:

כן, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

– – שירענן את זיכרוני. באיזו מסגרת הוא אמר "עזה תחילה" לפני שנתיים? פשוט אינני זוכר.

רוני מילוא (הליכוד):

היתה ישיבה בלשכת ראש הממשלה, בהשתתפות ראש הממשלה יצחק שמיר. היו שם שר הביטחון משה ארנס, שר המשפטים דן מרידור; היה שם סגן השר דאז במשרד ראש הממשלה בנימין נתניהו. אנחנו ישבנו אז ואני העליתי את הרעיון של עזה תחילה, הסברתי אותו עם כל נימוקיו. דיברתי על כך שבשל הקורבנות שאנחנו משלמים על השהייה בעזה, הציבור מתעייף מזה, וצריך לנקוט צעד של אוטונומיה חד-צדדית בעזה מייד. ראש הממשלה דאז יצחק שמיר אמר, שהדבר איננו מקובל עליו והוא מבקש להוריד את זה מעל סדר-היום.

אני לא רוצה להיכנס לדברים נוספים בהקשר זה. אני מדבר אתך על עובדות שפורסמו, והן ידועות. אני מצטער מאוד על שלא קיבלו לפני שנתיים את הצעתי בעניין עזה תחילה, כי מבחינת התהליך המדיני, מבחינת הניסיון של החלת האוטונומיה ומבחינת המשך הדרך זה יכול היה להביא, לדעתי, תועלת רבה מאוד למדינת ישראל ולחסוך מאתנו שנתיים מיותרות בעזה.

אבל אמרתי כבר קודם – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

רק שאלה – – –

רוני מילוא (הליכוד):

ידידי דב שילנסקי, אני לא רוצה להשיב על שאלות נוספות. השבתי על השאלה, ואני רוצה – – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בן-מנחם. חבר הכנסת שילנסקי, אתה היית אז יושב-ראש הכנסת, ולא היית מעורב בפוליטיקה. זה כל הסיפור.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני פשוט רציתי לדעת, האם הדבר הזה הובא לידיעת הציבור לפני הבחירות הפנימיות לכנסת בליכוד. אני לא ידעתי.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת שילנסקי, זה פורסם בעיתונות. זה פורסם אז בעיתונות. בשלב ראשון זה פורסם בעיתון אחד, ואחר כך זה פורסם בעיתון נוסף.

חנן פורת (מפד"ל):

האם ההסכם מדבר רק על חבל-עזה? אתה יודע שהוא מדבר על כל יהודה ושומרון, אתה יודע – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חנן פורת, אתה לא היית פה בזמן שהוא נאם. הוא הסביר את עצמו יפה. אודה לחבר הכנסת רוני מילוא אם לא יחזור על ההסבר רק משום שמישהו לא היה באולם כשהוא דיבר.

רוני מילוא (הליכוד):

אמרתי בצורה ברורה, שאילו הביאו אוטונומיה בעזה בלבד, אני הייתי מצביע בעד. מאחר שמביאים את זה בצירוף דברים נוספים, ואני תיארתי את יריחו ואת הסיכונים – – –

חנן פורת (מפד"ל):

אז תראה את המכלול.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת חנן פורת, אני דיברתי על הר של סיכונים לעומת גבעה של סיכויים. תיארתי את המצב ואמרתי בפירוש, שבגלל העובדה הזאת ובגלל העובדה שאני לפני כשנתיים העליתי ראשון את הנושא של עזה תחילה – –

שאול יהלום (מפד"ל):

אז זו סיבה?

רוני מילוא (הליכוד):

– לא יכולתי להצביע נגד זה כאן, כי אני מאמין שצריך לצאת מעזה, ומהר. לכן אני אמנע מהצבעה, כי יחד עם הנושא של עזה מובאת גם התוספת החמורה והקשה לגבי יריחו ולגבי הבעיות הנוספות שאין ביחס אליהן תשובה. לכן אמנע מהצבעה במצב הקשה והמיוחד הזה, וגם זאת אחרי הרבה מאוד לבטים, אחרי הרבה מאוד שעות ללא שינה ואחרי הרבה מאוד כאב על שהייתי צריך להתמודד עם עצמי ועם השאלות הקשות הנוגעות לעניין הזה.

אמרתי בתחילת דברי: אוי לאלה שרוקדים משמחה להסכם הזה, וגם אוי לאלה המנסים לראות בכל דבר את השחור, לראות שלפנינו כאן שואה. אין פה שואה, ואין פה סיבה לשמחה. יש פה בעיה אמיתית, מסובכת ומורכבת, ואני מתייחס אליה בהתאם לכך.

לכן אמנע מהצבעה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת רוני מילוא. רשות הדיבור לחבר הכנסת אפרים גור.

חברי הכנסת, אפשר אולי בשעה כזאת לעשות ניסיון לנאום בעל-פה ולא לקרוא מהכתב. זה יהיה נהדר. בבקשה, חבר הכנסת גור.

שאול יהלום (מפד"ל):

אולי יאמר לנו היושב-ראש מה סדר הנואמים?

היו"ר ש' וייס:

אחרי חבר הכנסת אפרים גור יבוא חבר הכנסת שאול יהלום, ואני אעשה מאמץ עליון שלא יפריעו לך, בסדר? אחרי – חבר הכנסת משה מאיה וכן הלאה וכן הלאה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק כי אנו ניצבים בימים אלה – – –

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

יעל דיין (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אולי בפרוזדור. אולי בפרוזדור תעשו את זה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק כי אנו ניצבים בימים אלה בפני אחת התקופות החשובות, המכריעות והגורליות בחיינו – – –

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת יעל דיין, תסתדרו עם חבר הכנסת אלי בן-מנחם בפרוזדור. באמת כל כך קשה לי עם זה. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אנא. באמת, זאת כנסת. אני כבר לא מדבר על זה שזו אותה סיעה. יש דברים שקשה להעלותם על הדעת. אני מתנצל בפניך, חבר הכנסת אפרים גור, בשם סיעתי. בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק כי אנו ניצבים בימים אלה בפני אחת התקופות החשובות, המכריעות והגורליות בחיי עמנו ובחיי האזור כולו.

בהיותי מודע לגודל השעה, לגודל התקופה, לגודל הסיכויים מחד גיסא ולעוצמת הסכנות מאידך גיסא, חש אני את כובד האחריות שרובצת על כתפי בבואי לקבל החלטה על אופן הצבעתי היום.

כמי שכמה בכל מאודו לשלום, לשכנות טובה, ליחסים נורמליים עם עמי האזור, אני ער ומודע ליתרונות השלום, אני יודע מה ששלום אמיתי ובר-קיימא יכול לחולל באזורנו בכל תחומי החיים.

כמי שגישתו וראייתו בעניין פתרון הסכסוך הישראלי-הערבי פרגמטית, יודע אני כי לא ניתן להביא לפתרון סכסוך זה, שהוא אחד הסכסוכים המורכבים ביותר בעולם, ללא פשרה וללא מחיר הדדי כואב.

תודעתי זו אף נתחזקה כדבר שהוא כורח המציאות, לנוכח הסכמתה של ממשלת ישראל בראשות מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, לעיקרון שהסכמי שלום עם כל אחת ממדינות ערב, לרבות עם הפלשתינים, יונשתו על בסיס ההוראות והעקרונות שבהחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338, הסכמה המעוגנת בהסכם המסגרת לשלום במזרח התיכון שנחתם בין ישראל למצרים בקמפ-דיוויד.

לצד כמיהתי לשלום ונכונותי לשלם מחיר כבד וכואב בעדו נתגבשו, במהלך שנות פעילותי הציבורית, בהשקפתי המדינית עקרונות וקווים אדומים, שאל לה לישראל לעבור אותם בכל משא-ומתן ובכל הסכם שלום.

מי שתרמו יותר מכול לגיבוש השקפתי המדינית במהלך 20 שנות פעילותי הציבורית הם דווקא אדריכלי השלום של היום. עשרות ומאות פעמים שמעתי אותם, את יצחק רבין ראש הממשלה ואת שמעון פרס שר החוץ, והדברים אף מופיעים במצעי מפלגת העבודה בכל הבחירות, לרבות בבחירות לכנסת השלוש-עשרה, כי הם לא ייתנו את ידם להקמת מדינה פלשתינית בשטח שבין ירדן לישראל, משום הסכנה הביטחונית החמורה לישראל שהקמת מדינה כזו טומנת בחובה.

שמעתי מהם, כי ירושלים לא תהיה נושא למשא-ומתן, ותישאר בירתה הנצחית והבלתי מחולקת של מדינת ישראל. שמעתי מהם, כי ישראל לא תיסוג לגבולות 1967, וכי בכל הסכם שלום ובהסדרי הביטחון עם סוריה יימשכו הנוכחות והשליטה ההתיישבותית והצבאית של ישראל ברמת-הגולן.

כל הלאווים הללו חוזרים ומופיעים אפילו במצע מפלגת העבודה לכנסת השלוש-עשרה, וזאת למרות דהירתה של מפלגת העבודה מאז שמאלה ולמרות ההשפעה העצומה שהיתה לקבוצת היונים במפלגה זו על ניסוח מצע זה.

בפרק המדבר על שלום עם סוריה במצע מפלגת העבודה נאמר: 'ישראל רואה ברמת-הגולן אזור בעל חשיבות רבה לביטחונה, לשלומה ולהבטחת מקורות המים שלה גם לעת שלום. ברמת-הגולן, שעליה הוחל המשפט, השיפוט והמינהל של ישראל, בכל הסכם שלום עם סוריה ובהסדרי הביטחון, יימשכו הנוכחות והשליטה ההתיישבותית והצבאית של ישראל.'

בפרק הדן על שלום וביטחון במצע מפלגת העבודה נאמר: שלום יציב הוא מרכיב ביטחוני חשוב. עם זאת, יציבותו של השלום מחייבת שיהיו לישראל גם לעת שלום גבולות בני הגנה, שיקטינו סכנת תוקפנות ויאפשרו לישראל להתגונן ביעילות, בכוחות עצמה, יחד עם סידורי ביטחון חיוניים.

אדוני היושב-ראש, היום, כאשר משכנעים את העם לתמוך בהסכם שלום, אומרים לו שהביטחוניסטים כמו יצחק רבין, ראש הממשלה, רמטכ"ל לשעבר, מצביא מלחמת ששת הימים, רמטכ"ל שני, סגן השר מרדכי גור, אלופים נוספים שנמצאים בשורות מפלגת העבודה, בוודאי לא היו חותמים על הסכם שטומן בחובו סכנות ביטחוניות למדינת ישראל ולשלום תושביה. אולם, עם כל הוקרתי את עברם הביטחוני, אינני יכול לקבל טיעון זה ואני מציע שאיש מאזרחי ישראל לא ילך שולל אחרי טיעון זה, שכן אותם רמטכ"לים ואותם אלופים, בראשות יצחק רבין, הם שניסחו את המצע הביטחוני של מפלגת העבודה וכתבו בו במפורש, כי ישראל רואה ברמת-הגולן אזור בעל חשיבות רבה לביטחונה ולשלומה, וכן יציבותו של שלום מחייבת שיהיו לישראל, גם לעת שלום, גבולות בני הגנה, שיקטינו סכנת תוקפנות ויאפשרו לישראל להתגונן ביעילות, בכוחות עצמה.

אני שואל את עצמי ואתכם: מתי להאמין לדברים שלהם? אם דברים אלה היו נכונים, כנים ואמיתיים לפני כשנה, ועם דברים אלה הם באו לעם כדי לקבל את אמונו, מדוע הם אינם נכונים ותקפים היום, כאשר דוברי הליכוד והמחנה הלאומי מדברים עליהם, מזהירים מפניהם, מפני הסכנות הביטחוניות החמורות הטמונות בהסכמים אלה לישראל?

אני בהחלט מוסיף ושואל את עצמי – – –

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת אפרים גור, הגענו למצב שמפלגת העבודה מגינה על המצע של רק"ח והליכוד מגן על המצע של המערך.

אפרים גור (הליכוד):

– – – של מפלגת העבודה. מי לידי יתקע, מי יבטיח לי ולנו, שאותו יצחק רבין, שתוך שנה שינה את דעותיו באורח כל כך קיצוני, באורח כל כך חמור, וחתם על הסכם מסוכן זה, מי מבטיח לנו שבעוד שנה, בעוד שנתיים, כאשר תיווצר באזור מציאות בין-לאומית חדשה, כאשר כל העולם יכיר באש"ף

ובדרישתו למדינה עצמאית, מי אז מבטיח שרבין, עם ממשלה וקואליציה יונית קיצונית כשלו, לא יסכים לכל מה שהוא אומר שהוא מתנגד היום?

אדוני היושב-ראש, עם כל רצוני בשלום לא אוכל לתת יד להסכם זה כל עוד לא יובטח כי לא תוקם מדינה פלשתינית עצמאית בשטחי יהודה, שומרון ועזה; כל עוד לא יובטח כי ירושלים לא תהיה לעולם נושא למשא-ומתן וכי היא תישאר מאוחדת כבירתה הנצחית של מדינת ישראל. לא אוכל לתמוך בהסכם זה כל עוד לא יובטחו הישארותם, ביטחונם ורווחתם של המתיישבים היהודים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה; כל עוד לא יובטחו גבולות בני הגנה וכל עוד לא יובהר באופן חד-משמעי, כי הפליטים לא יוחזרו בשום מקרה לשטחה הריבוני של מדינת ישראל.

ההסכם המוצג בפנינו – ודברי רוב חברי הקואליציה בכנסת ובתקשורת רק מחזקים, לצערי, את החשש והחרדה כי ממשלה זו לא תצליח, וחלקיה אף לא ירצו בכך, למנוע הקמת מדינה פלשתינית-אש"פית על כל שטחי יהודה ושומרון, עם כל הסכנות החמורות הקיומיות למדינת ישראל ולעם ישראל, סכנות שרק לפני כשנה ראש הממשלה רבין וחבריו הצביעו עליהן במצעם.

משה קצב (הליכוד):

לפני חודשיים.

אפרים גור (הליכוד):

לפני חודשיים.

אדוני היושב-ראש, הלוואי שאתבדה, הלוואי שיתגשמו כל התקוות והחלומות שכל יהודי מייחל להם. הלוואי ששלום אמיתי ישכון כאן ואת מקומם של השכול והיגון יתפסו שמחה ושגשוג לכל העמים והאומות. שנה טובה וגמר חתימה טובה.

משה נסים (הליכוד):

דברים משכנעים מאוד. נאום יפה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת גור. חבר הכנסת שאול יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מבקש לדבר מחר.

היו"ר ש' וייס:

לי יש רשימה של היום. לגבי מחר אני לא בטוח שאוכל לשנות זאת.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אולי תעזור לנו לשנות זאת?

היו"ר ש' וייס:

אבל, אם לא אוכל לתת לכם את רשות הדיבור מחר – אני מבקש לא לכעוס עלי.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

אולי תנאם היום וגמרנו.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אנחנו מבקשים לנאום מחר.

היו"ר ש' וייס:

אני אהיה מאוד שמח אם זה יהיה אפשרי. אילו הקפידו חברי הכנסת על הזמן – זה היה דבר אחר. זה לא הולך. אני אומר שאני לא בטוח שאוכל לתת לך רשות דיבור מחר.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אני מבקש – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת משה מאיה – איננו. חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

קריאה:

הוא ידבר מחר. זה בהסכמה.

היו"ר ש' וייס:

עם מי הוא התחלף?

חגי מירום (העבודה):

יש שיבוץ למחר והוא משתלב. הוא – מחר.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת נעמי בלומנטל, בבקשה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

תעביר אותנו למחר.

ענת מאור (מרצ):

אנחנו רוצים לדעת מדוע מחר רשומים רק בחורים ולא שום בחורה?

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה לומר לכם בגילוי לב: אני קורא את הרשימה של היום, אני לא מבטיח שום דבר מחר.

ענת מאור (מרצ):

אני מבקשת להעיר.

היו"ר ש' וייס:

לא, עם כל הכבוד. אנחנו פרסמנו רשימה. אני עובד לפיה. יש סדרים בבית הזה ואני צריך להקפיד. אם יש הסכמה כללית מוחלטת בין כל חלקי הבית – אני אף פעם לא אפריע לה.

ענת מאור (מרצ):

בהסכמה הזאת, חברות הכנסת – – –

משה קצב (הליכוד):

מלבד זאת, לא ראיתי אף גבר שמופיע ברשימה מחר.

היו"ר ש' וייס:

ברצינות? – אני מעביר זאת לעיונם.

ענת מאור (מרצ):

אני מבקשת שחברת הכנסת בלומנטל תדבר מחר.

היו"ר ש' וייס:

חברות הכנסת וחברי הכנסת, אני קורא את השמות ומחר יהיו אלה שהופיעו ברשימה למחר; ולא יהיה ויכוח על זה. בבקשה, מי שרוצה – שיבוא לנאום. אני לא יכול להכריח. אני רוצה למסור משהו. אנחנו עבדנו בכל היומיים האלה, ושמחתי על כך, במכניזם של הסכמה.

משה קצב (הליכוד):

השעה חצות.

היו"ר ש' וייס:

נו, מה לעשות? עבדנו עם מכניזם של הסכמה ובהנהגה ברוכה של ועדת הכנסת, כי אילו הלכנו לפי התקנון נטו, יכול להיות שהדין היה נגמר כבר לפני יומיים או בעוד שנה. זה היה מוסכם על כל המפלגות. חבר הכנסת חגי מירום ימסור את העניין. תישארו כאן, כי יכול להיות שלא תדברו מחר.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, מאחר שהיו בעיות ולחצים באשר ליתרת הרשימה של מחר, אתה הסמכת את חבר הכנסת מיכאל איתן ואותי – –

היו"ר ש' וייס:

ברצון.

חגי מירום (העבודה):

– – להסכים על הרשימה של מחר בשם כל סיעות הבית.

היו"ר ש' וייס:

לשבעה נואמים.

חגי מירום (העבודה):

לא דיברנו על מספרם. אתה הסמכת אותנו לסכם את העניין הזה בלי שהגבלת אותנו למספר נואמים, ולא כך הבנו. חבר הכנסת מיכאל איתן ואני הרכבנו את רשימת מחר ובה מופיעים גם חבר הכנסת גולדפרב מסיעת צומת, חבר הכנסת יהלום מן המפד"ל, חבר הכנסת אריה דרעי מש"ס וחברי כנסת אחרים שמופיעים אצלך ברשימה, אשר הופיעו עוד קודם. הרשימה מופיעה אצלך. כל מה שאנחנו מבקשים הוא, שהרשימה תמשיך להיקרא, כאשר שני שמות שהופיעו בה קודם – שמו של חבר הכנסת גולדפרב ושמו של חבר הכנסת יהלום – לא יופיעו בה. זאת היא ההסכמה שלנו. נכון שעלינו מ-8 ל-13, זה פרי של הסכמות ושל בעיות שיש. אני לא רוצה לפרט אותן כאן, אבל כאשר מסמיכים אותנו לסכם את העניין, צריך לקבל את החלטתנו המשותפת.

היו"ר ש' וייס:

אני סמכתי על ההסכמות. זו לא פעם ראשונה שאנחנו עובדים על הסכמות – בימי תקציב. זה מנגנון מצוין. אני רק מבקש, שכל אחד ידאג לתוצאות של ההסכמות האלה. התוצאה יכולה להיות שההצבעה תהיה מחר הרבה יותר מאוחר משתוכנן. לי זה לא מפריע כלל. אני מתכוון להיות פה מחר עד חצות וביום שישי עד הצהריים. זהו.

חברת הכנסת ענת מאור.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, נציגות ועדת הכנסת, אני מכבדת מאוד את הרצון ואת המאמצים שנעשים על מנת שהרשימה תהיה מוסכמת, הוגנת ומייצגת את קשת הגוונים והדעות, בוודאי את כל המפלגות. כחברים וחברות בבית הזה – יש שיקולים נוספים. אני רוצה להסב את תשומת הלב, שהעובדה שמחר, בין 13 נואמים – נציגי ועדת הכנסת, בלי משים לא מצאו לנכון לשלב לפחות חברת כנסת אחת בתור שותפה, נאבקת ופועלת בכל אחד מגוני הקשת שבנושא המרכזי הזה. יש לזה טעם לפגם, בעיני, ואני מבקשת לתקן את זה.

חבר הכנסת מירום, לפי מיטב ידיעתי, שלושה חברי כנסת הועברו למחר, גם חבר הכנסת סילבן שלום.

אני מבקשת מהנציגים של ועדת הכנסת לפתור את זה, להעביר לפחות חברת כנסת אחת, את חברת הכנסת נעמי בלומנטל, ואם ניתן שתי חברות – גם אני אעבור. אבל לפחות חברת כנסת אחת.

היו"ר ש' וייס:

ברוך טובה, מכיוון שחברי הכנסת חגי מירום ומיקי איתן עוזרים לנו לעבור את היומיים הקשים האלה באופן יוצא מהכלל, מה היא תשובתכם?

מיכאל איתן (הליכוד):

אומנם לא התייעצתי עם עמיתי לעניינים, חבר הכנסת חגי מירום, אבל אני חושב שמה שאני אומר משקף גם את דעתו. אנחנו מכירים את הלכות הבית, וחלק מלוח הזמנים תלוי גם באופן ניהול הישיבות ובהקפדה על הזמנים של יושבי-ראש הישיבה. אני יודע שגם הקפדה חמורה וקשה, ככל שתהיה, גם היא לא מצליחה לשים גבולות, אבל כשיש הקפדה, בכל אופן מצטמצם משך הדיונים.

היתה הסכמה, אומנם בהתחלה היתה הבקשה שלנו להאריך את משך הדיונים, אבל אמר כבוד היושב-ראש: אתה יכול לדבר אתי עד מחר על מה שאתה רוצה, יש לי מסגרת מוחלטת, אני חייב בסביבות 12:00-12:30 לקיים את ההצבעה. על זה אני לא מוכן להתווכח. תבוא אלי עם כל הצעה בתחומי התכתיב הזה: בשעה 12:30 הצבעה.

שמעתי את דבריה של חברת הכנסת ענת מאור, ואני רוצה לומר שהיא נהגה באבירות ובהגינות, לגופו של עניין, ואפילו לא טענה לעצמה מה שהיתה צריכה לטעון. כשאני רואה שכל הרשימה שלנו מסתיימת בשתי הנשים הללו, אני אומר את זה על דעתו של חבר הכנסת חגי מירום, בהנחה שהיושב-ראש ידאג שהנואמים לא יחרגו מהזמן, ואני אפילו הייתי מוריד דקה מכל הנואמים הראשונים ומעמיד את מכסת הזמן על תשע דקות.

היו"ר ש' וייס:

האם אתה מוכן להתחייב שחברי הכנסת דוד לוי ואריאל שרון ידברו עשר דקות? על יצחק שמיר אני מתחייב. אם מדברים גלוי, אז בוא נדבר גלוי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה צודק. לכן אני אמרתי, מכל הקבוצה של הנואמים הראשונים שנוספו, אם כל אחד יתרום דקה, נוכל לצרף גם את שתיהן. אני ממליץ בכל לשון של בקשה להקפיד על הזמנים. כבודו ינהל את הישיבה, וינהל אותה בתקיפות. היתה אווירה טובה והגענו להסכמות, לא כדאי לריב עם המין הנשי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, זה בירור, ולא אכפת לי כמה זמן הוא יימשך. עכשיו יש לנו זמן. הוא גלוי, אין מה להסתיר בבית הזה. כבודי מתחלק, מאז אני יושב-ראש הכנסת, עם כל הסגנים בניהול הישיבות שווה בשווה, כמו סרגל. אני עושה את זה ברוח קודמי. מחר ינהלו את הישיבה הזאת סגני רוב הזמן, וזה מבורך. אני משתדל כל הזמן להאיץ בהם ברוח טובה שיקפידו על הזמן והם לא מצליחים, וגם אני לא מצליח מול כמה חברי כנסת או שרים; על מנת לקיים את זה, אנחנו מסתכנים פה במאבק כוחני מול הטלוויזיה.

אני מדבר אתכם גלויות. זה הבית של כולנו. לדאבוני, גם חלק מסגני לא מקפיד, מרוח טובה, לא חלילה מתוך כוונות רעות. אנחנו מדברים גלויות. אני מדבר אתכם גלויות כי אתם סייעתם סיוע יוצא מן הכלל, מבורך, כדי שנקיים את הדיון ההיסטורי הזה באופן יוצא מן הכלל, אני אומר את זה כדי שזה ייכנס לפרוטוקול, אתה וחבר הכנסת חגי מירום. טוב שיש לנו מנגנונים כאלה.

זה בירור לא פורמלי. אני מוכן לשבת מחר חצות. אני פה שנה וחודשיים ואני יושב פה כל הזמן.

דב שילנסקי (הליכוד):

למה זה מוכרח להיות בשעה 12:30? תיקח עוד שעה.

היו"ר ש' וייס:

יש סיבות, לא קואליציוניות. בבקשה, חגי.

חגי מירום (העבודה):

אני מוכרח להגיד, שחבר הכנסת מיכאל איתן הפתיע אותי מאוד. לי לא היתה נטייה להסכים על תוספת של סיכה לרשימה שהסכמנו עליה. אבל כדי שננסה לעמוד בלוח הזמנים אני מבקש לדעת, האם יש אפשרות שהישיבה תיפתח בשעה 08:30 או אולי 08:00.

היו"ר ש' וייס:

אני מוכן.

חגי מירום (העבודה):

ואנחנו נבקש מחברי הכנסת שנמצאים פה ועוברים למחר, דהיינו חברת הכנסת בלומנטל, חברת הכנסת מאור, חבר הכנסת יהלום, חבר הכנסת גולדפרב, להיות ארבעת הפותחים, על מנת שנוכל בשעה 09:00 להמשיך עם יתר החברים ברשימה. אם הם יסכימו, כך נרוויח את הזמן בבוקר וההצבעה לא תידחה.

היו"ר ש' וייס:

אני מוכן. אדוני המזכיר, תהיה לנו אפשרות להודיע לרוב חברי הכנסת שאנחנו מתחילים מחר בשעה 08:00 בהנחה שאין הצבעות?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

לא.

חגי מירום (העבודה):

אולי באמצעות הרדיו.

מיכאל איתן (הליכוד):

האמת היא, בטרם צאתו של חבר הכנסת סילבן שלום, ולאחר ששמו כבר התפרסם כמי שמדבר מחר, אני הנחתי שמה שקורה פה עכשיו אכן יקרה. אני לא תכננתי. אבל מניסיוני העליתי אפשרות כזאת ואמרתי לו: תשמע, ייתכן מאוד שאף שכרגע קבעו שבשעה 09:00, יודיעו על שעה יותר מוקדמת. אז הוא ענה לי: תוסיפו עוד אנשים ב-08:30, אז אני אהיה ב-09:00.

אני חושב שזה גם נכון. לא צריך להתחיל ב-08:00, אפשר להתחיל ב-08:30. לגבי ההצעה של חבר הכנסת חגי מירום, נמצאות כאן שתי דוברות שיתחילו את הדיון מחר, וממשיכים לפי הסדר. חברת הכנסת ענת מאור תהיה הראשונה, לאחר מכן חברת הכנסת נעמי בלומנטל השנייה. חבר הכנסת השלישי שצריך לדבר לפי הסדר הזה, נדמה לי שהוא נציג המפד"ל, ואחר כך צריך לבוא לדבר השר ליבאי.

היו"ר ש' וייס:

אני יכול לשאול את המזכיר משהו מניסיונו. אני יכול להפסיק עכשיו את הישיבה, להמשיך אותה כבירור, ולחדש אותה בעוד חמש דקות?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

כן, ודאי.

היו"ר ש' וייס:

הישיבה נפסקת, הבירור נמשך, כשנגמור את הבירור נחדש את הישיבה. בבקשה.

(הישיבה נפסקה בשעה 00:10 ונתחדשה בשעה 00:13).

היו"ר ש' וייס:

הישיבה מתחדשת. רשות הדיבור לחבר הכנסת אביגדור קהלני, וחבר הכנסת שילנסקי יחליף אותי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קהלני, הבמה לרשותך.

קריאה:

אנא הקפד על לוח הזמנים.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, רק רגע, אני אבקש מהציבור לתפוס מקומות ולשבת. רק רגע, יש כאן ויכוח בין יושב-ראש הכנסת לבין יושב-ראש הוועדה, וזה קצת מפריע. אבל אי-אפשר לבקש מיושב-ראש הכנסת שקט, אז נחכה עד שהם יצאו. שניהם יצאו. טוב, בבקשה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברים שהחזיקו מעמד עד כה, קודם כול אני שמח, אדוני היושב-ראש, שכל פעם יוצא לי לדבר כאשר אתה היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה כבוד בשבילי.

אביגדור קהלני (העבודה):

אתה נותן לי כל פעם יותר זמן. חבר הכנסת פלד יושב כאן כדי להרגיז אותי, והוא נותן לי גם מרץ נעורים לדבר מהלב.

היום אנחנו נמצאים יומיים לפני מלחמת יום הכיפורים, שפרצה לפני 20 שנה, ואני לא יכול שלא לציין את התאריך הזה כאן, היום, כתאריך שבהחלט משפיע עלי באופן קבלת ההחלטות, תהליך של 20 שנה, שבו הצלקת עדיין נמצאת בגופנו, אותה סטירת לחי שקיבלנו לפני 20 שנה עדיין אדומה על לחיינו, ואני בהחלט יוצא מנקודה זאת אל אותה דרך שכרגע אנחנו מתלבטים בה.

תרשה לי לדבר מעט עם אמוציות. אני מרגיש כאן כנציגם של לוחמים שחיים עדיין, כנציגם של לוחמים שלא חיים, נציג של משפחות שכולות, כנציגם של נכים – ברוך השם, אני נציג של אוכלוסייה גדולה מאוד במדינת ישראל.

כאשר גדלתי במדינה הבטיחו לי שכתוב בתנ"ך: ארבעים שנה תשקוט הארץ הזאת ואיש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, ואני רוצה לומר שכולנו יודעים שמאז לא שקטה הארץ אפילו לא שבועיים. היום אנחנו נמצאים על פרשת דרכים. אודה ולא אבוש, שההסכם הזה שמונח על השולחן, שקראנו את כולו מלפנים ומאחור, וכל הפרטים בין השורות ואת השורות עצמן, עושה לנו, גורם לי לפחות למחשבות רבות, ללבטים רבים, מדיר שינה מעיני, ואני מנסה לראות את הטוב שבו ואת הסיכוי שבו.

שאלות ששאלתי את עצמי, ראשית – מה צופן העתיד, שנית – איפה הסיכונים למול הסיכויים, שלישית – כמה נהיה תלויים בערביי השטחים, באלה שיצטרכו לשמור על ההסכם? האם תוקם מדינה פלשתינית – שאלה שכולנו מתווכחים עליה בימים האחרונים? מה יהיה עתיד ירושלים, ומה תהיה השפעת ההסכם על מדינות ערב השכנות?

ההסכם קובע: לא תקום מדינה פלשתינית, וצריך לעמוד על כך בכל תוקף, כי מדינה פלשתינית בין הים לבין הירדן היא סכנה לקיומה של מדינת ישראל, וזה אחד מהעקרונות הבסיסיים שההסכם הזה מוביל אליו – שמירה על ביטחון וחיים טובים יותר.

אליעזר זנדברג (צומת):

איך אתה מבטיח זאת?

אביגדור קהלני (העבודה):

המקומות הקדושים יישארו בידינו. ירושלים לא תעלה לדין ולא תחולק בעתיד – – –

משה פלד (צומת):

מה אתך?

אליעזר זנדברג (צומת):

כתוב שהיא תעלה לדיון.

אביגדור קהלני (העבודה):

היא לא תעלה לדיון באשר למקומה כבירת עם ישראל. ירושלים לא תחולק ולא תהפוך להיות שתי ערים – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

חבר הכנסת קהלני, אתה קורא את המסמך שחילקו לכולנו?

אביגדור קהלני (העבודה):

קראתי את המסמך היטב – – –

משה פלד (צומת):

ירושלים עולה לדיון.

אליעזר זנדברג (צומת):

בנושא ירושלים – תקרא מה שכתוב. אל תקשיב לראש הממשלה. הוא לא אומר את האמת.

אביגדור קהלני (העבודה):

ירושלים – הנושא שקשור בעתידה של ירושלים: ירושלים תישאר שלמה ולא תידון; אני קראתי, ואני יודע לקרוא את מה שכתוב.

אליעזר זנדברג (צומת):

כתוב.

אביגדור קהלני (העבודה):

יידונו דברים הקשורים בירושלים, יכול להיות על מקומות קדושים, אופן הכניסה אליהם, יכול להיות שידונו על הזכויות של כמה ערבים שגרים שם, אבל זה לא אומר שידונו על חלוקתה של ירושלים או על מקומה כבירת ישראל.

משה פלד (צומת):

אביגדור קהלני (העבודה):

חברון תהיה מחוץ לאוטונומיה ---

משה פלד (צומת):

--- של ראש עיריית ירושלים.

אביגדור קהלני (העבודה):

בבקשה?

אליעזר זנדברג (צומת):

--- 'אסר ערפאת, הוא מכריז ---

אביגדור קהלני (העבודה):

יאסר ערפאת מכריז. אני צריך לדעת מה מכריזה מדינת ישראל, ממשלת ישראל – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

היא לא מכריזה כלום.

אביגדור קהלני (העבודה):

– – – היא זאת שחתמה. הוא יכול להכריז מה שהוא רוצה. אני קורא – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

הממשלה מכריזה ועושה הפוך.

אביגדור קהלני (העבודה):

אני מייד אגיע גם לנקודה הזאת.

אליעזר זנדברג (צומת):

– – –

שאול יהלום (מפד"ל):

חבר הכנסת קהלני, לא הגעת למסקנה, שאם אתה רוצה לדעת את האמת, אתה צריך לשמוע קודם את ערפאת? – – – תגיד את האמת.

אביגדור קהלני (העבודה):

אם תיתנו לי להמשיך, אני אגיע גם לנקודה הזאת של האמת. אתם מודאגים יותר מדי, ואני לא יודע ממה אתם מודאגים. תאמין לי שאני לא יודע, אבל אני תיכף אגיע ואנסה לנתח את הדבר הזה.

המקומות הקדושים יישארו בידינו. חברון תהיה מחוץ לאוטונומיה. אבטחת היישובים ביש"ע תהיה באחריות צה"ל. למדינת ישראל יש האפשרות לבחון את ההסכם בתהליך של זמן.

יותר מכול אני רוצה לדבר על צה"ל. צה"ל לא היה ולא צריך להיות, הוא היום, נכון, בהווה, שוטר בשטחים, זה תפקידו; מה פתאום? צה"ל צריך להתכונן אולי למלחמות הבאות, שאני מקווה שלא תהיינה. צה"ל שוחק את עצמו כרגע בין זורקי האבנים בדיר-אל-בלאח ובמחנה בלאטה. צה"ל לא מתכונן למלחמה הבאה כפי שהוא צריך להתכונן. צה"ל לא משקיע את כל כספו ויהבו ברכישת ציוד, תחמושת, ובאימונים כפי שהוא צריך, כי הוא משקיע את כל זמנו בריצה אחרי מחבלים הזורקים אבנים – – –

משה פלד (צומת):

זה תפקידו. זה צבא-הגנה לישראל – – –

אביגדור קהלני (העבודה):

זה נכון, זה תפקידו.

משה פלד (צומת):

הוא צריך להגן על היהודים.

אביגדור קהלני (העבודה):

תפקידו לעמוד על גבולות המדינה ולהגן על המדינה מפני סכנה לקיומה של מדינת ישראל – – –

משה פלד (צומת):

– – – בתוך השטחים.

אביגדור קהלני (העבודה):

אם נמשיך להיות בעזה – נשחוק אותו שם, ואינני רואה שום סיבה שצה"ל יישחק בעזה. אין לו מה לעשות שם.

ואתה, חבר הכנסת פלד, אינני מבין למה אתה פוחד מעזה. היא איננה מהווה שום סיכון למדינת ישראל. דיברנו על זה רק לפני שבועיים. אני אינני רואה שצה"ל צריך להימצא שם. אני חושב שהמטרה העיקרית של צה"ל היא לשמור על גבולות ביטחון של המדינה. בצבעים, אם אתה רוצה, שלא יזרקו אותנו לים; בצבעים, אם אתה רוצה – שנישאר פה חיים ולא תהיה פה שואה. זה תפקידו של צה"ל, ולא לרוץ במחילות ובתוך הסמטאות של רצועת-עזה.

לכן אני רוצה לומר לכם, שאני שלם עם הצעד, למרות הלבטים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

קשה להאמין לך.

אביגדור קהלני (העבודה):

אני שלם עם הצעד, ואני אומר זאת כאשר כל גופי מלא צלקות מהמלחמות, מרבית חברי נמצאים בבתי-הקברות, אחי שוכב שם, אשתי איבדה שני אחים. ואני שלם עם הצעד שאולי ייתן פתח לכך שבני, שהוא היום מפקד מחלקת טנקים, לא יצטרך לעבור את הסיוט הזה ואת המלחמה הקשה שאני עברתי.

משה פלד (צומת):

מה השתנה?

אביגדור קהלני (העבודה):

השתנה הרבה מאוד. אגיד לך מה השתנה. אם ידענו לפני מלחמת יום הכיפורים לגלות טיפת גמישות ולא להתעסק בנסיעה של 50 ק"מ למוצב "טמפו", ולא לשחוק את חיילינו שם, ולא לשחוק את חיילינו בריצה המטופשת שהיתה אז למעוזים – היינו חוסכים דם, ואולי לא היינו מגיעים למלחמת יום הכיפורים, שבה איבדנו כמה אלפי חיילים. ואני רוצה למצוא פתח.

משה פלד (צומת):

זו גישה מעניינת.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אתה מקבל את הקונצפציה של שרון ולא של קו בר-לב.

אביגדור קהלני (העבודה):

אריק שרון היה אלוף פיקוד עד שלושה חודשים לפני המלחמה, והוא לא שינה את קווי – – –

משה פלד (צומת):

אתה מאשים עכשיו את הדרג המדיני במלחמת יום הכיפורים, מה שוועדת-אגרנט לא עשתה. מעניין מאוד.

אביגדור קהלני (העבודה):

אני בהחלט מאשים. אני הודעתי בעיתונות לפני יומיים, חברי משה פלד. אני בהחלט אומר את זה, ואינני מתבייש. אמרתי את זה בעיתונות בצורה גלויה לפני יומיים, שאני דורש לפתוח את ועדת-אגרנט. אנחנו מספיק אמיצים כדי להתמודד עם הדבר הזה, מספיק בוגרים כדי לראות את המסקנות. אני בהחלט מאשים. יכול להיות שממשלת ישראל דאז היתה מוטרדת מהבחירות של נובמבר – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

למה לנו להתעסק בדוח ועדת-אגרנט? עכשיו מספקים חומר לדוח חדש.

אביגדור קהלני (העבודה):

אני לא נגעתי בדוח-אגרנט. אני מזכיר את דוח-אגרנט כתשובה לחבר הכנסת פלד, שמעלה את הסוגיה והוא כולו נרעש. אז אני מודיע לו, שאני בעד פתיחת הדוח ובעד לגלות את הכול לעם ישראל.

אני רוצה לדבר על הנושא של העתיד. במה אנחנו מסתכנים? ריבוננו של עולם, במה אנחנו מסתכנים?

מיכאל איתן (הליכוד):

רבין אומר.

אליעזר זנדברג (צומת):

במדינה פלשתינית.

אביגדור קהלני (העבודה):

את התהליך ניתן לבחון במשך הזמן. במה אנחנו מסתכנים? עזה תסתער עלינו? האם אין לנו נקודות חזור? האם אין לנו נקודות שאנחנו יכולים להגן? האם אנחנו עוזבים את הירדן?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן.

אביגדור קהלני (העבודה):

מי יעזוב את הירדן? אני מודיע לך מעל במה זו: אם נעזוב את הירדן כגבול ביטחון של מדינת ישראל, אני אצביע נגד ההסכם.

משה פלד (צומת):

את זה אמרת גם על רמת-הגולן. ואחרי זה אמרת משהו אחר.

אביגדור קהלני (העבודה):

עכשיו אתה לא דן אתי על רמת-הגולן, חבר הכנסת פלד. כל הדברים שלי מוקלטים.

משה פלד (צומת):

אמרת שתצא מהאולם.

אביגדור קהלני (העבודה):

כל הדברים שלי מוקלטים. העקרונות הבסיסיים שלי הם אותם עקרונות. אני לא כמו מישהו אחר שמשנה את דעתו בהתאם לרוח הדברים.

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת פלד, אתה כבר החזרת את הגולן?

משה פלד (צומת):

אתם החזרתם, לא אני.

חגי מירום (העבודה):

מישהו גמר עם מישהו על הגולן?

משה פלד (צומת):

אליעזר זנדברג (צומת):

שאול יהלום (מפד"ל):

למה רבין נסע אל מובארק? האם קראת הבוקר מה אומר מובארק אחרי ביקורו של רבין שם?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, עד עכשיו הייתי מאוד ליברלי, מאחר שאנחנו פה מחליפים דעות. אבל אם מתנהל רב-שיח, אני מוכרח להתערב. בינתיים גם צלצל השעון. אני רוצה להגיד שאני קובע שלפחות מחצית

הזמן היו הפרעות. אז אני אפעיל את השעון מחדש לחמש דקות. חבר הכנסת איתן, מדוע הרמת את ידך? בדרך כלל אתה משמיע את קולך. הפעם הרמת יד. מה המיוחד היום אצלך?

מיכאל איתן (הליכוד):

בהסכמת היושב-ראש והדובר רציתי לשאול, ועכשיו באמת האווירה יותר נוחה. רבין עצמו אומר: יש סיכונים שאנחנו נוטלים. מוטה גור אמר: יש בעיות ביטחוניות שהן לא לשביעות רצוננו; אני מקווה שיתוקנו בהמשך. אתה נחשב בעיני כאיש ביטחון ואיש צבא. תאמר לי בבקשה, מה הם הסיכונים, למה הם מתכוונים?

היו"ר ד' שילנסקי:

על זה הוא ייתן לך את התשובה במסגרת הזמן שלו.

משה פלד (צומת):

אני מבקש להוסיף על השאלה הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פלד, אם אמרתי שאני קובע שחמש דקות היו הפרעות, מזה שלוש אתה לקחת.

משה פלד (צומת):

משפט אחד על אותה שאלה. כל האינפורמציה הזאת על הסיכונים חשובה כדי לקבל כלים להחליט. מדברים על סיכונים ואיומים, ואיש לא מוסר אותם בצורה מפורטת ומסודרת. חשוב שיעמוד איש ביטחון ויגידו מה הם הסיכונים, מה הם האיומים, כדי שלחברי הכנסת יהיו כלים להחלטה. אחר כך תבוא ועדת-אגרנט ותגיד שלא היו כלים להחלטה.

היו"ר ד' שילנסקי:

השאלות היו באמת מאוד רציניות, וזה לא יהיה בסדר אם לחבר הכנסת קהלני לא יהיה זמן לענות. לכן בעקבות השאלות אני מוסיף עוד שתי דקות, ואני מפעיל את השעון לשבע דקות. בבקשה.

אביגדור קהלני (העבודה):

אמרתי בתחילת דברי, שאני שמח שהיושב-ראש הוא היושב-ראש הזה, ושחבר הכנסת פלד נמצא כאן, כי הוא גורם לי לתוספת דיבורים. קודם כול, חבר הכנסת פלד, אל תהיה לי מגן הגולן. על הגולן גם אני יודע להגן כגבול ביטחון של מדינת ישראל, ועל הצורך להיות שם. אז בוא נעזוב את זה כרגע. אמרתי לך את תפיסותי. אני מדבר על הביטחון.

אותי לימדו דבר אחד כשגדלתי במדינת ישראל, שיש סיכון שיזרקו אותי לים. מבחינה זו, האם הסיכון הזה קיים? האם יש סיכון שאני, כעם יהודי שחזר לכאן אחרי אלפיים שנה, וארבע שנים אחרי השואה הקים לעצמו מדינה, ימצא את עצמו מוחזר לאירופה, לאסיה, לכל המקומות האחרים? האם יש סיכון כזה? אין סיכון כזה. האם מישו עלול לפגוע בנו ולהשמיד אותנו כאן? אינני רואה בהסכמים האלה סיכון כזה.

אם כך, מה הם הסיכונים שמדברים עליהם? מדברים על כך שיכול להיות שאחד הסיכונים יהיה, שיניפו יותר דגלים של ערפאת בתוך יריחו.

שאול יהלום (מפד"ל):

בירושלים.

אביגדור קהלני (העבודה):

האם בשכם היום לא מונפים דגלים של "פתח"? והאם לפני שנתיים לא הונפו דגלים של "פתח"? והאם לפני שנתיים, כשהיתה ממשלה אחרת, לא הסתובבו עם נשק חופשי בשכם?

אליעזר זנדברג (צומת):

הסיכון הוא, שתהיה פה מדינה פלשתינית, ועל זה לא ענית.

אביגדור קהלני (העבודה):

תן לי לענות לך לגבי הסיכונים. הסיכונים שעליהם מדברים, יכול להיות שה"חמאס" יהיה חזק יותר, יכול להיות שאותה משטרה או המשטרה הזאת לא תצליח בדיוק להשתלט על הדברים. יכול להיות שאותה משטרה לא תצליח למלא את ייעודה. ויכול להיות שיהיו קשיים לנו, מבחינתנו. אבל מה שמדאיג אותי זה הפאתוס שבו אתם מדברים. אין סיכון לקיומה של המדינה. יש סיכוי לשלום.

אני רוצה לומר לכם: אתם לא הצעתם שום פתרון חוץ ממה ששמעתי משמיר, שקיווה למשוך עוד 10 ו-20 שנה, והיה מוביל אותנו למלחמה אחרת; כוונתי לראש הממשלה דאז שמיר.

לשלוש הולכים כמו למלחמה, מנהיגים צריכים להיות אמיצים, מנהיגים צריכים לקבל החלטות, מנהיגים צריכים להרגיש שהעם יושב על כתפיהם, מנהיגים צריכים לראות את החזון, מנהיגים צריכים להסתכל 20 ו-50 שנה קדימה. לכן צריך לקחת סיכון מסוים לטובת הסיכוי שיהיה לנו שקט. תאמינו לי, לא אחת קיבלתי מחיאות כפיים מהצד הזה של האולם, לא ראיתי עצה אחת שבגללה אני יכול להזדהות אתכם, חוץ מלתקוף ולדבר על שואה, חוץ מלדבר על כך שהולכים להרוס את מדינת ישראל. לא שמעתי עצה אחת שבגללה אומר שאני מזדהה אתכם בכיוון הזה.

אני רוצה לומר לכם, מה שמטריד אותי כרגע הוא שאנו לא מאוחדים בקו הזה, ואני רוצה שמעל במה זו תסבירו לי איזה סיכונים לוקחים. כל הדרך בידינו, ההסכם בידינו, הזמן הוא בידינו, ואין סיכון למדינת ישראל.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש סיכון של מדינה פלשתינית, כן או לא? יש סיכון של חלוקת ירושלים, כן או לא?

אביגדור קהלני (העבודה):

יש סיכון נוסף, שהאירנים ישתמשו בנשק גרעיני; יש סיכון נוסף, שהעירקים ישלחו "סקאדים"; יש סיכון נוסף, שהסורים לא יסכימו. יש הרבה סיכונים במזרח התיכון.

שאול יהלום (מפד"ל):

סיכונים אלה לא קשורים בנו.

אביגדור קהלני (העבודה):

יש הרבה סיכונים שקשורים גם הם בהסכם הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתם תאלצו אותי להוסיף זמן, אני מבקש.

אביגדור קהלני (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לאחל לבית הזה ולעם ישראל שתהיה לנו חתימה טובה. אני מאחל לעם ישראל ולנמצאים כאן – נראה לי שישנכם אחר-הצהריים ואתם עירנים – אני מאחל לכולנו שתהיה לנו שנה טובה וחתימה טובה.

מיכאל איתן (הליכוד):

העיניים של חבר הכנסת מירום אומרות שתהיה מדינה פלשתינית.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני רוצה לשאול אותך שאלה. אני מעריך את פעילותך למען הגולן. אם הולכים לשלום עם סוריה, למה לא ניתן להם את רמת-הגולן? אם נגיע להסכם שלום, נרד מרמת-הגולן. כל הנאום הגדול שלך היה על הסיכון למדינת ישראל, הרי לא היינו מושמדים גם לפני מלחמת ששת הימים, כאשר הגולן היה שלהם. למה לא ניתן להם את הגולן? מפני שהגולן חשוב וירושלים חשובה ויהודה ושומרון חשובים.

אביגדור קהלני (העבודה):

תחזור על הדברים שלי על רמת-הגולן. בשבילי הגולן הוא גבול ביטחון, וכל זמן שלא יהיה שם שלום – אמת, אסור לעזוב. לא אחזור על כל מה שאמרתי, כל זמן שלא יהיה שלום אמת, שניתן לבחון אותו בתהליך של זמן, לא ניסוג מהגולן. אני לא חושב שאנחנו לוקחים סיכונים בכיוונים שאנו הולכים. בגולן עוד נדון רבות בבית הזה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לחבר הכנסת קהלני. אני רוצה להודיע: בניגוד למה שמודיעים כל פעם בתום הישיבה, שהישיבה הבאה תהיה מחר, אודיע כי הישיבה הבאה תהיה, אם ירצה השם, היום, יום חמישי, ח' בתשרי התשנ"ד, 23 בספטמבר 1993, בשעה 08:30. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 00:34.